Pētījums

Latvijas advokatūras sistēmas darbības izvērtējums, tās loma juridiskās palīdzības sniegšanā un attīstības perspektīvas

Pētījuma autors: Mag.iur. Dana Rone

Rīgā, 2008. gada 8. septembrī

Saturs

Ievads ... 4
1. Pašreiz pastāvošās Latvijas advokatūras darbību reglamentējošo normatīvo aktu regulējums (noteiktās funkcijas, kompetence un atbildība) ... 6
2. Latvijas advokatūras darbības izvērtējums, t.sk. pozitīvo un negatīvo aspektu definēšana advokatūras darbībā ... 39
2.1. Nepieciešamība pēc advokāta palīdzības ... 39
2.2. Advokātu kvalifikācijas prasības ... 41
2.2.1. Advokātu pretendentu uzņemšanas process ... 41
2.2.2. Advokāta eksāmena kārtošana ... 44
2.2.3. Advokātu kvalifikācijas celšana ... 45
2.3. Uzņemšana advokatūrā (pārskatāmība, skaits) ... 47
2.4. Advokātu pieejamība (advokātu izvietojums valstī, advokāta samaksas apmērs, advokātu specializācija) ... 50
2.4.1. Advokātu izvietojums ... 50
2.4.2. Advokāta samaksa ... 52
2.4.3. Advokātu specializācija ... 54
2.5. Advokātu līdzdarbība juridiskās palīdzības sniegšanā ar citiem juridiskās palīdzības sniedzējiem ... 54
2.6. Advokātu palīgu institūts un tā nozīme ... 55
2.7. Civiltiesiskās atbildības apdrošināšana ... 56
3. Advokātu kolēģijas institūciju (kopsapulces, Latvijas Zvērinātu advokātu padomes, disciplinārlietu komisijas) darbības izvērtējums ... 58
3.1. Šo institūciju kompetence, darbības efektivitāte un loma advokātu darbības pārraudzībā un sekmēšanā, advokatūras attīstībā, un šo institūciju darbības rezultāti ... 58
3.1.1. Zvērinātu advokātu kopsapulce ... 59
3.1.2. Latvijas Zvērinātu advokātu padome ... 60
3.1.3. Disciplinārlietu komisija ... 63
3.1.4. Secinājumi par institūcijām ... 64
3.2. Šo institūciju lēmumu pārskatīšanas iespējas ... 65
3.3. Informācijas aprite šajās institūcijās ... 65
4. Izvērtējums par advokātu lietvedības, grāmatvedības, nodokļu un uzskaites jautājumu regulējumu, praksi un pastāvošajām problēmām ... 66
4.1. Advokāta orderis, tā nepieciešamība ... 66
4.2. Pilnvaras advokātam noformēšana ... 67
4.3. Latvijas Zvērinātu advokātu padomes izsniegtās grāmatvedības veidlapas ... 68
4.4. Advokāta vienošanās noformēšana ... 68
4.5. Nodokļu maksāšanas pienākums ... 71
4.6. Individuāli praktizējoša un advokātu biroja darbības regulējums ... 74
4.7. Advokāta atlīdzības takses ... 74
4.8. Advokāta prakses vietu regulējums ... 74
6. Advokatūras loma valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanā (līdzdalība un samaksa) ... 76
7. Valsts loma un dalība advokatūras darbībā ... 85
8. Latvijas advokatūras uzbūves un darbības principu mantojums no Padomju Sociālistisko Republiku Savienības advokatūras darbību regulējošajiem normatīvajiem aktiem ... 88
9. Latvijas advokatūras sistēmas atšķirības no citām ES dalībvalstīs pastāvošajām advokatūras sistēmām dažādu advokatūras darbības jautājumu risināšanā ... 90
9.1. Beļģija ... 91
9.2. Čehija ... 91
9.3. Dānija ... 92
9.4. Igaunija ... 93
9.5. Kipra ... 96
9.6. Lietuva ... 96
9.7. Norvēģija ... 97
9.8. Polija ... 100
9.9. Portugāle ... 101
9.10. Rumānija ... 102
9.11. Skotija ... 103
9.12. Slovākija ... 103
9.13. Slovēnija ... 104

9.14. Somija ... 105
9.15. Spānija ... 105
9.16. Šveice ... 106
9.17. Zviedrija ... 106
10. Alternatīvas advokāta palīdzības saņemšanai ... 109
11. Ar advokatūras darbību saistīto institūciju un personu viedokļi par situāciju nozarē, par tajā pastāvošajām problēmām un iespējamiem attīstības virzieniem, perspektīvām ... 111
12. Secinājumi un priekšlikumi ... 121
Izmantotie avoti ... 129
Normatīvie akti ... 129
Judikatūra ... 133
Literatūra ... 134
Publikācijas ... 134
Interneta resursi ... 135
Interviju saraksts (hronoloģiski) ... 135
Pielikumi ... 137

Ievads

Šis pētījums veikts, pamatojoties uz Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas uzdevumu, kas noteikts 08.02.2008. noslēgtajā līgumā Nr. 1-6.1/17 „Par pētījuma„Latvijas advokatūras sistēmas darbības izvērtējums, tās loma juridiskās palīdzības sniegšanā un attīstības perspektīvas" veikšanu. Pētījuma mērķis bija izpētīt Latvijas Republikas advokatūras sistēmas darbību, identificējot nozarē pastāvošās problēmas, to cēloņus, un izstrādāt secinājumus un priekšlikumus identificēto problēmu risinājumiem. Pētījums tika veikts laika posmā no 08.02.2008. līdz 08.09.2008.

Pētījumam tika izvirzīti šādi pamata uzdevumi:

1. Noskaidrot pašreiz pastāvošās Latvijas advokatūras darbību reglamentējošo normatīvo aktu regulējumu un tajos noteikto nepieciešamību pēc advokāta juridiskās palīdzības.
2. Veikt Latvijas advokatūras darbības izvērtējumu, t.sk. pozitīvo un negatīvo aspektu definēšana advokatūras darbībā.
3. Veikt advokātu kolēģijas institūciju darbības izvērtējumu.
4. Veikt izvērtējumu par advokatūras grāmatvedības, nodokļu un uzskaites jautājumu regulējumu, praksi un pastāvošajām problēmām.
5. Analizēt advokāta kā juridiskās palīdzības sniedzēja nepieciešamību Latvijā.
6. Veikt izvērtējumu par advokatūras lomu valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanā.
7. Veikt izvērtējumu par valsts lomu un dalību advokatūras darbībā un tās nozīmību.
8. Veikt salīdzinošu analīzi par Latvijas advokatūras uzbūves un darbības principu mantojumu no Padomju Sociālistisko Republiku Savienības advokatūras darbību regulējošajiem normatīvajiem aktiem.
9. Veikt salīdzinošu analīzi par Latvijas advokatūras sistēmas atšķirībām no citām ES dalībvalstīs pastāvošajām advokatūras sistēmām dažādu advokatūras darbības jautājumu risināšanā un sniegt priekšlikumus par tajās esošo pozitīvo risinājumu ieviešanas iespējām Latvijas advokatūrā.
10. Veikt izvērtējumu par alternatīvām advokāta palīdzības saņemšanai: advokatūrai alternatīvo juridisko pakalpojumu sniedzēju īpatsvaru un to sniegto pakalpojumu kvalitāti, problēmām un sniegt priekšlikumus par risinājumiem.
11. Noskaidrot ar advokatūras darbību saistīto institūciju personu, kas ikdienā sastopas ar advokātu un advokatūras kā institūcijas darbību, un advokātu viedokļus par situāciju nozarē, par tajā pastāvošajām problēmām un iespējamiem attīstības virzieniem, perspektīvām advokatūrā un Latvijas Zvērinātu advokātu padomē.
12. Norādīt secinājumus par pastāvošajām problēmām nozarē, to cēloņus, personu apmierinātību ar advokātu sniegto juridisko palīdzību.
13. Sniegt priekšlikumus identificēto problēmu risinājumiem, turpmāko advokatūras lomu juridiskās palīdzības sniegšanā un tās attīstības virzieniem.

Pētniecības laikā tika izmantoti šādi informācijas ieguves avoti un metodes:

1. Latvijas Republikas tiesību akti.
2. Eiropas Savienības tiesību akti.
3. Zinātniskā literatūra.
4. Preses publikācijas.
5. Statistikas dati, gada pārskati.
6. Interneta resursi.

7. Intervijas un aptaujas ar advokātiem, citu juridisko profesiju pārstāvjiem, advokātu palīdzības saņēmējiem, ar advokatūras darbību saistītām institūcijām (tiesnešiem, prokuroriem, Juridiskās palīdzības administrāciju, Tieslietu ministrijas attiecīgajām amatpersonām u.c.), to rezultātu izpēte.
8. Sadarbībā ar citu valstu advokātiem – informācija par attiecīgās valsts tiesību regulējumu, praksi un problemātiku.

Pētījuma gaitā tika konstatēts, ka Latvijā nav izstrādāti plaši pētījumi par advokatūras darbību un problemātiku šajā jomā. Tiesību zinātnieki un praktizējoši advokāti ir radījuši pētījumus par šauriem jautājumiem advokatūrā, it īpaši par ētikas un atlīdzības jautājumiem, savukārt tiesību zinātņu studenti ir rakstījuši par plašiem jautājumiem, kas tomēr sava līmeņa dēļ tika izmantoti šajā pētījumā tikai informācijas nolūkos. Par citām tiesu varas iestādēm un tai piederīgām personām pieejami daudz plašāki pētījumi. Tomēr arī „advokatūrai ir pievēršama ne mazāka uzmanība kā valsts iestādēm. [..] Ar advokātu darbību saistīts tiesnešu, prokuroru, izmeklētāju un citu personu darbs, no kurām ievērojami atkarīga iedzīvotāju tiesību aizsardzība."[1]

Tālākajā pētījuma sadaļā tiks analizēti izvirzītie uzdevumi un sniegtas autores atbildes.

[1] Стецовский Ю.И. Адвокатура и государство. – М.: Юристь, 2007, 14 lpp.

1. Pašreiz pastāvošās Latvijas advokatūras darbību reglamentējošo normatīvo aktu regulējums (noteiktās funkcijas, kompetence un atbildība)

Šobrīd jēdzieni „advokāts" un „advokatūra" pēc būtības [2] minēti 35 Latvijas Republikā spēkā esošos likumos.[3] Tālāk šie likumi uzskaitīti alfabētiskā secībā[4]:

1. Administratīvā procesa likums,
2. „Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem",
3. Ārstniecības likums,
4. „Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu",
5. Civilprocesa likums,
6. „Par 1998. gada 17. jūlija Romas Starptautiskās krimināltiesas Statūtiem",
7. „Par 1907. gada 18. oktobra Konvenciju par starptautisku strīdu miermīlīgu izšķiršanu",
8. „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli",
9. Imigrācijas likums,
10. „Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu",
11. Karatiesu likums,
12. Komercķīlas likums,
13. „Par kontrabandas un viltojumu apkarošanas līgumu un vispārējo atbrīvojumu, kas noslēgts 2004. gada 9. jūlijā starp Philip Morris International Inc. Un Philip Morris World Trade Sarl., Eiropas K.",
14. „Par Konvenciju par ieguldījumu strīdu izšķiršanu starp valstīm un citu valstu pilsoņiem",
15. Kredītiestāžu likums,
16. Kriminālprocesa likums,
17. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss,
18. Latvijas Republikas Advokatūras likums, (turpmāk – Advokatūras likums)
19. Latvijas Republikas Satversme,
20. „Par Līgumu starp Latvijas Republiku un Baltkrievijas Republiku par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās",
21. Latvijas Sodu izpildes kodekss,
22. „Par Līgumu par Starptautiskās Karatiesas privilēģijām un imunitātēm",
23. Notariāta likums,
24. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums,
25. Operatīvās darbības likums,
26. Personu speciālās aizsardzības likums,

---

[2] „Pēc būtības" nozīmē, ka šajā likumā noteiktas advokāta tiesības vai pienākumi. Turpretim atsevišķos likumos, lai gan pieminēts jēdziens „advokāts", tomēr tas attiecas vai nu kādu konkrētu advokātu (kā tas ir likuma „Par Latvijas Republikas valdības un Amerikas Savienoto Valstu valdības vienošanās protokolu par likuma izpildi" un likuma „Par Latvijas Republikas valdības un Ēģiptes Arābu Republikas valdības līgumu par ieguldījumu veicināšanu un aizsardzību" gadījumā), vai arī attiecas uz advokāta darbību starptautiskajā organizācijā vai starpvalstu sadarbību (kā tas ir likuma „Par Apvienoto Nāciju Organizācijas 1982. gada 10. decembra Jūras tiesību konvenciju un Līgumu par Apvienoto Nāciju Organizācijas 1982. gada 10. decembra Jūras tiesību konvencijas XI daļas piemērošanu", likuma „Par Latvijas Republikas valdības un Amerikas Savienoto Valstu valdības līgumu par ekonomisko, tehnisko un ar to saistīto palīdzību" gadījumā).

[3] Šajā uzskaitījumā nav ņemti vērā attiecīgo likumu grozījumi, bet tikai likums kopumā. Nav ņemti vērā arī grozījumi likumos, kas vairāk nav spēkā, piemēram, likums „Grozījumu Latvijas Labošanas darbu kodeksā".

[4] Gadījumā, ja likums sākas ar vārdu „Par ...", tad alfabētiskais saraksts veidots, ņemot vērā nākamā vārda pēc vārda „par" pirmo burtu. Gadījumā, ja likuma nosaukumā pēc vārda „par" seko skaitlis, tad alfabētiskais saraksts veidots, ņemot vērā nākamā vārda pēc skaitļa pirmo burtu.

27. „Par pievienotās vērtības nodokli”,
28. „Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu”,
29. Satversmes tiesas likums,
30. Sodu reģistra likums,
31. Tiesnešu izdienas pensiju likums,
32. Tiesu izpildītāju likums,
33. „Par tiesu varu”,
34. Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums,
35. „Par valsts sociālo apdrošināšanu”.

Tā kā Latvija ir Eiropas Savienības (ES) dalībvalsts, uz to attiecas personu pārvietošanās brīvība un pakalpojumu sniegšanas brīvība. Tāpēc Latvijas advokāti un juristi var konkurēt ES pakalpojumu tirgū. Šo jomu regulē vairāki ES sekundārie tiesību akti, no kuriem svarīgākās ir divas direktīvas:

1. Padomes direktīva (22.03.1977.) par pasākumiem, kas palīdz advokātiem sekmīgi īstenot brīvību sniegt pakalpojumus;[5]
2. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 98/5/EK (16.02.1998.) par pasākumiem, lai atvieglotu advokāta profesijas pastāvīgu praktizēšanu dalībvalstī, kas nav tā dalībvalsts, kurā iegūta kvalifikācija.[6]

Pirmā direktīva attiecas tikai uz juridisko pakalpojumu sniegšanu, bet otrā – uz nodibināšanas tiesībām un brīvu darbinieku kustību.

Priekšnoteikumi advokātu profesionālajai darbībai citā dalībvalstī izriet no Eiropas Kopienas dibināšanas līguma principiem par personu pārvietošanās brīvību un no direktīvām, kas šos principus konkretizē un papildina – arī Eiropas Parlamenta un Padomes 07.09.2005. Direktīva 2005/36/EK par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu.[7]

Jēdziens „advokāts” ir definēts Advokatūras likuma 3. pantā:[8]

> „Advokāts ir neatkarīgs un profesionāls jurists, kas sniedz juridisko palīdzību, aizstāvot un pārstāvot tiesā un pirmstiesas izmeklēšanā personu likumīgās intereses, sniedzot juridiskas konsultācijas, gatavojot juridiskus dokumentus un veicot citas juridiskas darbības.”

Tāpat Advokatūras likuma 4. pants skaidro, ka par advokātiem var būt triju kategoriju personas:

---

[5] Publicēta: OV L 78, 26.3.1977., 17./18. lpp.
[6] Publicēta: OV L 77, 14.3.1998., 36./43. lpp.
[7] Publicēta: OV L 255, 30.09.2005., 22./142. lpp. Šī direktīva cita starpā aizstāj arī Padomes 21.12.1988. Direktīvu 89/48/EEK par vispārēju sistēmu tādu augstākās izglītības diplomu atzīšanai, ko piešķir par vismaz trīs gadu profesionālo izglītību. Publicēta: OV L 19, 24.1.1989., 16./23. lpp.
[8] Uzziņu literatūrā jēdziens „advokāts” skaidrots dažādi, piem.: „Advokāts – jurists, kas tiesas procesā aizstāv vai pārstāv indivīdu un organizāciju likumīgās intereses, kā arī sniedz juridiskos pakalpojumus, gatavo juridisko dokumentu projektus u.tml.” (Lielā enciklopēdiskā vārdnīca. Rīga: Jumava, 2003, 16. lpp.); „Advokāts – persona, kas mutiski vai rakstiski aizstāvu kādu vai ko.” (Svešvārdu vārdnīca. Rīga: Jumava, 23. lpp.); „Advokāts (lat. *Advocatus* palīgā sauktais) – jurists, kas sniedz juridiskus padomus un sagatavo dokumentus juridiskajos jautājumos klientam, pārzina klienta juridiskās lietas; ja nepieciešams, arī uzstājoties viņa interesēs civilajās, kriminālajās vai administratīvajās lietās un tiesvedībā. Valstī var būt valsts, zvērinātie vai privātie [advokāti], kas var apvienoties profesionālās organizācijās – kolēģijās, asociācijās, biedrībās. Latvijā ir zvērinātie [advokāti], līdz 1940. gadam bija arī privātie [advokāti].” (Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1998, 8. lpp.).

1) zvērināti advokāti, 2) zvērinātu advokātu palīgi un 3) Eiropas Savienības dalībvalstu pilsoņi, kuri ieguvuši advokāta kvalifikāciju kādā no Eiropas Savienības dalībvalstīm.

Izpētot augstāk minētos likumus, secināms, ka tajos uzskaitītas vairākas advokātu tiesības un pienākumi. Tālāk tiks uzskaitītas tās tiesības un pienākumi, ko minētie tiesību akti piešķir advokātam:

Likuma nr. pēc kārtas	Likums	Tiesības	Pienākumi un aizliegumi
1.	Advokatūras likums	1) Tiesības uz neatkarību[9] „6. pants. Savā profesionālajā darbībā advokāti ir neatkarīgi un pakļauti tikai likumam. Valsts un pašvaldību institūcijām, tiesām, prokuroriem un pirmstiesas izmeklēšanas iestādēm jāgarantē advokātu neatkarība. Aizliegts: 1) iejaukties advokātu profesionālajā darbībā, ietekmēt vai iespaidot viņus; 2) pieprasīt no advokātiem ziņas un paskaidrojumus, kā arī nopratināt viņus kā lieciniekus par faktiem, kas viņiem kļuvuši zināmi, sniedzot juridisko palīdzību; 3) kontrolēt pasta, telegrāfa korespondenci un dokumentus, kurus advokāti saņēmuši vai sastādījuši, sniedzot juridisko palīdzību, izdarīt to apskati un izņemšanu, kā arī veikt kratīšanu, lai atrastu un izņemtu šādu korespondenci un dokumentus; 4) kontrolēt, arī izmantojot šā	1) Pienākums būt ar nevainojamu reputāciju. – 14. panta 1. daļa 2. punkts.[11] 2) Aizliegts veikt nelikumīgas darbības klienta interesēs, kā arī darbības klienta nelikumīga nodarījuma veicināšanai. – 6. panta 2. daļa. 3) Pienākums ievērot to kārtību un noteikumus, kuri saskaņā ar likumu pastāv vietās, kur tiek sniegta juridiskā palīdzība. – 11. pants. 4) Aizliegts būt par advokātu personām: „1) kuras tiesa atzinusi par maksātnespējīgiem parādniekiem; 2) kuras sodītas par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu; 3) kuras izdarījušas tīšu noziedzīgu nodarījumu, bet no soda izciešanas atbrīvotas

[9] Autores apzīmējums. Jāsaka, ka šādu tiesību nav juristiem, bet tikai advokātiem. Viena no retajām tiesību aktos noteiktajām advokātu priekšrocībām salīdzinājumā ar juristiem garantētajām tiesībām.
[10] Uzskatot, ka advokāta tiesības netiek pilnībā respektētas, zvērināts advokāts Andris Grūtups laikraksta „Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai" 12.04.2007. numurā raksta: „Žēl, bet šis tabu – nedarīt pāri advokātam – Latvijā tiek pārkāpts."
[11] Tomēr reputācija tiek izvirzīta kā prasība, tikai uzņemot advokatūrā. Vēlāk reputācija nav pamats, lai persona tiktu atskaitīta no advokātu skaita.

		panta 3.punktā minētos procesuālos līdzekļus, advokātu juridiskās palīdzības sniegšanai izmantojamās informācijas sistēmas un sakaru līdzekļus, arī elektroniskos, noņemt informāciju no tiem un iejaukties to darbībā. Par juridiskās palīdzības sniegšanu nav atzīstama advokāta nelikumīga darbība klienta interesēs, kā arī darbība klienta nelikumīga nodarījuma veicināšanai; 5) pieprasīt no klientiem ziņas par advokātu sniegtās palīdzības faktu un tās saturu; 6) pakļaut advokātus jebkādām sankcijām vai draudiem sakarā ar juridiskās palīdzības sniegšanu klientiem saskaņā ar likumu; 7) saukt advokātus pie jebkura veida atbildības par rakstveida vai mutvārdos izteiktiem paziņojumiem, kurus viņi snieguši, godprātīgi pildot savus profesionālos pienākumus. Par juridiskās palīdzības sniegšanu nav atzīstama advokāta nelikumīga darbība klienta interesēs, kā arī darbība klienta nelikumīga nodarījuma veicināšanai.”[10]	sakarā ar noilgumu, amnestiju vai apžēlošanu; 4) kuras [Advokatūras] likuma 39.pantā paredzētajā iesniegumā nepatiesi apliecinājušas, ka to uzņemšanai zvērinātos advokātos nav šķēršļu; 5) kuras likumā noteiktajā kārtībā atzītas par rīcībnespējīgām; 6) kurām ir [Advokatūras] likuma 15.panta 8. vai 9.punktā minētā nodarbošanās un kuras pēc Latvijas Zvērinātu advokātu padomes priekšlikuma šo nodarbošanos neizbeidz.” – 16. pants. 5) Pienākums neveikt tādu nodarbošanos, ko Advokātu padomeētisku apsvērumu dēļ atzīst par nesavienojamu ar zvērināta advokāta stāvokli sabiedrībā. – 15. pants 10. punkts. 6) Pienākums, esot advokātam, neatrasties tiešās vai pastarpinātās pārvaldes iestādes, atvasinātas publiskas personas, citas valsts iestādes vai valsts (pašvaldības) kapitālsabiedrības dienestā, vai veikt juriskonsulta pienākumus saskaņā ar līgumu, izņemot būt par mācībspēku izglītības iestādēs. – 15. pants 11. punkts.
1.	Advokatūras likums	2) Tiesības netikt identificētam ar klientu vai klientu lietām sakarā ar advokātu profesionālo	7) Pienākums maksāt atskaitījumus Zvērinātu Advokātu kolēģijas līdzekļos. – 22. pants

		pienākumu pildīšanu. - 7. pants.	
1.	Advokatūras likums	3) Tiesības bez iejaukšanās un konfidenciāli tikties ar klientu „8. pants. Klientiem ir tiesības brīvi izvēlēties advokātu savu interešu aizstāvībai un pārstāvībai un neierobežoti un netraucēti satikties ar viņu. Visām aizturētajām, arestētajām, apcietinātajām un notiesātajām personām jānodrošina iespēja, laiks un līdzekļi, lai bez kavēšanās, iejaukšanas vai cenzūras, ievērojot pilnīgu konfidencialitāti, tas varētu satikties divatā vai sazināties ar advokātu juridiskās palīdzības saņemšanai.”	8) Pienākums dot zvērināta advokāta zvērestu. – 46. pants. 9) Pienākums izmantot visus likumā paredzētos līdzekļus un metodes, aizstāvot un pārstāvot juridisko palīdzību lūgušās personas tiesības un likumīgās intereses. – 49. pants 10) Pienākums tiesas sēdēs nēsāt īpašu tērpu — talāru. – 50. pants.[12]
1.	Advokatūras likums	4) Tiesības uz to, ka valsts un pašvaldību institūcijas nodrošinās juridiskās palīdzības izpildes nosacījumus „10. pants. Valsts un pašvaldību institūcijām,	11) Pienākums neatteikties no viņiem dota uzdevuma pildīšanas, nenorādot pamatotus iemeslus. – 55. pants.

[12] Zvērinātu advokātu padomes interneta mājas lapā norādīts, ka talārus šuj SIA „Baltijas Modes 1”, kas atrodas Rīgā, A. Kalniņa ielā 8. Zvērinātu advokātu padome informēja šī pētījuma autori, ka talāru šūšanas sabiedrība ir izraudzīta „pēc abpusējas vienošanās”, nevis kādu īpašu procedūru vai metodikas rezultātā. Saskaņā ar šīs sabiedrības sniegto informāciju šī pētījuma rakstīšanas brīdī talārus ir izgatavojuši un tiesā nēsā aptuveni 100 advokāti. Viena talāra izgatavošanas cena šī pētījuma veikšanas brīdī ir aptuveni Ls 65. Tai pat laikā 2008. gada maijā notikušajā advokātu kopsapulcē nebija vērojams, ka advokāti valkātu talārus, lai gan ielūgumā uz kopsapulci bija īpaši aicināts to darīt. Pienākums nēsāt talārus nav noteikts, jo līdz šim brīdim nav izpildīts Latvijas Republikas Augstākās Padomes 27.04.1993. lēmuma „Par Latvijas Republikas Advokatūras likuma spēkā stāšanos un piemērošanas kārtību” 2. punkts, proti, Tieslietu ministrs nav izdevis rīkojumu, kas būtu saskaņots ar ģenerālprokuroru un Latvijas Zvērinātu advokātu padomi, par talāru nēsāšanu. Tai pat laikā jāatzīmē, ka tieslietu ministra kompetence ir noteikta Valsts pārvaldes iekārtas likumā, Ministru kabineta iekārtas likumā un Tieslietu ministrijas darbību reglamentējošajos normatīvajos aktos. Tajos nav paredzētas tieslietu ministra pilnvaras izpildīt vairāk neeksistējošu institūciju pieņemtos lēmumus. Tāpēc Augstākās Padomes 27.04.1993. lēmumā noteiktais pienākums tieslietu ministram izdot rīkojumu par advokātu talāra valkāšanas pienākumu nav spēkā. Tikai nesen atsevišķi advokāti ir sākuši valkāt talārus. Skat., piemēram, zvērinātas advokātes Ilzes Krastiņas grāmatu „Ētiska neatkarība – mūsu zelts”, kurā 23. lpp. viņa par talāra valkāšanu raksta: „Tas bija mans sapnis, kas piepildījies. Kad to uzvelku, tas ceļ manu profesionālo pašcieņu, mobilizē „cīņai”.” Savukārt Latvijā 20. – 30. gados „advokāta atšķirības zīme bija tikai fraka ar augstskolas nozīmīti, tad fraka ar īpašu sudraba nozīmi, visbeidzot advokātiem tika ieviesti talāri,” kurus gan nevarēja atļauties pasūtīt trūcīgākie advokāti. – Skat. „Latvijas advokatūra. Zvērināti advokāti un zvērinātu advokātu palīgi biogrāfijās. 1919-1945. Biogrāfiskā vārdnīca / Sast. Ē.Jēkabsons, V.Ščerbinskis. – Rīga: Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 2007. – 15. lpp.

[13] Šī pētījuma rakstīšanas brīdī takses ir atceltas. Tāpat no Advokatūras likuma no 23.07.2008. ir izslēgts 58. pants, kas uzlika Ministru kabinetam par pienākumu noteikt advokāta atlīdzības takses.

		tiesām, prokuroriem, pirmstiesas izmeklēšanas iestādēm un jebkurai personai jānodrošina, lai attiecībā uz advokātiem un viņu klientiem tiktu izpildīti likumdošanas aktos noteiktie juridiskās palīdzības sniegšanas nosacījumi.”	12) Pienākums vienoties ar klientu par atlīdzības apmēru par lietas vešanu.[13] – 57. pants.
1.	Advokatūras likums	5) Saņemt atlīdzību no valsts likumā noteiktajos gadījumos „12. pants [1. daļa]. Likumā noteiktajos gadījumos valsts apmaksā advokātu sniegto juridisko palīdzību un ar tās sniegšanu saistītos izdevumus.”[14]	13) Pienākums vest klientu uzskaiti. – 59. pants 14) Pienākums izgatavot zīmogu ar advokāta vārdu un uzvārdu. – 60. pants.
1.	Advokatūras likums	6) Advokātu Kolēģijai ir tiesības tikt uzklausītai likumdošanas jautājumos „13. pants. Valsts institūcijām ir pienākums uzklausīt Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģiju jautājumos par normatīvo aktu un to projektu pilnveidošanu.”	15) Aizliegts pirkt vai citādā ceļā iegūt pilnvardevēju tiesības viņu prāvās ne vien uz sava vārda, bet arī tādējādi, it kā advokāts iegūtu šīs tiesības citām personām. Visi šādi darījumi atzīstami par spēkā neesošiem. – 63. pants.
1.	Advokatūras likums	7) Tiesības lūgt apturēt zvērināta advokāta darbību uz laiku „16.[1]pants. Advokātu padomevar apturēt zvērināta advokāta darbību uz laiku, kamēr viņš strādā vēlētā institūcijā, valsts vai pašvaldības institūcijā, kā arī uz mācību vai ilgstošas slimības laiku. Advokātu padomeaptur tāda zvērināta advokāta darbību, kuram par noziedzīgu nodarījumu, kas izdarīts aiz neuzmanības, tiesa	16) Aizliegts uzstāties tiesā kā pilnvarnieks pret saviem augšupējiem un lejupējiem radiniekiem, savu laulāto, īstajiem brāļiem un māsām, kā arī tēva vai mātes brāļiem un māsām. – 64. pants. 17) Aizliegts būt vienā un tajā pašā laikā abu pušu padomnieks un pilnvarnieks, advokāts nedrīkst arī pāriet vienā un tajā pašā lietā no vienas puses pie otras. – 65. pants.

[14] Šādā redakcijā 12. panta pirmā daļa stāsies spēkā 2009.01.01.

		piespriedusi brīvības atņemšanu, — uz laiku, kamēr viņš atrodas ieslodzījuma vietā.”	18) Aizliegts uzņemties lietas vešanu vai aizstāvja pienākumus, ja šajā lietā kā tiesnesis vai amatpersona, kas tieši izmeklē lietu, darbojas advokāta laulātais, viņa paša vai viņa laulātā radinieks taisnā līnijā bez pakāpju ierobežojuma, bet sānu līnijās — radniecības pirmajās trijās pakāpēs vai svainības divās pakāpēs. – 66. pants.
1.	Advokatūras likums	8) Tiesības piedalīties kopsapulcē un balsot par advokātu kopsapulces kompetencē esošajiem jautājumiem. – 25. pants.	19) Aizliegts izpaust sava pilnvardevēja noslēpumus ne tikai lietas vešanas laikā, bet arī pēc atbrīvošanas no lietas vešanas vai pēc lietas pabeigšanas. Advokātam ir pienākums nodrošināt šo prasību ievērošanu arī sava personāla darbā. – 67. pants.
1.	Advokatūras likums	9) Profesionālās darbības izpildes laikā izmantojamās tiesības „48. pants. Sniedzot juridisko palīdzību, zvērināts advokāts ir tiesīgs: 1) aizstāvēt un pārstāvēt juridisko palīdzību lūgušo personu un tās tiesības un likumiskās intereses visās tiesās un pirmstiesas izmeklēšanas iestādēs, kā arī visās valsts un pašvaldību institūcijās, kā arī citās iestādēs, organizācijās un uzņēmējsabiedrībās (uzņēmumos);	20) Pienākums par savas prakses vietas adreses maiņu izsludināt oficiālā laikrakstā un paziņot attiecīgajām tiesām, pirmstiesas izmeklēšanas iestādēm un Latvijas Zvērinātu advokātu padomei, kā arī Valsts ieņēmumu dienestam. [16], [17] - 68. pants, 109. pants. 21) Pienākums par savu darbību būt disciplināri un materiāli atbildīgam. – 70. pants.

[15] Faktiski advokāts var saņemt tieši to pašu informāciju un materiālus, ko varētu saņemt viņa klients. Advokāts ir kā pilnvarotais pārstāvis, kas tikpat labi ir iespējams arī gadījumā, ja uz pilnvaras pamata darbojas jurists.
[16] Intervijas ar advokātiem liecina, ka viņi par prakses vietas maiņu paziņo tikai Advokātu padomei un tām tiesām, kurās viņi darbojas kā juridiskās palīdzības sniedzēji vai pārstāvji. Pārējie pienākumi netiek pildīti.

		2) vākt pierādījumus, arī pieprasot visus juridiskās palīdzības sniegšanai nepieciešamos dokumentus no valsts un pašvaldību institūcijām, kā arī citām iestādēm, organizācijām un uzņēmējsabiedrībām (uzņēmumiem), kurām likumā noteiktajā kārtībā un gadījumos ir jāizsniedz šie dokumenti vai to noraksti un jānodrošina advokātam iespēja iepazīties ar tiem, kā arī likumā noteiktajā kārtībā sakarā ar juridiskās palīdzības sniegšanu saņemt lietpratēju atzinumu jautājumos, kuri prasa attiecīgas zināšanas;[15] 3) iepazīties ar valsts un pašvaldību institūciju, tiesu un pirmstiesas izmeklēšanas iestāžu normatīvajiem un individuālajiem aktiem, ar citu informāciju, kas saistīta ar juridiskās palīdzības sniegšanu, kā arī saņemt šo dokumentu norakstus.”	22) Pienākums veikt[18] brīvo profesiju. – 106. pants.[19] 23) Pienākums organizēt zvērināta advokāta praksi tikai Advokatūras likumā noteiktajā veidā. – 108. pants. 24) Pienākums klientam sniegt apmierinājumu, ja zvērināts advokāts pieļāvis klienta tiesību aizskārumu un tā sekas ir kāds zaudējums, ja advokātu par šo aizskārumu var vainot. – 110. pants.[20]
1.	Advokatūras likums	10) Tiesības (un pienākums) sniegt juridisko palīdzību „51. pants. Zvērināti advokāti sniedz juridisko palīdzību jebkurai personai civillietās, administratīvajās	25) Pienākums būt atbildīgam par klientam nodarītajiem zaudējumiem, kas radušies viņa vadībā savus pienākumus veicoša tāda zvērināta advokāta palīga sniegtās juridiskās

[17] Par prakses vietas maiņas rezultātā sniedzamajiem paziņojumiem sacīts gan 68., gan 109. pantā, kas sistēmiski pieder, attiecīgi, divām dažādām daļām un sadaļām: 3. daļas 5. sadaļai „Zvērinātu advokātu tiesības un pienākumi” un 6. daļai „Zvērinātu advokātu finansiālā darbība”.

[18] Likumā teikts – „piekopt”.

[19] Tomēr tie advokāti, kas strādā, pamatojoties uz darba līgumu advokātu birojos, nevar īsti tikt uzskatīti par brīvās profesijas pārstāvjiem. Turklāt jēdziens „brīvā profesija” tiesību aktos īsti nav definēts. Ir tikai šādu brīvo profesiju uzskaitījums, bet ne definīcija.

[20] Pants gan valodnieciski, gan saturiski ir novecojis. Pirmkārt, šajā pantā ir runa par advokāta civiltiesisko atbildību. Jēdziens „apmierinājums” civiltiesiskā izpratnē mūsdienās vairāk netiek lietots. Otrkārt, vaina nav obligāta civiltiesiskās atbildības sastāvdaļa. Tā ir būtiska kriminālatbildības un administratīvās atbildības, bet nevis civiltiesiskās atbildības gadījumā. Par šo tēmu skat. vairāk šādos rakstos: Kalvis Torgāns „Latvijas Civiltiesībām jāmaina vainas jēdziena izpratne”; Jānis Kārkliņš „Latvijas līgumtiesību modernizācijas virzieni vienotas Eiropas līgumtiesību izpratnes veidošanā”, publicēts - „Likums un Tiesības”, 2004. g. Nr. 3.; Kalvis Torgāns, *Amy Bushaw* „Daži līgumtiesību salīdzinošie aspekti kontinentālās Eiropas un precedentu tiesību sistēmās.

		lietās vai likumā noteiktajos gadījumos citās lietās pēc vienošanās ar klientiem vai šajā likumā noteiktajos gadījumos - Latvijas Zvērinātu advokātu padomes vai zvērinātu advokātu vecākā uzdevumā.” [21][22]	palīdzības rezultātā, kurš nav nokārtojis otro zvērināta advokāta palīga eksāmenu, kā arī uz patrona pārpilnvarojuma pamata vesto lietu rezultātā. – 111. pants.
1.	Advokatūras likums	11) Tiesības sniegt aizstāvību krimināllietā un ievērot dežūru grafiku. - 52. un 52.-1. pants. „Krimināllietās zvērināti advokāti uzņemas aizstāvēt personas, kurām ir tiesības uz aizstāvību, un notiesātos, pārstāv cietušos un sniedz juridisko palīdzību jebkurai personai kriminālprocesā. Šā panta pirmajā daļā minētās darbības zvērināts advokāts veic: 1) pēc vienošanās ar personu vai tās pārstāvi; 2) šajā likumā noteiktajos gadījumos - Latvijas Zvērinātu advokātu padomes vai zvērinātu advokātu vecākā uzdevumā; 3) procesa virzītāja uzdevumā - Kriminālprocesa likumā noteiktās atsevišķās procesuālās darbības.”[23] „Zvērinātiem advokātiem ir pienākums atbilstoši Latvijas Zvērinātu advokātu padomes noteiktajā kārtībā sastādītajam advokātu dežūru grafikam veikt procesa virzītāja norādītajā laikā valsts	26) Pienākums praktizēt individuāli vai arī sadarbībā vienīgi ar citiem zvērinātiem advokātiem. – 116. pants. 27) Pienākums kārtot savu ieņēmumu un izdevumu uzskaiti. – 119. pants. 28) Pienākums sniegt juridisko palīdzību saskaņā ar grafiku. – 52.-1. pants. „Zvērinātiem advokātiem ir pienākums atbilstoši Latvijas Zvērinātu advokātu padomes noteiktajā kārtībā sastādītajam advokātu dežūru grafikam veikt procesa virzītāja norādītajā laikā valsts nodrošināto aizstāvību vai pārstāvību Kriminālprocesa likumā noteiktajās atsevišķajās procesuālajās darbībās. Ja zvērināts advokāts procesa virzītāja norādītajā laikā nevar pats piedalīties atsevišķajā procesuālajā darbībā, viņam jānodrošina, lai viņa vietā cits zvērināts advokāts ierastos juridiskās

[21] Līdz 01.01.2009. šis pants ir iepriekšējā redakcijā: „Zvērināti advokāti ved civillietas un administratīvās lietas un pārstāv cietušos, civilprasītājus un civilatbildētājus krimināllietās, kā arī sniedz juridisko palīdzību jebkurai personai kriminālprocesā vai nu klientu uzdevumā, vai tiesas priekšsēdētāja uzdevumā, vai Latvijas Zvērinātu advokātu padomes uzdevumā pēc klientu lūguma”. Tajā lietotais jēdziens „vest” lietas ir salīdzinoši neskaidrs. To var saprast kā „konsultē”, „sniedz juridisku palīdzību”.
[22] Spēkā no 01.01.2009.
[23] Spēkā no 01.01.2009.

		nodrošināto aizstāvību vai pārstāvību Kriminālprocesa likumā noteiktajās atsevišķajās procesuālajās darbībās. Ja zvērināts advokāts procesa virzītāja norādītajā laikā nevar pats piedalīties atsevišķajā procesuālajā darbībā, viņam jānodrošina, lai viņa vietā cits zvērināts advokāts ierastos juridiskās palīdzības sniegšanai, un par to jāinformē procesa virzītājs.”	palīdzības sniegšanai, un par to jāinformē procesa virzītājs.”[24]
1.	Advokatūras likums	12) Tiesības brīvi vienoties ar klientu par atlīdzības apmēru. - 57. pants „Zvērināti advokāti par uzņemšanos vest lietu un attiecīgās atlīdzības apmēru rakstveidā vienojas ar klientu. Klients jebkurā laikā var pieņemt viena zvērināta advokāta vietā citu zvērinātu advokātu vai pats uzņemties lietas vešanu, atlīdzinot advokātam par viņa veikto darbu saskaņā ar rakstveida vienošanos. Strīda gadījumā, ja zvērināta advokāta un klienta vienošanās nav noslēgta rakstveidā, advokātam atlīdzību divkāršā apmērā, kā arī citus ar juridiskās palīdzības sniegšanu saistītos atlīdzināmos izdevumus nosaka normatīvajos aktos par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības samaksu noteiktajos apmēros. Atlīdzību advokātam un citus atlīdzināmos izdevumus sedz klients. Papildus atlīdzībai un	29) Pienākums informēt klientu par neapdrošināšanas faktu. – 114. pants.[25]

[24] Spēkā no 01.01.2009.
[25] Interviju laikā iegūtā informācija liecina, ka advokāti reti, kad apdrošina savu civiltiesisko atbildību, kā arī faktiski neinformē klientu par to, ka viņu atbildība nav apdrošināta.

		citiem ar juridiskās palīdzības sniegšanu saistītajiem izdevumiem atlīdzināmi izdevumi, kas saistīti ar rakstveida pierādījumu iegūšanu, šo izdevumu faktiskajā apmērā. Šā panta trešajā daļā minētajā gadījumā noteikto zvērināta advokāta atlīdzību un citus ar juridiskās palīdzības sniegšanu saistītos atlīdzināmos izdevumus nesedz no valsts budžeta līdzekļiem.”	
1.	Advokatūras likums	13) Tiesības sniegt mutvārdu un rakstveida paskaidrojumus disciplinārlietas gadījumā. – 77. un 78. pants.	
1.	Advokatūras likums	14) Tiesības piedāvāt advokāta palīdzību lietu vešanai tiesās, kā arī reklamēt šādu palīdzību. – 113. pants.	
1.	Advokatūras likums	15) Tiesības apdrošināt civiltiesisko atbildību „114. pants. Zvērinātu advokātu un zvērinātu advokātu palīgu profesionālās darbības rezultātā iespējamā zaudējuma risku var apdrošināt.”	
1.	Advokatūras likums	16) Tiesības izveidot zvērinātu advokātu birojus, kurus reģistrē Latvijas Zvērinātu advokātu padomē. – 116. pants 2. daļa.	
1.	Advokatūras likums	17) Tiesības uz darba līguma pamata var pieņemt darbā tehnisko, saimniecisko vai konsultatīvo personālu, par kura darbību advokāts atbild un kuram ir aizliegts nodarboties ar juridiskās palīdzības sniegšanu. –	

		118. pants.	
1.	Advokatūras likums	18) Eiropas Savienības (turpmāk - ES) dalībvalsts advokāta tiesības sniegt advokāta pakalpojumus Latvijā. – 121. pants „Ja Eiropas Savienības dalībvalsts advokāts iesniedz Latvijas Zvērinātu advokātu padomei apliecību (sertifikātu), kas apliecina viņa reģistrāciju savas mītnes valsts (Eiropas Savienības dalībvalsts, kurā advokāts ieguvis tiesības izmantot advokāta profesionālo nosaukumu, pirms tika uzsākta darbība Latvijā) kompetentajā institūcijā, Advokātu padomereģistrē Eiropas Savienības dalībvalsts advokātu atsevišķā reģistrā. Šī apliecība (sertifikāts) reģistrācijai Latvijā ir derīga trīs mēnešus no tās izsniegšanas dienas.”	
1.	Advokatūras likums	19) ES dalībvalsts advokāta tiesības veidot apvienotu praksi Latvijā. – 125. pants „Eiropas Savienības dalībvalstu advokāti, kuri Latvijā praktizē ar savas mītnes valsts profesijas nosaukumu, var veidot apvienotu praksi ar tādiem pašiem nosacījumiem kā Latvijas zvērināti advokāti.”	
1.	Advokatūras likums	20) ES dalībvalsts advokātu tiesības veidot filiāles Latvijā. – 126. pants „Eiropas Savienības dalībvalstu advokāti var veidot savu mītnes valstu advokātu apvienību filiāles Latvijā, kā arī izmantot mītnes valstu advokātu apvienību	

		nosaukumus, ja mītnes valsts advokātu apvienībā apvienojušies pilntiesīgi Eiropas Savienības dalībvalstu advokāti.”	
1.	Advokatūras likums	21) ES dalībvalsts advokāta tiesības pārsūdzēt tiesā Latvijas Zvērinātu advokātu padomes lēmumu. - 129., 134. pants „129. Latvijas Zvērinātu advokātu padomes lēmumu atteikt vai anulēt Eiropas Savienības dalībvalsts advokāta reģistrāciju var pārsūdzēt tiesā.” „134. Advokātu padomear motivētu lēmumu var advokātam atteikt profesionālās kvalifikācijas atzīšanu, ja advokāta profesionālā kvalifikācija neatbilst Latvijas zvērināta advokāta profesionālās kvalifikācijas nosacījumiem vai advokāta profesionālajā darbībā ir bijuši disciplinārie un cita veida pārkāpumi. Latvijas Zvērinātu advokātu padomes lēmumu atteikt profesionālās kvalifikācijas atzīšanu var pārsūdzēt tiesā.”	
1.	Advokatūras likums	22) ES dalībvalsts advokāta tiesības līdzvērtīgi praktizēt Latvijā. - 130. pants. „Ja Eiropas Savienības dalībvalsts advokāts apliecina valsts valodas prasmi un zināšanas Latvijas tiesībās un Advokātu padomeatzīst Eiropas Savienības dalībvalsts advokāta profesionālo kvalifikāciju par atbilstošu pastāvīgai darbībai, viņam ir tādas pašas tiesības uz profesionālo darbību un pienākumi kā Latvijas	

		zvērinātam advokātam.”	
1.	Advokatūras likums	23) ES dalībvalsts advokāta tiesības saņemt profesionālās kvalifikācijas atzīšanas apliecību Latvijā. – 131., 133. pants „131. Ja Eiropas Savienības dalībvalsts advokāts Latvijā vismaz trīs gadus nepārtraukti ir veicis profesionālo darbību ar savas mītnes valsts profesijas nosaukumu un ja viņš Latvijas Zvērinātu advokātu padomei apliecina nepieciešamās zināšanas un iegūto praksi Latvijas tiesību jomā, viņam izsniedz profesionālās kvalifikācijas atzīšanas apliecību.” „133. Ja Eiropas Savienības dalībvalsts advokāts vismaz trīs gadus Latvijā nav darbojies ar savas mītnes valsts profesijas nosaukumu, viņš Latvijas Zvērinātu advokātu padomei iesniedz iesniegumu un mītnes valstī atzītus profesionālās kvalifikācijas un tiesību pierādījumus. Advokātu padomeatbilstoši likumam "Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu" organizē profesionālās kvalifikācijas atbilstības eksāmenu. Pēc šā eksāmena sekmīgas nokārtošanas advokātam izsniedz profesionālās kvalifikācijas atzīšanas apliecību.”	
2.	Administratīvā procesa likums	Tiesības administratīvā procesa dalībnieku pārstāvēt, pamatojoties uz orderi „38.panta 6.daļa. Ja administratīvā procesa	

		dalībnieks pats piedalās lietā, viņam ir tiesības uzaicināt juridiskās palīdzības sniegšanai zvērinātu advokātu. Advokāta pilnvarojumu šādā gadījumā apliecina orderis."[26]	
3.	Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem	Tiesības piedalīties tiesas sēdē ar no tā izrietošajām tiesībām „21.panta 1. un 4.daļa: (1) Tiesas sēdē obligāti piedalās prokurors, bērns, viens no viņa vecākiem (aizbildnis) vai bāriņtiesas pārstāvis, advokāts, bērnu tiesību aizsardzības institūcijas speciālists un policijas inspektors. [27] (4) Šajā pantā minētajām personām līdz tiesas sēdei un administratīvās komisijas sēdei ir tiesības iepazīties ar lietu par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērnam, pieteikt lūgumus, kā arī iesniegt papildinājumus. [..] 23.panta 1.daļa: Ja bērnam advokātu nav izraudzījis viņa likumiskais pārstāvis, advokāta piedalīšanos lietas izskatīšanā nodrošina tiesa."	
4.	Ārstniecības likums	Tiesības sniegt juridisko palīdzību psihiatrisko palīdzību saņēmējam pacientam 68. pants 7. -12. daļa, 14., 16. daļa: „(7) Konstatējot, ka pacientam nav pārstāvja, tiesnesis pēc šā panta sestajā daļā minēto dokumentu	

[26] Tomēr administratīvajā procesā personas var pārstāvēt ne tikai advokāts, bet faktiski jebkura fiziska persona, tai skaitā jurists, vai nu uz mutiskas vai rakstiskas pilnvaras pamata. Tādējādi advokāta tiesības administratīvajā procesā būtībā ne ar ko neatšķiras no jebkura cita pārstāvja tiesībām.
[27] Šādu tiesību nav juristiem, bet tikai advokātiem, jo likums skaidri regulē tikai advokātu tiesības.

		saņemšanas nekavējoties lūdz Latvijas Zvērinātu advokātu padomi pacienta interešu pārstāvībai norīkot zvērinātu advokātu un vienlaikus informē Latvijas Zvērinātu advokātu padomi par iesniegto materiālu izskatīšanas dienu, laiku un vietu. (8) Pēc prokurora, pacienta pārstāvja vai advokāta lūguma tiesa nodrošina iespēju iepazīties ar šā panta piektajā daļā minēto lēmumu un tam pievienotajiem dokumentiem. Psihiatriskā ārstniecības iestāde pēc pacienta pārstāvja vai advokāta lūguma nodrošina iespēju tikties ar pacientu, lai sniegtu konsultāciju. (9) Tiesnesis iesniegtos materiālus par psihiatriskās palīdzības sniegšanu psihiatriskajā ārstniecības iestādē bez pacienta piekrišanas izskata slēgtā sēdē psihiatriskajā ārstniecības iestādē, kurā ievietots pacients. Sēdē piedalās pacients (ja to pieļauj viņa veselības stāvoklis), prokurors, pacienta pārstāvis vai advokāts. (10) Materiālus par psihiatriskās palīdzības sniegšanu bez pacienta piekrišanas izskata 72 stundu laikā pēc psihiatru konsilija lēmuma saņemšanas. Tiesnesis pēc sava ieskata vai arī pēc prokurora, pacienta	

[28] Šis likums piešķir tiesības tikai advokātiem sniegt palīdzību personām psihiatriskās ārstēšanās gadījumā. Šādu tiesību nav juristiem, bet tikai advokātiem. Tomēr atlīdzību advokātiem izmaksā saskaņā ar valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likmēm, ko izmaksā Juridiskās palīdzības administrācija.

		pārstāvja vai advokāta motivēta lūguma lemj par materiālu izskatīšanas atlikšanu uz laiku, kas nav ilgāks par 48 stundām, ja materiālus nav iespējams izskatīt tāpēc, ka nav ieradusies kāda no šā panta astotajā daļā minētajām personām vai nepieciešams iegūt papildu pierādījumus. Tiesneša lēmums nav pārsūdzams, izņemot lēmumu, kurā nav noteikts laiks materiālu izskatīšanai. (11) Izskatot materiālus, tiesnesis uzklausa psihiatru konsilija pārstāvi, pacienta pārstāvi vai advokātu, pacientu (ja tas ir iespējams), kā arī prokuroru un pieņem lēmumu uz laiku līdz diviem mēnešiem apstiprināt psihiatru konsilija lēmumu par psihiatriskās palīdzības sniegšanu vai par atteikumu apstiprināt psihiatru konsilija lēmumu. (12) Materiālu izskatīšanā par psihiatriskās palīdzības sniegšanu psihiatriskajā ārstniecības iestādē bez pacienta piekrišanas atļauts piedalīties personām, kuras iesaistītas pacienta ārstniecības procesā. Tiesnesis pēc sava ieskata vai pacienta, pacienta pārstāvja vai advokāta, kā arī prokurora motivēta lūguma var uzklausīt arī citu personu, kura var sniegt informāciju par lietā nozīmīgiem apstākļiem. Tiesneša lēmums nav pārsūdzams. (14) Tiesnesis lēmumu nekavējoties paziņo	

		personām, kuras piedalījušās materiālu izskatīšanā. Lēmuma norakstu izsniedz pacientam, pacienta pārstāvim vai advokātam, kā arī psihiatriskajai ārstniecības iestādei un prokuroram. Ja lēmumu nav iespējams nekavējoties (pēc materiālu izskatīšanas par psihiatriskās palīdzības sniegšanu bez pacienta piekrišanas) noformēt rakstveidā, tā norakstu šīs daļas pirmajā teikumā minētajām personām nosūta pa pastu ne vēlāk kā nākamajā darbdienā pēc lēmuma paziņošanas. Lēmums izpildāms nekavējoties. (16) Ja tiesas priekšsēdētājs, izskatot iesniegto sūdzību vai protestu un tam pievienotos dokumentus, atzīst, ka tiesneša lēmums nav pamatots, viņš pieņem lēmumu par tā atcelšanu. Par tiesas priekšsēdētāja lēmumu nekavējoties paziņo psihiatriskajai ārstniecības iestādei, prokuroram, kā arī sūdzības iesniedzējam. Lēmuma norakstu nosūta prokuroram, pacientam, pacienta pārstāvim vai advokātam, kā arī psihiatriskajai ārstniecības iestādei ne vēlāk kā nākamajā darbdienā no lēmuma pieņemšanas dienas.”[28]	
5.	Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un	Tiesības sniegt juridisko palīdzību sadarbības fakta konstatēšanas lietā[29] „14. pants 3., 4., 11., 13. daļa: (4) No pārbaudes lietas	

[29] Tālāk uzskaitītās tiesības un pienākumus minētais likums piešķir tikai advokātiem, bet ne citiem juridiskās palīdzības sniedzējiem.

	personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu	ierosināšanas brīža pārbaudāmajai personai ir tiesības zināt, sakarā ar ko pārbaude tiek veikta, pieaicināt advokātu, iesniegt pierādījumus un sniegt liecības, pieteikt noraidījumus un lūgumus, iesniegt sūdzības ģenerālprokuroram par pārbaudi veicošā prokurora darbību un lēmumiem. (4) Pieaicinātajam advokātam pārbaudes lietā ir tādas pašas tiesības un pienākumi kā aizstāvim pirmstiesas izmeklēšanā kriminālllietās. (11) Ņemot vērā pārbaudes lietas apstākļus, lai nodrošinātu liecinieku un citu personu, kuras piedalās lietā, personisko drošību, izmeklēšanas darbības protokola ievaddaļu, kurā ir ziņas par šīm personām, ja nepieciešams, var sastādīt atsevišķi. Protokola pamatdaļā lietas dalībnieka vārda un uzvārda vietā ar viņa piekrišanu var minēt pseidonīmu, obligāti norādot, ka šai personai ir izskaidrotas tās tiesības un pienākumi, bet likumā paredzētajos gadījumos tā ir brīdināta par atbildību. Ar šādā kārtībā sastādītu protokola ievaddaļu var iepazīties tikai prokurors, advokāts, tiesas sēdes sekretārs un tiesneši, kas izskata lietu. (13) Pēc tam ar pārbaudes lietu un prokurora atzinumu iepazīstina pārbaudāmo personu un tās advokātu; pārbaudāmajai personai un tās advokātam ir tiesības pieteikt lūgumus par papildu darbību	

		veikšanu; prokuroram par to jāpieņem lēmums triju dienu laikā un jāpaziņo tas iesniedzējiem.” 15. pants 1. daļa, 3. daļa, 5. daļas 2. punkts, 8. daļa: „(1) [..] Par pieņemto lēmumu tiesnesis rakstveidā paziņo pārbaudāmajai personai, tās advokātam un prokuroram, kā arī nodrošina nepieciešamo personu uzaicināšanu. (3) Prokurors, pārbaudāmā persona un tās advokāts ir puses lietas izskatīšanas procesā. Pusēm ir vienādas tiesības iesniegt pierādījumus, piedalīties nopratināšanā un pierādījumu novērtēšanā, iesniegt pieteikumus, izteikt savu viedokli jebkurā jautājumā, kam ir nozīme pareizā lietas izspriešanā, un runāt tiesu debatēs. Pēc pušu motivēta lūguma tiesa var pieņemt lēmumu par lietas izskatīšanu slēgtā tiesas sēdē. (5) Pārbaudes lietas izskatīšana tiesā notiek tādā pašā kārtībā kā kriminālllietu izskatīšana pirmās instances tiesā, ņemot vērā izņēmumus, kas paredzēti šajā likumā: 2) pēc pierādījumu pārbaudes tiesa pāriet pie tiesu debatēm. Tiesu debatēs runā šādi lietas dalībnieki: prokurors, pārbaudāmā persona un tās advokāts; (8) Attiecībā uz tiesas spriedumu par sadarbības fakta konstatēšanu pārbaudāmajai personai un tās advokātam ir tiesības iesniegt sūdzību, bet prokuroram —	

		protestu apelācijas un kasācijas kārtībā atbilstoši Latvijas Kriminālprocesa kodeksā paredzētajiem noteikumiem par spriedumu pārsūdzēšanu un protestu iesniegšanu krimināllietās.”	
6.	Civilprocesa likums	Tiesības klienta vārdā prasīt atmaksāt izdevumus par advokāta palīdzības saņemšanu 44. panta 1. daļas 1. punkts: „(1) Ar lietas vešanu saistītie izdevumi ir atlīdzināmi šādos apmēros: 1) izdevumi advokāta palīdzības samaksai — to faktiskajā apmērā, tomēr ne vairāk par pieciem procentiem no prasījumu apmierinātās daļas, bet prasībās, kam nav mantiska rakstura, — ne vairāk par advokātu atlīdzības taksi;”[30]	
6.	Civilprocesa likums	Tiesības uz klātbūtnes ierakstīšanu tiesas sēdes protokolā 62. panta 1. daļas 2. punkts ”(1) Tiesas sēdes protokolā	

[30] Lai gan tiesas sēdē faktiski personu var pārstāvēt un juridisko palīdzību sniegt arī persona, kas nav advokāts, piemēram, jurists, students, vai cita persona, tomēr izdevumi atlīdzināmi tikai par advokāta palīdzības saņemšanu. Tiek prezumēts, ka advokāts sniedz juridisko palīdzību, pamatojoties uz orderi, bet pārstāv personu tiesā uz pilnvaras pamata. Pārstāvība uz pilnvaras pamata netiek uzskatīta par juridiskās palīdzības sniegšanu. Respektīvi, arī citas personas, kas pārstāv kādu lietas dalībnieku uz pilnvaras pamata, nesniedz šai personai juridisko palīdzību. Tas nav gluži taisnīgi, jo juridisko palīdzību faktiski var sniegt arī jebkura cita persona. Nav būtiski, uz kāda dokumenta pamata persona tiesā darbojas – ordera vai pilnvaras. Izšķirošais ir darbības saturs un kvalitāte. Arī juridisko palīdzību iespējams sniegt, pamatojoties uz pilnvaru. Papildus tam jāteic, ka šis punkts rada grūtības iepriekš paredzēt, cik liela tad būs prasījuma apmierinātā daļa. No vienas puses, tiesa prasa, lai persona jau tiesas sēdē pierādītu, cik lieli bijuši tās izdevumi par advokāta palīdzības saņemšanu. No otras puses, ja klients ar advokātu vienojušies, ka jāmaksā tikai pēc tiesas sēdes, tad tiesa neuzskata, ka klientam vispār bijuši jebkādi izdevumi par advokāta palīdzības saņemšanu. Par to skat. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 23.03.2005. spriedumu lietā Nr. SKC-200. Skat. arī Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 28.02.2001. spriedumu lietā Nr. SKC-94, 24.10.2001. spriedumu lietā Nr. SKC-492 un 27.09.2000. spriedumu lietā Nr. SPC-41, kurā noteikts, ka advokāta atlīdzības samaksa nedrīkst pārsniegt 5% no prasījuma apmierinātās daļas. Tāpat skat. arī Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 29.11.2000. spriedumu lietā Nr. SKC-545, kurā noteikts, ka „izdevumos par advokāta palīdzību nav ieskaitāma maksa par notariāli apliecinātas pilnvaras noformēšanu zvērinātam advokātam, jo šāda veida pilnvarai ir personisks raksturs un tā nav nepieciešama, lai zvērināts advokāts sniegtu savam klientam tiesas procesā.”

		norāda: [..] 2) tās tiesas nosaukumu, kura izskata lietu, tiesas sastāvu, tiesas sēdes sekretāru, advokātu un prokuroru, kuri piedalās lietā;”[31]	
6.	Civilprocesa likums	Tiesības sniegt juridisko palīdzību 82. pants 4. daļa: „Šā panta pirmajā, otrajā un trešajā daļā minēto lietas dalībnieku piedalīšanās civilprocesā neatņem viņiem tiesības uzaicināt savā lietā advokātu juridiskās palīdzības sniegšanai. Šajā gadījumā advokāta pilnvaru apjomu nosaka šā likuma 86.pants, paskaidrojumus par lietas būtību viņš nesniedz.”	
6.	Civilprocesa likums	Tiesības piedalīties tiesas sēdē uz ordera vai notariāli neapliecinātas pilnvaras pamata 85. pants 3. daļa: „Advokāta pilnvarojumu juridiskās palīdzības sniegšanai apliecina orderis. Ja advokāts uzstājas kā puses pilnvarots pārstāvis, šo pilnvarojumu apliecina ar rakstveida pilnvaru.”[32]	
6.	Civilprocesa likums	Tiesības sniegt juridisko palīdzību šķīrējtiesā 510. panta 3. daļa „Puses šķīrējtiesas procesā var pieaicināt advokātus	

[31] Šādu tiesību nav juristiem, bet tikai advokātiem.

[32] To, ka advokātam nevajag notariāli apliecinātu pilnvaru, var secināt, gramatiski un sistēmiski iztulkojot šo punktu. Proti, tā paša 85.panta 1. daļā teikts, ka fizisko personu pārstāvību apliecina „notariāli apliecināta” pilnvara. Tātad likumdevējs tīšām vienā gadījumā uzlicis par pienākumu izmantot notariāli apliecinātu, bet advokāta gadījumā – notariāli neapliecinātu pilnvaru. Juristiem, turpretim, nav tiesību izmantot notariāli neapliecinātu pilnvaru. Tas varētu nozīmēt, ka valsts izrāda lielāku paļāvību pilnvarām, kas izsniegtas advokātiem. Tomēr autors neuzskata, ka šāda paļāvība būtu pamatota. Te pastāv plašas iespējas viltot pilnvardevēja parakstu. Turklāt ir risks, ka šāda notariāli neapliecināta pilnvara ir atsaukta. Nepastāv iespējas pārbaudīt šādu pilnvaru spēkā esamību.

		juridiskās palīdzības sniegšanai.”	
6.	Civilprocesa likums	Tiesības prasīt izpildīt nolēmumu par amata atlīdzību tiesas spriedumu izpildei noteiktajā kārtībā[33] 539. panta 2. daļas 3. punkts: „Tiesas spriedumu izpildei noteiktajā kārtībā, ja likumā nav noteikts citādi, izpildāmi arī: [..] 3) tiesu sistēmai piederīgo personu (notāri, advokāti, tiesu izpildītāji) nolēmumi par amata atlīdzību, atlīdzību par sniegto juridisko palīdzību un par izdevumiem, kas saistīti ar sniegtajiem pakalpojumiem, un valsts nodevu.” 540. pants 6. punkts: „Izpildu dokumenti ir: [..] notāru, advokātu un tiesu izpildītāju izrakstītie rēķini;”[34]	
7.	Likums „Par 1998. gada 17. jūlija Romas Starptautiskās krimināltiesas Statūtiem”	Tiesības kandidēt uz tiesneša amatu Romas starptautiskajā krimināltiesā[35] 36. pants 3. punkta b) (i) apakšpunkts „Ikviens kandidāts ievēlēšanai Tiesā ir: (i) kompetents krimināltiesībās un kriminālprocesā, un ar attiecīgu nepieciešamo pieredzi, vai nu kā tiesnesim, prokuroram, advokātam vai citā līdzīgā amatā, kriminālprocesā;”	

[33] Juristam šādu tiesību nav, pat ja tas sniedzis tiesas procesā klientam juridisko palīdzību.
[34] Advokātam ļoti izdevīgs risinājums, jo iespējams iesniegt zvērinātam tiesu izpildītājam klientam izrakstītu rēķinu piespiedu izpildei. Juristiem šādu tiesību nav.

7.	Likums „Par 1998. gada 17. jūlija Romas Starptautiskās krimināltiesas Statūtiem”	Tiesības uz pienācīgu cieņu, piedaloties Tiesas sēdē 48. pants 4. punkts „Advokātam, ekspertiem, lieciniekiem vai jebkurai citai personai, kuras klātbūtne ir nepieciešama Tiesas sēdē, tiek izrādīta tāda attieksme, kāda ir nepieciešama pienācīgam Tiesas darbam saskaņā ar vienošanos par Tiesas privilēģijām un imunitātēm.”	
7.	Likums „Par 1998. gada 17. jūlija Romas Starptautiskās krimināltiesas Statūtiem”	Tiesības sniegt juridisko palīdzību nopratināšanas procesā 55. panta 2. daļas d) punkts: „Ja ir pamats uzskatīt, ka persona ir izdarījusi Tiesas jurisdikcijā esošu noziegumu un šo personu tūlīt nopratinās Prokurors vai nacionālās varas iestādes saskaņā ar pieprasījumu, kas veikts atbilstoši šo Statūtu 9. sadaļai, šai personai ir arī sekojošas tiesības, par kurām tā tiek informēta pirms nopratināšanas: (d) tikt nopratinātai advokāta klātbūtnē, izņemot gadījumus, kad šī persona brīvprātīgi atteikusies no savām tiesībām uz advokātu.”	
8.	Imigrācijas likums	Tiesības tikt ieceltam par juridiskās palīdzības sniedzēju imigrācijas jautājumos[36] 65.[3] panta 3. daļa. ”Ja pieteicēja pārstāvim nav speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam, tiesa ieceļ	

[35] Šādas tiesības ir arī citām juridiskā profesijā strādājošām personām.
[36] Juristam šādu tiesību nav.

		par pieteicēja pārstāvi šajā procesa daļā Latvijā praktizējošu advokātu, kuram ir izsniegta speciālā atļauja pieejai valsts noslēpumam. Ja pieteicējs šādai pārstāvībai nepiekrīt, tiesa pārbauda ar valsts noslēpumu saistīto informāciju, nepiedaloties pieteicējam un viņa pārstāvim.”	
9.	Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu	Tiesības, ka klientam tiek atlīdzināti izdevumi par juridiskās palīdzības saņemšanu 3. panta 1. daļas 1. punkts: „Persona ir tiesīga prasīt zaudējumu atlīdzību šādos gadījumos: 8) tā sakarā ar saukšanu pie kriminālatbildības izmantojusi zvērināta advokāta juridisko palīdzību.” 4. panta 1. daļas 7. punkts: „[..] personai ir atlīdzināmi šādi zaudējumi: 7) izdevumi par juridisko palīdzību, ko sniedzis zvērināts advokāts, bet ne vairāk kā noteiktās takses apjomā;”	
10.	Karatiesu likums		Advokātu Padomei – pienākums izveidot un uzturēt advokātu reģistru par advokātiem, kuri varētu veikt advokātu funkcijas karatiesām piekritīgās lietās. - 9. pants
11.	Komercķīlas likums	Tiesības būt par ieņēmumu depozitāriju. - 44. pants 2. daļa: „Par ieņēmumu depozitāriju var būt komercbanka, zvērināts revidents, zvērināts notārs vai zvērināts advokāts,	

		bet ar visu komercķīlas ņēmēju piekrišanu — viens no komercķīlas ņēmējiem.”	
12.	Kredītiestāžu likums	Tiesības būt par kredītiestādes likvidatoru, atzīstot kredītiestādi par likvidējamu ar tiesas nolēmumu. - 131. panta 1. daļas 1. punkts	
13.	Kriminālprocesa likums	Tiesības sniegt juridisko palīdzību aizturētajiem, aizdomās turētajiem. - 63. panta 1. daļas 1. punkts, 66. panta 2. un 4. punkts,	Pienākums neatteikties no aizstāvēšanas bez aizstāvamās personas piekrišanas. - 79. panta 3. daļa
13.	Kriminālprocesa likums	Tiesības sniegt juridisko palīdzību personām, kuras iestājas kriminālprocesā, lai panāktu mirušā reabilitāciju. - 77. panta 2. un 4. daļa	Pienākums neuzņemties citas personas aizstāvēšanu vai juridiskas palīdzības sniegšanu, ja tas ir pretrunā ar aizstāvamās personas interesēm, ar kuru vienošanās noslēgta agrāk. - 79. panta 6. daļa
13.	Kriminālprocesa likums	Tiesības veikt aizstāvja funkcijas kriminālprocesā[37] - 79., 80., 81. pants	Pienākums neslēgt vienošanos par vairāku personu aizstāvēšanu vienā kriminālprocesā, ja starp šo personu aizstāvības interesēm pastāv pretrunas. - 79. pants 7. daļa
13.	Kriminālprocesa likums	Tiesības neuzņemties aizstāvību visā kriminālprocesā vai tā stadijā, ja aizstāvība veikta atsevišķā procesuālā darbībā. - 81. pants 3. daļa	Pienākums noslēgt vienošanos. - 80. pants
13.	Kriminālprocesa likums	Tiesības saņemt samaksu par aizstāvību. - 84. pants	Pienākums neizmantot savas tiesības, lai novilcinātu kādu procesuālo darbību. - 86. pants 4. daļa
13.	Kriminālprocesa likums	Citas aizstāvja tiesības. - 86. pants 1. un 3. daļa:	Pienākums izmantot savas profesionālās zināšanas un

[37] Kriminālprocesā par aizstāvi var būt advokāts, zvērināta advokāta palīgs, Eiropas Savienības dalībvalsts pilsonis, kurš ieguvis advokāta kvalifikāciju kādā no Eiropas Savienības dalībvalstīm, kā arī ārvalsts advokāts (izņemot šīs daļas 3.punktā minēto) saskaņā ar Latvijas Republikai saistošu starptautisko līgumu par juridisko palīdzību. Citi juristi nevar būt aizstāvji kriminālprocesā.

		„(1) Aizstāvim ir visas tiesības, kādas ir viņa aizstāvamajai personai attiecīgajā procesā, kā arī tiesības: 1) pieprasīt normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā un saņemt personas aizstāvēšanai nepieciešamās ziņas; 2) piedalīties aizstāvamās personas nopratināšanā procesa veidam un stadijai atbilstošā kārtībā, piedalīties citās izmeklēšanas darbībās, par kuru veikšanu lūgumu pieteikusi persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, vai aizstāvis, kā arī piedalīties tajās izmeklēšanas darbībās, kurās aizstāvamā persona būtu tiesīga piedalīties, taču to nedara; 3) kriminālprocesos šā likuma 83.panta pirmajā daļā minētajos obligātās aizstāvības gadījumos iepazīties ar visiem lietas materiāliem no apsūdzības izsniegšanas (kriminālvajāšanas uzsākšanas) brīža un saņemt šo materiālu kopijas; 4) pēc izmeklēšanas pabeigšanas iepazīties ar krimināllietas materiāliem un ar tehniskiem līdzekļiem nokopēt nepieciešamos materiālus; 5) uzstāties tiesas debatēs; 6) iesniegt Augstākajā tiesā pieteikumu par kriminālprocesa atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. (3) Aizstāvim ir tiesības bez īpašas procesa virzītāja atļaujas tikties ar aizturēto vai apcietināto aizstāvamo personu konfidencialitāti	pieredzi, kā arī visus likumā norādītos aizstāvības līdzekļus un paņēmienus, lai noskaidrotu, kādi ir attaisnojoši un atbildību mīkstinoši apstākļi personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, un sniegtu tai nepieciešamo juridisko palīdzību. - 86. pants 5. daļa --- Pienākums informēt aizstāvamo personu, pārsūdzot prokurora nolēmumu par procesa pabeigšanu. 86. pants 6. daļa --- Pienākums bez aizstāvamās personas piekrišanas neizpaust ziņas, kas viņam darītas zināmas sakarā ar aizstāvības veikšanu. - 86. pants 7. daļa

		nodrošinošos apstākļos bez tikšanās reižu un ilguma ierobežojumiem, ja nepieciešams, pieaicinot tulku. Tādas tikšanās var notikt pilnvarotas amatpersonas vizuālās kontroles apstākļos, bet ārpus dzirdamības robežām.”	
13.	Kriminālprocesa likums		„Pienākums nedarboties interešu konflikta situācija (neuzņemties aizstāvību vai juridiskās palīdzības sniegšanu un pienākums informēt aizstāvamo personu par nepieciešamību atsaukt vienošanos, ja tāda jau ir noslēgta, ja: 1) šajā lietā advokāts ir sniedzis vai sniedz juridisko palīdzību personai, kuras intereses ir pretrunā ar tās personas interesēm, kura lūdz sniegt juridisko palīdzību šajā pašā lietā; 2) šīs personas intereses ir pretrunā ar citas personas interesēm, ar kuru vienošanās slēgta agrāk, citā administratīvajā procesā, civilprocesā vai kriminālprocesā; 3) aizstāvamās personas intereses ir pretrunā ar advokāta vai to personu interesēm, ar kurām viņam ir radniecības attiecības līdz trešajai pakāpei, svainība līdz otrajai pakāpei vai ar kurām viņu saista laulība vai kopīga saimniecība; 4) advokāts agrāk šajā procesā bijis amatpersona, kas pilnvarota veikt kriminālprocesu; 5) konkrētā kriminālprocesa reģistrā ir ierakstīta amatpersona, ar kuru advokātam ir radniecības attiecības līdz trešajai

			pakāpei, svainība līdz otrajai pakāpei vai ar kuru viņu saista laulība vai kopīga saimniecība; 6) advokāts šajā procesā ir liecinieks vai cietušais.” - 87. pants
14.	Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss	Tiesības sniegt juridisko palīdzību pie administratīvas atbildības sauktai personai. - 260. panta 2. daļa	
15.	Latvijas Republikas Satversme	Tiesības sniegt advokāta palīdzību. - 92. pants: „Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Ikviens uzskatāms par nevainīgu, iekams viņa vaina nav atzīta saskaņā ar likumu. Nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Ikvienam ir tiesības uz advokāta palīdzību.”	
16.	Latvijas Sodu izpildes kodekss	Tiesības uz nekontrolētam telefona sarunām ar notiesātajiem. - 49. panta 7. daļa	
16.	Latvijas Sodu izpildes kodekss	Tiesības satikties ar notiesāto un sniegt juridiskas konsultācijas bez skaita un ilguma ierobežojuma. - 129. panta 3. punkts,[38] 151. panta 4. punkts	
17.	Notariāta likums	Tiesības pretendēt uz notāra amatu[39] - 9. panta 5. daļas c) punkts	Aizliegums kļūt par notāru, ja persona izslēgta no zvērinātu advokātu vai viņu palīgu skaita, kamēr nav pagājuši 5 gadi no brīža, kad lēmums disciplinārlietā stājies spēkā. - 10. panta 8. punkts

[38] 129. panta gadījumā nav noteikts, ka satikšanās būtu ar advokātu, ar kuru noslēgta vienošanas, vai ka satikšanās ir ar mērķi sniegt / saņemt juridisko palīdzību. Turpretim 151. pantā tas ir precizēts.
[39] Vienlīdz ilgs termiņš tiek uzskatīts par atbilstošu, ja persona nostrādājusi citā juridiskās specialitātes amatā.

			Aizliegums kļūt par notāru, ja persona darbojas par zvērinātu advokātu vai viņa palīgu. - 10. panta 10. punkts.
18.	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums		Pienākums ziņot par aizdomīgiem darījumiem vai citiem šī likuma pārkāpumiem[40] 28. panta trešā daļa, 30. panta trešā daļa, 38. panta ceturtā daļa, 40. panta ceturtā daļa, 45. panta pirmās daļas 2. punkts. [41]
18.	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums		Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijai ir pienākums norīkot 1 pārstāvi Konsultatīvās padomes sastāvā. - 38. panta 1. daļas 2. punkta i) apakšpunkts
19.	Operatīvās darbības likums	Tiesības uz to, lai ar operatīvās darbības pasākumiem netiktu mērķtiecīgi iegūta informācija zvērinātu advokātu profesionālās palīdzības sniegšanas laikā, izņemot gadījumus, kad minētās personas pašas ir operatīvās izstrādes objekti. - 24. pants 5. daļa	
20.	Personu	Tiesības pārstāvēt	

[40] Skat. arī Eiropas Kopienas Padomes 10.06.1991. Direktīvas 91/308/EEK par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanā, 6. panta 3. punktu, kur noteikts, ka dalībvalstis direktīvas normas var neattiecināt uz „notāriem, neatkarīgu juridisko profesiju pārstāvjiem [..] saistībā ar informāciju, ko viņi saņem no klienta vai uzzinājuši par klientu, izvērtējot šī klienta juridisko situāciju vai aizstāvot/pārstāvot šo klientu tiesas procesā, vai saistībā ar šo procesu, ieskaitot konsultācijas par procesa ierosināšanu vai izvairīšanos no tā neatkarīgi, vai šī informācija ir iegūta vai saņemta pirms šāda procesa, tā laikā vai pēc tā".

[41] Šī likuma normas piemērošanā būtisks ir Eiropas Kopienu Tiesas 26.06.2007. spriedums lietā C-305/05. Tajā Tiesa, atbildot uz Beļģijas tiesas iesniegto lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, nosprieda, ka Eiropas Kopienas Padomes 10.06.1991. Direktīva 91/308/EEK par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanā, nepārkāpj Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. pantā nostiprinātās tiesības uz taisnīgu tiesu.

	speciālās aizsardzības likums	aizsargājamās personas intereses[42] - 13. panta 1. daļas 4. punkts	
21.	Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu		Pienākums uzskatīt advokāta profesiju par reglamentētu jurista profesiju. - 30. panta 1. daļa, 34. pants, 36. pants, 53. pants
22.	Satversmes tiesas likums	Tiesības sniegt palīdzību lietas dalībniekiem. - 23. pants 4. daļa: „Zvērinātam advokātam tiesas sēdē ir visas lietas dalībnieka tiesības, izņemot tiesības atsaukt pieteikumu. Zvērināta advokāta pilnvaras apliecina orderis. Lietas dalībnieks var uzticēt zvērinātam advokātam arī pilnvarotā pārstāvja pienākumus. Šāds pilnvarojums apliecināms ar rakstveida pilnvaru.[43]„	
23.	Sodu reģistra likums	Tiesības saņemt ziņas no Sodu reģistra par aizstāvamo personu kriminālprocesā vai administratīvo pārkāpumu lietā[44] - 15. panta 1. daļas 6. punkts	
24.	Tiesnešu izdienas pensiju likums	Tiesības ieskaitīt advokāta profesijā nostrādāto laiku, kas nav mazāks par 10 gadiem, tiesnešu izdienas stāžā 3. pants 5. punkts	
25.	Tiesu izpildītāju likums	Tiesības pretendēt uz tiesu izpildītāja amatu. - 12. panta 1. daļas 5. punkta 1) apakšpunkts[45]	Aizliegums kļūt par zvērinātu tiesu izpildītāju, ja persona izslēgta no zvērinātu advokātu vai viņu palīgu skaita, kamēr no attiecīgajā disciplinārlietā pieņemtā lēmuma spēkā stāšanās brīža

[42] Citos tiesību aktos krimināltiesiskā izpratnē lieto jēdzienu „juridiskās palīdzības sniegšana" vai „aizstāvība", bet šajā tiesību aktā – „interešu pārstāvēšana".
[43] Tāpat kā Civilprocesa likuma gadījumā advokāts tiesīgs pārstāvēt lietas dalībnieku uz rakstveida, notariāli neapliecinātas, pilnvaras pamata.
[44] Šādas tiesības ir arī vēl plašam personu lokam, piemēram, privātpersonām par sevi, darba devējiem – par iespējamajiem darbiniekiem, u.c.
[45] Vienlīdz ilgs termiņš tiek uzskatīts par atbilstošu, ja persona nostrādājusi citā juridiskās specialitātes amatā.

			nav pagājuši pieci gadi. - 13. panta 6. punkts ——— Aizliegums kļūt par zvērinātu tiesu izpildītāju, ja persona darbojas par zvērinātu advokātu vai viņa palīgu. - 13. panta 8. punkts.
26.	Likums „Par tiesu varu”	Ekskluzīvas tiesības sniegt aizstāvību tiesājamam, ko nodrošina tiesa un garantē valsts. - 22. pants	Aizliegums kļūt par tiesneša amata kandidātu, ja persona izslēgta no zvērinātu advokātu vai viņu palīgu skaita, kamēr no attiecīgajā disciplinārlietā pieņemtā lēmuma spēkā stāšanās brīža nav pagājuši pieci gadi. - 55. panta 7. punkts
26.	Likums „Par tiesu varu”	Tiesības pretendēt uz apgabaltiesas un Augstākās tiesas tiesneša amatu, ņemot vērā kopējo darba stāžu. - 53. pants 2. daļa, 54. pants 2. un 3. daļa	Pienākums būt teritoriāli sadalītiem pa apgabaltiesām[46] - 106.[2] panta 1. daļa
26.	Likums „Par tiesu varu”	Tiesības uz tiesu sistēmai piederīgas personas statusu[47] - 106.[2] panta 1. daļa	
26.	Likums „Par tiesu varu”	Tiesības piedalīties lietu izskatīšanā kā aizstāvjiem un pārstāvjiem. - 106.[2] panta 2. un 3. daļa[48],[49]	
27.	Valsts	Tiesības tikt uzaicinātam par	Aizliegums slēgt līgumu ar

[46] Apgabaltiesu sadalījumam šobrīd nav praktiskas nozīmes. Advokātu vecākie tiek izraudzīti no tiesas rajonā praktizējošiem zvērinātiem advokātiem, ņemot vērā šo advokātu viedokli.

[47] Juristi nav pieminēti šajā likumā kā tiesu sistēmai piederīgas personas, lai gan praktiski viņi tāpat kā advokāti un skaitliski vēl vairāk sniedz juridisko palīdzību gan ārpustiesas, gan tiesas procesā. Tādējādi likums „Par tiesu varu” atzīst tikai advokāta darbību tiesu varas jomā, bet neregulē jurista darbību. Šīs situācijas ietekmi un sekas aprakstu citās šī pētījuma nodaļās.

[48] 106.2. panta 3. daļa neatbilst Advokatūras likuma 4. panta 2. daļai un 121. – 134. pantam, un likuma „Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu” 53. pantam. Proti, ārvalsts advokāts var būt aizstāvis lietu izskatīšanā saskaņā ar Advokatūras likuma un likuma „Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu” prasībām. Savukārt kā pārstāvis (tātad civillietās vai administratīvajās lietās) ārvalsts advokāts var darboties vienkārši uz pilnvaras pamata kā jebkura persona, tikai, protams, bez iespējām atsaukties uz savu advokāta statusu.

[49] Likuma „Par tiesu varu” 106.-2. panta 6. daļā teikts: „Citām personām, kuras uz pilnvaras pamata pārstāv tiesā personas, nav zvērināta advokāta tiesību un pienākumu”. Faktiski īpašas advokāta tiesības un pienākumi saglabājušies tikai kriminālprocesā un dažās citās nozarēs. Skat. šo likumu uzskaitījumu 57. zemsvītras piezīmē. Tādējādi advokāta tiesības un pienākumi šobrīd Latvijā ir svarīgi tikai šajos likumos noteiktajos gadījumos. Pārējos, atļaušos teikt – skaitliski lielākajos, dzīves un tiesisko attiecību gadījumos advokāta tiesības un pienākumi nav nozīmīgi. Tikpat labi juridisko palīdzību, konsultācijas, ieteikumus un atbalstu iespējams saņemt no jebkuras citas personas ar vai bez juridiskām zināšanām, kurai nav advokāta statusa.

	nodrošinātās juridiskās palīdzības likums	cietušā pārstāvi krimiminālprocesā, ja advokātam ar Juridiskās palīdzības administrāciju noslēgts juridiskās palīdzības līgums. - 20. pants	Juridiskās palīdzības administrāciju, ja persona ir izslēgta no zvērinātu advokātu vai viņu palīgu skaita - 30. pants 3. daļa 5) punkts[50]
27.	Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums	Tiesības ar Juridiskās palīdzības administrāciju noslēgt juridiskās palīdzības līgumu[51] - 30. panta 1. daļa 1. punkts	

Šo tiesību un pienākumu uzskatījums iegūts no Latvijas Republikas likumiem. Iespējams, ka tiesības un pienākumus iespējams nosaukt īsāk, tos vispārinot vai apzīmējot. Tomēr šāds plašāks uzskaitījums ļauj aptvert, cik daudz tiesību aktos un kādā veidā aprakstītas advokātu funkcijas. Šī tabula izmantojama kā uzskates līdzeklis, tomēr, lai labāk izprastu konkrētā tiesību akta normu, tā jāskata kontekstā ar visu attiecīgo tiesību aktu, nevis atrauti. Papildus tiesības un pienākumi uzskaitīti Latvijas zvērinātu advokātu padomes (turpmāk – Advokātu padome) pieņemtajos normatīvajos aktos.

[50] Tāds pat aizliegums ir arī advokātu palīgiem, personām, kas atlaistas no prokurora amata vai atceltas no zvērinātu tiesu izpildītāja, viņu palīga amata, zvērināta notāra, viņa palīga amata vai tiesneša amata.
[51] Šādas tiesības ir vēl vairāku personu kategorijām.

2. Latvijas advokatūras darbības izvērtējums, t.sk. pozitīvo un negatīvo aspektu definēšana advokatūras darbībā

Šajā nodaļā tiks vērtēta advokatūras darbība Latvijā, aplūkojot tiesisko regulējumu un sniedzot priekšlikumus par advokatūras darbību Latvijā, nepieciešamajām izmaiņām vai pilnveidojumiem advokatūras darbības reglamentācijā.

2.1. Nepieciešamība pēc advokāta palīdzības

Atsevišķās tiesību nozarēs juridiskās palīdzības sniedzēji var būt tikai advokāti, kuru darbība, tiesības un pienākumi ir salīdzinoši stingri regulēti. Tā, piemēram, kriminālprocesā juridiskās palīdzības sniegšanā personu aizstāvībai „advokātiem faktiski ir izveidojies monopolstāvoklis".[52] Turpretim pārējo juridiskās palīdzības sniedzēju – „ne-advokātu" darbība Latvijā vispār nav regulēta un tādējādi nostāda advokātus neizdevīgākā un konkurences ziņā sliktākā situācijā.

Nepieciešamība tieši pēc advokāta, nevis kādas citas personas vai profesionāļa palīdzības, noteikta 6 likumos:[53]

1) Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem;
2) Ārstniecības likums;
3) Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu;
4) Imigrācijas likums;
5) Kriminālprocesa likums;
6) Personu speciālās aizsardzības likums.

Satversmes 92. pantā noteiktas cilvēka tiesības uz advokāta palīdzības saņemšanu. Arī likums „Par tiesu varu" 106.^{2} pantā tikai advokātus uzskata par tiesu sistēmai piederīgām personām, kas sniedz juridisku palīdzību. Tomēr prakse liecina, ka juridisko palīdzību gan tiesā, gan ārpus tiesas, sniedz arī personas, kam nav advokāta statusa. Tie ir gan Juridiskās fakultātes studenti, gan juristi, gan šajā jomā strādājošas citu profesiju personas, gan pensionēti citu juridisko profesiju pārstāvji, gan vienkārši uzņēmīgas personas. Šo citu personu – „ne-advokātu" sniegtā juridiskā palīdzība Latvijā ir ļoti izplatīta. Nav pieejami pētījumi vai statistikas dati par to, cik daudz šādu „ne-advokātu" Latvijā praktizē. Tādu pētījumu būtu grūti veikt šādu, bet ne tikai šādu iemeslu dēļ:

1) juridiskās palīdzības sniedzējiem nav pienākuma nekur reģistrēties vai saņemt atļauju savai darbībai;
2) juridiskās palīdzības sniedzēji praktizē gan individuāli (kā pašnodarbinātie vai individuālie komersanti), gan apvienojoties ar citām personām (komercdarbības veidā);
3) juridiskās palīdzības sniedzēja firmas nosaukums vēl neliecina par patieso darbību.

Tādējādi likums „Par tiesu varu", ne arī citi Latvijas normatīvie akti, neatbild uz jautājumu, kāds ir citu juridiskās palīdzības sniedzēju statuss, kādas ir viņu tiesības un pienākumi.

[52] Juridiskās palīdzības administrācijas 06.08.2008. vēstule pētījuma autorei.
[53] Konkrētās normas skat. iepriekšējās nodaļas tabulā.

Šobrīd „ne-advokāti" kā juridiskās palīdzības sniedzēji atrodas labākā situācijā, salīdzinot ar advokātiem šādā ziņā:

1) „ne-advokātus" neuzrauga neviena profesionālā institūcija;
2) „ne-advokātiem" ir labvēlīgāks nodokļu maksāšanas režīms. Piemēram, ja „ne-advokāts" sniedz juridisko palīdzību sabiedrības ar ierobežotu atbildību (turpmāk – SIA) statusā, tad SIA var izmaksāt saviem dalībniekiem dividendes, kas nav apliekamas ar nodokļiem. Advokāti to nevar. Tāpat SIA savos izdevumos var iekļaut pilnīgi visus izdevumus par telefona sarunām, auto degvielas izdevumiem, telpu lietošanu. Advokātu kā pašnodarbināto gadījumā ir noteikti lielāki ierobežojumi;
3) „ne-advokātus" nevar atskaitīt no juridiskās palīdzības sniedzēju skaita kā tas ir advokātu gadījumā;
4) „ne-advokātiem" nav jāmaksā advokātu regulārie atskaitījumi savas koleģiālās organizācijas uzturēšanai; [54]
5) „ne-advokātiem" nav dežūru kārtībā obligāti jāierodas sniegt juridisko palīdzību par nelielu atlīdzību. [55]

Tas nozīmē, ka pašreizējā normatīvo aktu situācijā Latvijā būt par advokātu ir sarežģītāk un neizdevīgāk, nekā būt par juridiskās palīdzības sniedzēju – „ne-advokātu".[56]

Satversmes un likuma „Par tiesu varu" normas rada iespaidu, ka Latvijā juridisko palīdzību sniedz tikai advokāti kā tiesu sistēmai piederīgas personas. Tomēr, iepazīstoties ar pārējiem normatīvajiem aktiem, nākas secināt, ka juridisko palīdzību faktiski var sniegt jebkurš. Šī ir demokrātiska un liberāla tendence – neierobežot cilvēku tiesības aizstāvēties pašiem un uzaicināt par pārstāvi jebkuru sev pieņemamu personu. Tomēr tādā gadījumā, pirmkārt, normatīvajos aktos būtu precīzi jāatspoguļo, ka juridisko palīdzību var sniegt arī citas personas. Otrkārt, būtu jānoteic, kādas ir juristu tiesības un pienākumi, jo šobrīd viņi, salīdzinot ar advokātiem, ir konkurences ziņā labākā situācijā. Treškārt, normatīvajos aktos būtu jānosaka, kādas ir advokātu ekskluzīvās funkcijas.[57]

---

[54] Saskaņā ar Latvijas Zvērinātu advokātu padomes 10.07.2008.sniegto atbildi, „ir bijuši atsevišķi gadījumi (apmēram reizi 2 – 3 gados), kad advokāti ir atskaitīti no kolēģijas maksājumu neizdarīšanas dēļ. Parasti par to advokāti tiek vairākkārt rakstveidā brīdināti, nepieciešamības gadījumā aicinot uz padomes sēdi". Tomēr Advokatūras likumā nav precīzi aprakstīta kārtība, cik bieži un kādā formā šādi brīdinājumi izsakāmi pirms advokāta atskaitīšanas.
[55] Advokatūras likuma 52.-1. pants.
[56] Advokātu leksikā nievājoši saukti arī par „kaktu advokātiem". Skat., piemēram, Krastiņa Ilze. Ētiska neatkarība – mūsu zelts. „Ar šo zvērestu – kalpot likumam – mēs arī atšķiramies no tā saucamajiem „kaktu" advokātiem". 8. lpp.; skat. arī V.Ščerbinskis. Latvijas advokatūra. Zvērināti advokāti un zvērinātu advokātu palīgi biogrāfijās. 1919-1945. Biogrāfiskā vārdnīca. – Rīga: Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 2007. – 11. lpp. „Par advokātiem runā kā par ciniķiem, blēžiem, kuriem ir cieša saistība ar noziedzīgo pasauli, neskaitāmas anekdotes stāsta par advokātu neizmērojamo mantkārību, apšaubāmu morālo stāju. Šo priekšstatu pirms 2. pasaules kara Latvijā nostiprināja arī privātadvokātu jeb tā dēvēto kaktu advokātu nereti vājā profesionālā darbība un neētiskā rīcība sadarbībā ar klientiem."
[57] Šobrīd ekskluzīvās tiesības noteiktas 6 likumos: 1) Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem; 2) Ārstniecības likums; 3) Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu; 4) Imigrācijas likums; 5) Kriminālprocesa likums; 6) Personu speciālās aizsardzības likums.

2.2. Advokātu kvalifikācijas prasības

Advokatūras likumā noteiktas advokātu kvalifikācijas prasības, uzņemot advokātus. Tās ir līdzīgas un stingrības ziņā samērīgas ar prasībām, kas izvirzītas, lai kļūtu par zvērinātu notāru vai tiesu izpildītāju. Kvalifikācijas ziņā, lai persona kļūtu par advokātu, tai vajadzīgs:
1) valsts atzīts otrā līmeņa augstākās izglītības diploms tiesību zinātnēs un jurista kvalifikācija,
2) valsts valodas prasme,
3) iegūta darba pieredze, strādājot kādā no šādiem amatiem:
a) tiesneša amatā, (nav prasīts pieredzes ilgums šajā amatā)
b) vismaz 2 gadus — prokurora, zvērināta tiesu izpildītāja vai zvērināta notāra amatā,
c) vismaz trīs gadus par advokāta palīgu,
d) vismaz 3 gadus — augstskolas tiesību zinātņu specialitātes akadēmiskā personāla amatā,
e) vismaz 5 gadus — citā juridiskās specialitātes amatā;
4) nokārtots advokāta eksāmens (eksāmens nav jākārto, ja persona ir tiesību zinātņu doktors).

Turpretim, ja persona atbilst visām kvalifikācijas prasībām, bet pastāv kāds cits šķērslis uzņemšanai advokātu rindās (Advokatūras likuma 15., 16. pants), tad persona nevar kļūt par advokātu.

2.2.1. Advokātu pretendentu uzņemšanas process

Advokatūras likuma 14. pants nosaka:

> „14. Par zvērinātiem advokātiem var uzņemt personas, kuras:
> 1) ir Latvijas pilsoņi;
> 2) ir ar nevainojamu reputāciju;
> 3) sasniegušas divdesmit piecu gadu vecumu;
> 4) saņēmušas valsts atzītu otrā līmeņa augstākās izglītības diplomu tiesību zinātnēs un ieguvušas jurista kvalifikāciju;
> 5) prot valsts valodu;
> 6) ieguvušas darba pieredzi, strādājot kādā no šādiem amatiem:
> a) tiesneša amatā,
> b) vismaz divus gadus — prokurora, zvērināta tiesu izpildītāja vai zvērināta notāra amatā,
> c) vismaz trīs gadus par advokāta palīgu,
> d) vismaz trīs gadus — augstskolas tiesību zinātņu specialitātes akadēmiskā personāla amatā,
> e) vismaz piecus gadus — citā juridiskās specialitātes amatā;
> 7) nokārtojušas advokāta eksāmenu.
>
> No advokāta eksāmena kārtošanas ir atbrīvoti tiesību zinātņu doktori.”

Advokātu padome 10.07.2008. vēstulē informēja pētījuma autori par to, ka „pirms 2004. gada jautājumu par uzņemšanu zvērinātu advokātu skaitā izlēma aizklātā balsošanā. Pēc tam ik gadu ir bijuši 2-3 gadījumi, kad pretendentu nepielaiž pie advokāta eksāmena, pamatojoties uz Advokatūras likuma 41. pantu.”

Reputācijas prasība ir būtiski svarīga, lai kļūtu par zvērinātu advokātu. Tomēr normatīvajos aktos nav noteikts, ka reputācijas dēļ personu varētu izslēgt no zvērinātu advokātu skaita. Tas

nozīmē, ka iespējams par advokātu strādāt arī personai, kurai nav nevainojas reputācijas. Tomēr Advokatūras likuma papildināšana ar 16. panta 8. punktu vieš cerības, ka šo normu varēs izmantot, lai advokātu rindās atrastos personas ar labu reputāciju. Proti, minētais punkts noteic, ka „no zvērinātu advokātu skaita izslēdz personas [..], kuras pēc Latvijas Zvērinātu Advokātu padomes priekšlikuma neizbeidz [Advokatūras] likuma 15. panta 10. vai 11. punktā minēto nodarbošanos". Savukārt 15. panta 10. punktā minēta tāda nodarbošanās, kuru „Advokātu padome ētisku apsvērumu dēļ atzinusi par nesavienojamu ar zvērināta advokāta stāvokli sabiedrībā". Tātad te runa ir par advokāta ētiku, tajā skaitā arī par viņa reputāciju.

No 23.07.2008., kad spēkā stājās Grozījumi Latvijas Republikas Advokatūras likumā, par advokātiem vairāk nevarēs uzņemt šādu kategoriju personas:

> „8) kurām ar tiesas spriedumu kriminālprocesā atņemtas tiesības ieņemt advokāta amatu vai [Advokatūras] likuma 14.panta pirmās daļas 6.punktā norādītos amatus [- prokurors, zvērināts tiesu izpildītājs, zvērināts notārs];
>
> 9) kuras, pamatojoties uz lēmumu disciplinārlietā, atceltas no tiesneša, zvērināta tiesu izpildītāja, zvērināta tiesu izpildītāja palīga, zvērināta notāra vai zvērināta notāra palīga amata, izslēgtas no zvērinātu advokātu vai zvērinātu advokātu palīgu skaita vai atlaistas no prokurora amata, kamēr no disciplinārlietā pieņemtā lēmuma spēkā stāšanās brīža nav pagājuši 5 gadi;"

Tādējādi arī Advokatūras likums ir uzlabots un kļuvis saskanīgs ar citu tiesu varai piederīgo personu likumiem. Pirms šo grozījumu izdarīšanas par advokātiem varēja kļūt persona, kura pirms tam bija tiesnesis, zvērināts tiesu izpildītājs, zvērināts notārs, bet kas izbeidza savu darbību kriminālllietas vai disciplinārlietas rezultātā. Tagad arī Advokatūras likums liegs šādām personām kļūt par advokātiem. Tai pat laikā personas varēs turpināt praktizēt kā juristi, jo šo profesiju likums neregulē.

Pētījuma laikā apzinātas 11 personas, kas kļuvušas par zvērinātiem advokātiem saskaņā ar Advokatūras likuma 14. panta otro daļu, proti, nekārtojot advokāta eksāmenu tāpēc, ka personas ir tiesību zinātņu doktori. Šīs personas ir (alfabētiski):

1. Balodis Ringolds;
2. Bergmane Ingmara (darbība apturēta);
3. Fogels Aivars;
4. Kārkliņš Jānis;
5. Lazdiņš Jānis;
6. Lošmanis Aivars;
7. Nīmande Elita;
8. Osipova Sanita (darbība apturēta);
9. Rodiņa Anita (darbība apturēta);
10. Strada – Rozenberga Kristīne;
11. Terehovičs Vladimirs.

Tāpat par zvērinātu advokātu ir vēlējies kļūt Osvalds Joksts, kurš ir tiesību zinātņu doktors, bet kuram nav jurista kvalifikācijas. Pamatojoties uz šo šķērsli, viņš netika uzņemts par advokātu. Tas, ka, nekārtojot advokāta eksāmenu, par advokātu var kļūt personas, kas ir tiesību zinātņu doktori, vērtējams kritiski. No vienas puses, tiesību zinātņu doktori ir augsti izglītotas personas

ar īpaši padziļinātām zināšanām savā pētniecības nozarē, piemēram, starptautiskajās publiskajās tiesībām. Tomēr, no otras puses, advokāta eksāmena laikā tiek pārbaudītas pretendenta zināšanas par visa veida tiesību nozarēm. Pašreizējā situācijā ir iespējams, ka persona, kas kļuvusi par advokātu saskaņā ar Advokatūras likuma 14. panta otro daļu, nespētu nokārtot advokāta eksāmenu tieši šo pārējo tiesību jomu nepārzināšanas dēļ. Un vēl, interviju laikā iegūtā informācija liecina, ka atsevišķi tiesību zinātņu doktori izmanto Advokatūras likuma doto iespēju kļūt par zvērinātiem advokātiem, nekārtojot eksāmenu, lai „turētu rezervē" šo advokāta statusu gadījumam, kad tas varētu būt noderīgs.

Pieņemot dokumentus no pretendentiem uz advokāta eksāmena kārtošanu, nākas saskarties ar problēmu, ka nav iespējams pārliecināties par personas atbilstību Advokatūras likumā noteiktajām prasībām. Piemēram, nav iespējams pārliecināties, vai tiešām persona ir strādājusi juridiskajā profesijā. Tā kā pēc Darba likuma stāšanās spēkā vairāk nav darba grāmatiņu, tad nav vienota dokumenta vai informācijas reģistra, kurā būtu iespējams noskaidrot personas profesionālo pieredzi. Praksē personas iesniedz dažāda veida apliecinājumus par savu darba pieredzi, tomēr katram no šiem apliecinājumiem ir savs trūkums. Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra vai Valsts ieņēmumu dienests var sniegt ziņas par to, vai persona ir strādājusi pie konkrētā darba devēja vai konkrētā vietā, tomēr šajās iestādēs nav norādīta profesija. Tā, piemēram, persona gan var būt strādājusi juridiskajā birojā, bet nav iespējams droši pārliecināties, vai persona bijusi jurista vai puķkopja amatā. Savukārt Darba likuma 129. pantā paredzētā izziņa par darbu var gan norādīt personas profesiju, tomēr par to droši nav iespējams pārliecināties, īpaši tad, ja personai pašai attiecīgajā darba vietā ir bijušas paraksta tiesības. Piemēram, kādas SIA „X" valdes loceklis norāda, ka ir strādājis šajā SIA par juristu, bet patiesībā SIA vai nu vispār faktisku darbību neveic vai arī strādā citā nozarē.

Vēl viens šķērslis noskaidrot, vai persona tiešām strādājusi juridisku darbu, ir tad, ja darba vieta likvidēta un nav, kam prasīt atsauksmi par šo personu. Un, visbeidzot, vēl viena problēma, lai noskaidrotu, vai persona ir strādājusi juridisku darbu, ir tāpēc, ka Darba likuma 129. panta 1. daļa atļauj izsniegt izziņu par darbu tikai „pēc darbinieka pieprasījuma vai valsts vai pašvaldības institūcijas pieprasījuma". Saskaņā ar Advokatūras likuma 20. pantu „Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģija darbojas [..] kā pašpārvaldes publisko tiesību autonoms subjekts". Tāpēc tai nav tiesību izprasīt no darba vietas izziņu par darbinieka darbu.

Jautājumā par atsauksmēm par pretendentiem uz advokāta amatu Advokātu padome 10.07.2008. vēstulē informēja pētījuma autori par sekojošo. „Atbilstoši Advokatūras likuma 40. pantam atsauksmes padome lūdz no zvērinātu advokātu vecākajiem un Tiesu administrācijas", kas tās sniedz gadījumos, ja ir atbilstoša informācija. Bez tam pretendentu saraksts tiek izlikts padomes telpās, ievietots mājas lapā un publicēts „Latvijas Vēstneša" izdevumā „Jurista Vārds". Katra iesniegtā atsauksme tiek izvērtēta padomes sēdē. Ja atsauksmes nav, jautājums par pretendentu Advokatūras likuma 41. panta kārtībā netiek skatīts. Pretendents padomei adresētajam iesniegumam par pielaišanu advokāta eksāmenam pievieno atsauksmi raksturojumu, rekomendāciju". Tomēr, saprotams, ka pretendents uz advokāta amatu pats par sevi saņems un Advokātu padomē iesniegs tikai izteikti pozitīvas un viņam labvēlīgas atsauksmes. Par negatīvām atsauksmēm Advokātu padomei būtu jāinteresējas pašai, lai iegūtu objektīvu vērtējumu par pretendentu. Turklāt saskaņā ar Tieslietu ministrijas Brīvo juridisko profesiju departamenta pārstāvju izteikto viedokli secināms, ka Advokātu padome nav ņēmusi vērā arī negatīvas atsauksmes par atsevišķiem pretendentiem, lai gan šādas atsauksmes ir noteikti nosūtītas Advokātu padomei.

2.2.2. Advokāta eksāmena kārtošana

Advokātu padome organizē advokāta eksāmenu ne retāk kā reizi 6 mēnešos. Eksāmenu pieņem komisija, kuras sastāvu apstiprina tieslietu ministrs un šajā komisijā ietilpst:
1) 3 juridiskās zinātnes promocijas padomju deleģēti tiesību zinātņu doktori;
2) 3 Augstākās tiesas priekšsēdētāja norīkoti senatori;
3) 3 Latvijas Zvērinātu advokātu padomes norīkoti zvērināti advokāti;
4) tieslietu ministra pilnvarots pārstāvis.
Komisijas priekšsēdētāju no savas vidus ievēl komisijas locekļi.

Salīdzinoši, zvērinātiem notāriem saskaņā ar Notariāta likuma 21. panta otro daļu eksāmenu komisijas sastāvā iekļauti Tieslietu ministrijas pārstāvji, zemesgrāmatu nodaļas tiesneši, apgabaltiesu tiesneši, augstskolu akadēmiskā personāla pārstāvji, zvērināti notāri un personāla atlases speciālists. Savukārt zvērinātiem tiesu izpildītājiem saskaņā ar Tiesu izpildītāju likuma 16. pantu eksaminācijas komisiju ieceļ tieslietu ministrs, izraugoties pārstāvjus no Tieslietu ministrijas, tiesām, augstskolu akadēmiskā personāla un zvērinātiem tiesu izpildītājiem. Komisijas priekšsēdētājs ir Tieslietu ministrijas pārstāvis.

Advokāta eksāmena kārtošana notiek vairākās daļās. Pretendentiem ir jārisina juridisks kāzuss, kura laikā jāizstrādā procesuāls dokuments, kā arī jāatbild uz mutiskiem jautājumiem. Eksāmenu vienlaikus kārto vairākas personas. Intervijās ar advokātiem tika noskaidrots, ka eksāmena jautājumi un kāzusi tiek mainīti nepietiekami bieži un tāpēc pretendentiem bieži ir zināms, kādi būs kāzusi. Būtu vēlams, lai eksāmenu kāzusi neatkārtotos un lai tie tiktu katrā eksāmenā mainīti, turklāt nodrošinot kāzusu un jautājumu slepenību pirms eksāmena.

Maksa par eksāmena kārtošanu ir noteikta Ministru kabineta 20.07.2004. noteikumos Nr. 609, un tā ir Ls 50, ja pretendents strādā par zvērināta advokāta palīgu, vai Ls 150 – pārējiem pretendentiem.

Atlīdzības apmērs eksāmena komisijas locekļiem, kas saskaņā ar Advokatūras likuma 41.-2. pantu ir iespējams, tiek noteikts ar Advokātu padomes lēmumu, ņemot vērā citu šajā likumā paredzēto izdevumu segšanas nepieciešamību un komisijas locekļu darba apjomu, tomēr šī naudas summa 10.07.2008.Advokātu padomes vēstulē pētījuma autorei netika izpausta.

Šobrīd eksāmeni notiek biežāk nekā jebkad agrāk, proti – aptuveni reizi mēnesī. Katram eksāmenam tiek veltītas divas dienas. Eksāmeni nenotiek vasarā – jūlijā un augustā. Eksāmenu biežums saskaņā ar Advokātu padomes 10.07.2008. vēstuli pētījuma autorei „ir atkarīgs no iesniegumu skaita, kas pēdējā laikā ir ļoti liels. Pēc 19.02.2004., kad Advokatūras likums tika papildināts ar 41.-1. pantu, [58] eksāmeni notikuši:

2004. gadā – 6 reizes;
2005. gadā – 6 reizes;
2006. gadā – 6 reizes;
2007. gadā – 9 reizes;
2008. gada 1. pusgadā – 7 reizes.”

[58] Advokatūras likuma 41.-1. pants cita starpā noteic, ka „Advokātu padomeorganizē advokāta eksāmenu ne retāk kā reizi sešos mēnešos.”

No 23.07.2008., kad spēkā stājās grozījumi Advokatūras likuma 41.-2. panta otrajā daļā, „zvērināta advokāta eksāmena kārtību un jomas, kurās tiek pārbaudītas zvērināta advokāta amata pretendenta zināšanas un prasmes, kā arī to vērtēšanas kārtību nosaka Ministru kabinets". Līdz šim to darīja tieslietu ministrs. Arī Notariāta likums [59] un Tiesu izpildītāju likums [60] paredz, ka šis jautājums ir Ministru kabineta kompetencē.

2.2.3. Advokātu kvalifikācijas celšana

„Mācīties, mācīties un vēlreiz mācīties." Šis zināmais lozungs patreiz neatspoguļojas Latvijas normatīvajos aktos un nenosaka advokātiem pienākumu jebkādā veidā celt vai atjaunot savu kvalifikāciju. Tas rada risku, ka advokatūrā varētu atrasties advokāti, kuriem nav aktualizētu zināšanu, vai arī kuri vispār nepraktizē advokatūrā, bet tikai skaitās šajā amatā.[61] Pārējie tiesu varai piederīgo profesiju pārstāvji - notāri, tiesu izpildītāji vai prokurori – nevar, esot amatā, nepraktizēt. Turpretim ar advokātiem veikto interviju laikā iegūtā informācija liecina, ka vairāki advokāti tikai „skaitās" advokāti, bet patiesībā jau gadiem ilgi strādā citā nozarē un profesijas nosaukumu „advokāts" izmanto tikai kā goda titulu. Šī pētījuma veikšanās brīdī advokāta darbību ir apturējuši un kā advokāti nepraktizē 57 advokāti jeb aptuveni 6,7% advokātu. Tāpat arī advokātiem nav pienākuma iesniegt jebkāda veida regulārās atskaites par savu darbību, piemēram, par piedalīšanos tiesas procesos. Vienīgi zvērinātu advokātu palīgiem ir Advokatūras likuma 99. pantā noteikts pienākums iesniegt Advokātu padomei visu vesto lietu saraksts līdz ar paskaidrojumiem par savu darbību. Savukārt zvērinātiem advokātiem šāda vai līdzīga regulāra un obligāta pienākuma nav. Tā rezultātā advokātiem ir iespēja faktiski nestrādāt advokāta profesijā un netikt pārbaudītiem.

Advokatūras likumā noteiktas advokātu kvalifikācijas prasības, uzņemot advokātus. Tās ir līdzīgas un stingrības ziņā samērīgas ar prasībām, kas izvirzītas, lai kļūtu par zvērinātu notāru vai tiesu izpildītāju. Tomēr jāsecina, ka normatīvie akti advokātiem nenosaka nekādas kvalifikācijas paaugstināšanas vai pārkvalifikācijas prasības. Pastāv iespēja, ka advokāts visā savā statusa laikā ne reizi neatsvaidzina zināšanas, neapmeklē kursus, neiepazīstas ar normatīvo aktu grozījumiem, neseko tiesu praksei un cita veida aktualitātēm, kas svarīgas praktizējošam advokātam. Jā, un pat praktizēšanas pienākums vai tiesu apmeklēšanas pienākums nav noteikts normatīvajos aktos. Tādējādi ir iespējams, ka persona pēc advokāta statusa saņemšanas vispār nenodarbojas ar juridiskiem jautājumiem, vienlaikus formāli nepārkāpjot Advokatūras likuma aizliegumu ieņemt noteiktus amatus.

---

[59] Notariāta likuma 20. panta 3. daļa.
[60] Tiesu izpildītāju likuma 32.-6. panta pirmā daļa.
[61] Tas var radīt risku, ka juridisko palīdzību sniedz personas ar vājām juridiskajām zināšanām. Skat., piemēram, situāciju, kad 26.01.1946. Rīgā tiesāja vācu ģenerāļus, kurus juridiski aizstāvēja gan teicami advokāti, gan arī personas ar vāju izglītību. Grūtups Andris. Ešafots. Par vācu ģenerāļu tiesāšanu Rīgā. – Rīga: Atēna, 2007, 14. – 16. lpp.

Advokatūras likums neuzliek par pienākumu advokātiem turpināt tālākizglītību.[62] Izglītoties nepieciešams tikai zvērinātu advokātu palīgiem, saskaņā ar Advokatūras likuma 100. pantu piedaloties „Latvijas Zvērinātu advokātu padomes organizētajos kvalifikācijas paaugstināšanas pasākumos". Ar advokātiem veikto interviju laikā tika vairākkārtīgi uzklausīta vēlme piedalīties tieši advokātiem rīkotos kursos, līdzīgi, kādi ir kursi, kas organizēti tiesnešiem Tiesnešu mācību centrā vai zvērinātiem notāriem. Tiesnešu mācību centrs[63] darbojas kopš 1995. gada un ir vadījis neskaitāmus kursus, seminārus un cita veida mācības gan tiesnešiem, gan citu profesiju pārstāvjiem. Pašreiz nekādi visiem advokātiem kopīgi organizēti kursi netiek veidoti un tālākizglītība ir atkarīga vienīgi no pašu advokātu iniciatīvas un iespējām. Interviju laikā arī tika uzklausīta vēlme piedalīties jaukta veida apmācībās, proti, kopā ar citām tiesu varai piederīgās personām – notāriem, tiesu izpildītājiem, prokuroriem, arī ar tiesnešiem. Tādējādi būtu iespējams gan iegūt zināšanas no lektoriem, gan īstenot tūlītēju viedokļu un pieredzes apmaiņu ar pārējo juridisko profesiju pārstāvjiem, gan iegūt plašu ieskatu par konkrēto tēmu, pateicoties plašajai dalībnieku auditorijai.

Juridiskās profesijas pārstāvjiem ir jāturpina tālākizglītība, lai paaugstinātu „profesionālo zināšanu un ētikas līmeni, tādējādi nostiprinot neatkarīgu un taisnu tiesu varu Latvijā, kas ir viens no demokrātiskas valsts pamatprincipiem. Izglītoti un kvalificēti [juristi] spēj pareizi un taisni [tiesiski risināt] lietas [..]."[64] Salīdzinot tālākizglītības situāciju advokātiem ar citām tiesu varai piederīgām personām, iespējams izdarīt šādus secinājumus:

1. zvērināti notāri: Notariāta likuma 17. pantā noteikts, ka notāram jākārto 2 veidu zvērinātu notāru kvalifikācijas pārbaudes – regulāro kvalifikācijas pārbaudi (ne retāk kā reizi 5 gados) un ārkārtas kvalifikācijas pārbaudi (ja zvērinātam notāram gada laikā no disciplinārsoda piemērošanas dienas ir atkārtoti piemērots disciplinārsods). Papildus juridiskajām zināšanām saskaņā ar 18. pantu tiek vērtēta arī notāra sociālā kompetence un sociālais intelekts. Savukārt Notariāta likuma 23.[1] pants noteic, ka tieslietu ministrs var pilnīgi vai daļēji atbrīvot zvērinātu notāru no regulārās kvalifikācijas pārbaudes kārtošanas, ja zvērināts notārs ir cēlis savu profesionālo vai akadēmisko kvalifikāciju, ieguvis attiecīgi nepieciešamo kredītpunktu skaitu un par to ir saņemts pamatots Zvērinātu notāru padomes atzinums.[65] Tādējādi ar šīs normas palīdzību notāri tiek motivēti paši celt savu kvalifikāciju.

2. zvērināti tiesu izpildītāji: Tiesu izpildītāju likuma 18. panta otrajā daļā, 32.[1] pantā un 70. pantā noteikts, ka zvērinātiem tiesu izpildītājiem jākārto 2 veidu kvalifikācijas eksāmeni – regulārie kvalifikācijas eksāmeni (ne retāk kā reizi 5 gados) un ārkārtas kvalifikācijas eksāmeni (ja zvērinātam notāram gada laikā no disciplinārsoda

[62] Tāpat arī advokātu tālākizglītība nebija paredzēta PSRS likumā par advokatūru PSRS. Tālākizglītība un mūžizglītība gan profesionālajā, gan vispārīgajā jomā ir tēmas, kas aktualizētas tieši pēdējos 10 – 20 gados. Skat., piemēram, Eiropas Savienības Lisabonas stratēģiju; Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumu par tematu "Priekšlikums Padomes lēmumam par pamatnostādnēm dalībvalstu nodarbinātības politikai (saskaņā ar EK līguma 128. pantu). - COM(2007) 803 galīgā redakcija/2 (V daļa) — 2007/0300 (CNS); Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu par tematu "Uzņēmēju domāšanas veids un Lisabonas stratēģija" (2008/C 44/20); Eiropas Parlamenta un Padomes 15.11.2006. Lēmumu 2006/1720/EK ar ko izveido rīcības programmu mūžizglītības jomā.

[63] Sākotnēji – Latvijas Tiesnešu apmācības centrs.

[64] Tiesu sistēmas reforma Latvijā. Court System Reform of Latvia. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001. – 231. lpp. – Lai gan minētais citāts tieši attiecas uz tiesnešiem, tomēr pēc būtības tas ir vienlīdz svarīgs visām tiesu varai piederīgajām personām, arī advokātiem.

[65] Par notāru kvalifikācijas celšanu vairāk skat. Ministru kabineta 30.06.2008. noteikumus Nr. 484 „Noteikumi par zvērināta notāra profesionālās kvalifikācijas celšanu".

piemērošanas dienas ir atkārtoti piemērots disciplinārsods). Tiek pārbaudītas personas juridiskās zināšanas, kas vajadzīgas zvērināta tiesu izpildītāja profesionālajā darbībā, aktu sastādīšanā un zvērinātu tiesu izpildītāja lietvedībā.

Par notāru tālākizglītību un pāratestāciju atzinību paudis arī Latvijas Republikas tieslietu ministrs Gaidis Bērziņš, norādot, ka „notāru pāratestācija ir ļoti efektīva un atbalstāma procedūra, jo veicina kvalifikācijas paaugstināšanu un vēlreiz apliecina konkrētās personas atbilstību amatam. Tas liek notāriem nemitīgi sekot līdzi jaunākajiem tiesību aktiem, paaugstina atbildības sajūtu un veicina prasmi tajos ietvertās normas piemērot praksē.” [66]

Latvijas notāru atestācijai izvirzītais uzdevums bija gūt pārliecību, ka katrs Latvijas notārs valsts uzticētās funkcijas pilda godprātīgi, izturas ar cieņu pret tiesām un valsts varu, prasmīgi pilda amata pienākumus un ievēro valsts likumus, sargā personu tiesiskās intereses un viņam uzticētās lietas un vērtības, neizpaužot sava amata noslēpumus. [67]

Kā gan iespējams, ka persona, kas reiz sekmīgi nokārtojusi zvērināta advokāta eksāmenu, kļūst par mazāk kvalificētu un izglītotu juristu? Viena no atbildēm rodama krievu autora Stecovska grāmatā, kurā viņš raksta: „Biežas izmaiņas likumdošanā ir viens no nekvalificētu un nelabticīgu advokātu esamības iemesliem.”[68]

Praktizējošu juristu tālākizglītība Latvijā ir iespējama un pieejama. Ar juridiska satura kursu organizēšanu nodarbojas vairākas organizācijas, piemēram, Rīgas Juridiskā augstskola, Tiesnešu mācību centrs, Latvijas Juridiskais centrs.

Mūžizglītības nozīme ir uzsvērta arī tādā ES dokumentā kā Lisabonas Eiropas Padomes stratēģijā.

Vienlaicīgi jānorāda, ka jautājums par advokātu nepieciešamību tālākizglītoties nav viennozīmīgs un tas jārisina kopā ar jautājumu par advokatūras lomu Latvijā un advokātu vietu līdzās pārējiem juridiskās palīdzības sniedzējiem. Ja advokātiem tiks uzlikts pārāk daudz pienākumu (regulāri tālākizglītoties, apdrošināt civiltiesisko atbildību, ievērot striktas atskaites un lietvedības prasības attiecībā pret Advokātu padomi, sniegt juridisko palīdzību par mazu atlīdzību utt.), bet netiks dotas priekšrocības pār citiem juridiskās palīdzības sniedzējiem vai arī ja advokāti vismaz netiks nostādīti vienlīdzīgā situācijā ar citiem juridiskās palīdzības sniedzējiem, tad vairāk nebūs izdevīgi būt par advokātu.

2.3. Uzņemšana advokatūrā (pārskatāmība, skaits)

Advokātu skaits Latvijā nav ierobežots. Attiecīgi, advokātu daudzums ir atkarīgs no personu vēlmes kļūt par advokātiem, personu spējām nokārtot advokāta eksāmenu, kā arī advokātu vēlmes turpināt darbu advokatūrā. Pārsteidzoši, ka šobrīd, lai gan par advokātu būt zināmā mērā ir neizdevīgāk nekā par juristu, tomēr advokātu skaits straujāk nekā jebkad agrāk turpina pieaugt.

[66] Jaunumi no Tieslietu ministrijas mājas lapas www.tm.gov.lv – 30.07.2008.
[67] Jaunumi no Tieslietu ministrijas mājas lapas www.tm.gov.lv – 30.07.2008.
[68] Стецовский Ю.И. Адвокатура и государство. – М.: Юристь, 2007, 19. lpp.

Šobrīd [69] Latvijā darbojas 972 advokāti un 168 zvērinātu advokātu palīgi. Salīdzinot ar citiem gadiem redzams šāds advokātu un to palīgu skaita pieaugums: [70]

Nr.	Gads	Zvērinātu advokātu skaits	Zvērinātu advokātu palīgu skaits
1.	1921	89	11
2.	1922	125	62
3.	1923	134	61
4.	1924	145	61
5.	1925	154	73
6.	1926	159	91
7.	1927	162	106
8.	1928	165	120
9.	1929	178	131
10.	1930	195	139
11.	1931	193	156
12.	1932	195	158
13.	1933	204	183
14.	1934	208	207[71]
15.	1935	225	192
16.	1936	233	174
17.	1937	265	131
18.	1938	283	128
19.	1939	296	123
20.	1940.	273	113[72]
21.	1999.	525	[Dati nav pieejami]
22.	2000	[Dati nav pieejami]	86
23.	2001	558	80
24.	2002	579	89
25.	2003	602	91
26.	2004	637	125
27.	2005	696	138
28.	2006	709	159
29.	2007	766 + 5 ES advok.	123
30.	2008	942	168[73]

[69] Uz 05.04.2008.

[70] Izmantota informācija no: „Latvijas advokatūra. Zvērināti advokāti un zvērinātu advokātu palīgi biogrāfijās. 1919-1945. Biogrāfiskā vārdnīca / Sast. Ē.Jēkabsons, V.Ščerbinskis. – Rīga: Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 2007. – 14. lpp., arī no Latvijas Zvērinātu advokātu Padomes pārskata ziņojumiem 2008. gada kopsapulcei (09.05.2008.), 2007. gada kopsapulcei (27.04.2007.), 2006. gada kopsapulcei (12.05.2006.). 2005. gada kopsapulcei (29.04.2005.), 2004. gada kopsapulcei (28.05.2004.), 2002. gada kopsapulcei (26.04.2002.), 2001. gada kopsapulcei (27.04.2001.).

[71] Pēc 1934. gada advokātu palīgu skaits sāka samazināties, jo, pirmkārt, advokāta palīgiem tika noteiktas augstākas prasības, un, otrkārt, palīga statusā vairāk nebija iespējams atrasties neierobežoti ilgu laiku. - „Latvijas advokatūra. Zvērināti advokāti un zvērinātu advokātu palīgi biogrāfijās. 1919-1945. Biogrāfiskā vārdnīca / Sast. Ē.Jēkabsons, V.Ščerbinskis. – Rīga: Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 2007. – 14. lpp.

[72] Informācija no Satversmes tiesas 06.10.2003. sprieduma lietā Nr. 2003-08-01 „Par Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 96. panta otrās daļas 1. teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89. un 92. pantam", 4. punkts.

[73] T.sk. 24 palīgi, kuru darbība ir apturēta.

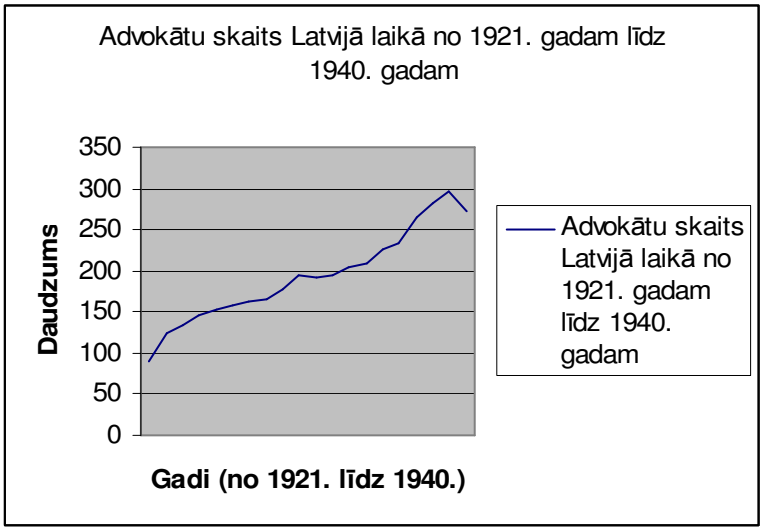

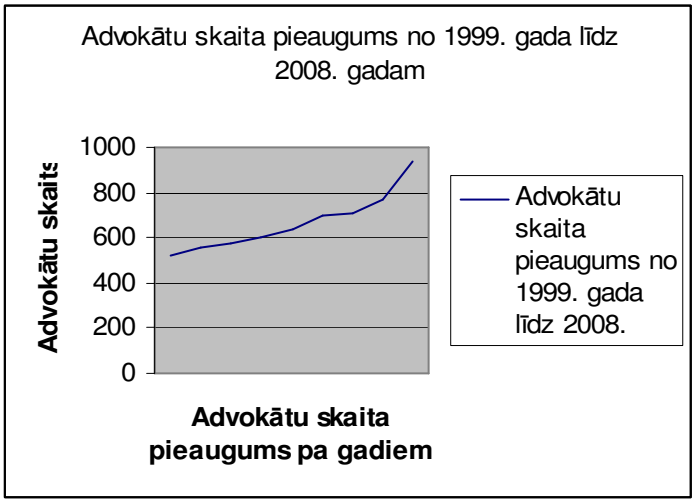

Tā kā Advokātu padomes reģistros un datu bāzēs nav visu advokātu personu kodi, tad nav arī iespējams iegūt precīzu informāciju par to, kādas personas ir vai nav advokāti.

Vēsturiski Latvijā ir bijis gadījums, ka 1931. gadā uz dažiem gadiem tika pārtraukta jauna zvērinātu advokātu uzņemšana, jo viņu skaits jau bija pietiekoši liels un līdz ar to tika noraidīti visi 32 kandidāti zvērināta advokāta amatam. [74] Arī 08.04.1938. Tieslietu ministrs, pamatojoties uz Tiesu iekārtas likuma 280.1. pantu, izdeva rīkojumu par zvērinātu advokātu skaitu Rīgā, nosakot, ka šis skaits ir ierobežots ar to, kāds Rīgā bija 01.04.1938.

Uzņemšanas process zvērinātu advokātu skaitā vainagojas ar zvērināta advokāta zvēresta nodošanu Augstākās Tiesas priekšsēdētājam. Zvēresta teksts ir noteikts Advokatūras likuma 46. pantā. Lai gan šajā pantā noteikts, ka Tiesas priekšsēdētājs „pieņem [..] zvērestu",[75] tomēr saskaņā ar Advokātu padomes 10.07.2008. atbildes vēstuli pētījuma autorei ir bijuši gadījumi, kad „Augstākās tiesas priekšsēdētājs uz laiku atliek zvēresta pieņemšanu vai nu pēc savas iniciatīvas (parasti par bijušajiem tiesnešiem) vai pēc pretendenta lūguma (nav atstāts iepriekšējais amats vai atrasts labāks amats)". Tādējādi prakse liecina, ka Augstākās Tiesas

[74] „Latvijas advokatūra. Zvērināti advokāti un zvērinātu advokātu palīgi biogrāfijās. 1919-1945. Biogrāfiskā vārdnīca / Sast. Ē.Jēkabsons, V.Ščerbinskis. – Rīga: Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 2007. – 14. lpp.
[75] Nevis, piemēram, „lemj par zvēresta pieņemšanu" vai „izskata iespēju pieņemt zvērestu".

priekšsēdētājs pēc savas tiesiskās pārliecības un iniciatīvas interpretē šo normu plašāk, vienpersoniski izlemjot, no kuriem pretendentiem pieņemt zvērestu, bet no kuriem – nē. Tomēr, manuprāt, konkrētā norma nedod Augstākās Tiesas priekšsēdētājam tiesības šajā zvēresta pieņemšanas stadijā zvērestu nepieņemt. Par kandidāta atbilstību advokāta statusam bija jālemj Advokātu padomei, pielaižot konkrēto personu pie eksāmena kārtošanas un pārbaudot tās atbilstību Advokatūras likumā noteiktajām prasībām. Šāda Augstākās Tiesas priekšsēdētāja rīcība ir uzskatāma kā netiešs norādījums Advokātu padomei, ka konkrētais kandidāts nav pietiekami stingri novērtēts.

2.4. Advokātu pieejamība (advokātu izvietojums valstī, advokāta samaksas apmērs, advokātu specializācija)

2.4.1. Advokātu izvietojums

Lai gan Satversme garantē katram tiesības uz advokāta palīdzību, tomēr faktiski ne visiem ir pieejami advokātu pakalpojumi. Tas ir vairāku iemeslu dēļ - finansiālu, informatīvu, specializācijas un teritoriālu. Advokātu izvietojums valstī tiek dalīts saskaņā ar rajonu principu. Katrs advokāts pēc savas brīvas izvēles tiek reģistrēts Advokātu padomē kā praktizējošs kādā konkrētā tiesas rajonā. Praktizēšanas vietu un veidu (individuāli vai birojā) nosaka ar Advokātu padomes lēmumu, ievērojot zvērināta advokāta viedokli. Tomēr šis sadalījums praktiski neko nedod. Pirmkārt, advokātam ir tiesības reģistrēt gan (pamata) prakses vietu, gan papildu prakses vietu, kas teritoriāli var pilnīgi atšķirties. Interviju laikā iegūtā informācija liecina, ka vairāki advokāti reģistrē divas prakses vietas tāpēc, lai optimizētu savus nodokļus. Proti, tādā gadījumā advokāti var atskaitīt attaisnotajos izdevumus ne tikai nomas maksu par savām biroja telpām, bet arī izdevumus par privāto dzīvesvietu. Otrkārt, piederība konkrētai apgabaltiesai neuzliek advokātiem nekādus pienākumus pret šo teritoriju. Proti, nav pienākuma veikt nekādus juridiskus pakalpojumus saistībā ar šo teritoriju, ne arī aizliegums praktizēt ārpus teritorijas robežām vai tiesām.

Advokātu izvietojums valstī ir nevienmērīgs. [76] Tas nedaudz atspoguļo saimnieciskās darbības aktivitātes valstī. Proti, jo aktīvāks un turīgāks reģions, jo vairāk tajā advokātu. Tālāk esošajā tabulā redzams advokātu skaits pie apgabaltiesām un rajonu/pilsētu tiesām:

Nr.	**Tiesa**	**Advokātu skaits**[77]
1.	**Rīgas apgabaltiesa**	153[78]
2.	Centra rajons	147
3.	Kurzemes rajons	112
4.	Latgales priekšpilsēta	68
5.	Vidzemes priekšpilsēta	144
6.	Zemgales priekšpilsēta	48

[76] Satversmes tiesas 06.10.2003. sprieduma lietā Nr. 2003-08-01 „Par Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 96. panta otrās daļas 1. teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89. un 92. pantam", 4. punkts, priekšpēdējā rindkopa.

[77] Šajā skaitā ir arī zvērināti advokāti, kuru darbība ir apturēta. Stāvoklis 05.04.2008. saskaņā ar informāciju, kas publicēta „Latvijas zvērinātu advokātu un zvērinātu advokātu palīgu saraksts". – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 233 lpp.

[78] Lielākais advokātu skaits pie vienas tiesas.

7.	Ziemeļu rajons	77
8.	Rīgas rajons	53
9.	Jūrmalas pilsēta	10
10.	Ogres rajons	4
11.	Sigulda	4
12.	**Kurzemes apgabaltiesa** Kuldīgas rajons	 5
13.	Liepājas rajons, Liepājas pilsēta	21
14.	Saldus rajons	3
15.	Talsu rajons	8
16.	Ventspils rajons, Ventspils pilsēta	12
17.	**Latgales apgabaltiesa** Balvu rajons	 3
18.	Daugavpils rajons, Daugavpils pilsēta	11
19.	Krāslavas rajons	1[79]
20.	Ludzas rajons	3
21.	Preiļu rajons	3
22.	Rēzeknes rajons, Rēzeknes pilsēta	8
23.	**Vidzemes apgabaltiesa** Alūksnes rajons	 3[80]
24.	Cēsu rajons	6
25.	Gulbenes rajons	4
26.	Limbažu rajons	4
27.	Madonas rajons	4
28.	Valkas rajons	4
29.	Valmieras rajons	8
30.	**Zemgales apgabaltiesa** Aizkraukles rajons	 7
31.	Bauskas rajons	7
32.	Dobeles rajons	3
33.	Jelgavas rajons, Jelgavas pilsēta	13
34.	Jēkabpils rajons	6
35.	Tukuma rajons	5

Un otrādi, - jo pasīvāks vai trūcīgāks reģions, jo mazāk advokātu. Šāda īpatnība ir saprotama, jo advokāti, lai gūtu ienākumus, praktizē tur, kur viņi var nopelnīt. Neraugoties uz to, ka Advokatūras likuma 107. pants noteic, ka „zvērinātu advokātu profesionālā darbība (prakse) ir intelektuāls darbs, un tās mērķis nav peļņa gūšana". Tomēr jāteic, ka šī norma ir vērtējama, ņemot vērā mūsdienu tirgus ekonomikas realitāti. Advokātiem tāpat kā visiem citiem saimnieciskās darbības (vai komercdarbības) veicējiem ienākumi ir vajadzīgi, lai segtu ar praksi saistītos saimnieciskās darbības izdevumus, kā arī, lai gūtu peļņu. Motivēt vai piespiest advokātus strādāt reģionā, kurā nenotiek pietiekama saimnieciskās darbības aktivitāte un kurā advokātam nebūtu iespējams nopelnīt, nebūtu ne iespējams, ne godīgi, un turklāt būtu pretrunā ar konkurences prasībām. Jāņem vērā arī tas, ka Advokatūras likuma 107. pants nenoteic, kas

[79] Mazākais advokātu skaits pie vienas tiesas.
[80] Saskaņā ar Tiesu administrācijas 01.08.2008. vēstuli pētījuma autorei un šajā vēstulē minēto Alūksnes rajona tiesas sniegto informāciju norādīts, ka Alūksnes rajona tiesā reāli praktizē tikai 1 advokāts.

tad ir advokāta darbības mērķis. Šī panta otrā daļa ir izteikta negatīvā formā „mērķis nav peļņas gūšana". Tomēr netiek pateikta pozitīvā atbilde, kas tad ir mērķis. Pantā nav teikts, ka mērķis ir veikt intelektuālu darbu, jo mērķis nevar būt darbība pati par sevi. Mērķim ir jābūt vērstam uz kādu rezultātu.

No otras puses, situācija, kad lauku apvidos trūkst advokātu, nav pieņemama juridiskās palīdzības saņēmējiem, kuri nevar iegūt kvalificēta advokāta pakalpojumus savā dzīvesvietā. Ja vēl juridisko palīdzību civiltiesībās un administratīvajās tiesībās var saņemt arī no „ne-advokāta", tad krimināltiesībās advokāta pieejamība ir būtiski svarīga. Šis iedzīvotāju un advokātu interešu konflikts būtu risināms, meklējot piemērus citu valstu normatīvajā regulējumā.

Ar 19.06.2008. grozījumiem Advokatūras likuma 34. pantā tas papildināts ar 6) punktu, kas stāsies spēkā 01.01.2009. Šis punkts paredz: „[Latvijas Zvērinātu advokātu padome], ņemot vērā tiesu, prokuratūras un pirmstiesas izmeklēšanas iestāžu izvietojumu, kā arī iedzīvotāju skaitu attiecīgajā tiesas darbības teritorijā, nosaka tajā minimālo zvērinātu advokātu skaitu, kāds ir nepieciešams, lai nodrošinātu pietiekamu juridisko palīdzību, bet neierobežo maksimālo šajā tiesas darbības teritorijā praktizējošo zvērinātu advokātu skaitu". Rodas jautājums, kā šī norma tiks īstenota. Advokātu padome gan varēs noteikt, ka minimālais zvērinātu advokātu skaits Krāslavas vai Alūksnes rajonā ir, piemēram, desmit, bet šobrīd nav mehānismu, lai šo skaitu nodrošinātu. Tādējādi šī norma visdrīzāk būs tikai rekomendējoša un deklaratīva.

2.4.2. Advokāta samaksa

Pētījuma veikšanas laikā advokāta atlīdzības apmēru Latvijā regulē brīvais tirgus, proti, advokāts ar klientu paši vienojas par atlīdzības lielumu. Ir izteikts viedoklis, ka Latvijas advokātiem ir zemākas stundu likmes nekā viņu kolēģiem Dānijā, Zviedrijā, Polijā un citur Eiropā. [81] Nav noteiktas ne atlīdzības augstākās, ne zemākās, ne procentuālās robežas. Tomēr dažas robežas tomēr iespējams netieši saskatīt. Pirmkārt, Juridiskās palīdzības administrācija izmaksā juridiskās palīdzības sniedzējiem, tajā skaitā advokātiem, noteiktas likmes atlīdzības, kas salīdzinoši ir ļoti zemas. [82]

Otrkārt, Civilprocesa likuma 44. panta 1. daļas 1. punktā noteikts, ka pusei, kuras labā taisīts spriedums, tiesa piespriež no otras puses izdevumus advokāta palīdzības samaksai „to faktiskajā

[81] Skat. interviju ar zvērinātu advokātu Filipu Kļaviņu laikraksta „Diena" pielikumā „Lietišķā Diena". – 14.07.2008. Nr. 87, 6. – 11. lpp. „Kopš 90. gadu sākuma [advokatūra] ir kļuvusi ienesīgāks [bizness]. Kad es Latvijā sāku strādāt kā advokāts 1992. gadā, augstākā likme tirgū bija 200 dolāru par stundu, bet tādas piemēroja maz, tagad ir 250 eiro, turklāt – diezgan bieži. [..] Šie 250 eiro ir daudz zemāki nekā [..] citur Eiropā".

[82] Skat. Irēnas Zanderes rakstu „Valsts juristiem maksā neadekvāti maz", Dienas Bizness, 20.05.2008., 10. lpp., kurā teikts: „Juristi saņem valsts atlīdzību par pakalpojumiem maznodrošinātajiem iedzīvotājiem, bet tā ir zem tirgus cenas. [..] Tirgus cenas iegūtas, aptaujājot 962 advokātus, to palīgus un citus juristus, kuri piekrituši sniegt juridisko palīdzību maznodrošinātajiem." Skat. arī Irēnas Zanderes rakstu „„Valsts advokātiem" maksā pārāk mazas darba algas", Dienas Bizness, 22.05.2008., 10. lpp., kurā teikts: „Db novērojumi liecina, ka obligāto aizstāvību labprātāk uzņemas pensijas vecuma advokāti, pārējie nereti meklē iespējas izvairīties. [..] Valsts nepietiekoši maksā arī juristiem, kas sniedz pakalpojumus maznodrošinātajiem iedzīvotājiem civiltiesību un administratīvo tiesību jautājumos – apmēram pusi no šo pakalpojumu tirgus cenas." Skat. arī advokātes Vijas Beatrises Puško ierosinājumu Advokātu 09.05.2008. kopsapulcē „paaugstināt apmaksu līdz Ls 30 par stundu" (rakstveidā lasāms Latvijas Zvērinātu advokātu kopsapulces 09.05.2008. kopsapulces protokolā). Tāpat skat. Juridiskās palīdzības administrācijas sadarbībā ar biedrību „Sabiedriskās politikas institūts" laika posmā no 2007. gada novembra līdz decembrim veikto pētījumu „Juridisko pakalpojumu tirgus cenas". Kopsavilkums pieejams: http://www.jpa.gov.lv/lat/aktualitates/Petijumi/?doc=412

apmērā, tomēr ne vairāk par pieciem procentiem no prasījumu apmierinātās daļas, bet prasībās, kam nav mantiska rakstura, — ne vairāk par advokātu atlīdzības taksi". Šo punktu nepieciešams komentēt plašāk, atsaucoties uz intervijās ar advokātiem iegūto informāciju:

1) lai gan sacīts, ka jāatlīdzina advokāta izdevumi to faktiskajā apmērā, tomēr nemantiskās prasībās tiesas piespriež daudz zemākas atlīdzības, turklāt tiesu praksē nav vienotības;
2) šajā normā minētās „advokātu atlīdzības takses" šobrīd neeksistē;
3) lai gan norma ļauj atlīdzināt 5% no prasījumu atlīdzinātās daļas, tomēr tiesas bieži vien piespriež atlīdzināt minētos 5% tikai tad, ja klients tos jau advokātam samaksājis pirms tiesas sēdes. Ja, turpretim, klients ar advokātu vienojies, ka minētos 5% klientus maksās pēc labvēlīga tiesas sprieduma, tiesas uzskata, ka faktiski atlīdzība advokātam nav samaksāta un tāpēc arī nepiespriež izdevumus advokāta palīdzības samaksai. [83]

Pastāv dažādi viedokļi par advokātu atlīdzības takses esamības nepieciešamību. Interviju laikā tika uzklausīts gan viedoklis, ka takses nav vajadzīgas un atlīdzības apmērs atstājams klienta un advokāta jeb brīvā tirgus ziņā. Tika uzklausīts arī pretējs viedoklis, ka taksēm jābūt noteiktām, lai nepieciešamības gadījumā uz tām varētu atsaukties kā uz minimālo vai maksimālo iespējamo atlīdzību. Šī pētījuma autore sliecas uzskatīt, ka valsts līmenī fiksētas advokāta atlīdzības takses ir atceļamas, jo jebkurā gadījumā tām nav saistošs spēks. Advokātam un klientam atstājama vienošanās un izvēles brīvība noteikt advokāta atlīdzības lielumu un samaksas kārtību. Valstij šajā jautājumā nebūt jāiejaucas. Strīdus gadījumus, kad advokāts un klients izteiks atšķirīgus apgalvojumus par to, kāda atlīdzība bija pielīgta, risinās tiesa un šo jautājumu sakārtos tiesu prakses veidā. Turklāt jau šobrīd ir pieejami vairāki kritēriji, kas tiesām varētu kalpot par idejisku pamatu, lai atrisinātu jautājumu, kāda advokāta atlīdzība ir godīga un samērīga. Tā, piemēram, zvērinātas advokātes Ilzes Krastiņas grāmatā „Ētiska neatkarība – mūsu zelts" sniegtas atbildes uz jautājumu „Kas būtu ņemams vērā, novērtējot honorāra samērīgumu?

- Relatīvā advokāta un klienta pārrunu iespējamība;
- Klienta rīcībā esošais informācijas apjoms;
- Advokāta īpašās zināšanas, pieredze, reputācija un spējas;
- Advokāta un klienta profesionālo attiecību raksturs un ilgums;
- Klienta laika ierobežojumi lietas atrisināšanai;
- Faktisko un juridisko jautājumu sarežģītība, likumu piemērošanas un tiesu prakses izpētei veltāmais laiks;
- Advokāta atteikšanās no citas lietas vešanas."[84]

Tai pat laikā Advokatūras likuma 107. pants noteic: „Zvērinātu advokātu profesionālā darbība (prakse) ir intelektuāls darbs, un tās mērķis nav peļņas gūšana." Šo normu advokāti interpretē ļoti dažādi, nonākot tādās diametrāli pretējās nometnēs, no kurām viena uzskata, ka normas saturs ir liekulīgs un neatbilst patiesībai, bet otra domā, ka advokāti ir taisnības cīnītāji, kuriem jāstrādā par baltu velti. [85] Patreizējās tiesību normas atļauj advokātam likuma robežās strādāt par

[83] Skat. arī 26. zemsvītras piezīmi augstāk.
[84] Skat. minētās grāmatas 45. lpp.
[85] Viena no šāda viedokļa aizstāvēm ir zvērināta advokāte Ilze Krastiņa. Skat. viņas grāmatu „Ētiska neatkarība – mūsu zelts", kuras 20. lpp. viņa raksta: „Es gribētu salīdzināt mūsu profesiju ar garīdznieku (mācītāju) profesiju – kā dvēseļu dziedinātājus, tas glābējus. Un arī apmaksas ziņā mēs esam līdzīgi – nesaņemam valsts garantētu algu, bet ziedojumus honorāra veidā, pie kam daudz strādājot bez maksas. Tāda nu ir mūsu sūtība, un tie, kuri kā advokāti strādā tikai honorāra dēļ, nekad nebūs īsti advokāti. Latīņu valodā „advokāt" latviski nozīmē „palīdzēt". Mēs patiešām palīdzam juridiski cilvēkiem „izkulties" no dažādām nebūšanām un gūt materiālu labumu vai morālu

dažāda līmeņa atlīdzību un pašam finansiāli aprēķināt, cik daudz iespējams sniegt juridiskos pakalpojumus par velti, un cik – par atlīdzību.

2.4.3. Advokātu specializācija

Lai gan interviju laikā iegūtā informācija liecina, ka faktiski advokāti specializējas tajās jomās, par kurām viņiem ir dziļākas zināšanas un pieredze, tomēr nav pieejama apkopota informācija par konkrētajā jomā praktizējošu advokātu. Lai noskaidrotu, kurš advokāts specializējas, piemēram, apdrošināšanas tiesībās vai paternitātes noteikšanas jautājumos, jāizmanto visa veida metodes – biroju apzvanīšana, draugu un kolēģu izvaicāšana, publikāciju izpēte par konkrēto tēmu. Savukārt Advokātu padome 10.07.2008. vēstulē pētījuma autorei norādīja, ka „Padomes rīcībā ir informācija [par advokātu specializāciju] un to sniedz pēc klientu vēlēšanās. Tomēr šī informācija netiek publiskota vai reklamēta, jo par galveno kritēriju tiek ievērota vienāda attieksme pret advokātiem."

2.5. Advokātu līdzdarbība juridiskās palīdzības sniegšanā ar citiem juridiskās palīdzības sniedzējiem

Spēkā esošie tiesību akti Latvijā ļauj nodarboties ar juridiskās palīdzības sniegšanu gandrīz neierobežotam personu lokam. Ja vien personai nav noteikti aizliegts sniegt juridisko palīdzību, piemēram, gadījumā, ja personai piemērojams likums „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā", tad persona to var darīt. Lai gan likumos noteikti īpaši kvalificēti juridisko pakalpojumu sniedzēji – zvērināti notāri un to palīgi, zvērināti tiesu izpildītāji un to palīgi, zvērināti advokāti un to palīgi, tomēr arī citām personām nav aizliegts sniegt juridisko palīdzību. Juridiskās palīdzības sniedzējiem nav pat izvirzīta prasība būt ar juridisko izglītību. Protams, te nav runa par juridiskās palīdzības sniedzējiem – advokātiem, kuriem ekskluzīvas tiesības atsevišķos gadījumos ir piešķīris likums. Šādas ekskluzīvas tiesības ir tikai dažos likumos.[86]

Šī pētījuma gaitā tika aptaujātas fiziskas personas, kurām cita starpā tika vaicāts, vai tās zina par advokāta un jurista atšķirībām. 67% gadījumu respondenti nezināja par šīm atšķirībām vai arī nepareizi izprata šīs atšķirības. Tas nozīmē, ka šobrīd sabiedrībai nav pietiekamas izpratnes par advokātu un juristu atšķirībām.

Citi juridiskās palīdzības sniedzēji salīdzinājumā ar advokātiem šobrīd Latvijā atrodas izdevīgākā situācijā, jo viņiem nav šādu pienākumu:

1) atbildība profesionālās organizācijas priekšā;
2) apdrošināt savu civiltiesisko atbildību;
3) sniegt valsts nodrošināto juridisko palīdzību vai piedalīties advokāta dežūrās;
4) vest profesionālās organizācijas noteikto lietvedību (vienošanās ar klientu, orderis);
5) izdevumi par talāra un nozīmītes izgatavošanu;

---

gandarījumu ar valstī pieņemto likumu starpniecību. " Minētais citāts atgādina padomju laikos propogandēto atziņu, ka pelnīt naudu ar savām prasmēm ir kauna lieta.

[86] Skat. 57. zemsvītras piezīmi.

6) praktizēt tikai kopā ar citiem advokātiem un būt pašnodarbinātajam, nevis SIA vai cita veida komersantam;
7) aizlieguma nodarboties ar citiem darbības veidiem;
8) piedalīties valsts apmaksātā juridiskās palīdzības sniegšanas procesā.

2.6. Advokātu palīgu institūts un tā nozīme

Advokātu palīgu institūts regulēts Advokatūras likuma 83. – 105. pantā. Advokātu palīgu nozīme ir iespējas sniegšana personām darboties juridiskajā nozarē zvērināta advokāta (patrona) vadībā. Prakse liecina, ka par zvērinātu advokātu palīgiem kļūst ne tikai personas bez pieredzes juridiskajā nozarē, bet arī tādas personas, kas pirms advokāta eksāmena kārtošanas vēlas strādāt konkrētā patrona uzraudzībā un apgūt speciālas, tieši ar advokatūru saistītas zināšanas.

Lai gan Advokatūras likums detalizēti regulē advokātu palīgu darbu, tomēr interviju laikā iegūtā informācija liecina, ka advokātu palīgus varētu nodarbināt vēl efektīvāk un, piemēram, norīkot viņus pārstāvēt personas tiesās, kur tas nepieciešams. Arī Advokātu padome 10.07.2008. vēstulē atzina, ka „būtu vēlams tālāk attīstīt palīgu darbību uzdevumu izpildē kriminālprocesā". Tāpēc ir īpaši patīkami konstatēt, ka 19.06.2008. Grozījumi Latvijas Republikas Advokatūras likumā paredz papildināt likuma 100. pantu ar 2. daļu, kas stāsies spēkā 01.01.2009. Tajā noteikts: „Zvērinātu advokātu palīgiem pēc šā likuma 94. un 95.pantā noteikto zvērināta advokāta palīga eksāmenu nokārtošanas jāveic valsts nodrošinātā aizstāvība vai pārstāvība kriminālprocesā visās tiesu darbības teritorijās Latvijas Zvērinātu advokātu padomes uzdevumā vai šajā likumā noteiktajos gadījumos - attiecīgās tiesu darbības teritorijas zvērinātu advokātu vecākā uzdevumā, vai pēc procesa virzītāja uzaicinājuma šā likuma 52.[1] pantā noteiktajā gadījumā". Tādējādi zvērinātu advokātu palīgi tiks efektīvāk nodarbināti īpaši tajā jomā, kas valstī šobrīd ir svarīga – valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanā.

No tiesību aktiem nav iegūstama viennozīmīga atbilde, kāpēc advokātu palīgi ir vajadzīgi. Tie var būt gan kā praktiski palīgi saviem patroniem, gan kā personas, kurām dota iespēja apgūt ar advokāta darbu saistītās zināšanas. Piemēram, zvērinātiem notāriem un zvērinātiem tiesu izpildītājiem palīgi ir vajadzīgi tāpēc, ka šīs profesijas ir pietiekami specifiskas, lai to nevarētu apgūt personas, kas vispār nav bijušas saistītas ar notāra vai tiesu izpildītāja darbību. Tā, piemēram, saskaņā ar Notariāta likuma 45. – 48. pantu un 52. – 60. pantu redzams, ka notāriem ir pienākums vest vairākus reģistrus un grāmatas. Arī zvērinātiem tiesu izpildītājiem saskaņā ar Tiesu izpildītāja likuma 74. pantu ir pienākums veikt tādas darbības, kuras būtu apgrūtinoši apgūt personām, kas nav bijušas ar šo nozari tieši saistītas. Tāpēc personām, kas vēlas kļūt par notāru vai tiesu izpildītāju, ir iemesls kļūt par šo personu palīgiem pirms eksāmena kārtošanas. Nevar teikt, ka advokāta darbība ir vienkārša vai tāda, kuru var veikt ikviens. Tomēr advokātiem ir iespēja izvēlēties sniegt juridisko palīdzību tiesā vai arī ārpus tiesas, strādāt plašā vai šaurā specializācijas jomā. Tāpēc arī ne vienmēr personām ir nepieciešams iziet advokāta palīga laiku, lai kļūtu par advokātu. Vēl viens iemesls, kāpēc ir izdevīgāk kļūt par zvērināta notāra palīgu pirms eksāmena kārtošanas, ir Notariāta likuma 11.[1] panta ceturtā daļa, kas noteic zvērināta notāra palīga priekšrocības tikt apstiprinātam notāra amatā.

Advokatūras likuma 83. panta 2. punktā noteikts, ka advokāta palīga patrons uzņemas savu palīgu „vadīt, apmācīt, nodarbināt un uzraudzīt". Uz jautājumu „Kā izpaužas Advokatūras likuma 83. panta 2. punktā noteiktā palīga „nodarbināšana"? Cik regulāra, efektīva un pārraudzīta tā šobrīd ir?" Advokātu padome 10.07.2008. vēstulē informēja, ka „Padome

izveidojusi Zvērinātu advokātu palīgu profesionālās sagatavošanas un darbības uzraudzības un eksāmenu komisiju un pieņēmusi vairākus lēmumus par palīgu apmācību. Šo lēmumu izpilde nodrošina palīgu nodarbinātības pārraudzību".

Savukārt atbildot uz uzdoto jautājumu par advokāta palīga patrona spējām uzraudzīt un nodarbināt palīgu atbilstoši Advokatūras likuma 84. pantam, Advokātu padome informēja, ka, „pārbaudot palīgu sagatavotību un izskatot sūdzības par viņiem, tiek izvērtēts arī patronu darbs. Gadījumi, kad patroni pilnībā nav spējuši veikt savus pienākumus, nav konstatēti, taču padome atsevišķos gadījumos ir bijusi spiesta atzīt, ka šajā darbā pieļauti trūkumi".

Uzņemot personu zvērinātu advokātu palīgos, jaunuzņemtie dod solījumu godīgi un apzinīgi pildīt savus pienākumus. Advokatūras likuma 90. pantā minētais solījums ir noteikts pielikumā Nr. 4 Advokātu padomes 21.01.1997. lēmumam Nr. 127, un tas ir:

> „Solos pildīt pēc savas labākās apziņas un pārliecības valsts likumus, izturēties ar cieņu pret tiesām un valsts varu, sargāt savu pilnvardevēju intereses, godīgi un apzinīgi pildīt savus zvērināta advokāta palīga pienākumus, visus padomes un tās pilnvarotu institūciju lēmumus un rīkojumus, kā arī sava patrona norādījumus un uzdevumus, apzinādamies, ka man par savu darbību jāatbild likuma un Zvērinātu advokātu padomes priekšā."

Salīdzinājumam, šāds ir zvērināta advokāta zvērests, kas nostiprināts Advokatūras likuma 46. pantā:

> „Es zvēru būt uzticīgs Latvijai, godprātīgi un pēc pārliecības pildīt valsts likumus, izturēties ar cieņu pret tiesām un valsts varu, sava advokāta darbā nerakstīt un nerunāt neko tādu, kas varētu kaitēt valstij, sabiedrībai, ģimenei un tikumībai, godīgi pildīt zvērināta advokāta pienākumus, sargāt savu pilnvardevēju vai to personu intereses, kuru lietas vedu, apzinoties, ka man par savu darbību jāatbild likuma priekšā."

Advokātu padome ir secinājusi, ka diezgan daudzi palīgi neievēro mācību programmas prasības, kā dēļ bijis jāizskaidro rīcības nepareizība.[87]

2.7. Civiltiesiskās atbildības apdrošināšana

Latvijā advokātiem nav obligāti nepieciešams apdrošināt savu civiltiesisko atbildību. Advokatūras likuma 114. pants nosaka, ka advokāti „var" to darīt, bet katrā gadījumā viņiem ir pienākums klientu informēt par neapdrošināšanas faktu. Tomēr advokātam ir civiltiesiskā atbildība, kas nostiprināta Advokatūras likuma 110. pantā, proti: „ja zvērināts advokāts pieļāvis klienta tiesību aizskārumu un tā sekas ir kāds zaudējums, klientam ir tiesības prasīt apmierinājumu no advokāta, ciktāl viņu par šo aizskārumu var vainot". Te gan jāatzīmē, ka saskaņā ar jaunākajām civiltiesību tendencēm vaina nemaz nav vajadzīga, lai personai iestātos atbildība. Tādējādi būtu ieteicams šo definīciju pārskatīt. [88]

Šobrīd Latvijā obligātā civiltiesiskās atbildības apdrošināšana ir ieviesta attiecībā uz šādām profesijām un darbības veidiem:

1. apsardzes darbības veicēji;

[87] Skat. Advokātu padomes 28.05.2004. pārskata ziņojumu par 2003. gadu.
[88] Skat. arī 16. zemsvītras piezīmi par vainas jēdzienu.

2. būvniecības veicēji;
3. hidrotehnisko būvju valdītāji;
4. kredītiestāžu administratori;
5. maksātnespējas procesa administratori;
6. prakses ārsti;
7. publisko pasākumu organizatori;
8. sauszemes transportlīdzekļu īpašnieki;
9. uzticama sertifikācijas pakalpojumu sniedzēji;
10. zvērināti notāri;
11. zvērināti revidenti;
12. zvērināti tiesu izpildītāji.

Zvērinātiem notāriem saskaņā ar Notariāta likuma 26. un 27. pantu apdrošināšanas līgums jānoslēdz pirms savu pienākumu pildīšanas uzsākšanas un apdrošināšanas līgums jāuztur spēkā visu notāra amata darbības laiku. Notariāta likums paredz arī tādas speciālas normas apdrošināšanas ziņā kā, piemēram, pašriska aizliegumu (29. panta pirmā daļa), 3 gadu termiņš paziņojuma iesniegšanai par apdrošināšanas gadījuma iestāšanos (29. panta otrā daļa), u.c. Tieslietu ministram pat ir jāatceļ no amata zvērināts notārs, kurš noteiktā laikā nav noslēdzis apdrošināšanas līgumu vai nav iemaksājis kārtējo apdrošināšanas prēmiju. Minimālā apdrošinājuma summa viena notāra apdrošināšanas līgumam ir Ls 50 000, bet notāru grupas apdrošināšanas līgumam Ls 500 000. [89]

Zvērinātiem tiesu izpildītājiem saskaņā ar Tiesu izpildītāju likuma 35. pantu apdrošināšanas līgums jānoslēdz pirms savu pienākumu pildīšanas uzsākšanas un apdrošināšanas līgums jāuztur spēkā visu amata darbības laiku. Tāpat kā Notariāta likumā, arī Tiesu izpildītāju likums paredz arī tādas speciālas normas apdrošināšanas ziņā kā, piemēram, pašriska aizliegumu (37. panta pirmā daļa), 3 gadu termiņš paziņojuma iesniegšanai par apdrošināšanas gadījuma iestāšanos (37. panta otrā daļa), u.c. Tieslietu ministram jāatceļ no amata zvērināts tiesu izpildītājs, kurš noteiktā laikā nav noslēdzis apdrošināšanas līgumu vai nav iemaksājis kārtējo apdrošināšanas prēmiju. Minimālā apdrošinājuma summa viena zvērināta tiesu izpildītāja apdrošināšanas līgumam ir Ls 30 000, bet tiesu izpildītāju grupas apdrošināšanas līgumam Ls 500 000. [90]

Advokātiem ir obligāti jāapdrošina sava civiltiesiskā atbildība arī šādās valstīs: Krievijas Federācijā, [91] Zviedrijā, Slovākijā, Slovēnijā, Rumānijā, Čehijā, Igaunijā, Polijā, Beļģijā un Šveicē, Norvēģijā, Turcijā. Dānijā nav šāda pienākuma, bet toties tāpat kā Latvijā jāinformē klients par šo faktu.

[89] Plašāku informāciju par notāru civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu skat. Ministru kabineta 05.04.2005. noteikumos Nr. 227 „Noteikumi par minimālo apdrošinājuma summu zvērinātu notāru individuālajam apdrošināšanas līgumam un grupas apdrošināšanas līgumam, kā arī par apdrošināšanas līguma obligātajiem noteikumiem."

[90] Plašāku informāciju par tiesu izpildītāju civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu skat. Ministru kabineta 05.04.2005. noteikumos Nr. 238 „Noteikumi par zvērinātu tiesu izpildītāju individuālā apdrošināšanas līguma un grupas apdrošināšanas līguma minimālo apdrošinājuma summu un apdrošināšanas līguma obligātajiem nosacījumiem."

[91] Advokat: naviki professionaļnogo masterstva. – Red: L.A.Voskobitova, I.N.Lukjanova, L.P.Mihailova. – M.: Wolters Kluwer, 2006. – 2. lpp.

3. Advokātu kolēģijas institūciju (kopsapulces, Latvijas Zvērinātu advokātu padomes, disciplinārlietu komisijas) darbības izvērtējums

3.1. Šo institūciju kompetence, darbības efektivitāte un loma advokātu darbības pārraudzībā un sekmēšanā, advokatūras attīstībā, un šo institūciju darbības rezultāti

Advokatūras likums 21. pantā paredz šādas Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas institūcijas:
1) zvērinātu advokātu kopsapulce;
2) Latvijas Zvērinātu advokātu padome (turpmāk – Advokātu padome);
3) revīzijas komisija;
4) disciplinārlietu komisija.

Tāpat saskaņā ar Advokātu padomes 23.10.2007. lēmumu ir izveidota Ētikas komisija. [92] Ar Advokātu padomes 20.11.2007. lēmumu apstiprināts Ētikas komisijas nolikums. Nolikuma 1. pants raksturo Ētikas komisijas izveidošanas mērķi un uzdevumus:

> „1.1. Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas Ētikas komisija tiek izveidota ar mērķi nodrošināt zvērinātu advokātu un zvērinātu advokātu palīgu profesionālās ētikas normu ievērošanu atbilstoši prasībām par advokātu nevainojamas reputācijas, advokātu profesijas un Zvērinātu advokātu kolēģijas prestiža nostiprināšanu, kā arī lai veicinātu tādu advokātu darbību, kas atbilstu ANO Pamatprincipiem par advokāta lomu, Advokatūras likuma, advokātu Ētikas kodeksa, Eiropas Savienības advokātu Ētikas kodeksa prasībām un citiem starptautiski atzītiem advokātu profesionālās ētikas principiem.
>
> 1.2. Ētikas komisijas uzdevums ir izskatīt sūdzības un iesniegumus par advokātu rīcību, kas saistīta ar ētikas normu ievērošanu viņu profesionālajā un korporatīvajā darbībā.
>
> 1.3. Ikvienam advokātam ir jāievēro Ētikas komisijas norādījumi."

Lai gan Advokatūras likuma 21. pantā atsevišķi nav izcelta tāds amats kā zvērinātu advokātu vecākais, tomēr personām, kas ieņem šo amatu, ir nozīmīga loma advokāta palīdzības sniegšanas procesā. Šobrīd Latvijā ir 34 zvērinātu advokātu vecākie.[93] Zvērinātu advokātu vecākie pieminēti šādos Advokatūras likuma pantos: 12., 34. panta 2), 7), 14), 16), 17) punktā, 40., 51., 52., 54., 54.-1., 70.-1., 91., 95., 100. pantā, kā arī šī likuma Pārejas noteikumu 3., 5., 7. punktā. Tāpat zvērinātu advokātu vecāko tiesības un pienākumi noteikti Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas statūtu 4.6.1. – 4.6.3. punktā. Salīdzinot ar advokatūras darbību citās valstīs, varētu teikt, ka zvērinātu advokātu vecākie Latvijā veic tās advokātu darbības organizēšanas un koordinācijas lietas, ko teritoriāli un skaitliski lielākās valstīs veic Advokātu kolēģijas teritoriālās nodaļas. Ar 19.06.2008. pieņemtajiem Grozījumiem Latvijas Republikas Advokatūras likumā ir precizētas zvērinātu advokātu vecāko tiesības, pienākumi un loma „organizējot valsts nodrošinātās aizstāvības vai pārstāvības veikšanā kriminālprocesā". [94]

---

[92] Tajā darbojas 7 zvērināti advokāti. Komisijas vadītāja – Ilze Krastiņa.
[93] Informācija izriet no krājuma „Latvijas zvērinātu advokātu un zvērinātu advokātu palīgu saraksts." – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 233 lpp.
[94] Advokatūras likuma 12. panta 2. daļa, 54.[1] pants.

Zvērinātu advokātu vecākais:

1) organizē valsts nodrošinātās aizstāvības vai pārstāvības veikšanu kriminālprocesā; (Advokatūras likuma 12. pants 2. daļa)[95]
2) organizē tiesas darbības teritorijā praktizējošo advokātu darbu, kā arī sastāda advokātu dežūru grafikus valsts nodrošinātās aizstāvības vai pārstāvības veikšanai kriminālprocesā pēc procesa virzītāja pieprasījuma vai Advokātu padomes uzdevumā - arī citās lietās; (Advokatūras likuma 54.-1. panta pirmās daļas 1. punkts)[96]
3) nekavējoties, bet ne vēlāk kā triju darba dienu laikā pēc procesa virzītāja pieprasījuma saņemšanas paziņo viņam par advokāta piedalīšanos kriminālprocesā; (Advokatūras likuma 54.-1. panta pirmās daļas 2. punkts)[97]
4) uzdod attiecīgajā tiesas darbības teritorijā praktizējošajiem advokātiem valsts nodrošinātās aizstāvības vai pārstāvības veikšanu; (Advokatūras likuma 54.-1. panta pirmās daļas 3. punkts)[98]
5) sniedz atbalstu citiem tiesas darbības teritorijas zvērinātu advokātu vecākajiem valsts nodrošinātās aizstāvības vai pārstāvības nodrošināšanā; (Advokatūras likuma 54.-1. panta pirmās daļas 4. punkts)[99]
6) saņem atlīdzību no valsts budžeta par advokātu darba organizēšanu valsts nodrošinātās aizstāvības vai pārstāvības veikšanai, kā arī atlīdzinājumu to izdevumu segšanai, kuri radušies, veicot minētās funkcijas; (Advokatūras likuma 54.-1. panta otrā daļa)[100]
7) ir disciplināri atbildīgs par zvērinātu advokātu vecākā pienākumu pildīšanu; (Advokatūras likuma 70.-1. pants)[101]
8) koordinē tiesas rajona praktizējošo zvērinātu advokātu darbu, vedot krimināllietas, tiesu priekšsēdētāju, pirmstiesas izmeklēšanas iestāžu vadītāju vai Advokātu padomes uzdevumā, kā arī mazturības tiesības baudošo personu lietas; (Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas statūtu 4.6.2. punkts)
9) sniedz Advokātu padomei atsauksmes par personām, kas iesniegušas dokumentus par uzņemšanu zvērinātos advokātos; (Advokatūras likuma 40. pants, Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas statūtu 4.6.3. punkts)
10) ne vēlāk kā 3 darbdienu laikā pēc procesa virzītāja pieprasījuma saņemšanas paziņo procesa virzītājam par konkrētā advokāta piedalīšanos kriminālprocesā; (Kriminālprocesa likuma 80. panta ceturtā daļa)

3.1.1. Zvērinātu advokātu kopsapulce

Saskaņā ar Advokatūras likumu zvērinātu advokātu kopsapulcei ir šādas tiesības un pienākumi:

1) noteikt Advokātu padomes, revīzijas komisijas un disciplinārlietu komisijas locekļu skaitu;
2) ievēlēt uz trim gadiem Advokātu padomes priekšsēdētāju, priekšsēdētāja vietnieku, padomes locekļus, revīzijas komisiju un disciplinārlietu komisiju;
3) apstiprināt Advokātu padomes darbības pārskatu;

[95] Spēkā no 01.01.2009.
[96] Spēkā no 01.01.2009.
[97] Spēkā no 01.01.2009.
[98] Spēkā no 01.01.2009.
[99] Spēkā no 01.01.2009.
[100] Spēkā no 01.01.2009.
[101] Spēkā no 01.01.2009.

4) apstiprināt budžetu un iepriekšējā gada budžeta izpildes pārskatu;
5) pieņemt Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas statūtus, advokātu ētikas kodeksu un citus ar advokatūras iekšējo darbību saistītus aktus (25. pants).

Kopsapulces sanāk vienu reizi gadā. Līdz šim ir bijis vērojams, ka vairāki advokāti, ierodoties sapulcē, reģistrējas, bet pēc tam ātri vien pamet sapulci darba darīšanu vai citu apsvērumu dēļ. Interviju laikā arī uzklausīts viedoklis, ka advokāti uzskata piedalīšanos kopsapulcē par laika kavēšanu, jo tik un tā pieņemos lēmumus un advokatūras attīstības gaitu nav iespējams ietekmēt. Tikai par 2008. gada kopsapulci advokāti izsakās ar atzinību, jo tajā atšķirībā no iepriekšējām sapulcēm bija spraigākas debates un akūtu jautājumu analizēšana. 2008. gada Latvijas Zvērinātu advokātu kopsapulces protokolā lasāms, ka tajā tika apspriesti tādi jautājumi kā:

1. Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanas koordinēšana; (Tieslietu ministrijas valsts sekretāra Mārtiņa Bičevska runa)
2. Sadarbība starp Tieslietu ministriju un Advokātu padomi likumprojektu sagatavošanā, atzinumu sniegšanā; (Tieslietu ministrijas valsts sekretāra Mārtiņa Bičevska, zvērinātu advokātu Ināras Freidenfeldes, Kārļa Bērziņa runa)
3. Advokātu ētika un prestižs; (zvērinātu advokātu Alda Gobzema, Ilzes Krastiņas, Ināras Freidenfeldes, Kārļa Bērziņa, Anitas Rektiņas runa)
4. Normatīvo aktu nepilnības; (zvērinātas advokātes M. Kalniņas runa)
5. Disciplinārlietu izskatīšana; (zvērinātu advokātu Laura Liepas, Viktora Tihonova, Ineses Lūses runa)
6. Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības apmaksa (zvērinātu advokātu Vijas Beatrises Puško, Kārļa Bērziņa runa)
7. Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanas kārtība; (zvērinātas advokātes Ināras Freidenfeldes runa)
8. Kriminālprocesuālo normu pārkāpumi attiecībā pret advokātiem; (zvērināta advokāta Dmitrija Skačkova runa)
9. Advokātu padomes locekļu darba efektivitāte, Advokātu padomes locekļu darba savienošana ar advokāta praksi; (zvērināta advokāta Kārļa Bērziņa runa)

3.1.2. Latvijas Zvērinātu advokātu padome

Latvijas Zvērinātu advokātu padomei (turpmāk – Advokātu padomei) ir šādas tiesības un pienākumi:

1. lemt, vai advokāta nodarbošanās ir ētiskā ziņā savienojama ar zvērināta advokāta stāvokli sabiedrībā; (15. panta 10. punkts)
2. izteikt priekšlikumu advokātam izbeigt nodarbošanos, kas nav savienojama ar advokāta amatu; (16. panta 8. punkts)
3. apturēt advokāta darbību uz laiku Advokatūras likumā noteiktos gadījumos; (16.-1. pants)
4. sasaukt zvērinātu advokātu kopsapulci; (24. pants)
5. stāties pie savu pienākumu pildīšanas 2 nedēļas pēc ievēlēšanas dienas; (32. pants)
6. būt par Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas pārvaldes, uzraudzības un izpildu institūciju; (33. pants)
7. pieņemt lēmumu par uzņemšanu un ieskaitīšanu zvērinātu advokātu un zvērinātu advokātu palīgu skaitā un lemt par izslēgšanu, atstādināšanu vai atskaitīšanu no zvērinātu advokātu un zvērinātu advokātu palīgu skaita, kā arī par atsevišķu zvērinātu advokātu un zvērinātu advokātu palīgu darbības apturēšanu; (34. panta 1. punkts)

8. vest zvērinātu advokātu un zvērinātu advokātu palīgu, kā arī tiesas darbības teritorijā praktizējošo zvērinātu advokātu vecāko sarakstus, un nodrošināt šo sarakstu publisku pieejamību; (34. panta 2. punkts)[102]
9. pārzināt Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas organizācijas lietas; (34. panta 3. punkts)
10. uzraudzīt zvērinātu advokātu un zvērinātu advokātu palīgu darbību, izskatīt par viņiem iesniegtās sūdzības un ziņojumus, kā arī ierosināt disciplinārlietas; (34. panta 4. punkts)
11. pārzināt zvērinātu advokātu palīgu sagatavošanu; (34. panta 5. punkts)
12. ņemot vērā tiesu, prokuratūras un pirmstiesas izmeklēšanas iestāžu izvietojumu, kā arī iedzīvotāju skaitu attiecīgajā tiesas darbības teritorijā, noteikt tajā minimālo zvērinātu advokātu skaitu, kāds ir nepieciešams, lai nodrošinātu pietiekamu juridisko palīdzību, bet neierobežo maksimālo šajā tiesas darbības teritorijā praktizējošo zvērinātu advokātu skaitu; (34. panta 6. punkts)[103]
13. apstiprināt tiesas darbības teritorijā praktizējošo zvērinātu advokātu vecāko, kā arī atbrīvo viņu no zvērinātu advokātu vecākā pienākumiem pēc viņa lūguma vai ja viņš nepilda šajā likumā noteiktos pienākumus; (34. panta 7. punkts) [104]
14. izdot zvērinātu advokātu un zvērinātu advokātu palīgu apliecības; (34. panta 8. punkts)
15. uzdot advokātiem tiesās, pirmstiesas izmeklēšanas un citās iestādēs par atlīdzību vest tādu personu lietas, kas dibinātu iemeslu dēļ nevar atrast advokātu savas lietas vešanai, kā arī pēc tiesas darbības teritorijas zvērinātu advokātu vecāko lūguma uzdod advokātiem veikt valsts nodrošināto aizstāvību vai pārstāvību kriminālprocesā vai likumā noteiktajos gadījumos sniegt valsts nodrošināto juridisko palīdzību; (34. panta 9. punkts)[105]
16. organizēt konsultācijas juridiskās palīdzības sniegšanai trūcīgām vai maznodrošinātām personām; (34. panta 10. punkts)[106]
17. gādāt par to zvērinātu advokātu un zvērinātu advokātu palīgu lietu nokārtošanu, kuri miruši, bez vēsts pazuduši, saslimuši vai citu iemeslu dēļ paši nevar kārtot savas un klientu lietas; (34. panta 11. punkts)
18. noteikt advokāta atlīdzības apmēru un citus ar juridiskās palīdzības sniegšanu saistītos izdevumus atbilstoši [Advokatūras] likuma 57. pantam, ja advokātam ar klientu šajā ziņā pastāv strīds un ja starp viņiem nav noslēgta rakstveida vienošanās; (34. panta 12. punkts)[107]
19. noteikt zvērinātiem advokātiem un zvērinātu advokātu palīgiem Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas uzturēšanai izdarāmo maksājumu kārtību un apmērus; (34. panta 13. punkts)
20. noteikt kārtību, kādā zvērinātu advokātu vecākie organizē tiesas darbības teritorijā praktizējošo advokātu darbu, kā arī noteikt valsts nodrošinātās aizstāvības un pārstāvības veikšanai kriminālprocesā nepieciešamo advokātu dežūru grafiku sastādīšanas kārtību; (34. panta 14. punkts)[108]
21. nodrošināt advokātu darba organizēšanu aizstāvības vai pārstāvības veikšanai kriminālprocesā pēc procesa virzītāja pieprasījuma, kā arī likumā noteiktajos gadījumos valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanai; (34. panta 15. punkts)[109]
22. administrēt tiesas darbības teritorijas zvērinātu advokātu vecākajiem no valsts budžeta līdzekļiem piešķirto finansējumu [Advokatūras] likuma 12.panta trešajā daļā minētajos Ministru kabineta noteikumos paredzētajā kārtībā; (34. panta 16. punkts)[110]

---

[102] Spēkā no 01.01.2009.
[103] Spēkā no 01.01.2009.
[104] Spēkā no 01.01.2009. „Advokātu vecākie tiek izraudzīti no tiesas rajonā praktizējošiem zvērinātiem advokātiem, ņemot vērā šo advokātu viedokli. Vecākie savu darbu veic bez atlīdzības, jo padomei tam nav līdzekļu. Atsevišķi vecākie reizi gadā tiek prēmēti." – Zvērinātu advokātu padomes 10.07.2008. vēstule pētījuma autorei.
[105] Spēkā no 01.01.2009.
[106] Spēkā no 01.01.2009.
[107] Spēkā no 01.01.2009.
[108] Spēkā no 01.01.2009.
[109] Spēkā no 01.01.2009.

23. noteikt tiesas darbības teritorijā praktizējošo zvērinātu advokātu vecākā izraudzīšanas kārtību; (34. panta 17. punkts)[111]
24. pilntiesīgi darboties, ja Advokātu padomes sēdē piedalās ne mazāk kā puse no visiem Advokātu padomes locekļiem, to skaitā arī Advokātu padomes priekšsēdētājs un viņa vietnieks; (35. pants)
25. pieņemt lēmumus atklātā balsošanā ar vienkāršu balsu vairākumu. Balsīm sadaloties vienādi, izšķirošā ir priekšsēdētāja balss; (36. pants)
26. lemt par zvērināta advokāta izslēgšanu, atstādināšanu vai atskaitīšanu no advokātu skaita; (37. panta 2. daļa)
27. pieņemt dokumentus no personām, kuras vēlas iestāties zvērinātu advokātu skaitā; (39. pants)
28. izlikt savās telpās un izsūtīt katras tiesas darbības teritorijā praktizējošo zvērinātu advokātu vecākajam un Tiesu administrācijai to personu sarakstu, kas iesniegušas dokumentus par uzņemšanu zvērinātu advokātu skaitā, līdz ar uzaicinājumu mēneša laikā sniegt atsauksmi par šīm personām; (40. pants)
29. izskatīt zvērināta advokāta pretendenta iesniegumu un dokumentus, ievākt un apsvērt visas vajadzīgās ziņas un novērtēt pretendenta atbilstību šā likuma prasībām; (41. pants)
30. organizēt advokāta eksāmenu ne retāk kā reizi 6 mēnešos; (41.-1. panta 1. daļa)
31. uzņemt personu zvērinātu advokātu skaitā pēc eksāmena nokārtošanas. (41.-3. pants)
32. uzraudzīt un kontrolēt „Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma" prasību izpildi to darbību regulējošos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, tai skaitā:

32.1. izstrādāt kārtību, kurā ir noteikts šī likuma subjektam veicamais pasākumu kopums šī likuma prasību izpildes nodrošināšanai,

32.2. nodrošināt, ka tiek veikta uzraugāmo un kontrolējamo likuma subjektu apmācība jautājumos, kas saistīti ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu;

32.3. piemērot vai ierosināt citām kompetentām institūcijām piemērot normatīvajos aktos noteiktās sankcijas, ja tiek konstatēta šā likuma prasību neievērošana. („Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma" 46. panta otrā daļa)

Advokātu padomes priekšsēdētājam ir šādas Advokatūras likumā noteiktas tiesības un pienākumi: ne vēlāk kā mēneša laikā sasaukt jaunu kopsapulci, ja kvoruma nesanākšanas dēļ kopsapulcē nav notikušas Advokātu padomes vēlēšanas (28. pants). 09.05.2008. Advokātu kopsapulcē advokāts Kārlis Bērziņš izteica priekšlikumu, ka „advokātu padomes priekšsēdētāja vesto lietu skaitam jābūt ierobežotam, lai vairāk varētu pievērsties kolēģijas problēmām".

Advokātu padomes lēmumus var pārsūdzēt Administratīvā procesa likuma noteiktajā kārtībā (37. panta 1. daļa). Līdz šim Advokātu padomes lēmumi nav pārsūdzēti, taču pēdējos gados vairākkārt pārsūdzēta Advokātu padomes faktiskā rīcība. Saskaņā ar Advokātu padomes 10.07.2008. vēstulē pētījuma autorei izteikto viedokli Advokātu padome uzskata, ka faktiskā rīcība „nav pārsūdzama Administratīvajā tiesā, taču pēdējai ir pretējs viedoklis, atzīstot, ka padome pielīdzināma valsts iestādei". [112]

Saskaņā ar Advokātu padomes 10.07.2008. vēstulē pētījuma autorei izteikto viedokli par Advokatūras likuma 59. pantu, Advokātu padome informē, ka „kontrole par klientu lietu

[110] Spēkā no 01.01.2009.
[111] Spēkā no 01.01.2009.
[112] Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 21.04.2008. spriedums lietā Nr. A42250105, SKA-22/2008.

uzskaiti notiek sakarā ar pretenzijām par advokātu darbu (ap 10 – 20 iesniegumi vai sūdzības gadā). Kārtība klientu lietu uzskaitei noteikta ar Advokātu padomes 25.02.2003. lēmumu Nr. 33 apstiprinātiem noteikumiem. Advokatūras likums neparedz advokātu profesionālās un finansiālās darbības revīzijas (38. pants). Padomei nav arī līdzekļu to [veikšanai].”

1938. gadā Padomei bija 18 sēdes.
2000. gadā Padomei bija 11 sēdes, izskatīti 197 jautājumi, pieņemti 186 lēmumi.
2001. gadā Padomei bija 12 sēdes, izskatīti 190 jautājumi, pieņemti 167 lēmumi.
2006. gadā Padomei bija 12 sēdes, izskatīti 190 jautājumi, pieņemti 162 lēmumi.
2007. gadā Padomei bija 12 sēdes, izskatīti 246 jautājumi, pieņemti 188 lēmumi.[113]

3.1.3. Disciplinārlietu komisija

Kopš 01.06.2004. Latvijā tāpat kā daudzās Eiropas valstu un ASV advokatūras organizācijās advokatūras vadība ir nodalīta no disciplinārlietu izskatīšanas. Advokātu padome ierosina lietu, bet komisija to izskata. No dibināšanas brīža Disciplinārlietu komisija ir izskatījusi un pieņēmusi lēmumu 5 lietās. [114]

1. lietā, ko komisija izskatīja 31.01.2006. komisija nolēma, ka advokāts B nav pārkāpis profesionālās ētikas noteikumus un disciplinārlieta izbeidzama. 2. lietā 13.06.2006. komisija konstatēja rupju advokāta profesionālās ētikas noteikumu pārkāpumu un to, ka advokāts Viktors Tihanovs ir izslēdzams no advokātu skaita. [115] 3. lietā lēmums tika pieņemts 29.06.2006. par advokāta palīga vesto lietu saraksta neiesniegšanu un neierašanos uz Advokātu padomes sēdēm, piemērojot disciplinārsodu – rājienu. 4. lietā par klienta neinformēšanu un neierašanos uz tiesas sēdēm 29.06.2006. tika pieņemts lēmums piemērot disciplinārsodu – rājienu. Arī 5. lietā 11.04.2007. tika pieņemts lēmums izteikt rājienu advokātam A par ētikas normu pārkāpumu.

Pirms Disciplinārlietu komisijas izveides disciplinārlietas izskatīja Advokātu padome.

Gads	Kopējais sūdzību skaits	No fiziskām / juridiskām personām saņemtās sūdzības	No tiesībaizsardzības iestādēm saņemto sūdzību skaits	No citiem advokātiem vai citām personām saņemto sūdzību skaits	Ierosināto disciplinārlietu skaits
1999	78	Dati nav pieejami (turpmāk – Nav pieejami)[116]	15	Dati nav pieejami	Dati nav pieejami
2000	64	50	8	2	Dati nav pieejami
2001	70	53	15	2	Dati nav pieejami

[113] Dati iegūti Advokātu padomes ikgadējo pārskatu ziņojumos Advokātu kopsapulcei.
[114] Uz 27.04.2007.
[115] Šādu sodu var piemērot tad, ja atbilstoši Advokatūras likuma 73. panta pirmās daļas 5. punktam lēmumu ir akceptējusi Advokātu padome. Galīgais lēmums par izslēgšanu vai neizslēgšanu ir administratīvais akts, bet disciplinārlietu komisijas lēmums – tikai starplēmums.
[116] Šajā tabulā atsevišķās vietās dati nav pieejami, jo katru gadu Advokātu padome savā ziņojumā Advokātu kopsapulcei atsaucas uz citiem datiem, kas nav vienādojami pa gadiem.

2002	86	Dati nav pieejami	Dati nav pieejami	Dati nav pieejami	Dati nav pieejami
2003	81	61	18	2	22
2005	87	Dati nav pieejami	Dati nav pieejami	Dati nav pieejami	Dati nav pieejami
2006	102	61	29	Dati nav pieejami	Dati nav pieejami
2007	153	107	39	7	Dati nav pieejami

Šajā tabulā esošie dati iegūti no Advokātu padomes ikgadējiem ziņojumiem Advokātu kopsapulcei.

Jāatzīmē, ka sūdzības un iesniegumus par advokātu darbu saņem arī Tieslietu ministrija un Patērētāju tiesību aizsardzības centrs. Tā 2007. un 2008. gadā Tieslietu ministrija saņēma 12 iesniegumus, kuros lūgts izvērtēt zvērinātu advokātu darbu. Savukārt Patērētāju tiesību aizsardzības centrs laikā no 2000. gada līdz 2008. gada augustam ir saņēmis 5 sūdzības par juristu un advokātu darbību.

Saskaņā ar Advokātu padomes 10.07.2008. sniegto atbildes vēstuli „Administratīvajā tiesā pārsūdzēts viens Disciplinārlietu komisijas lēmums – par [V.T.] izslēgšanu no zvērinātu advokātu skaita. Ar savu 20.12.2007. lēmumu Administratīvā rajona tiesa izbeidza tiesvedību lietā pēc [V.T.] pieteikuma sakarā ar to, ka lieta neesot izskatāma administratīvā procesa kārtībā, jo Disciplinārlietu komisijas lēmumam esot tikai ierosinājuma nozīme un tas uzskatāms tikai par starplēmumu – priekšnoteikumu padomes galīgā lēmuma pieņemšanai. Padomei, kas nebija aicināta piedalīties lietā kā administratīvā procesa dalībniekam, nebija iespējams tiesas lēmumu pārsūdzēt.” [117]

1933. gadā Advokātu padome saņēma sūdzības par 88 advokātiem. [118] Ņemot vērā, ka 1933. gadā Latvijā darbojās 204 advokāti, tad sanāk, ka bija saņemtas sūdzības par 43% advokātu.

Salīdzinājumam, Somijas Advokātu savienībā 1994. gada laikā tika izskatītas 100 disciplinārlietas. Sodi netika piemēroti 70% gadījumu, bet brīdinājums izteikts 2% gadījumu.[119]

3.1.4. Secinājumi par institūcijām

Visās minētajās institūcijās darbojas tikai zvērināti advokāti. Prakse liecina, ka viņi to dara, savienojot advokāta praksi ar darbu šajās institūcijās. Interviju laikā iegūtā informācijas no advokātiem liecina, ka advokāti nav apmierināti ar šo institūciju darbību vairāku iemeslu dēļ. Viens no šādiem iemesliem – slikta informācijas aprite par notikumiem, aktualitātēm, izglītības paaugstināšanas iespējās un starptautiskajām apmaiņas programmām. Savukārt Tieslietu

[117] Administratīvās rajona tiesas lieta Nr. A42525407/A5254-07/19.
[118] „Latvijas advokatūra. Zvērināti advokāti un zvērinātu advokātu palīgi biogrāfijās. 1919-1945. Biogrāfiskā vārdnīca / Sast. Ē.Jēkabsons, V.Ščerbinskis. – Rīga: Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 2007. – 15. lpp.
[119] Peltonens J. Par jurista profesiju, advokātiem un Somijas advokatūras sistēmu. - Ārvalstu advokatūras organizācijas jautājumi. – R.: Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas Tiesiskās informācijas centrs, 1995, 12. lpp.

ministrijas un citu valsts pārvaldes iestāžu pārstāvji ir pauduši neapmierinātību ar Advokātu padomes darbību tāpēc, ka netiek sniegts laicīgs un argumentēts viedoklis par ministrijas uzdotajiem jautājumiem.

Šāda neizdarība ir daļēji skaidrojama ar to, ka Advokātu padomē darbojošās personas vienlaikus arī praktizē advokāta darbā un tām nav iespējams daudz laika un enerģijas veltīt Advokātu padomes darbam. Tomēr, manuprāt, tas neliedz Advokātu padomei pieņemt darbā pilna laika darbiniekus, kas veiktu tieši administratīvos, organizatoriskos un saimnieciskos darbus. Šāda lieliska pieredze ir Zvērinātu notāru padomē, kurā darbā pieņemtas personas, kas nav notāri, bet kas veic tieši organizatoriskos darbus. Turklāt jāatzīmē, ka jau šobrīd Advokātu padome ir pieņēmusi darbā atsevišķus darbiniekus, piemēram, grāmatvežus.

Advokātu padomei ir plašas advokātu uzraudzības funkcijas, kas noteiktas Advokatūras likuma 34. pantā. Tomēr interviju laikā ar zvērinātu advokātu un citu juridisko profesiju pārstāvjiem iegūtā informācija liecina, ka pastāv viedoklis, ka uzraudzība netiek realizēta pietiekami stingri un objektīvi.

3.2. Šo institūciju lēmumu pārskatīšanas iespējas

Advokātu padomes lēmumus un faktisko rīcību[120] var pārsūdzēt Advokatūras likuma 37. pantā norādītajā kārtībā – administratīvajā rajona tiesā.

3.3. Informācijas aprite šajās institūcijās

Interviju laikā iegūtā informācija liecina, ka advokāti nav apmierināti ar informācijas apriti šajās institūcijās, jo lielākā informācijas daļa ir vienpusēja, proti, advokāti sniedz Advokātu padomei informāciju, bet nesaņem nekādas ziņas no tās, atskaitot gadskārtējos uzaicinājumus uz kopsapulces sēdēm.

Advokātu padomei ir savs interneta portāls: http://www.advokatura.lv kurā pieejama informācija latviešu un mazākā apmērā arī angļu valodā. Kopš 2008. gada vasaras šajā interneta portālā iespējams iepazīties ar tieši advokātiem domātu informāciju, reģistrējoties portālā ar savu lietotājvārdu un paroli. Tā kā šāda iespēja ir radīta salīdzinoši nesen, tad advokāti vēl atturas paust savu viedokli par to.

[120] Šāda tiesu prakse jau izveidojusies, piemēram, Gata Saknīša lietā. Skat. Administratīvās rajona tiesas tiesneša V.Poķa 05.06.2006. lēmumu, Administratīvās rajona tiesas tiesneses M.Osmanes 16.08.2006. 25.08.2006. lēmumu, Administratīvās apgabaltiesas 19.09.2006. lēmumu lietā Nr.AA 2278-06/14, un Administratīvās rajona tiesas tiesneses I.Amonas 04.12.2006. lēmumu. Tāpat šo jautājumu tālāk attīsta Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 21.04.2008. spriedums Borisa Klopcova pieteikuma lietā Nr. A42250105 (SKA-22/2008).

4. Izvērtējums par advokātu lietvedības, grāmatvedības, nodokļu un uzskaites jautājumu regulējumu, praksi un pastāvošajām problēmām

4.1. Advokāta orderis, tā nepieciešamība

Orderis apliecina advokāta pilnvarojumu juridiskās palīdzības sniegšanai[121] vai kriminālprocesa gadījumā – aizstāvības īstenošanai. Tātad orderis ir pilnvaras paveids. Atšķirībā no pilnvaras, kuru izsniedz pilnvardevējs, orderi pats sev izraksta advokāts. Šāda situācija rada risku, ka advokāts varētu sev izrakstīt orderi, lai gan patiesībā klients viņu nemaz nav pilnvarojis. Tas var radīt situācijas, kad advokāts, piemēram, pamatojoties uz vienpusēji izrakstītu orderi, iepazīstas tiesā ar citas personas lietas materiāliem. Vēl viena riska situācija, ko rada orderis, ir tā, ka advokāts, pamatojoties uz orderi, var pārstāvēt personu tiesā, lai gan persona to nav gribējusi un ir pat atsaukusi advokātam izsniegto pilnvaru. Tā kā orderu izrakstīšana ir vienīgi advokātu ziņā, tad pilnvardevēji – klienti, nezina, kādi orderi viņu vārdā izrakstīti. Orderis, piemēram, rada arī advokātam iespēju saņemt personas vārdā dokumentus no tādām iestādēm kā Zemesgrāmata, Ceļu satiksmes drošības direkcija, u.c. Attiecīgi, orderis rada vairākus klientam nelabvēlīgus riskus.

Latvijas Zvērinātu Advokātu kolēģija

_____

Praktizēšanas vieta, adrese, tālrunis

Vienošanās Nr _____

ORDERIS Nr 83026

_____ g. "_____" _____

Advokātam _____

uzvārds

Uzdevums _____

uzdevuma raksturs

_____

Persona, kam sniedz juridisko palīdzību

_____

Institūcijas nosaukums, kurā sniedzama juridiska palīdzība

Orderi izsniedza _____

paraksts

Z.v.

Ordera jēdziens Advokatūras likumā līdz 23.07.2008. nebija pieminēts. Tikai Advokatūras likuma 19.06.2008.izdarītajos grozījumos, kas stājās spēkā 23. jūlijā, tika papildus pieņemts 48.-1. pants, kas noteica, ka „zvērināta advokāta pilnvarojumu un tā apjomu, kā arī tiesības izpildīt šā likuma 48. pantā noteiktos uzdevumus apliecina orderis, kura paraugu apstiprina Latvijas

[121] Tā teikts Administratīvā procesa likuma 38. panta 6. daļā un Civilprocesa likuma 85. panta 3. daļā.

Zvērinātu advokātu padome". Pašreizējā ordera forma ir tik neliela, ka tajā fiziski nav iespējams ierakstīt pilnīgu „pilnvarojumu un tā apjomu". Turklāt orderis ir neparocīgs tajā ziņā, ka tas ir iesniedzams un atstājams konkrētajā iestādē, kur advokāts klientam sniedz juridisko palīdzību. Tādējādi, piemēram, ja klientam jāsniedz juridiskā palīdzība gan zemesgrāmatu nodaļā, gan Uzņēmumu reģistrā, gan Rīgas apgabaltiesā, gan Krāslavas rajona tiesā, tad iznāk, ka advokātam, viena klienta dēļ ir jāizraksta 4 orderi. Šādā ziņā pilnvara tomēr ir ērtāks dokuments par orderi, jo, pirmkārt, tāpat kā pase tā nav iesniedzama konkrētajā iestādē, bet tikai uzrādāma, un, otrkārt, tā ir vienā eksemplārā un nav katru reizi jāpārraksta no jauna.

Ordera jēdziens ir minēts arī Administratīvā procesa likumā 38. panta 6. daļā, Civilprocesa likuma 85. panta 3. daļā, Satversmes tiesas likuma 23. panta 4. daļā un Kriminālprocesa likuma 79. panta 5. daļā. Ordera paraugs apstiprināts ar Advokātu padomes 28.11.1998. lēmumu Nr. 468. Tāpat ordera aizpildīšanas jautājumi regulēti Advokātu padomes ar 25.02.2003. lēmumu Nr. 33 apstiprinātajos „Pagaidu notikumos par advokātu pieņemto uzdevumu un veiktā darba uzskaites dokumenta „vienošanās" izpildīšanas kārtību". (Skat. ordera formu augstāk).

Interviju laikā vairākkārtīgi tika uzklausīts viedoklis, ka orderis ir savā ziņā lieks dokuments. No vienas puses, orderis apliecina advokāta pilnvarojumu klientam sniegt juridisko palīdzību. Tomēr, no otras puses, orderi nevar uzskatīt par pilnvaru, jo to nav izsniedzis klients, bet pats sev izrakstījis advokāts. Tādējādi sanāk, ka orderis apliecina tikai faktu, ka advokāts sniedz juridisko palīdzību. Tomēr šo faktu tikpat labi apliecina pati advokāta klātbūtne un esamība lietā. Advokāts kā profesionāls un augsti kvalificēts jurists sniedz juridisko palīdzību saskaņā ar Advokatūras likuma 3. pantu. Arī citi normatīvie akti prezumē, ka advokāts darbojas tieši kā juridiskās palīdzības sniedzējs. Tāpēc orderim nevajadzētu atkārtoti apliecināt, ka advokāts tiešām ir juridiskās palīdzības sniedzējs. To apliecina advokāta apliecība un, iespējams, klienta izdota pilnvara. Orderis nevar pierādīt papildus neko tādu, ko pierāda advokāta apliecība un pilnvarojums.

Interviju laikā arī saņemta informācija, ka advokātu apliecības šobrīd ir viegli viltojamas un, iespējams, tāpēc ir radīts orderis, kas vēl papildus apliecina advokāta pilnvaras darboties konkrētajā lietā. Turpretim, ja advokātu apliecības tiktu drošības un pretviltošanas ziņā uzlabotas, tad vairākos gadījumos pietiktu tikai ar advokāta apliecības uzrādīšanu un klienta izsniegtās pilnvaras uzrādīšanu. Advokātu padome 10.07.2008. vēstulē šī pētījuma autorei informē, ka „jautājumu par advokātu apliecības formu un saturu paredzēts risināt 2008. gada otrajā pusgadā."

Advokātu padome 10.07.2008. vēstulē šī pētījuma autorei informē, ka „advokāta pilnvarojumu apstiprina viņa orderis" un ka „grozījumi Advokatūras likumā, papildinot to ar 48.-1. pantu, nostiprinājuši tiesību normā šo viedokli". Tiešām, jaunais 48.-1. pants, kas stājās spēkā 23.07.2008., nozīmē, ka advokātam vairāk nav nepieciešama notariāli apliecināta pilnvara, bet tikai orderis, kā arī advokāta apliecība, kas, savukārt, apliecina advokāta statusu. Tā kā šī norma stājās spēkā neilgi pirms pētījuma beigām, tad vēl ir pāragri sniegt viedokli par šīs normas efektivitāti.

4.2. Pilnvaras advokātam noformēšana

Civilprocesa likuma 85. panta 3. daļā noteikts, ka advokāta pilnvarojumu apliecina rakstveida pilnvara. Atšķirībā no šī panta 1. daļas un „ne-advokātu" pilnvarošanas, advokātam izsniegtajai

pilnvarai nav jābūt notariāli apliecinātai. Tas rada vairākus riskus: klienta paraksta viltošana, advokāta darbības turpināšanu, lai gan pilnvara ir jau atsaukta, u.c.

Tomēr prakse liecina, ka nav gadījumu ar šādu pilnvaru viltošanu. Tas nozīmē, ka, lai gan risks pastāv, tas šobrīd nav aktuāls. Tādējādi nav arī nepieciešamības uzlikt par pienākumu advokātam pārstāvēt klientu tiesā, pamatojoties uz notariāli apliecinātu pilnvaru, jo itin labi darbojas arī modelis ar notariāli neapliecinātu pilnvaru.

Administratīvajā procesā advokāts klientu pārstāv vai nu uz mutiska vai notariāli apliecināta rakstveida pilnvarojuma pamata. Kriminālprocesā advokāts aizstāv tiesājamo uz ordera pamata.

4.3. Latvijas Zvērinātu advokātu padomes izsniegtās grāmatvedības veidlapas

Advokātu padomes grāmatvedība bez maksas izsniedz advokātiem šo grāmatvedības darbinieku izstrādātas nodokļu aprēķina un uzskaites veidlapas. Tām ir neskaidrs juridisks statuss, jo neviens normatīvais akts neparedz to esamību un sasaisti ar citiem uzskaites dokumentiem. Advokātu padome nekontrolē to, kādā veidā un kārtībā advokāti veic savu ieņēmumu un izdevumu uzskaiti. To dara Valsts ieņēmumu dienests. Attiecīgi, kā liecina intervijās iegūtā informācija, tad advokāti veic savu ieņēmumu un izdevumu uzskaiti saskaņā ar likumos un Ministru kabineta noteikumos paredzēto kārtību. Advokātu padomes grāmatvedības izstrādātās veidlapas ir vērtējamas kā uzskates palīglīdzeklis. (Skat. pielikumus Nr. 7., 8., 9).

4.4. Advokāta vienošanās noformēšana

Advokatūras likuma 57. pants noteic, ka zvērinātiem advokātiem ir pienākums rakstveidā vienoties ar klientu par uzņemšanos vest lietu un attiecīgās atlīdzības apmēru. Jēdzienam „vienošanās" šajā gadījumā nav tikai lingvistiska nozīme.[122] Vienošanās ir īpašs Advokātu padomes izstrādāts dokumenta paraugs.

[122] Vienošanās – kontrakts, līgums, nolīgums, noruna, darījums, saprašanās. (Tildes datorvārdnīcas piedāvātie skaidrojumi)

LATVIJAS ZVERINATU ADVOKĀTU KOLĒĢIJA

_____

Advokāts _____

Vienošanās Nr. _____

200 ___ g. "_____" _____

Vienošanos slēdz _____
(vards, uzvards)

Adrese _____

_____
(atlaistāvamā-pārstāvamā vārds, uzvārds)

_____
(uzdevuma saturs un kur to paredzēts izpildīt)

Noteikts honorārs: .....

Piemaksa par procesa ilgumu: .....

Piemaksa par pārtraukumiem procesā: .....

Komandējumu izdevumu samaksa: .....

Noteikts kopā: .....

_____
(vienošanās slēdzēja paraksts)

_____ (advokāta paraksts)

ZIŅAS PAR HONORĀRA IEMAKSU

Ls _____ Iemaksāts pēc kvīts Nr. _____ 200 ___ g. "_____" _____

Ls _____ Iemaksāts pēc kvīts Nr. _____ 200 ___ g. "_____" _____

Ls _____ Iemaksāts pēc kvīts Nr. _____ 200 ___ g. "_____" _____

Izsniegts orderis Nr. _____ 200 ___ g. "_____" _____

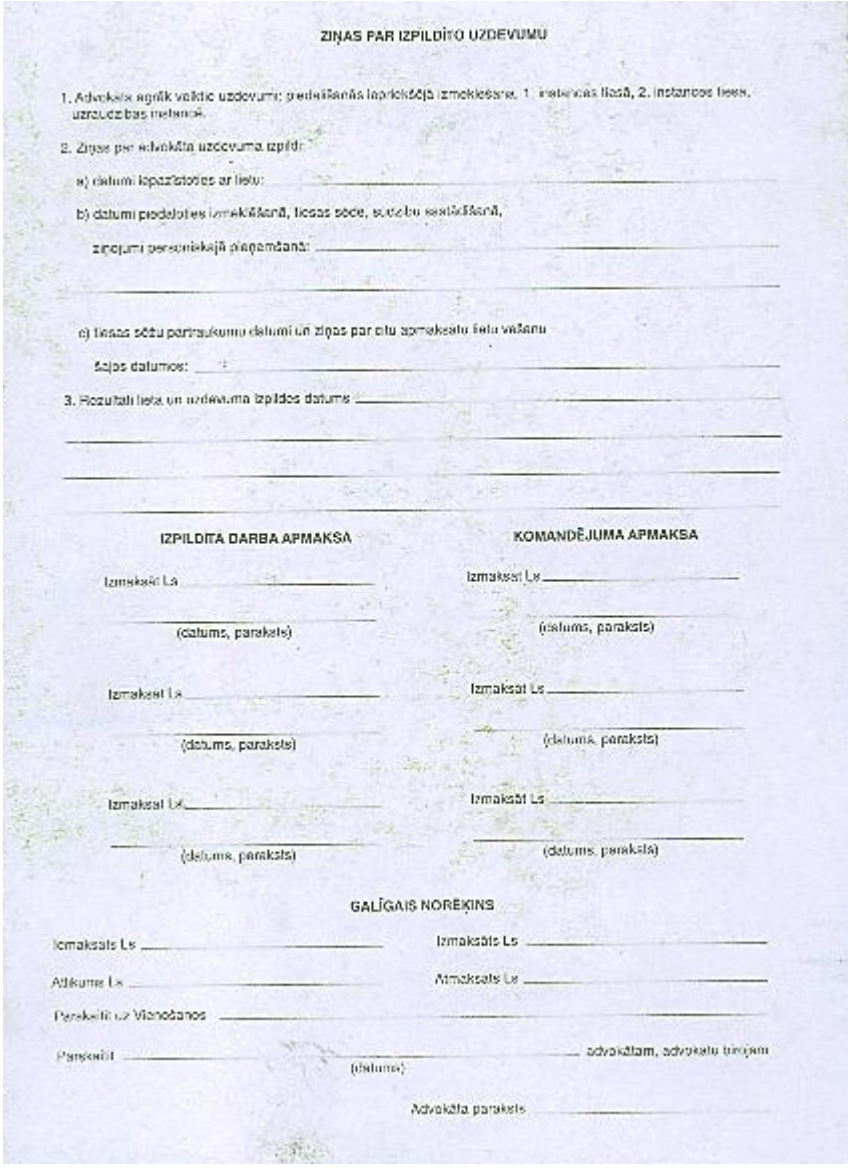

ZIŅAS PAR IZPILDĪTO UZDEVUMU

1. Advokāta agrāk veikto uzdevumu: prasīšanās lapriekšējā izmaksāsana, 1. instances tiesā, 2. instances tiesā, uzraudzības instancē.

2. Ziņas par advokāta uzdevuma izpildi:

a) datumi lapazīstoties ar lietu: _____

b) datumi pieaicinātās izmaksāšanā, tiesas sēde, sūdzību sastādīšanā,

ziņojumi personiskajā pieņemšanā: _____

c) tiesas sēžu partraukumu datumi un ziņas par citu apmaksātu lietu veikšanu

šajos datumos: _____

3. Rezultāti lietā un uzdevuma izpildes datums _____

IZPILDĪTĀ DARBA APMAKSA

Izmaksāt Ls _____

(datums, paraksts)

Izmaksāt Ls _____

(datums, paraksts)

Izmaksāt Ls _____

(datums, paraksts)

KOMANDĒJUMA APMAKSA

Izmaksāt Ls _____

(datums, paraksts)

Izmaksāt Ls _____

(datums, paraksts)

Izmaksāt Ls _____

(datums, paraksts)

GALĪGAIS NORĒĶINS

Izmaksāts Ls _____ Izmaksāts Ls _____

Atkārtot Ls _____ Atmaksāts Ls _____

Parakstīti uz Vienošanos _____

Parakstīt _____ _____ advokātam, advokātu birojam

(datums)

Advokāta paraksts _____

Advokāta dokuments „Vienošanās” ir pieminēts tikai vienā iekšējā normatīvajā aktā - Advokātu padomes ar 25.02.2003. lēmumu Nr. 33 apstiprinātajos „Pagaidu noteikumos par advokātu pieņemto uzdevumu un veiktā darba uzskaites dokumenta „vienošanās” izpildīšanas kārtību”. Vienošanās dokumenta veidlapu izsniedz Advokātu padomes grāmatvedībā. Dokumenta veidlapa ir A5 formāta uz baltas kartona lapas abpusēji apdrukāta veidlapa. Tomēr šī Vienošanās ir nepilnīgs dokuments vairāku iemeslu dēļ. Pirmkārt, Vienošanās tiek sagatavota tikai vienā eksemplārā. Advokātam to aizpildot un klientam parakstot, klients nesaņem Vienošanās eksemplāru, jo tas šajos noteikumos nav paredzēts. Attiecīgi, tā neievēro klasisku vienošanās noslēgšanas prasību, kad abi vienošanās slēdzēji saņem pa eksemplāram. Otrkārt, pēc Vienošanās parakstīšanas, advokātam ir iespējams vienpusēji vienošanās eksemplārā atzīmēt papildus piezīmes, par ko klients var nezināt. Tādējādi Vienošanās rada viltošanas risku. Treškārt, ja Vienošanās mērķis ir rakstveidā noformēt klienta un advokāta panākto vienošanos kā darījumu, tad patreizējā veidlapa neparedz vairākus individuālajiem gadījumiem būtiskus jautājumus.

Šo iemeslu dēļ saskaņā ar interviju laikā iegūto informāciju vairums advokātu nemaz nepilda šo Vienošanās dokumentu, bet tā vietā ar klientu noslēdz pašu advokātu izstrādātu līgumu par

juridiskās palīdzības sniegšanu, kurā norāda visus pusēm svarīgos jautājumus. Turklāt šāds līgums vēl labāk un precīzāk regulē abu pušu attiecības.

Tādējādi secināms, ka Advokatūras likums 57. pants nosaka labu pamatu, lai panāktu skaidrību klienta un advokāta attiecībās, proti – rakstveida vienošanās noslēgšana. Vienošanās dokumentā jābūt norādītam, ka advokāts „uzņemas vest lietu" un „attiecīgās atlīdzības apmēram". Zināma sankcija un vienlaikus risinājums situācijai, ja advokāts rakstveida vienošanos nav noslēdzis, ir 57. panta 3. daļā, kur noteikts, ka „strīda gadījumā, ja zvērināta advokāta un klienta vienošanās nav noslēgta rakstveidā, advokātam atlīdzību divkāršā apmērā, kā arī citus ar juridiskās palīdzības sniegšanu saistītos atlīdzināmos izdevumus nosaka normatīvajos aktos par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības samaksu noteiktajos apmēros." Tā kā valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības apmaksa ir salīdzinoši maza, tad advokātam, lai nesaņemtu mazu atlīdzību, lai arī divkāršā apmērā, ir motivācija noslēgt rakstveida vienošanos ar skaidri noteiktu atlīdzības apmēru. Tai pat laikā jāatzīmē, ka bieži vien advokāti nenoslēdz vienošanos ar klientiem gadījumos, kad juridisko palīdzību jāsniedz steidzami un nav laika gatavot un apspriest vienošanās saturu. Tomēr šajā gadījumā riskē advokāts ar to, ka strīdus gadījumā tiks izmaksāta likumā noteiktā atlīdzība.

Izpētot citu valstu tiesisko regulējumu par vienošanās slēgšanu starp advokātu un klientu, izdarīti šādi secinājumi.

Krievijas Federācijas Advokatūras likuma 25. pantā noteikts, ka advokāta un klienta attiecības sākas no vienošanās noslēgšanas par juridiskās palīdzības sniegšanu, izņemot gadījumos, kas paredzēti Krievijas Federācijas Civilprocesa kodeksa 50. pantā un Kriminālprocesa kodeksa 51. pantā, proti, darbojoties pēc nozīmējuma. Vienošanās starp advokātu un klientu par juridiskās palīdzības sniegšanu ir fiduciāra, konsensuāla, divpusēja, atlīdzības vai bezatlīdzības vienošanās. Turklāt klients līgumā ar advokātu uzskatāms par vājāku, mazāk aizsargātu pusi, jo pats nespēj novērtēt ne līguma saturu, ne to, vai advokāts sniedz pietiekami kvalificētu juridisko palīdzību. [123] No šī paša panta secināmas līguma par juridiskās palīdzības sniegšanu būtiskās sastāvdaļas: 1) uzdevuma priekšmets, 2) atlīdzības izmaksas noteikumi, 3) advokāta izdevumu, kas saistīti ar uzdevuma izpildi, apmaksas apmērs un kārtība, 4) advokāta atbildības apmērs un veids. Tāpat arī Advokatūras likuma 25. panta 2. daļa noteikts, ka vienošanās starp advokātu un klientu slēdzama rakstveidā. Maskavas Advokātu palātas Kvalifikācijas komisija ir lēmusi, ka advokāta pienākumu pienācīga izpilde ietver sevī ne tikai kvalificētas juridiskās palīdzības sniegšanu, bet arī līgumisko attiecību noformēšanu. [124]

Arī Eiropas Savienības dalībvalstīs juridiskās palīdzības sniedzējiem un advokātiem uzlikts par pienākumu skaidri un noteikti vienoties ar klientu par sadarbības noteikumiem. (Par to plašāk šī pētījuma 9. nodaļā).

4.5. Nodokļu maksāšanas pienākums

[123] Advokat: naviki professionaļnogo masterstva. – Red: L.A.Voskobitova, I.N.Lukjanova, L.P.Mihailova. – M.: Wolters Kluwer, 2006. – 2., 3. lpp.
[124] Advokat: naviki professionaļnogo masterstva. – Red: L.A.Voskobitova, I.N.Lukjanova, L.P.Mihailova. – M.: Wolters Kluwer, 2006. – 23. lpp.

Advokāti reģistrējas Valsts ieņēmumu dienesta Nodokļu maksātāju reģistrā kā pašnodarbinātas personas.[125] Jēdziens „pašnodarbināta persona" minēts likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 1. panta 3. punktā (advokāti ir minēti šī punkta e) apakšpunktā). Advokātiem ir iedzīvotāju ienākuma nodokļa samaksas[126] un sociālo apdrošināšanas maksājumu pienākums.[127] Sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas likme advokātiem kā pašnodarbinātajiem ir 30,44% no obligāto iemaksu objekta.[128] Savukārt šis obligāto iemaksu likmes sadalījums pa sociālās apdrošināšanas veidiem ir šāds: pensiju apdrošināšanai – 23,65%, invaliditātes apdrošināšanai – 2,35%, maternitātes un slimības apdrošināšanai – 3,36%, vecāku apdrošināšanai – 1,08%. Minētās likmes katru gadu tiek noteiktas ar Ministru kabineta noteikumiem saskaņā ar likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 18.panta otro un trešo daļu un likuma „Par obligāto sociālo apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām" pārejas noteikumu 6.punktu.

Advokāts kā pašnodarbināta persona ir sociāli apdrošināts tikai tad, „ja faktiski ir veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas".[129] Šāds skaidrojums likumā noteikts tāpēc, ka, pirmkārt, advokāts kā pašnodarbinātais ir pakļauts valsts sociālajai apdrošināšanai tikai tad, kad tā ienākumi „sasniedz Ministru kabineta noteikto obligāto iemaksu objekta minimālo apmēru"[130], kas šī pētījuma brīdī ir Ls 150 mēnesī. Otrkārt, advokāts kā pašnodarbinātais var maksāt sociālās apdrošināšanas iemaksas no brīvi izraudzītas summas.[131] Tas rada risku, ka advokāts, kurš maksājis ļoti zemas sociālās apdrošināšanas iemaksas, faktiski neuzkrāj sev pensiju kapitālu, darbnespējas laika kapitālu, u.c.

Advokāti kā pašnodarbinātie, atšķirībā no darba ņēmējiem (piemēram, juristiem, kas strādā, pamatojoties uz darba līgumu) netiek apdrošināti bezdarba gadījumam, jo pašnodarbinātais saskaņā ar Latvijas Republikas tiesību aktiem nevar tikt uzskatīts par bezdarbnieku.

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme, ko advokāti kā pašnodarbinātie maksā par ieņēmumiem no saimnieciskās darbības, ir tikpat liela kā juridiskām personām, proti, 15%.[132]

Advokātam, ja tas atbilst likuma „Par pievienotās vērtības nodokli" noteiktajām prasībām, ir arī šī nodokļa samaksas pienākums 18% apmērā.[133] Ja advokātam ir darbinieki, jāmaksā arī uzņēmējdarbības riska nodeva, kas ir Ls 0,25 par vienu darbinieku mēnesī.[134]

Salīdzinot ar juridisko personu nodokļu maksāšanas un aprēķina kārtību, advokāti atrodas nelabvēlīgākā situācijā, jo nevar pilnībā atskaitīt izdevumos vairākus tādus faktiskos izdevumus, kas būtu iespējams juridiskajām personām, piemēram, izdevumus par degvielas patēriņu, telpu nomu un apsaimniekošanu, telefona sarunām, u.c.

---

[125] Likums „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 13. panta pirmā daļa.
[126] Likums „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 2. panta 1. punkts.
[127] Likums „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 5. panta pirmā daļa.
[128] Ministru kabineta 11.12.2007. noteikumu Nr. 853 „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2008. gadā" 5. punkts.
[129] Likums „Par valsts sociālo apdrošināšanu", 5. panta piektā daļa.
[130] Likums „Par valsts sociālo apdrošināšanu", 6. panta trešā daļa.
[131] Likums „Par valsts sociālo apdrošināšanu", 14. panta otrā daļa.
[132] Skat. likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 15. panta 2.-1. punktu un likuma „Par uzņēmumu ienākumu nodokli" 3. panta pirmo daļu.
[133] Likuma „Par pievienotās vērtības nodokli" 5. panta pirmā daļa.
[134] Ministru kabineta 11.12.2007. noteikumi Nr. 849 „Noteikumi par uzņēmējdarbības riska valsts nodevas apmēru un darbinieku prasījumu garantiju fondā ieskaitāmās nodevas daļu 2008. gadā" 2. punkts.

Kā atzīmēts Advokātu padomes 09.05.2008. pārskata ziņojumā, tad Advokātu padomes 11.12.2007. sēdē bija atbalstīts iesniegums Valsts ieņēmumu dienestam par diskriminējošo normu grozīšanas nepieciešamību likumā „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli". Līdz 09.05.2008. nekāds skaidrojums no VID netika saņemts.

Rakstveida vienošanās, kas minēta šī pētījuma iepriekšējā apakšnodaļā, noslēgšana starp advokātu un klientu ir arī svarīga savstarpējo norēķinu ziņā. Advokāts, balstoties uz vienošanās dokumentā paredzēto kārtību un apmēru, var saņemt no klienta atlīdzību vai nu skaidras naudas veidā, klientam par naudas saņemšanu izsniedzot kvīti,[135] vai arī naudas pārskaitījuma veidā, par to izrakstot rēķinu. Kvītis ir nopērkamas gan grāmatnīcās, gan grāmatvedības piederumu veikalos. Lai kvīšu grāmatiņas varētu lietot, advokātiem tās jāreģistrē Valsts ieņēmumu dienesta teritoriālajā iestādē, iesniedzot rakstisku iesniegumu.[136] Par kvīšu izlietojumu advokātam reizi ceturksnī līdz 15. datumam par iepriekšējo ceturksni ir jāiesniedz Valsts ieņēmumu dienesta teritoriālajā iestādē pārskats par kvīšu izlietojumu – veidlapa NRK-01.[137] Turpretim, ja advokāts no klienta atlīdzību saņem naudas pārskaitījuma veidā, advokāts izraksta klientam rēķinu, kura saturam jābūt tikpat izsmeļošam kā kvīts saturam. Rēķina forma (bet ne saturs, tāpat kā kvītīm) var būt atšķirīga.

Šajā nodaļā arī vērts atzīmēt maksātnespējas risku, kas advokātiem kā fiziskām personām ir iespējama, stājoties spēkā „Maksātnespējas likumam".[138] Šī likuma 2. panta pirmā daļa, 9. pants un it īpaši D sadaļa (149. – 179. pants) regulē fizisko personu maksātnespējas procesu. Ja juridiskas personas maksātnespējas procesā var zaudēt tām piederošo mantu, bet toties netiek skarta juridisko personu dalībnieku atsevišķā manta, bet advokātu kā fizisko personu maksātnespējas gadījumā ir risks zaudēt visu advokātam kā fiziskai personai piederošo mantu. Nav iespējams norobežot atbildību tā, kā tas iespējams kapitālsabiedrību (SIA un AS) gadījumā.

---

[135] Saskaņā ar Ministru kabineta 02.05.2007. noteikumu Nr. 282 „Nodokļu un citu maksājumu reģistrēšanas elektronisko ierīču un iekārtu lietošanas kārtība" 70.1.4. punktu, kas noteic: „Nodokļu maksātāji, saņemot samaksu par darījumiem skaidrā naudā, nodokļu un citu maksājumu reģistrēšanai var nelietot kases aparātus, kases sistēmas, specializētās ierīces vai iekārtas šādos gadījumos: darījumu apliecinot ar šo noteikumu 61. punktā minētajā kārtībā noformētu reģistrēto kvīti: [..] par zvērinātu advokātu [..] sniegtajiem juridiskajiem pakalpojumiem;". Savukārt šo noteikumu 61. punktā attiecībā uz kārtību, kādā advokāts izraksta kvīti, noteikts:
„Reģistrēto kvīti noformē trijos eksemplāros, un tajā norāda šādus rekvizītus: 61.1. numurs, ko veido ar diviem latīņu alfabēta burtiem apzīmēta sērija un ne vairāk kā sešu zīmju kārtas numerācija; 61.2. kvīts numura reģistrēšanas datums Valsts ieņēmumu dienesta teritoriālajā iestādē, ja kvītis nav brošētas grāmatiņās; 61.3. izrakstīšanas datums (mēneša nosaukums rakstāms vārdiem); 61.4. [..] pakalpojuma sniedzēja nosaukums (fiziskai personai - vārds un uzvārds), nodokļu maksātāja reģistrācijas kods (ar pievienotās vērtības nodokli apliekamai personai - Valsts ieņēmumu dienesta piešķirtais ar pievienotās vērtības nodokli apliekamās personas numurs) un juridiskā adrese (fiziskai personai - deklarētā dzīvesvieta); 61.5. [..] pakalpojuma saņēmēja nosaukums (fiziskai personai - vārds un uzvārds), nodokļu maksātāja reģistrācijas kods (ar pievienotās vērtības nodokli apliekamai personai - Valsts ieņēmumu dienesta piešķirtais ar pievienotās vērtības nodokli apliekamās personas numurs) un juridiskā adrese (fiziskai personai - deklarētā dzīvesvieta). Ja fiziskā persona neveic saimniecisko darbību, šajā apakšpunktā minētos rekvizītus norāda pēc tās pieprasījuma; 61.6. [..] sniegtā pakalpojuma veids, apjoms, cena un vērtība; 61.7. piešķirtās atlaides (ja tādas ir); 61.8. pievienotās vērtības nodokļa likme un summa, ja darījums apliekams ar pievienotās vērtības nodokli; 61.9. darījuma kopējā summa (skaitļiem un vārdiem); 61.10. par darījumu atbildīgo personu paraksti; 61.11. cita nepieciešamā papildu informācija."

[136] Ministru kabineta 02.05.2007. noteikumu Nr. 282 „Nodokļu un citu maksājumu reģistrēšanas elektronisko ierīču un iekārtu lietošanas kārtība" 58., 59. punkts.

[137] Pieejama arī Valsts ieņēmumu dienesta interneta mājas lapā: http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=8&id=839&hl=1

[138] Maksātnespējas likums. Pieņemts 01.11.2007. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 22.11.2007. Nr. 188 (3764). Spēkā no 01.01.2008.

4.6. Individuāli praktizējoša un advokātu biroja darbības regulējums

Advokāti var praktizēt gan individuāli, gan sadarbībā ar citiem advokātiem advokātu birojos. Advokāti var reģistrēties gan kā pašnodarbinātas personas, gan arī kā darbinieki, strādājot advokātu birojā.

Individuāli praktizējošs advokāts strādā, pamatojoties uz Advokātu padomes izsniegto apliecību un Valsts ieņēmumu dienesta izsniegto nodokļu maksātāja apliecību. Tam ir fiziskas personas statuss. Advokātu birojs uzsāk darbību, kad tas ir reģistrēts Advokātu padomē, un pamatojoties uz Advokātu padomes izsniegto apliecību. Zvērinātu advokātu birojs tiek izveidots, pamatojoties uz Advokatūras likuma 116. pantu, Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas statūtu 2.3.6. pantu, Advokātu padomes 22.02.2000. lēmumu Nr. 128 „Par metodiskajiem norādījumiem par zvērinātu advokātu biroju nolikumiem", un ar Advokātu padomes 21.11.2000. lēmumu Nr. 251 apstiprināto „Atzinumu par zvērinātu advokātu biroju statusa jautājumiem". Advokātu birojam nav juridiskas personas statusa un katrs birojā praktizējošais advokāts saglabā individuālu nodokļu samaksas pienākumu kā fiziska, pašnodarbināta persona.

4.7. Advokāta atlīdzības takses

Šobrīd, 23.07.2008. zaudējot spēku Advokatūras likuma 59. un 62. pantam, ir pilnībā atceltas jebkādas advokātu atlīdzības takses. Neraugoties uz to, divos normatīvajos aktos joprojām saglabājusies atsauce uz šīm taksēm.[139] Saskaņā ar Advokātu padomes 10.07.2008. sniegto informāciju Advokātu padomei līdz 2004. gadam saskaņā ar Advokatūras likuma 34. panta 12. punktu tika lūgta palīdzība advokāta atlīdzības lieluma noteikšanā. Gadā tika saņemti 1 – 2 lūgumi.

4.8. Advokāta prakses vietu regulējums

Advokāta prakses vietas regulē Advokātu padomes izdotie tiesību akti - Advokātu padomes 22.02.2000. lēmums Nr. 128 „Par metodiskajiem norādījumiem par zvērinātu advokātu biroju nolikumiem", un ar Advokātu padomes 2000.gada 21. novembra lēmumu Nr. 251 apstiprināto „Atzinumu par zvērinātu advokātu biroju statusa jautājumiem". Advokātu padome ir īpaši atgādinājusi 12.09.2000. lēmumā Nr. 226, ka advokātiem un advokātu palīgiem nav pieļaujams praktizēt „firmās vai birojos, kas veic juridisko darbību kā uzņēmējdarbību". Tomēr interviju laikā iegūtā informācija liecina, ka Advokātu padome nespēj izkontrolēt šos pārkāpumus un tāpēc vairāki advokāti praktizē kapitālsabiedrībās kā darbinieki vai valdes locekļi.

Saskaņā ar Advokatūras likuma 68. pantu advokātiem ir pienākums par savas prakses vietas maiņu paziņot 4 iestādēm: 1) „Latvijas Vēstnesim", tur ievietojot sludinājumu, 2) attiecīgajām tiesām, 3) pirmstiesas izmeklēšanas iestādēm un 4) Advokātu padomei. Tomēr praktiski

[139] Civilprocesa likuma 44. panta 1. daļas 1. punkts, likuma „Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu" 4. panta 1. daļas 7. punkts. No Advokatūras likuma jēdziens „takse" pilnībā tika svītrots saskaņā ar 19.06.2008. grozījumiem šajā likumā.

advokāti saskaņā ar interviju laikā iegūto informāciju paziņo tikai vienai no šeit minētajām institūcijām – Advokātu padomei, kas, savukārt, par to publicē informāciju „Latvijas Vēstneša" pielikumā „Jurista Vārds". Šajā pantā nav skaidri saprotams, ko nozīmē jēdziens „attiecīgās" tiesas un pirmstiesas izmeklēšanas iestādes. Praksē tas visbiežāk tiek iztulkots kā tās tiesas un pirmstiesas izmeklēšanas iestādes, kurās advokāts konkrētajā brīdī ved lietas vai sniedz juridisko palīdzību. Tomēr tikpat labi jēdziens „attiecīgs" var nozīmēt arī to tiesu, kuras rajonam advokāts ir piederīgs. Tāpēc šo normu būtu ieteicams precizēt. Papildus iepriekš uzskaitītajām iestādēm advokātiem ir pienākums ziņot par prakses vietas maiņu arī Valsts ieņēmumu dienestam – vai nu kā par juridiskās adreses maiņu vai arī kā par struktūrvienības adreses maiņu.

6. Advokatūras loma valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanā (līdzdalība un samaksa)

Ievērojot Latvijas tiesību aktu hierarhiju, augstākstāvošais tiesību akts – Satversme – 92. pantā garantē ikvienam „tiesības uz advokāta palīdzību".[140] Lai gan šādas tiesības ir noteiktas, tomēr faktiski ne katrs var izmantot savas tiesības. Maznodrošinātas un trūcīgas personas, kā arī personas ar sevišķu „īpašuma stāvokli un ienākumu līmeni"[141] (turpmāk – maznodrošinātie) var saņemt advokāta palīdzību, griežoties Juridiskās palīdzības administrācijā. Personas ar sevišķu īpašuma stāvokli un ienākumu līmeni atbilstoši MK noteikumiem ir definētas šādi:

„4. Šo noteikumu izpratnē par īpašu personas situāciju uzskata šādus gadījumus:
4.1. persona pēkšņi nonākusi situācijā un materiālajā stāvoklī, kas tai liedz nodrošināt savu tiesību aizsardzību (piemēram, stihisku nelaimju, nepārvaramas varas vai no personas neatkarīgu apstākļu dēļ);
4.2. persona atrodas pilnā valsts vai pašvaldības apgādībā;
4.3. personai valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība ir nepieciešama patvēruma piešķiršanas procesa ietvaros.

5. Valsts nodrošināto juridisko palīdzību piešķir, ja personas īpašuma stāvokli un ienākumu līmeni uzskata par tādu, kas tai liedz nodrošināt savu tiesību aizsardzību. Šo noteikumu izpratnē personas īpašuma stāvokli un ienākumu līmeni uzskata par atbilstošu juridiskās palīdzības piešķiršanai, ja:
5.1. personas vidējie ienākumi pēdējo triju mēnešu laikā nepārsniedz juridiskās palīdzības pieprasīšanas dienā valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas apmēru un personai nepieder kustamais vai nekustamais īpašums, kuru var izmantot ienākumu gūšanai, vai personas īpašumā esošais kustamais un nekustamais īpašums ir nepieciešams personas un tās ģimenes locekļu pamatvajadzību nodrošināšanai, vai esošā kustamā vai nekustamā īpašuma atsavināšana nav samērojama ar nepieciešamās juridiskās palīdzības apmēru;
5.2. šo noteikumu 5.1.apakšpunktā minētais vidējais ienākumu apmērs var būt lielāks par 50 procentiem par katru šādu apgādībā esošu personu:
5.2.1. nepilngadīgs bērns;
5.2.2. bērns, kas turpina vispārējās, profesionālās, augstākās vai speciālās izglītības iegūšanu, bet ne ilgāk kā līdz 24 gadu vecuma sasniegšanai;
5.2.3. nestrādājošs laulātais;
5.2.4. nestrādājoši vecāki un vecvecāki;
5.2.5. brālis, māsa, kas ir jaunāki par 18 gadiem, ja viņiem nav vecāku darbspējīgā vecumā;
5.2.6. persona, kuras labā pēc tiesas sprieduma no juridiskās palīdzības pieprasītāja tiek piedzīta uzturnauda (alimenti);
5.2.7. aizgādnībā esošas personas;

[140] Turpretim, piemēram, 12.12.1993. pieņemtās Krievijas Federācijā Konstitūcijas 1. daļas 48. pantā ir noteiktas pilsoņu tiesības uz kvalificētu juridisko palīdzību, nevis advokāta palīdzību. Kā atzīmē Krievijas tiesību zinātnieki, tad tieši šī Konstitūcijas norma radīja nepieciešamību tiesību aktu līmenī sakārtot advokāta statusu mūsdienīgā sabiedrībā. Skat. Advokat: naviki professionaļnogo masterstva. – Red: L.A.Voskobitova, I.N.Lukjanova, L.P.Mihailova. – M.: Wolters Kluwer, 2006. – 1. lpp.
[141] Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma 3. panta 2. daļa, Ministru kabineta 04.07.2006. noteikumu Nr. 558 „Noteikumi par personas īpašās situācijas, īpašuma stāvokļa un ienākumu līmeņu atbilstību valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības piešķiršanai" 4. un 5. punkts.

5.3. šo noteikumu 5.1.apakšpunktā minētais vidējais ienākumu apmērs var būt lielāks sakarā ar apgādībā esošu personu, ja šai personai nav piešķirta pensija saskaņā ar likumu "Par valsts pensijām" (izņemot apgādnieka zaudējuma pensiju).”

Tomēr, ja attiecīgais jautājums nav krimināltiesisks, bet, piemēram, civiltiesisks, tad pastāv iespēja, ka Juridiskās palīdzības administrācija piešķirs maznodrošinātajam iespēju saņemt juridisko palīdzību nevis no advokāta, bet no kāda cita jurista. Tādējādi maznodrošinātais realizēs nevis savas Satversmē garantētās „tiesības uz advokāta palīdzību”, bet gan tiesības uz jurista palīdzību, kas nav gluži tas pats. Lai gan Satversmes tiesas 06.10.2003. sprieduma lietā Nr. 2003-08-01 1.3. punktā teikts, ka „[l]ikumdevēja mērķis, nosakot Satversmē ikvienas tiesības uz juridisko palīdzību kā tiesību uz taisnīgu tiesu neatņemamu sastāvdaļu, bija nodrošināt visām personām kā civilprocesā, tā administratīvajā procesā, kriminālprocesā un Satversmes tiesas procesā savlaicīgu, pieejamu un kvalitatīvu juridisko palīdzību,” tomēr spriedumā nav norādīts, no kurienes izdarīti šādi secinājumi. Tā kā Satversmes 92. pants tika iekļauts Satversmē VIII nodaļas ietvaros, kas tika pieņemta 15.10.1998., tad šajā laikā bija zināms gan „jurista”, gan „advokāta” jēdziens ar atšķirīgu nozīmi, no kurām jēdzienam „jurists” ir plašāka nozīme, bet „advokātam” – šaurāka. Jurists var būt gan tiesnesis, gan advokāts, gan notārs, tiesu izpildītājs, juriskonsults, augstskolas juridisko zinātņu pasniedzējs vai vienkārši diplomēts jurists. Tas vien, ka Satversmes 92. pantā lietots šaurākais jēdziens – advokāts – liecina par īpašu Satversmes attieksmi un piešķirto lomu tieši advokātam, nevis ikvienam juristam.

Savukārt tās personas, kas nav maznodrošinātas, nevar saņemt Juridiskās palīdzības administrācijas noteiktu bezmaksas advokāta palīdzību, bet bieži vien nevar pašas samaksāt par advokāta pakalpojumiem. Tas nozīmē, ka Satversmē garantētās „tiesības uz advokāta palīdzību” ne vienmēr tiek nodrošinātas.

Advokāti ir tikai vieni no profesiju pārstāvjiem, kas sniedz juridisko palīdzību Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma 30. panta izpratnē. Tāpat juridisko palīdzību var sniegt 1) zvērināts notārs, 2) zvērināts tiesu izpildītājs, 3) valsts atzīta augstskola, kas ne mazāk kā piecus gadus nepārtraukti īsteno akreditētu studiju programmu, kuras apguves rezultātā tiek piešķirta jurista kvalifikācija un kurā juridiskās palīdzības sniegšanai izveidoto kursu vai vienību vada tiesību zinātņu doktors, kā arī 4) rīcībspējīga fiziska persona, kura atbilst visām šī likuma 30. panta 1. daļas 5) punkta prasībām. [142] Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma 7. pantā teikts, ka par juridiskās palīdzības nodrošināšanu atbildīgā iestāde ir Juridiskās palīdzības administrācija, kas ir Tieslietu ministrijas padotībā esoša tiešās pārvaldes iestāde.

Ar Juridiskās palīdzības administrāciju šī pētījuma izstrādes brīdī bija noslēgušas 117 personas. No tām 2 personas ir Rīgā praktizējoši zvērināti notāri, 10 personas ir zvērinātu advokātu palīgi (9 praktizē Rīgā, viens – Ventspilī), bet pārējās 105 personas ir zvērināti advokāti. Šajā sarakstā nav neviena jurista (kas nebūtu advokāts, notārs vai tiesu izpildītājs), ne arī augstskolas. Tādējādi secināms, ka valsts nodrošināto juridisko palīdzību 98,3% gadījumu sniedz zvērināti advokāti un viņu palīgi, bet 1,7% gadījumu – zvērināti notāri.

[142] a) apguvusi akreditētu tiesību zinātņu studiju programmu augstskolā (akadēmiskā studiju programma tiesību zinātnēs vai otrā līmeņa augstākā profesionālā studiju programma tiesību zinātnēs un jurista kvalifikācija), b) prot valsts valodu, c) ir ar nevainojamu reputāciju, d) ieguvusi vismaz piecus gadus ilgu darba pieredzi, strādājot kādā no juridiskajām specialitātēm.

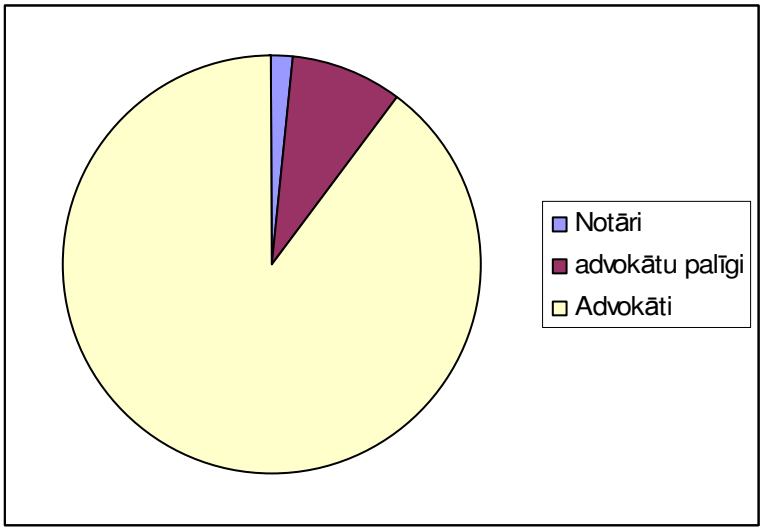

Vai šāds valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniedzēju skaits ir pietiekams vai nepietiekams? Ir izskanējis viedoklis, ka, lai nodrošinātu Kriminālprocesa likuma normu ievērošanu, būtu jānoslēdz līgumi vismaz ar 250 advokātiem. [143] Tas būtu aptuveni ar ¼ daļu no visiem Latvijā praktizējošiem advokātiem. Tomēr, kā redzams no statistikas, tad šobrīd vairums advokātu tādu vai citādu iemeslu dēļ neslēdz līgumus ar Juridiskās palīdzības administrāciju par juridiskās palīdzības sniegšanu. Interviju laikā uzklausīts viedoklis, ka šādas intereses nav nepietiekamās atlīdzības dēļ, kuru maksā par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanu. Šo pašu viedokli apliecina Juridiskās palīdzības administrācija, 06.08.2008. vēstulē pētījuma autorei norādot, ka samaksa „joprojām nav konkurētspējīga ar juridisko pakalpojumu tirgus cenām, tādējādi radot situāciju, ka potenciālie juridiskās palīdzības sniedzēji labāk izvēlas strādāt privātās prakses ietvaros." Šī pētījuma veikšanas brīdī atlīdzība par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanu ir šāda: [144]

Nr.	Juridiskās palīdzības veids	Atlīdzība (LVL)
1.	Vienai personai sniegta konsultācija	7,00 / stundā (bet ne vairāk par 3 stundām civillietās un administratīvajās lietās, vai ne vairāk par 1 stundu krimināllietās cietušajam)
2.	Procesuāla dokumenta sagatavošana civillietā vai administratīvajā lietā, kas nav apelācijas vai kasācijas sūdzība	10,00
3.	Apelācijas sūdzības sagatavošana	20,00
4.	Kasācijas sūdzības sagatavošana	30,00
5.	Pārstāvība tiesā	10,00 / stundā
6.	Iepazīšanās ar 1 lietas materiālu sējumu tiesā 1 tiesas instances ietvaros	5,00
7.	Procesuāla dokumenta sagatavošana cietušajai personai krimināllietā	10,00
8.	Pārstāvība vai aizstāvība pirmstiesas procesa stadijā vai	10,00 / stundā

[143] Jansons Juris. Vai Latvijā nepieciešami valsts advokāti? – www.ljb.lv – Aplūkots 16.07.2008. Arī Juridiskās palīdzības administrācijas 06.08.2008. vēstule Nr. 1-8/123/1 pētījuma autorei.
[144] Precīzu atlīdzības apmēru skat. Ministru kabineta 06.11.2006. noteikumos Nr. 920 „Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības veidiem, maksimālo stundu skaitu, samaksas apmēru un kārtību"

	tiesas sēdē	
9.	Juridiskās palīdzības sniegšana aizdomās turētajam vai apsūdzētajam tiesas sēdē, izlemjot jautājumu par drošības līdzekļa piemērošanu	10,00 / stundā

Savukārt saskaņā ar Juridiskās palīdzības administrācijas un biedrības „Sabiedriskās politikas institūts" veikto pētījumu „Juridisko pakalpojumu tirgus cenas"[145] redzams, ka juridisko pakalpojumu tirgū esošās vidējās cenas ir daudz augstākas. Tā, piemēram, konsultāciju maksa visbiežāk ir augstāka par Ls 25, maksa par procesuāla dokumenta sagatavošanu (kas nav apelācijas vai kasācijas sūdzība) visbiežāk ir augstāka par Ls 25, maksa par apelācijas un kasācijas dokumenta sagatavošanu visbiežāk ir augstāka par Ls 50, maksa par pārstāvību tiesā visbiežāk ir augstāka par Ls 25. Tādējādi secināms, ka maksa par valsts nodrošināto juridisko palīdzību ir aptuveni 1,7 - 3,6 reizes zemāka nekā vidējās tirgus cenas.

Minētajā pētījumā arī izteikti vairāki secinājumi un priekšlikumi, kuriem var tikai pievienoties, tos atbalstot. Šie secinājumi un priekšlikumi, tos rezumējot, ir šādi:

1) papildināt Ministru kabineta noteikumus, iekļaujot šādu pakalpojumu apmaksu no valsts budžeta līdzekļiem: tiesu ekspertīzes, dokumentu tulkojumi, prasības pieteikuma sagatavošanai nepieciešamo dokumentu noraksti no publiskajiem reģistriem, notariāls pilnvaras apliecinājums gadījumā, kad maznodrošinātais pats nevar ierasties uz tiesas sēdi;
2) atbrīvot maznodrošinātos no tiesas izdevumu apmaksas pienākuma, tai skaitā no kancelejas nodevas par liecinieku uzaicināšanu;
3) atbrīvot maznodrošinātos no pienākuma maksāt par dokumentu kopēšanu tiesā savas lietas ietvaros;
4) noteikt valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniedzējiem atlīdzību arī par lietā svarīgu, bet neprocesuālu dokumentu sagatavošanu, piemēram, iesniegumu vai pieprasījumu zemesgrāmatai, valsts zemes dienestam, u.c.;
5) palielināt apmaksājamo konsultāciju stundu skaitu un procesuālo dokumentu skaitu;
6) palielināt atlīdzību valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniedzējiem, jo patreizējā atlīdzība neveicina juridiskās palīdzības sniegšanas kvalitāti.

Tāpat arī, atbildot uz jautājumu, vai esošais juridiskās palīdzības sniedzēju skaits ir pietiekams, ir jāņem vērā gan viņu izvietojums valstī, gan arī viņu specializācija.

Šobrīd persona, kas lūgusi valsts nodrošināto juridisko palīdzību, var saņem pirmo konsultāciju ne ātrāk kā pēc 5 nedēļām no iesnieguma pieņemšanas brīža.[146]

Raugoties uz izvietojumu valstī, secināms, ka tikai divos valsts rajonos – Balvos un Krāslavā - valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanas procesā piedalās 100% no rajonā praktizējošajiem advokātiem jeb, attiecīgi, 3 un 1 advokāti. Citur šī situācija ir atšķirīga: [147]

Nr.	Rajons	Kopējais advokātu skaits[148]	Juridiskās palīdzības sniedzēju skaits	Juridiskās palīdzības sniedzēju skaita % samērs visā

[145] Kopsavilkums pieejams: http://www.jpa.gov.lv/lat/aktualitates/Petijumi/?doc=412
[146] Juridiskās palīdzības administrācijas 06.08.2008.vēstule Nr. 1-8/123/1 pētījuma autorei.
[147] Šajā tabulā var būt matemātiskas kļūdas, jo vairāki juridiskās palīdzības sniedzēji ir apliecinājuši savu gatavību sniegt valsts nodrošināto juridisko palīdzību vairākos rajonos.

				advokātu skaitā.
1.	Rīga, Rīgas rajons	802	79	9,85%
2.	Jūrmala	10	7	70%
3.	Ogre	4	2	50%
4.	Sigulda	4	NAV	0
5.	Kuldīga	5	NAV	0
6.	Liepāja	21	7	33%
7.	Saldus	3	1	33%
8.	Talsi	8	NAV	0
9.	Ventspils	12	6	50%
10.	Balvi	3	3	100%
11.	Daugavpils	11	NAV	0
12.	Krāslava	1	1	100%
13.	Ludza	3	1	33%
14.	Preiļi	3	1	33%
15.	Rēzekne	8	3	37,5%
16.	Alūksne	3	NAV	0
17.	Cēsis	6	2	16,7%
18.	Gulbene	4	NAV	0
19.	Limbaži	4	NAV	0
20.	Madona	4	1	25%
21.	Valka	4	NAV	0
22.	Valmiera	8	NAV	0
23.	Aizkraukle	7	NAV	0
24.	Bauska	7	NAV	0
25.	Dobele	3	2	66,7%
26.	Jelgava	13	4	30,8%
27.	Jēkabpils	6	4	66,7%
28.	Tukums	5	2 (no Rīgas)	20%

No tabulas redzams, ka juridiskās palīdzības sniedzēju vispār nav 11 rajonos (no 26 Latvijā esošiem rajoniem).

Raugoties uz juridiskās palīdzības sniedzēju specializāciju, secināms, ka no 118 juridiskās palīdzības sniedzējiem 87 specializējas civillietās, 112 specializējas krimināllietās, bet 66 – administratīvajās lietās.

Interviju laikā ar advokātiem uzklausīts viedoklis, ka, iespējams, var izveidot valsts advokāta institūtu vai arī valsts pārraudzībā esošu advokātu biroju / iestādi, kas varētu būt kā struktūrvienība vai nu Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības administrācijā vai Tiesu administrācijā. [149] Šādā veidā vai birojā varētu strādāt advokāti, kas sniegtu valsts apmaksāto juridisko palīdzību. Interese strādāt šādā valsts advokāta statusā vai valsts advokātu birojā būtu personām, kuras savu (finansiālu, personīgu, vecuma u.c.) apstākļu dēļ nevēlas praktizēt privāti. Piemēram, advokāts X, kuram ir 68 gadi un liela pieredze advokāta darbā, vēlas turpināt praktizēt kā advokāts, bet vecuma dēļ vairāk nevar tikt galā ar savas individuālās prakses

[148] Šajā skaitā ir arī zvērināti advokāti, kuru darbība ir apturēta. Stāvoklis 05.04.2008. saskaņā ar informāciju, kas publicēta „Latvijas zvērinātu advokātu un zvērinātu advokātu palīgu saraksts". – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 233 lpp.

[149] Jansons Juris. Vai Latvijā nepieciešami valsts advokāti? – www.ljb.lv – Aplūkots 16.07.2008.

grāmatvedības, biroja administrēšanas un citām lietām. Viņš labprāt sniegtu advokāta palīdzību personām, kurām tas vajadzīgs, par fiksētu, valsts garantētu ikmēneša atlīdzību, un darbojoties valsts iestādes noteiktās telpās ar valsts iestādes piešķirto aprīkojumu – atsevišķu kabinetu, telefonu, datoru, grāmatu plauktiem, u.c.

Tai pat laikā juridiskajā literatūrā lasāms brīdinājums, kas liek atturēties no šādu valsts advokātu biroju veidošanas, jo tas „advokātu pārvērš par ierēdni, kas nespēj brīvi un nelokāmi aizstāvēt klienta intereses. Saskaņā ar [Krievijas] 31.05.2002. federālo likumu „Par advokatūras darbību un advokatūru Krievijas Federācijā" (3. panta 1. daļu) „advokatūra ir advokātu profesionāla apvienība un kā civiltiesiskas apvienības institūts neietilpst valsts varas orgānu sistēmā un vietējās pašpārvaldes orgānos." Tomēr 15.03.2005. Tieslietu ministrijas kolēģijas sēdē [tieslietu ministrs] J.Čaika paziņoja: „Politika, kas vērsta uz strauju ietekmes vājināšanu pār advokatūru, nav novedusi pie gaidītajiem rezultātiem. [..] Tāpēc eksperimentālā nolūkā vairākos Federācijas subjektos tiek gatavota valsts juridiskās palīdzības sistēmas izveide maznodrošinātām personām." [..] uz laiku tiks izveidoti valsts advokātu biroji. Tie nodarbosies ar to personu aizstāvību, kurām pašām nav iespēju apmaksāt advokāta pakalpojumus. [..] Lēmums tika pamatots ar to, ka advokāti sniedz zemas kvalitātes juridisko palīdzību." [150] Šī citāta autors arī izsaka pieņēmumu, ka Krievijas Tieslietu ministra ideja „valstiskot" advokātus varētu būt saistīta ar vairākus miljonus rubļu lielo esošo valsts parādu attiecībā pret advokātiem, ko valsts tiem nav izmaksājusi par nozīmētajām aizstāvības krimināllietām.

Laikā no 1924. gadam līdz 1938. gadam Advokātu padome Senāta namā bija izveidojusi juridiskas konsultācijas mazturīgajiem iedzīvotājiem. Šajā laikā bezmaksas konsultācijas saņēma 30 000 personas, pie tam katru gadu Advokātu padome uzdeva advokātiem vest tā sauktās bezatlīdzības prāvas, kurās klientiem ar mazturības apliecību nebija jāmaksā par advokāta pakalpojumiem. Bezmaksas juridiskās konsultācijas 30. gadu otrajā pusē atvēra arī Jelgavā, Liepājā un Daugavpilī. [151] Tā kā 1923. gadā Latvijā bija grūti ekonomiski un saimnieciski apstākļi, tad arī advokāti centās izvairīties sniegt bezmaksas juridiskas konsultācijas mazturīgajiem. [152]

Jāatzīmē arī, ka šobrīd Advokātu padome praktiski neīsteno Advokatūras likuma 34. panta 10. punktā uzlikto pienākumu – nav izveidojusi konsultācijas juridiskās palīdzības sniegšanai mazturīgām personām. Advokātu padome 10.07.2008. vēstulē šī pētījuma autorei informēja, ka arī Advokātu padome ir iespēju robežās sniegusi konsultācijas mazturīgajiem iedzīvotājiem – gan kā rakstveida atbildes uz uzdotajiem jautājumiem, gan arī lūdzot advokātus sniegt bezmaksas mutvārdu konsultācijas. Advokātu „padome nav izveidojusi konsultācijas juridiskās palīdzības sniegšanai mazturīgām personām [kā to paredz Advokatūras likuma 34. panta 10. punkts], jo valsts un pašvaldību institūcijas vienmēr atteikušās piešķirt bez maksas telpas šim nolūkam".

01.01.2009. spēkā stāsies Advokatūras likuma 52.-1. pants šādā redakcijā:

---

[150] Stecovskij Ju.I. Адвокатура i gosudarstvo - M.: Jusistj, 2007. – 83., 84. lpp. Skat arī 85. – 88. lpp. iebildumus pret advokātu „valstiskošanu", kā galveno bīstamo punktu norādot, ka tādējādi advokāti zaudēs savu neatkarību. Tomēr šī pētījuma veicēja vēlas atzīmēt, ka advokāta „neatkarības" jēdziens ir diezgan relatīvs. Advokātus var dažādi ietekmēt arī viņiem neesot valsts dienestā – ar nodokļu un nodevu palielināšanu, papildus pienākumu noteikšanu, ārkārtīgi augstas kvalifikācijas noteikšana, advokāta ekskluzīvo funkciju samazināšanu, nesamērīgi augstas obligātās civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas noteikšanu, u.c.

[151] „Latvijas advokatūra. Zvērināti advokāti un zvērinātu advokātu palīgi biogrāfijās. 1919-1945. Biogrāfiskā vārdnīca / Sast. Ē.Jēkabsons, V.Ščerbinskis. – Rīga: Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 2007. – 14., 15. lpp.

[152] „Latvijas advokatūra. Zvērināti advokāti un zvērinātu advokātu palīgi biogrāfijās. 1919-1945. Biogrāfiskā vārdnīca / Sast. Ē.Jēkabsons, V.Ščerbinskis. – Rīga: Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 2007. – 15. lpp.

„52.[1] Zvērinātiem advokātiem ir pienākums atbilstoši Latvijas Zvērinātu advokātu padomes noteiktajā kārtībā sastādītajam advokātu dežūru grafikam veikt procesa virzītāja norādītajā laikā valsts nodrošināto aizstāvību vai pārstāvību Kriminālprocesa likumā noteiktajās atsevišķajās procesuālajās darbībās.
Ja zvērināts advokāts procesa virzītāja norādītajā laikā nevar pats piedalīties atsevišķajā procesuālajā darbībā, viņam jānodrošina, lai viņa vietā cits zvērināts advokāts ierastos juridiskās palīdzības sniegšanai, un par to jāinformē procesa virzītājs."

Advokatūras likuma 52.[1] pants, kurš stāsies spēkā 01.01.2009., advokātiem uzliek pienākumu atbilstoši Advokātu padomes noteiktajā kārtībā sastādītajam advokātu dežūru grafikam veikt procesa virzītāja norādītajā laikā valsts nodrošināto aizstāvību vai pārstāvību Kriminālprocesa likumā noteiktajās atsevišķajās procesuālajās darbībās. Minētie grozījumi Advokatūras likumā stāsies spēkā kopā ar attiecīgiem grozījumiem Kriminālprocesa likumā, kura 80. un 81. pants tiks izteikts jaunā redakcijā. Tālāk tiks citētas tās normas no Kriminālprocesa likuma 80. un 81. panta, kas tieši attiecas uz advokāta aicināšanas kārtību:

„80.pants. Aizstāvja uzaicināšana
(3) Ja persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, nav noslēgusi vienošanos par aizstāvību, bet aizstāvja piedalīšanās ir obligāta vai persona vēlas aizstāvja piedalīšanos, procesa virzītājs paziņo attiecīgās tiesas darbības teritorijas zvērinātu advokātu vecākajam par nepieciešamību nodrošināt aizstāvja piedalīšanos kriminālprocesā.
(4) Zvērinātu advokātu vecākais ne vēlāk kā triju darbdienu laikā pēc procesa virzītāja pieprasījuma saņemšanas paziņo procesa virzītājam par konkrētā advokāta piedalīšanos kriminālprocesā.

81.pants. Aizstāvja uzaicināšana atsevišķā procesuālā darbībā
(1) Ja nav noslēgta vienošanās par aizstāvību vai aizstāvis, ar kuru noslēgta vienošanās, nevar ierasties procesuālās darbības veikšanai, procesa virzītājs uzaicina advokātu nodrošināt aizstāvību šādās atsevišķās procesuālās darbībās:
1) izmeklēšanas darbībās, kurās iesaistīts aizturētais;
2) lēmuma par atzīšanu par aizdomās turēto paziņošanā un aizdomās turētā pirmajā nopratināšanā;
3) ar drošības līdzekļa piemērošanu sais-tīto jautājumu izskatīšanā pie izmeklēšanas tiesneša.
(2) Procesa virzītājs aizstāvības nodrošināšanai atsevišķā procesuālā darbībā uzaicina advokātu atbilstoši attiecīgās tiesas darbības teritorijas zvērinātu advokātu vecākā sastādītajam advokātu dežūru grafikam."

Faktiski tas nozīmē, ka tiks atjaunotas pirms gadiem bijušās advokātu dežūras, kad advokātu katrā laikā, viņam iepriekš to neziņojot, var izsaukt juridiskās palīdzības sniegšanai. Vienīgais glābiņš, lai neietu uz šādu izsaukumu, ir cita kolēģa „nosūtīšana" savā vietā. Tādējādi krimināllietās vairāk nebūs nozīmes, vai advokāts ir noslēdzis līgumu ar Juridiskās palīdzības administrāciju par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanu, vai nav. Advokāts būs spiests veikt šo darbu par valsts diktēto samaksu pretēji advokāta gribai. Domājams, ka šāda norma varētu motivēt cilvēkus nekļūt par advokātiem, bet praktizēt kā juristiem bez advokāta statusa, lai nevajadzētu saskarties ar šāda piespiedu un maza atalgojuma darbu.

Iespējams, ka situāciju varētu uzlabot tas, ja advokāti vismaz savlaicīgi iepriekš zinātu par šādu „dežūru grafiku" un varētu ieplānot konkrētajā dienā brīvdienu no citiem darbiem. Pretējā

gadījumā, ja advokāts par savu dežūru uzzina tikai dežūras dienā, viņam nav iespējams vienlaikus atrasties divās vietās – iepriekš plānotajā un negaidīti uzdotajā. Būtu ieteicams, lai par savu dežūras dienu advokāts tiktu informēts vismaz 6 mēnešus iepriekš. Arī tehniski tas ir izdarāms.

Tomēr secināms, ka, tā kā valsts pašreiz ekonomiski grūtos apstākļos nevar paaugstināt samaksu par valsts nodrošināto juridisko palīdzību, tā liks advokātiem šo darbu darīt piespiedu kārtā, papildinot Advokatūras likumu ar 52.-1. pantu. Interesanti, vai arī privātprakses ārstiem varētu likt strādāt par minimālām atlīdzības likmēm dežūru veidā vai arī arhitektiem varētu likt sniegt būvniecības konsultācijas par zemu samaksu? Tomēr šobrīd ir izvēlēts modelis, kas advokātiem idejas un ieņemamā amata vārdā ir jādara zemas atlīdzības darbs piespiedu kārtā tikai tāpēc, ka valsts nevar citādi nodrošināt ikviena tiesības uz advokāta palīdzību.

Tai pat laikā nepieciešamība pēc valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības pieaug. Kā savā 06.08.2008. atbildes vēstulē pētījuma autorei informē Juridiskās palīdzības administrācija, tad „personu iesniegumu skaitam, ņemot vērā ekonomisko situāciju valstī un pateicoties Administrācijas īstenotajiem sabiedrības informēšanas pasākumiem, ir tendence palielināties". Zinot, ka 2006. gadā pozitīvo lēmumu īpatsvars valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības piešķiršanai bija 70%, šāda ir Juridiskās palīdzības administrācijas pieņemto lēmumu statistika par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības piešķiršanu: 2006. gada – 689 lēmumi;
2007. gadā – 783 lēmumi;
2008. gada maijā – 337 lēmumi (gadā - ap 990)

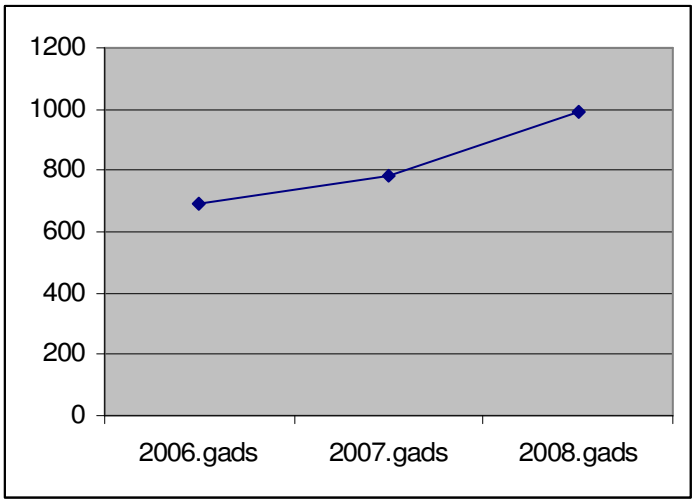

2006. gadā valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība galvenokārt tika piešķirta civillietās – 639 personām, 39 personām – administratīvajās lietās, bet 11 cietušajiem – krimināllietās. [153]

[153] Juridiskās palīdzības administrācijas 2006. gada publiskais pārskats.

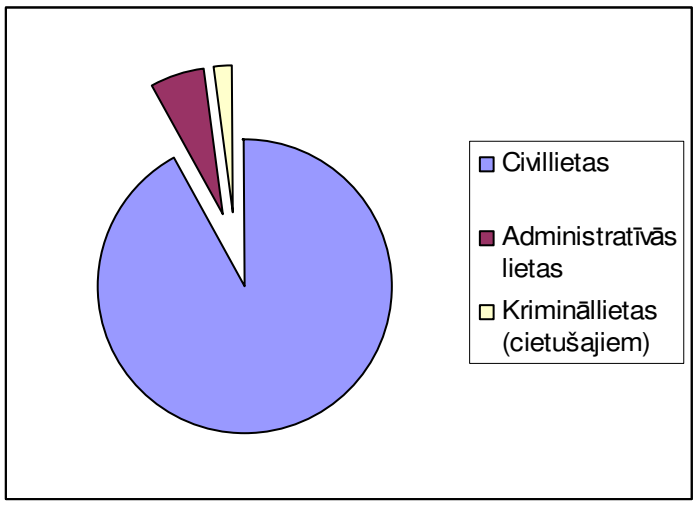

Tāpat arī, lai advokāti varētu efektīvi sniegt valsts nodrošināto juridisko palīdzību, būtu nepieciešams izdarīt grozījumus un papildinājumus Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumā un Ministru kabineta 06.11.2006. noteikumos Nr. 920 „Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības veidiem, maksimālo stundu skaitu, samaksas apmēru un kārtību". Abi tiesību akti nosaka konkrētas darbības juridiskās palīdzības sniegšanas procesā – konsultācijas, procesuālu dokumentu sastādīšana, pārstāvība tiesā, iepazīšanās ar lietas materiāliem. Tomēr bieži tikpat būtisks ir jautājums par atbrīvošanu no valsts nodevas, tiesāšanās izdevumu samaksas, izdevumu, kas saistīti ar ierašanos uz tiesas sēdi apmaksu, lietas materiālu kopēšanas maksu, maksu par dokumentu kopiju apliecināšanu un pierādījumu iegūšanas apmaksu, piemēram, maksu par paternitātes noteikšanas ekspertīzi.

Viena no nepilnībām valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanas jomā ir tā, ka valstī nav izstrādāta juridiskās palīdzības sniedzēju pakalpojumu kvalitātes novērtēšanas metodika. Tādēļ nepieciešams vispusīgi izpētīt iespējamos kritērijus objektīvam juridiskās palīdzības sniedzēju pakalpojumu novērtējumam, jo tie ne vienmēr sakrīt ar juridiskās palīdzības saņēmēju subjektīvo vērtējumu. Šādu pētījumu par vērtēšanas kritēriju izstrādi šobrīd ir pasūtījusi Juridiskās palīdzības administrācija.

Pasaulē ir izstrādāti vairāki un savstarpēji atšķirīgi modeļi par to, kā organizēt un sniegt valsts nodrošināto juridisko palīdzību: [154]

1) advokātu darbība pēc nozīmēšanas principa (*ex officio*);
2) sabiedriskā (valsts) aizstāvja birojs;
3) līgumu sistēma;
4) *Judicare* sistēma;
5) *Pro bono* sistēma;
6) Juridiskās klīnikas.

Attiecīgā modeļa izvēle ir atkarīga no tiesību aktiem, īpaši – procesuālajām normām, personu juridisko vajadzību apjoma un struktūras, piedāvājamo pakalpojuma veida.

[154] Skat. Sandras Kazakas pētījumu „Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības (aizstāvības) tiesiskie modeļi kriminālprocesā un to attīstības perspektīvas". Sabiedriskās politikas centrs „Providus". 2007.

7. Valsts loma un dalība advokatūras darbībā

Valsts tieši ietekmē advokatūras darbību. Tā, piemēram, 19. gadsimta beigās, kad latvieši aizvien vairāk studēja arī jurisprudenci, latviešiem bija gandrīz neiespējami veidot karjeru valsts vai pašvaldību dienestā, tāpēc daudzi latviešu juristi kļuva par advokātiem, viņu vidū arī trīs no četriem Latvijas valsts prezidentiem neatkarīgajā Latvijā – Jānis Čakste, Gustavs Zemgals, Alberts Kviesis. [155] Tāpat arī revolūcijas, karadarbība, apvērsumi ir vēsturiski kavējuši gan advokātu, gan Advokātu padomes darbību. Arī atsevišķas varas (piemēram, lielinieki 1919. gada februāra revolucionārajā tribunālā) liedza piedalīties advokātiem tiesas sēdēs vai darīt to efektīvi.

Mūsdienās valstij ir ne tikai iespējas, arī pienākums nodrošināt, lai tiktu īstenotas personām tiesību aktos un atzītajā judikatūrā garantētās tiesības uz juridiskās palīdzības saņemšanu. Šādi tiesību akti un judikatūra cita starpā ir:

1. Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām, 14. panta 3. daļas d) punkts; [156]
2. ANO Pamatprincipi par advokāta lomu, kas pieņemti 1990. gadā Havannā, Kubā, ANO 8. kongresā par noziedzības novēršanu un apiešanos ar likumpārkāpējiem; [157]
3. Eiropas Padomes Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, 6. panta 3. punkta c) apakšpunkts; [158]
4. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Artico*/Itālija (1980); [159]
5. Eiropas Savienības pamattiesību harta, 47. panta 2. un 3. daļa; [160]
6. Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija Nr. R (93) 1 par efektīvu likuma un justīcijas pieejamību ļoti nabadzīgām personām; [161]

---

[155] Latvijas advokatūra. Zvērināti advokāti un zvērinātu advokātu palīgi biogrāfijās. 1919-1945. Biogrāfiskā vārdnīca / Sast. Ē.Jēkabsons, V.Ščerbinskis. – Rīga: Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 2007. – 12. lpp.

[156] „3. Katram ir tiesības, ja tiek izskatīta jebkura viņam uzrādīta kriminālapsūdzība, uz šādām minimālām garantijām, pamatojoties uz visu personu vienlīdzību likuma un tiesas priekšā: [..] d) lai viņš tiktu sodīts, viņam klātesot un varētu aizstāvēt sevi pats vai ar paša izraudzīta aizstāvja starpniecību; ja viņam nav aizstāvja, lai viņam tiktu paskaidrotas šīs tiesības un iecelts aizstāvis jebkurā gadījumā, kad tas nepieciešams tiesas spriešanas interesēs, bez maksas, ja viņam nav pietiekamu līdzekļu šāda aizstāvja atalgošanai;"

[157] „Valdībām ir jānodrošina, ka tiek izveidotas iedarbības procedūras un mehānismi efektīvai un vienlīdzīgai advokātu pieejamības nodrošināšanai visām personām [..]. Valdībām ir jānodrošina pietiekami finanšu līdzekļi un citi resursi, lai tiktu sniegta juridiskā palīdzība trūcīgajiem, bet nepieciešamības gadījumā arī citām personām, kas atrodas nelabvēlīgā stāvoklī".

[158] „3. Ikvienam, kas tiek apsūdzēts noziegumā, ir sekojošs tiesību minimums: [..] c) aizstāvēt sevi pašam vai saņemt paša izvēlētu juridisku palīdzību, vai, ja trūkst līdzekļu, lai segtu izdevumus par šo juridisko palīdzību, saņemt to par velti, ja tas nepieciešams taisnīguma interesēs;"

[159] Taisnīgas tiesas intereses prasa aizstāvības pēc nozīmējuma pietiekamu kvalitāti un iedarbīgumu.

[160] „(2) Ikvienai personai ir tiesības uz taisnīgu, atklātu un laikus veiktu lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā, tiesību aktos noteiktā tiesā. Ikvienai personai ir iespējas saņemt konsultāciju, aizstāvību un pārstāvību. (3) Juridiskā palīdzība tiek sniegta tiem, kam nav pietiekamu līdzekļu, ciktāl šī palīdzība ir nepieciešama, lai nodrošinātu efektīvu tiesiskuma īstenošanu."

[161] http://www.coe.lv/tulkojumi.php?id=117 „3. Veicināt efektīvu ļoti nabadzīgo pieeju tiesām, it īpaši, izmantojot šādus līdzekļus:
a. paplašinot juridiskās palīdzības vai jebkuras citas palīdzības formas piemērošanu attiecībā uz visām tiesām (civilajām, kriminālajām, komerciālajām, administratīvajām, sociālajām u.c.) un visiem procesiem, gan strīdus, gan bezstrīdus, neatkarīgi no ieinteresētās personas statusa attiecīgajā procesā;
b. paplašinot juridisko palīdzību attiecībā uz ļoti nabadzīgajām personām, kas ir bezvalstnieki vai ārvalstnieki, jebkurā gadījumā, kad tie pastāvīgi uzturas dalībvalsts teritorijā, kurā jānotiek tiesas procesam;
c. atzīstot tiesības saņemt palīdzību no piemērota jurista, kuru pēc iespējas jāļauj izvēlēties pašam palīdzības saņēmējam, un nodrošinot tam adekvātu atalgojumu;
d. ierobežojot gadījumu skaitu, kuros kompetentās iestādes var atteikt juridisko palīdzību, galvenokārt ar tiem gadījumiem, kuros atteikuma pamats ir nepieļaujamība, acīm redzami nepietiekamas izredzes uz veiksmīgu

7. ES Padomes 27.01.2003. Direktīva 2003/8/EK par to, kā uzlabot tiesu pieejamību pārrobežu strīdos, nosakot kopīgus obligātus noteikumus attiecībā uz juridisko palīdzību šādos strīdos. [162]

Valsts var ietekmēt advokatūras darbu ar plaša spektra mehānismiem, piemēram, nosakot:
1) advokātiem piemērojamo nodokļu un nodevu apmēru,
2) nepieciešamību pēc advokāta pakalpojumiem un to ekskluzivitātes,
3) advokāta līdzdalību valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanas procesā;
4) advokātu tiesības nodarboties ar vēl citiem darbības veidiem;
5) uzņemšanas prasības advokātu skaitā;
6) advokātu eksāmena prasības; utt.

Pašreizējās valdības „Deklarācijas par Ivara Godmaņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību" sadaļas „Tiesiskums un pārvalde" 1.6. punktā paredzēts: „Uzlabosim tiesu pieejamību, pilnveidosim valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sistēmu [..]."[163]

Plašas iespējas ietekmēt advokatūras darbu ir arī Tieslietu ministrijai, kuras nolikuma 5.2.1.7. punktā noteikts pienākums „organizēt valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanu maznodrošinātām" personām, 6.1. punktā – pienākums izstrādāt nozari reglamentējošos tiesību aktus.[164] Savukārt Advokatūras likumā noteiktas šādas Ministru kabineta, Tieslietu ministrijas un tieslietu ministra iespējas ietekmēt advokatūras darbu:

---

iznākumu vai lietām, kurās juridiskās palīdzības sniegšana nav nepieciešama justīcijas interesēs;
e. vienkāršojot juridiskās palīdzības sniegšanas kārtību ļoti nabadzīgajiem un apsverot tūlītēju pagaidu juridiskās palīdzības sniegšanu, kur vien tas iespējams;
f. apsverot iespēju atļaut nevalstiskām organizācijām vai brīvprātīgām organizācijām, kas sniedz palīdzību ļoti nabadzīgajiem, sniegt palīdzību tiesu pieejamības kontekstā personām, kas atrodas tādas atkarības un trūkuma stāvoklī, ka tās nevar pašas sevi aizstāvēt. Tam vajadzētu attiekties gan uz tiesvedību valsts iekšējās tiesās, gan arī uz procesu Eiropas Cilvēktiesību komisijā un Cilvēktiesību tiesā, un citās starptautiskajās instancēs, kurām ir tiesas raksturs."

[162] Publicēts: OV L 26, 31.1.2003., 41./47. lpp.; 3. panta 2. daļa: „Juridisko palīdzību uzskata par atbilstīgu, ja tā garantē: a) pirmstiesas konsultāciju, lai panāktu izlīgumu pirms tiesvedības ierosināšanas; b) juridisku palīdzību un pārstāvību tiesā un palīdzības saņēmēja atbrīvojumu no tiesāšanās izdevumu segšanas vai šo izdevumu atlīdzināšanu, ieskaitot 7. pantā minētos izdevumus un honorārus personām, kuras tiesa pilnvarojusi rīkoties tiesvedības laikā." 7. pants: „Juridiskajā palīdzībā, kas piešķirta dalībvalstī, kurā notiek tiesas sēdes, iekļauj šādus izdevumus, kuri ir tieši saistīti ar strīda pārrobežu raksturu: a) tulku pakalpojumi; b) tādu tiesas vai kompetentās iestādes pieprasītu un palīdzības saņēmēja iesniegtu dokumentu tulkošana, kas ir nepieciešami lietas izšķiršanai; un c) ceļa izdevumi, kas jāsedz pieprasītājam, ja personu, kuras saistītas ar prasības iesniegšanu, fiziskā klātbūtne tiesā ir paredzēta likumā vai arī to pieprasa attiecīgās dalībvalsts tiesa, un tiesa nolemj, ka attiecīgās personas atbilstīgi tiesas prasībām nevar uzklausīt citādā veidā."

[163] Pieejama: http://www.mk.gov.lv/index.php/?id=38
[164] Ministru kabineta 29.04.2003. noteikumi Nr. 243 „Tieslietu ministrijas nolikums".

Nr.	Darbība	Pants	Kompetentā iestāde vai amatpersona
1.	Ar noteikumiem nosaka zvērinātu advokātu vecākā atlīdzības noteikšanas kārtību un apmērus, atlīdzināmo izdevumu veidus, atlīdzināmo izdevumu noteikšanas kārtību un apmērus, kā arī zvērinātu advokātu vecākā atlīdzības un atlīdzināmo izdevumu piešķiršanas kārtību un minēto finanšu līdzekļu izlietojuma pārskata saturu un iesniegšanas kārtību	12. panta trešā daļa[165]	Ministru kabinets
2.	Ar noteikumiem nosaka kārtību, kādā Advokātu padome administrē tiesas darbības teritorijas zvērinātu advokātu vecākajiem no valsts budžeta līdzekļiem piešķirto finansējumu.	34. panta 16. punkts	Ministru kabinets
3.	Piedalās Latvijas Zvērinātu advokātu padomes organizētajā advokātu eksāmena komisijā.	41.[1] panta pirmās daļas 4. punkts	Tieslietu ministra pilnvarots pārstāvis
4.	Apstiprina advokātu eksāmena komisijas sastāvu	41.[1] panta otrā daļa	Tieslietu ministrs
5.	Nosaka advokāta eksāmena maksu	41.[2] panta pirmā daļa	Ministru kabinets
6.	Nosaka zvērināta advokāta eksāmena kārtību un jomas, kurās tiek pārbaudītas zvērināta advokāta amata pretendenta zināšanas un prasmes, kā arī to vērtēšanas kārtību	41.[2] panta otrā daļa	Ministru kabinets

[165] Spēkā no 01.01.2009.

8. Latvijas advokatūras uzbūves un darbības principu mantojums no Padomju Sociālistisko Republiku Savienības advokatūras darbību regulējošajiem normatīvajiem aktiem

Tāpat kā PSRS laikā, arī šobrīd Latvijas Advokatūras likums neparedz advokātiem tālākizglītības nepieciešamību. PSRS likumā „Par advokatūru PSRS" (turpmāk – PSRS advokatūras likums) nebija noteikta prasība advokātiem turpināt izglītības paaugstināšanu pēc advokāta statusa iegūšanas.

PSRS advokatūras likuma 2. panta 1. daļā bija noteikts, ka Savienības republiku advokatūru normatīvajos aktos ietilpst sastāv arī no PSRS advokatūras likums. PSRS advokatūras likuma 11. panta 1. daļā bija noteikts personu loks, kuram advokātu kolēģija sniedza bezmaksas juridisko palīdzību. Rezumējot, šo personu lokā ietilpa:

1. prasītāji pirmās instances tiesā alimentu (uzturlīdzekļu) un darba tiesību jautājumos; kolhoznieku un kolhozu prasībās par darba samaksu; par darbā gūtā kaitējuma atlīdzināšanu; par kaitējuma atlīdzināšanu saistībā ar apgādnieka nāvi; par pieteikumu sagatavošanu par pensiju un pabalstu saņemšanu.
2. pilsoņiem sūdzību lietās par vēlētāju sarakstiem;
3. tautas padomes deputātiem likumdošanas jautājumos, kas saistīti ar viņu deputātu pienākumu izpildi;
4. biedru tiesas locekļiem un brīvprātīgajiem tautas kārtībniekiem par sabiedriskās kārtības sargāšanu, kas saistīti ar viņu pienākumu izpildi.

Tāpat šī panta 2. daļa atļāva sniegt pilnīgi vai daļēji bez maksas juridisko palīdzību arī citiem pilsoņiem, ievērojot viņu mantisko stāvokli.

Tāpēc par PSRS advokatūras likumu iespējams izdarīt šādus secinājumus:

1) bija iespēja sniegt bezmaksas juridisko palīdzību šajā likumā noteiktajām fiziskajām personām un arī kolhoziem;
2) bija iespējas sniegt juridisko palīdzību arī citām fiziskām personām – pilsoņiem, ja to paredz likumdošana, juridiskās konsultācijas vadītājs, advokātu kolēģijas prezidijs vai arī iepriekšējās izmeklēšanas iestāde;
3) sniedzot pilnīgi vai daļēji bez maksas juridisko palīdzību personām, kas tieši nebija uzskaitītas likumā, bija jānovērtē šo personu mantiskais stāvoklis;
4) advokāta atlīdzība gadījumos, kad tika sniegta pilnīgi vai daļēji bezmaksas juridiskā palīdzība, tika apmaksāta no advokātu kolēģijas līdzekļiem (11. panta 4. daļa), izņemot kriminālllietu gadījumos, kad advokātu pieaicināja izmeklētājs, prokurors vai tiesa – tad atlīdzību izmaksāja valsts (11. panta 5. daļa);
5) viss advokātu darbs tika apmaksāts no līdzekļiem, ko juridiskās konsultācijas (biroji) saņēma no pilsoņiem un organizācijām par juridiskās palīdzības sniegšanu (10. pants);
6) visi advokāti praktizēja advokātu konsultācijās – advokātu kolēģijas prezidija noteiktos prakses punktos (birojos) pilsētās (8. panta 1. daļa).
7) advokatūrā uzņēma personas ar augstāko juridisko izglītību, kuras bija nostrādājušas juridiskajā profesijā ne mazāk kā 2 gadus. Bija iespējams noteikt arī pārbaudes laiku līdz 3 mēnešiem (5. panta 1. daļa);

8) personas, kurām pēc juridiskās izglītības iegūšanas nebija jurista darba pieredze, varēja tikt uzņemtas advokatūrā pēc stažēšanās kolēģijā 6 mēnešu – 1 gada ilgumā (5. pants 2. daļa).[166]

[166] Šī norma liek domāt par Latvijā esošo advokātu palīgu lietderību. Ja personai ir vairāk nekā 5 gadu darba pieredze juridiskajā profesijā, kas dod tiesības uzreiz kārtot advokāta eksāmenu, nebūtu nepieciešams iziet vēl papildus advokāta palīga posmu. Te jāuzdod jautājums, ko advokātu kolēģija iegūst un ko zaudē no šāda advokāta palīga posma. Ieguvums – advokāts palīgs patrona uzraudzībā padziļināti apgūst advokāta darbam vajadzīgās zināšanas un pieredzi. Zaudējums – advokātu padomei jāvelta savi resursi – laiks, finanses, padomes darba spēks – lai apmācītu advokāta palīgus, kuriem, iespējams, šādas apmācības varētu arī nebūt vajadzīgas. Tādējādi, domājot par līdzekļu ekonomiju, iespējams, jānosaka šaurāks personu loks, kuru var uzņemt par advokātu palīgiem. Šis loks, manuprāt, būtu attiecināms tikai uz personām, kurām tiešām nav juridiskā darba pieredze.

9. Latvijas advokatūras sistēmas atšķirības no citām ES dalībvalstīs pastāvošajām advokatūras sistēmām dažādu advokatūras darbības jautājumu risināšanā

Šajā nodaļā par katru valsti (alfabētiskā secībā) tiks atzīmētas interesantās, savdabīgās, novatoriskās un no Latvijas atšķirīgās lietas, kas attiecas uz advokatūru. Nodaļā netiks raksturota konkrētās valsts advokatūra kopumā – tas uzzināms attiecīgajos likumos. Tā vietā tiks uzsvērtas tikai īpašās atšķirības un norādītas dažādas idejas. Šīs nodaļas tapšanā izmantoti attiecīgo valstu tiesību akti, kā arī atsevišķos gadījumos - attiecīgās valsts dažādu institūciju atbildes uz pētījuma autores uzdotajiem jautājumiem par advokatūras darbību. Šādu valstu advokātu asociācijas un arī advokāti sniedza pētījuma autorei rakstveida atbildes par situāciju advokatūras nozarē: Dānija, Igaunija, Norvēģija, Polija, Portugāle, Skotija, Zviedrija.

Advokātu un iedzīvotāju skaits Eiropas valstīs: [167]

Nr.	Valsts	Kopējais advokātu skaits	Iedzīvotāju skaits valstī	Iedzīvotāju skaits uz 1 advokātu
1	Apvienotā Karaliste	151 043	60 094 648	398
2	Austrija	4234	8 022 300	1895
3	Beļģija	6727	10 309 725	1532
4	Bulgārija	11 573	7 928 901	685
5	Čehija	7729	10 230 100	1324
6	Dānija	4901	5 400 000	1102
7	Igaunija	651	1 342 409	2062
8	Francija	45 686	59 364 000	1299
9	Grieķija	36 000	10 939 600	304
10	Itālija	121 380	57 777 000	476
11	Īrija	1156	3 800 000	3287
12	Īslande	713	286 275	401
13	Kipra	1025	689 471	673
14	Latvija	972	2 272 000	2337
15	Lietuva	999	3 482 300	3486
16	Lihtenšteina	124	33 436	270
17	Luksemburga	1262	459 500	364
18	Nīderlande	14 251	16 408 557	1151
19	Norvēģija	7700	4 525 000	588
20	Polija	8488 advokāti un 22 545 reģistrēti juridiskās palīdzības sniedzēji	38 644 000	4553 advokāti un 1714 reģistrēti juridiskās palīdzības sniedzēji
21	Portugāle	12 617	10 048 232	796
22	Rumānija	16 998	21 480 200	1264
23	Slovākija	4302	5 379 455	1250

[167] Šajā tabulā izmantoti dažādi dati – gan no Eiropas Advokātu un juristu apvienību padomes (CCBE) portāla par 2006. gadu, gan pētījuma autores atrasti jaunāki dati.

24	Slovēnija	687	2 000 000	2911
25	Somija	1761	5 194 900	2950
26	Spānija	114 143	41 116 800	360
27	Šveice	7710	7 258 500	941
28	Ungārija	9717	10 198 800	1050
29	Vācija	138 679	82 441 000	594
30	Zviedrija	4415	8 614 300	1951

9.1. Beļģija

1. Nedrīkst praktizēt kā advokāts, ja nav tiesību zinātņu doktora grāda vai jurista licences vai nav nodots zvērests. (Tieslietu kodeksa 428. panta 1. daļa)
2. Valstī ir 2 advokātu asociācijas – Flāmu un Franciski – vāciski runājošo advokātu asociācija. Tāpat ir arī 2 apelācijas padomes, 2 eksāmenu komisijas atkarībā no valodām. (Tieslietu kodeksa 428.-3. panta 1. un 7. daļa, Tieslietu kodeksa 428.-4. panta 3. daļa)
3. Advokātiem obligāti jāapdrošina sava civiltiesiskā atbildība. (Tieslietu kodeksa 477.-6. panta 3. daļa)
4. Eksāmenā visiem kandidātiem jākārto civiltiesību un civilprocesa jautājumi, krimināltiesību un kriminālprocesa jautājumi, kā arī pēc kandidāta izvēles viena no šādām tēmām – publiskās tiesības, administratīvās tiesības, nodokļu tiesības, komerctiesības vai sociālās tiesības. (Tieslietu kodeksa 428.-4. panta 2. daļa)
5. Personas, kas ir eksāmenu komisijā, nedrīkst vienlaikus darboties arī apelācijas padomē. (Tieslietu kodeksa 428.-8. panta 1. daļa)
6. Advokāts dod zvērestu, ja par viņu sniedz rekomendāciju cits advokāts ar vismaz 10 gadu ilgu advokāta darba pieredzi. (Tieslietu kodeksa 429. pants)
7. Vienīgi advokātam ir tiesības uzstāties tiesā un pārstāvēt personas bez pilnvaras uzrādīšanas, ja vien likumā nav noteikts citādi. (Tieslietu kodeksa 440. pants)
8. Advokāti valkā mantiju. (Tieslietu kodeksa 441. pants)
9. Civillietu izskatīšanā Augstākajā tiesā var piedalīties tikai advokāti, kuriem tas noteikti atļauts. Šādu atļauju var saņemt advokāti, kas praktizējuši vismaz 10 gadus un nokārtojuši īpašu eksāmenu. (Tieslietu kodeksa 478. pants)
10. Valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība ir 2 līmeņu – 1) praktiskas informācijas sniegšana, juridiska viedokļa izteikšana un nosūtīšana uz konkrēto iestādi, 2) detalizēta juridiskā atzinuma sagatavošana, palīdzība tiesas procesā. (Tieslietu kodeksa 508.-1. pants)
11. Juridiskās palīdzības komisija ir katrā apgabalā, bet galvaspilsētā – pat 2. (Tieslietu kodeksa 508.-2. pants)
12. Advokātu asociācija nosūta Juridiskās palīdzības komisijai advokātu sarakstu, kuri būtu gatavi sniegt juridisko palīdzību, norādot viņu jomas. (Tieslietu kodeksa 508.-5. pants)
13. Valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība ir pilnīgi vai daļēji bez maksas. (Tieslietu kodeksa 508.-7. pants)
14. Juristiem, kas sniedz bezmaksas juridisko palīdzību, valsts piešķir subsīdijas ne vairāk par 8,108% no maksājamo atlīdzību apmēra. (Tieslietu kodeksa 508.-19.-2. pants)

9.2. Čehija

1. Juridisko palīdzību Čehijā var sniegt advokāti un arī fiziskas personas, kurām šādi pienākumi izriet no to darba tiesiskajām attiecībām attiecībā pret savu darba devēju.

(Likums par advokāta profesiju. 2. pants)
2. Lai kļūtu par advokātu, nepieciešama vismaz 3 gadu ilga juridiskā prakse. (Likums par advokāta profesiju. 5. panta 1. daļas c) punkts)
3. Advokātiem jānodod zvērests. (Likums par advokāta profesiju. 5. panta 1. daļas i) punkts)
4. Advokāta apliecības maksa ir CZK 10 000 (aptuveni Ls 293). (Likums par advokāta profesiju. 5.d pants)
5. Par advokāta eksāmenam līdzvērtīgu eksāmenu uzskata arī 9 līdzīgus eksāmenus, tajā skaitā, prokurora eksāmenu, tiesnešu eksāmenu, notāru eksāmenu, tiesu izpildītāja eksāmenu, u.c. (Likums par advokāta profesiju. 6. panta 1. daļa)
6. Juridiskās prakses laikā ieskaitāms arī laiks, ko persona nostrādājusi citā juridiskajā profesijā. (Likums par advokāta profesiju. 6. panta s. daļa)
7. Advokāti var praktizēt cita starpā arī sabiedrības ar ierobežotu atbildību formā, nodarbojoties tikai ar juridiskās palīdzības sniegšanu. (Likums par advokāta profesiju. 15. panta 1. daļa)
8. Likumā noteikts, ka advokāts sniedz juridisko palīdzību par regulāru atlīdzību un ka klientam var prasīt maksāt avansa veidā. (Likums par advokāta profesiju. 22. panta 1. daļa)
9. Advokātam ir pienākums apdrošināt savu civiltiesisko atbildību. Minimālā apdrošinājuma summa katram advokātam, kas praktizē SIA formā, ir CZK 50 000 (aptuveni Ls 1 465 000), bet katram advokātam personālsabiedrībā – CZK 10 000 000 (aptuveni Ls 293 000) (Likums par advokāta profesiju. 24.a panta 1., 2. daļa)
10. Individuāli praktizējošiem advokātiem ir pienākums 1 mēneša laikā iecelt sev aizstājēju advokātu, ja pirmais nespēj pildīt savus pienākumus. (Likums par advokāta profesiju. 27. pants)
11. Likumā noteikts, ka advokātam vai advokātu SIA, kurā strādā advokāta palīgs, ir jārada tādi darba apstākļi, kas ļautu palīgam sagatavoties advokāta eksāmenam. (Likums par advokāta profesiju. 31. pants)
12. Advokāta palīgs cita starpā ir persona, kas strādā pie advokāta vai advokātu SIA. (Likums par advokāta profesiju. 37. panta 1. daļas e) punkts)
13. Advokātu kolēģijai un visām tās institūcijām ir pienākums iesniegt Tieslietu ministrijā visus to pieņemtos profesionālos noteikumus. (Likums par advokāta profesiju. 50. panta 1. daļa)
14. Tieslietu ministram ir tiesības uzstāties disciplinārlietās kā disciplinārās sūdzības pieteicējam. (Likums par advokāta profesiju. 51. panta 2. daļa)
15. Tieslietu ministrija ieceļ advokātu eksāmenu komisijas locekļus, no kuriem 1/3 iesaka advokāti, bet 1/3 – Augstākā tiesa. (Likums par advokāta profesiju. 52. pants)

9.3. Dānija

1. Kopš 01.01.2008. visiem advokātiem un to palīgiem kārtējās mācības ir obligātas. To organizē dažādas iestādes un personas.
2. Lai mācības uzskatītu par adekvātām advokātu mācībām, tām jābūt vismaz 3 x 45 minūtes garām nodarbībām par tēmu, kas ir vispārīgi un individuāli svarīga advokāta profesijā. Jāspēj pierādīt lektora izglītību un arī to, ka šajās mācībās piedalījušies advokāti.
3. Katram advokātam 3 gadu laikā jāpiedalās vismaz 54 lekcijās, tas ir, vismaz 3 dienas gadā.
4. Atsevišķos gadījumos grāmatu, rakstu, studiju darbu rakstīšana, lekciju pasniegšana var tikt ieskaitīta mācību laikā.
5. Advokātu padome uzrauga tālākmācības prasību ievērošanu, pārbaudot ikgadējās advokātu atskaites.
6. Mācības apmaksā paši advokāti, turklāt advokātiem ir pienākums apmaksāt savu palīgu mācības. Šī prasība rada konkurenci par labākiem darba apstākļiem advokātu biroju starpā.

7. Dānijā gan advokātus, gan juristus regulē vieni un tie paši tiesību akti un viena organizācija – Dānijas advokātu un juristu apvienība.
8. Līgumiem par juridiskās palīdzības sniegšanu jābūt rakstveidā.
9. Advokātam nav obligāti jāapdrošina sava civiltiesiskā atbildība, bet šis fakts jānorāda līgumā ar klientu.
10. Valstī juristiem nav monopola tiesību attiecībā uz pārstāvību tiesā. To var darīt arī tuvinieki vai citas personas. No 01.01.2008. lietās, kur prasības summa nepārsniedz DKK 50 000 (aptuveni Ls 4710), personu tiesā var pārstāvēt jebkura persona, bet tādā gadījumā šīm pārstāvim ir īpaša atbildība, kuras regulējumu šobrīd izstrādā Dānijas Tieslietu ministrija. Gadījumā, ja personu tiesā pārstāv tuvinieks, viņam šādas īpašas atbildības nav.
11. Dānijā ir 3 iestādes, kas sniedz valsts nodrošināto juridisko palīdzību. Turklāt arī apdrošināšanas sabiedrības piedāvā juridisko pakalpojumu apdrošināšanu, kas ir viens no ģimenes apdrošināšanas veidiem. Valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība ietver: 1) juridisko pakalpojumu izmaksas. Šis pakalpojums pieejams personām, kuru ienākumi nepārsniedz DKK 248,000 (aptuveni Ls 23362 gadā jeb Ls 1947 mēnesī), bet laulātajiem – DKK 315,000 (aptuveni Ls 29673 gadā jeb Ls 2473 mēnesī). Par katru bērnu šī summa palielinās par DKK 42,000 (aptuveni Ls 3956 gadā jeb Ls 330 mēnesī).
12. Juridiskā palīdzība sedz 75 % no advokāta atlīdzības, bet ne vairāk par DKK 840. Ja tiek sniegta ilgstoša juridiskā palīdzība, tad nākamos izdevumus atlīdzina 50 % apmērā no advokāta pakalpojumiem, bet ne vairāk par DKK 1920.
13. Juristu, kas piedāvā valsts nodrošināto juridisko palīdzību, saraksts pieejams tiesās, sociālās palīdzības dienestos, pašvaldībās, juridiskās palīdzības administrācijā, patērētāju tiesību aizsardzības birojā un bibliotēkās.
14. Valsts nodrošināto juridisko palīdzību nesniedz par šādiem jautājumiem: 1) komercdarbību, 2) parādu atgūšanu, 3) valsts iestādēs kārtojamiem jautājumiem, ja attiecīgā iestāde piedāvā palīdzību, 4) tiesvedību.
15. Lūgumus par juridiskās palīdzības piešķiršanu tiesvedībai izskata Tieslietu ministrijas (Civilstyrelsent) Civillietu direktorāts, un to piešķir, ņemot vērā lietas izredzes. Šādu palīdzību praktiski nepiešķir komerclietās.
16. Brīvprātīgo juridisko palīdzību sniedz advokātu biroji un atsevišķi juristi. Dānijā ir vairāk nekā 100 šādu biroju, kas sniedz *pro bono* palīdzību. Palīdzības saņēmējiem atļauts palikt anonīmiem.

9.4. Igaunija

1. Igaunijā tikai advokāti var sniegt juridisko palīdzību klientiem Augstākajā tiesā. Citās tiesās juridisko palīdzību var sniegt personas ar juridisko izglītību.
2. Igaunijā advokātu profesija ir regulēta ar likumu, bet juristu profesija – nav.
3. Advokāti drīkst darboties kā maksātnespējīgo uzņēmumu administratori bez papildus licenču iegūšanas. Citām personām vajadzīga īpaša licence.
4. Advokātiem ir vienkāršota kārtība, kādā tie var aizstāvēt klientu krimināllietā.
5. 01.04.2008. Igaunijā bija 651 advokāts, 119 vecākie advokātu palīgi, 71 advokāta palīgs, 13 saistītie dalībnieki, 101 locekļi, kas apturējuši savu darbību.
6. Lai gan Igaunijā vairāk advokātu ir Tallinā un citās lielajās pilsētās, tomēr tāpēc, ka Igaunija ir maza, advokātu pārklājums valstī ir samērīgs.
7. Kopš 01.01.2006. advokātiem un to palīgiem ir pienākums periodiski turpināt savu izglītību. (Advokātu asociācijas likuma 44. panta 2. daļa)
8. Laika posms, kādā tiek vērtēta izglītības paaugstināšana, ir 5 gadi. Izglītības paaugstināšanas novērtēšanai tiek izmantota kredītpunktu sistēma. Katru gadu jāiegūst vismaz

10 kredītpunkti, bet 5 gadu laikā jāiegūst vismaz 80 kredītpunkti. Ja tiek pārsniegts kredītpunktu skaits, tos var pārcelt uz nākamo novērtējuma posmu, bet ne vairāk kā 24 kredītpunktus. Kredītpunktu skaits tiek apstiprināts, pamatojoties uz advokāta iesniegto atskaiti advokātu padomei, kas jāiesniedz vienu reizi 5 gados 15 dienas pirms vērtējuma perioda beigām. Atskaites formu apstiprina padome. Šāds ir kredītpunktu skaits par tālākizglītību (saīsināts):

Nr.	Nodarbība	Kredītpunktu (KP) skaits
1.	Juridiska satura kursu un lekciju apmeklēšana, piedalīšanās konferencē kā klausītājam	1 stunda = 1 KP
2.	Zinātniska publikācija	1 raksts = 8 KP
3.	Juridisku lekciju lasīšana	1 lekcijas stunda = 2 KP
4.	Maģistrantūras studijas tiesību zinātnē	1 lekcijas stunda – 1 KP
5.	Maģistra darba aizstāvēšana tiesību zinātnē	60 KP
6.	Doktorantūras studijas tiesību zinātnē	1 lekcijas stunda = 1 KP
7.	Doktora darba aizstāvēšana tiesību zinātnē	80 KP
8.	Bakalaura, maģistra vai doktora darba vadīšana tiesību zinātnē	8 KP
9.	Darbība Igaunijas Advokātu asociācijā (izņemot kopsapulcē)	1 gads = 8 KP
10.	Piedalīšanās Igaunijas advokātu asociācijas uzdevumā likumprojektu izstrādāšanā	1 juridiskais atzinums, cits dokuments = 8 KP
11.	Igaunijas advokātu asociācijas pārstāvība darba grupās	1 pārstāvība = 1 KP, bet ne vairāk kā 8 KP
12.	Lekciju apmeklēšana, kas nav tieši saistīta ar advokāta darbu (piemēram, biznesa vadība, marketings, dokumentu administrēšana, sarunu vešana, izdegšana darbā, klientu apkalpošana)	1 lekcija = 1 KP, tomēr nepārsniedzot 40% no kopējo KP skaita.

9. Igaunijas advokātu asociācija ved advokātu reģistru, kurā cita starpā ir ziņas par advokāta vārdu, uzvārdu, personas kodu, izglītību un akadēmisko grādu, dzīvesvietu, prakses vietas adresi, datumu, kad advokāts uzņemts asociācijā, profesionālo nosaukumu (advokāts vai palīgs), ziņas par darbības apturēšanu, izslēgšanas datums un pamats.
10. Igaunijā advokātiem obligāti jāapdrošina sava civiltiesiskā atbildība. Apdrošinājuma summa nedrīkst būt mazāka par EEK 1 000 000 (aptuveni Ls 44 900). (Advokātu asociācijas likuma 48. pants)
11. Arī personām, kuras ir tiesību zinātņu profesori, ir jākārto advokāta eksāmens.
12. Par advokātu nedrīkst kļūt personas, kurai atņemtas tiesības būt par tiesnesi, advokātu, prokuroru, notāru. Šim aizliegumam nav noilguma.
13. Goda (disciplinārlietu) tiesā ir 4 advokāti, 2 tiesneši un 1 jurists, kuru ieceļ Tartu Universitātes Juridiskā fakultāte. Šajā tiesā var iecelt personu, kura vismaz 10 gadus ir praktizējusi tiesības. (Advokātu asociācijas likuma 15. panta 3. daļa)
14. Viens no disciplinārsodiem ir soda nauda, kas nevar pārsniegt konkrētā advokāta 2 mēneša ienākumus. (Advokātu asociācijas likuma 18. panta 2. daļa)
15. Likumā precīzi noteikts, kādām ziņām par advokātu jābūt Advokātu padomes reģistrā. (Advokātu asociācijas likuma 21. pants)
16. Igaunijā arī ir advokātu palīgi un vecākie advokātu palīgi, kas strādā savu patronu uzraudzībā. (Advokātu asociācijas likuma 24., 25. pants)

17. Advokāta eksāmens ir jākārto, bet prakses prasības nav izvirzītas, ja persona ir tiesību zinātņu profesors vai atkal kļūst par advokātu pēc 5 gadu pārtraukuma. (Advokātu asociācijas likuma 26. panta 3. daļa)
18. Advokāts drīkst būt darba tiesiskajās attiecībās tikai tad, ja saņemta Advokātu padomes atļauja. (Advokātu asociācijas likuma 27. panta 1. daļa)
19. Arī Igaunijā advokāti dod zvērestu, kas ir salīdzinoši īsāks nekā Latvijā – tikai 1 teikumu garš. (Advokātu asociācijas likuma 28. panta 2. daļa) [168]
20. Igaunijas advokātu asociācijā pastāv profesionālās piemērotības vērtējuma komiteja, kas izveidota uz 5 gadiem un kurā darbojas 11 locekļi – 6 advokāti, 2 tiesneši, 1 Tieslietu ministrijas pārstāvis, 1 prokurors, 1 Tartu Universitātes Juridiskās fakultātes iecelts jurists. (Advokātu asociācijas likuma 29. pants)
21. Advokāta eksāmeni ir: advokāta eksāmens, advokāta palīga eksāmens un vecākā advokāta palīga eksāmens. Eksāmeniem jānotiek vismaz 1 reizi 2 mēnešos. (Advokātu asociācijas likuma 31. pants)
22. Patronam var būt 3 palīgi, bet ar Advokātu padomes atļauju arī vairāk. Ja palīgs nevar atrast patronu, tādu viņam ieceļ Advokātu padome (Advokātu asociācijas likuma 39. panta 3., 4. daļa)
23. Advokātam ir pienākums vest lietu reģistru, kurā tas darbojas kā pārstāvis. (Advokātu asociācijas likuma 44. panta 1. daļa)
24. Advokātu birojs un advokāts ir solidāri atbildīgi par klientam nodarītajiem zaudējumiem un kaitējumu. (Advokātu asociācijas likuma 47. pants)
25. Advokātu birojs var darboties kā: 1) pilnsabiedrība, 2) komandītsabiedrība, 3) sabiedrība ar ierobežotu atbildību vai 4) akciju sabiedrība. Viens advokāts var darboties tikai vienā sabiedrībā. (Advokātu asociācijas likuma 50. pants)
26. Advokātu biroja nosaukumā jābūt vārdiem „advokātu birojs" vai „advokāts". (Advokātu asociācijas likuma 52. pants)
27. Ar klientiem jāslēdz rakstisks līgums. (Advokātu asociācijas likuma 55. panta 1. daļa)
28. Advokāts pārstāv klientu gan uz paša advokāta izrakstīta dokumenta (ordera) pamata, gan likumā noteiktos gadījumos – uz notariāli apliecinātas pilnvaras pamata. (Advokātu asociācijas likuma 57. pants)
29. Par advokāta atlīdzību vienojas tikai advokāts ar klientu. Advokātu padome nenosaka ierobežojumus. (Advokātu asociācijas likuma 60. pants)
30. Likums nosaka advokāta atlīdzības veidus: 1) stundu likme, 2) fiksēta summa, 3) atkarībā no vinnesta. (Advokātu asociācijas likuma 61. pants)
31. Likums nosaka advokāta izrakstītā rēķina saturu, norādot izmaksas un cenu. (Advokātu asociācijas likuma 63. pants)
32. Valsts nodrošināto juridisko palīdzību drīkst sniegt tikai advokāti. Valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība ir pilnīgi vai daļēji bez maksas.
33. Lai gan advokātiem nav obligāti jāpiedalās valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanā, tomēr Advokātu padomei un prokuroram ir pienākums atrast advokātus, kas to dara. [Šobrīd tiek gatavots likumprojekts, saskaņā ar kuru advokātu varēs noteikt tikai advokātu padome]
34. Advokātam ir obligāti jāpiedalās tikai kā aizstāvim kriminālllietās un atsevišķos pirmstiesas izmeklēšanas posmos. Arī kriminālllietās un civillietās kasācijas sūdzību var iesniegt tikai advokāts. Augstākajā tiesā civillietās un administratīvajās lietās personu drīkst pārstāvēt tikai advokāts, atskaitot juridisko personu pārstāvību.

[168] Aptuvens tulkojums: Es zvēru palikt uzticīgs Igaunijas Republikai un tās konstitucionālajai iekārtai un pildīt visus pienākumus, ko uzlikt advokāta profesija."

35. Atbildot uz jautājumiem par problēmām advokatūrā, Igaunijas Advokātu asociācijas pārstāvis norādīja, ka advokāti nav bijuši apmierināti ar advokatūras likumu, kas pārkāpa advokātu asociācijas neatkarības un pašpārvaldes principu. Šāda problēma radās tāpēc, ka likumprojekts nebija apspriests ar advokātu padomi.

9.5. Kipra

1. Advokāti praktizē pilnsabiedrībās, komandītsabiedrībās vai sabiedrībās ar ierobežotu atbildību. (Advokātu likuma 2. pants)
2. Kiprā par advokātu var kļūt persona, kas ir studējusi Grieķijā, Turcijā, Apvienotajā Karalistē vai Īrijā. (Advokātu likuma 4. pants)
3. Kiprā ir advokāta palīgi, kuriem šī statusa laikā ir praktizēšanas ierobežojumi. (Advokātu likuma 4A., 4B. pants)
4. Advokāta eksāmeni notiek 3 reizes gadā, apmēram reizi 4 mēnešos. (Advokātu likuma 5. panta 3. daļa)

9.6. Lietuva

1. Advokātu palīdzība tiek sniegta par atlīdzību. (Advokatūras likuma 2. panta 1. daļa)
2. Tikai advokāti, advokātu palīgo un advokātu biroji var sniegt juridisko palīdzību. (Advokatūras likuma 2. panta 2. daļa)
3. Tāpat kā Latvijā (bet kā nevienā citā Eiropas likumā) ir noteikts, ka advokātu darbība nav saimnieciski komerciāla darbība. (Advokatūras likuma 4. panta 3. daļa)
4. Advokāts drīkst arī darboties kā maksātnespējas, īpašuma vai mantojuma administrators, lobētājs, likvidators, kurators, testamenta izpildītājs, īpašuma trasts, patenta pilnvarotais, šķīrējtiesnesis, mediators, samierinātājs, juridiskais eksperts. Advokāts var būt arī juridisko personu pārvaldes institūcijās, tač5. u nedrīkst par to saņemt atlīdzību, bet tikai bonusus. (Advokatūras likuma 4. panta 4. daļa)
6. Advokātam ir tiesības specializēties. (Advokatūras likuma 6. pants)
7. Lai kļūtu par advokātu, cita starpā jāiesniedz īpaša satura ārsta izziņa par veselības stāvokli. (Advokatūras likuma 7. panta 1. daļa 3. punkts)
8. Likums cita starpā noteic, ka augsts morālais standarts advokātam nav tad, ja viņš lieto alkoholu, psihotropās, narkotiskās vai toksiskās vielas. (Advokatūras likuma 8. panta 3. punkts)
9. Advokāta amata pretendenta iesniegums ar lūgumu uzņemt advokātu skaitā tiek izskatīts 45 dienu laikā pēc visu dokumentu iesniegšanas, turklāt – pretendenta klātbūtnē. Advokātu padomes negatīvo lēmumu var pārsūdzēt Viļņas apgabaltiesā 30 dienu laikā. (Advokatūras likuma 10. pants)
10. Advokātu padome 7 dienu laikā pēc personas uzņemšanas par advokātu iekārto advokāta lietu. (Advokatūras likuma 12. pants)
11. Advokāta eksāmens notiek vismaz 1 reizi ceturksnī. (Advokatūras likuma 14. panta 2. daļa)
12. Lietuvā advokāts var izvēlēties vienu no 2 veidu zvērestiem, kuru nodot. Tie atšķiras tikai ar to, ka viena zvēresta beigās ir papildus teikums: „Lai Dievs man palīdz!" Advokāts nodod zvērestu, tērpies advokāta talārā. (Advokatūras likuma 19. panta 2. un 4. daļa)
13. Advokātam ir pienākums apdrošināt savu civiltiesisko atbildību par zaudējumiem, kuru vērtība pārsniedz LTL 1000 (aptuveni Ls 204). Minimālā apdrošinājuma summa ir LTL 100 000 (aptuveni Ls 20 400). Advokātam ir pienākums apdrošināšanas polisi uzrādīt gan Advokātu padomei, gan klientam. (Advokatūras likuma 20. panta 1., 4. un 8. daļa)

14. Advokāti var praktizēt vienīgi individuāli, līgumsabiedrībā (bez juridiskas personas statusa) vai nodibinot juridisku personu – profesionālu advokātu personālsabiedrību. (Advokatūras likuma 21. panta 1. daļa)
15. Likumā noteiks, ka advokātam obligāti jābūt reģistratūrai, telefonam, korespondences pieņemšanai darba dienās, kā arī citiem līdzekļiem pienācīgai darbību realizēšanai un klientu pieņemšanai. Tāpat jābūt izkārtnei redzamā vietā ar advokāta prakses vietas nosaukumu. Advokāta prakses vieta var atrasties tajā pašā ēkā, kur tiesa, policija vai prokuratūra, tikai ar Advokātu padomes atļauju. (Advokatūras likuma 22. pants)
16. Sniedzot juridisko palīdzību, advokāts uzrāda līgumu vai izvilkumu no tā (ar vārdu, biroja nosaukumu, līguma noslēgšanas datumu, piešķirtajām tiesībām, advokāta parakstu), orderi kriminālllietā vai lēmumu par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanu. (Advokatūras likuma 49. pants)

9.7. Norvēģija

1. Norvēģijā juridiskos pakalpojumus visā pilnībā var sniegt personas, kas ir licencēti advokāti. Tomēr šī prasība neattiecas uz tālāk uzskaitītajām personām, un atsevišķus pakalpojumus var sniegt: 1) personas, kurām ir jurista kvalifikācija. Tās var sniegt juridisko palīdzību, strādājot vienam īpašniekam piederošā sabiedrībā, kas pieder pašam juristam; 2) personas, kas ir licencēti auditori. Tās var sniegt palīdzību par gada nodokļu atskaišu aizpildīšanu, komersantu atskaitēm, nodokļu prasībām un par attiecībām ar nodokļu iestādēm; 3) personas, kurām ir pietiekama izglītība īpašās tiesību jomās. Tās var sniegt juridisko palīdzību tikai šajās jomās, ja to atļauj Advokātu uzraudzības padome; 4) šerifi saskaņā ar 16.06.1961. likumu Nr. 7; 5) ārvalstu advokāti, ja to atļauj Karalis. (Tiesu likuma 218. pants)
2. Personas, kas sniedz juridisko palīdzību saskaņā ar 1. punkta apakšpunktos minētajiem izņēmumiem, nedrīkst piedalīties kā juridiskās palīdzības sniedzējs tiesas procesos, ja vien viņam nav atļaujas to darīt kā padomdevējam civillietā vai aizstāvim saskaņā ar likumu vai ar īpašu tiesas atļauju konkrētajā gadījumā. (Tiesu likuma 218. pants)
3. Juridisko palīdzību var sniegt arī valsts un pašvaldību iestādes. (Tiesu likuma 218. pants)
4. Juristiem, kas nav advokāti, vajadzīgas īpašas atļaujas, lai sniegtu juridisko palīdzību, kā arī tiem vajadzīgas īpašas atļaujas, lai piedalītos tiesas sēdē. Šādas atļaujas tiek piešķirtas atsevišķiem studentiem – ideālistiem un dažām organizācijām.[169] Personām, kas nav advokāti, netiek piešķirtas atļaujas uzstāties kā juridiskās palīdzības sniedzējam Augstākajā tiesā.
5. Likums advokātam neprasa uzrādīt kādu īpašu pilnvaru. Ja advokāts apgalvo, ka tas pārstāv kādu personu, tas tiek pieņemts par patiesību, ja vien nerodas šaubas.
6. Tiesas procesā tiesnesis var prasīt, lai personu pārstāvētu advokāts.
7. Kriminālllietās valdība nodrošina tiesājamajam advokātu aizstāvības sniegšanai.
8. Ja persona pelna mazāk nekā NOK 230 000 (ap Ls 20 000 gadā jeb Ls 1673 mēnesī), tā var saņemt valsts nodrošināto bezmaksas juridisko palīdzību atsevišķa veida lietās:

- dažās laulības šķiršanas lietās,
- darbinieka atlaišanas lietās,
- īres līguma izbeigšanas lietās,
- personai nodarītā kaitējuma lietās,
- dažu sūdzību lietās par sociālajiem pabalstiem.

[169] Šādu skaidrojumu pētījuma autorei sniedzis Norvēģijas advokātu biroja advokāts Jan Rino Austdal. Skat. šī advokātu biroja mājas lapu www.advokatenhjelperdeg.no

9. Neraugoties uz personas ienākumiem, tā var saņemt valsts nodrošināto bezmaksas juridisko palīdzību par šādām lietām:
- bērna labklājība;
- patvērums, izraidīšana no valsts;
- aizgādnības nodibināšana;
- pretošanās militārajai varai;
- kompensācijas saņemšana kriminālllietās;
- slikta izturēšanās no tuvinieku puses;
- kompensācija par nepamatotām kriminālllietām;
- neapmierinoša psihiskās veselības aprūpe;
- piespiedu laulība;
- jautājuma apsvēršana par ziņošanu par izvarošanu vai cilvēku tirdzniecību.

10. Advokāti var brīvprātīgi izlemt – piedalīties vai nepiedalīties valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanā.
11. Norvēģijas advokātu asociācijā biedri iestājas, iemaksājot drošības naudu (Norvēģijas advokātu asociācijas reglamenta 2. nodaļas 2.1. pants pirmās daļas 1. punkts);
12. Norvēģijas advokātu asociācijā var iestāties arī juristi, kuri strādā valsts vai pašvaldību dienestā, ja to atļauj Karalis (Norvēģijas advokātu asociācijas reglamenta 2. nodaļas 2.1. pants pirmās daļas 2. punkts, Advokātu noteikumi 11.-1. pants);
13. Personas var saglabāt Norvēģijas advokātu asociācijas biedra statusu arī laikā, kad viņi nepraktizē (Norvēģijas advokātu asociācijas reglamenta 2. nodaļas 2.1. pants otrā daļa);
14. Norvēģijas advokātu asociācijas biedrs pieder reģionam, kurā viņš galvenokārt praktizē vai arī dzīvo. Šaubu gadījumā jautājumu izlemj ģenerālsekretārs (Norvēģijas advokātu asociācijas reglamenta 2. nodaļas 2.2. pants trešā daļa);
15. Norvēģijas advokātu asociācijā ir Uzraudzības padome, kurā cita starpā darbojas katra reģiona advokātu priekšsēdētājs (Norvēģijas advokātu asociācijas reglamenta 3. nodaļas 3.1. pants pirmās daļas a) punkts);
16. Norvēģijas advokātu asociācijā ir Valde, kurā ir 10 locekļi, no kuriem 4 ir no Oslo, bet pārējie – no citiem Norvēģijas reģioniem. Valdes locekļi tiek ievēlēti uz 4 gadiem un viņi nevar tikt ievēlēti atkārtoti, atskaitot gadījumu, ja tiek ievēlēti priekšsēdētāja amatā. Katrus 2 gadus tiek pārvēlēti 5 Valdes locekļi (Norvēģijas advokātu asociācijas reglamenta 4. nodaļas 4.1. panta pirmā, trešā un ceturtā daļa);
17. Norvēģijas advokātu asociācija ir sadalīta 20 teritoriālos reģionos ar reģionālo valdi katrā reģionā. Notiek arī reģionālās sanāksmes (Norvēģijas advokātu asociācijas reglamenta 5. nodaļas 5.1. un 5.2. pants);
18. Norvēģijas advokātu asociāciju pārstāv ģenerālsekretārs, kuram savu pilnvaru laikā nav ļauts praktizēt ar atsevišķiem izņēmumiem (Norvēģijas advokātu asociācijas reglamenta 6. nodaļas 6.1. pants otrā daļa);
19. Visiem Norvēģijas advokātu asociācijas aktīvajiem biedriem [170] ir pienākums obligāti turpināt savu tālākizglītību – par jaunumiem jurisprudencē, padziļinātas zināšanas. Norvēģijas advokātu asociācija nodarbojas ar šādu valsts mērogā esošu un par saprātīgām cenām piedāvātu kursu esamību. Par šīs prasības neievērošanu var tikt noteiktas sankcijas (Norvēģijas advokātu asociācijas reglamenta 12. nodaļas 12.1. pants pirmā - ceturtā daļa);
20. Advokātu padome var izplatīt tādu informāciju, kas varētu būt noderīga juridiskās palīdzības meklētājiem (Advokātu noteikumi 1.-3. pants);
21. Advokātiem un juristiem, kuri sniedz juridisko palīdzību saskaņā ar atļauju, nav jāmaksā biedra nauda, nav jākārto uzskaite un nav jāapdrošina atbildība, ja viņi strādā universitātē un

[170] Tādiem, kas nav apturējuši savu darbību.

profesionālo darbību veic vienīgi rakstveida juridisko atzinumu veidā (Advokātu noteikumi 1.-4. pants);

22. Advokātiem un juristiem, kuri sniedz juridisko palīdzību saskaņā ar atļauju, ir jāiesniedz Advokātu padomē paziņojums par nodrošinājumu NOK 5 000 000 apmērā (apmēram Ls 436 500), kas saturiski ir tuvs civiltiesiskās atbildības apdrošināšanai (Advokātu noteikumi 2.-1., 2.-2. u.c. pants);
23. Advokātiem, kuri strādā valsts vai pašvaldību dienestā, un kuri veic tikai sava darba devēja uzdevumus, ir atbrīvoti no pienākuma iesniegt šādu nodrošinājumu. Ja, savukārt, viņi vēlas uzņemties papildu darbus, šāds nodrošinājums ir jāiesniedz (Advokātu noteikumi 1.-1. pants);
24. Disciplinārlietu komitejā ir 5 locekļi – tiesnesis kā priekšsēdētājs, 2 advokāti un 2 personas, kas nav advokāti vai tiesneši. Locekļus ieceļ Karalis uz 2 gadiem (Advokātu noteikumi 5.-1. panta pirmā daļa);
25. Advokātu licencēšanas (uzņemšanas) komisijā ir 3 locekļi – tiesnesis kā priekšsēdētājs, Advokātu uzraudzības padomes valdes priekšsēdētājs un Advokātu disciplinārlietu komitejas priekšsēdētājs (Advokātu noteikumi 6.-1. panta pirmais punkts);
26. Lai varētu praktizēt kā advokāts, personai jāpierāda, ka tā apguvusi noteiktus kursus, kas svarīgi advokātam. Tieslietu ministrija nosaka šo kursu saturu (Advokātu noteikumi 8.-2. pants).
27. Lai kļūtu par advokātu, personai vispirms ir jāstrādā vai nu par advokāta vai tiesneša palīgu vismaz 2 gadus, jāapmeklē advokātu sagatavošanas kursus, ieskaitot ētikas kursus. Personai arī jāpierāda sava tiesvedības pieredze - dalība vismaz 3 civillietās. Divas no šīm civillietām var aizstāt ar dalību krimināllietās, kur 1 civillieta līdzinās 2 krimināllietām, jo tās tiek prezumētas par juridiski vieglākām (Advokātu noteikumi 8.-1. pants).
28. Norvēģijā ir aptuveni 4,7 miljoni iedzīvotāju un aptuveni 7700 advokātu.[171] Tātad uz 610 iedzīvotājiem ir 1 advokāts. Aptuveni puse no advokātiem strādā Oslo, kur dzīvo tikai 500 000 iedzīvotāju. Tādējādi Oslo uz 130 iedzīvotājiem ir 1 advokāts. Pārējās valsts daļās advokātu izvietojums ir ļoti nevienmērīgs, kas skaidrojams ar ekonomisko aktivitāti un iedzīvotāju maksātspēju. Norvēģija šo situāciju necenšas mākslīgi risināt, jo aizvien labāk advokāti un klienti spēj sazināties ar moderno tehnoloģiju palīdzību.
29. Advokātu atlīdzības likmes likums neregulē. Tomēr darbojas vispārējs princips, ka cena nedrīkst būt pārmērīgi augsta. Aizliegts arī aprēķināt atlīdzību kā daļu no vinnesta (piemēram, 1/3 no vinnesta). Ir atļauts vienoties par lielāku atlīdzību par labu vinnestu un darbu bez atlīdzības par zaudējumu.
30. Norvēģijā ir šādi problēmjautājumi, kas tiek pašreiz risināti saistībā ar advokatūras darbību:

- bezmaksas juridiskā palīdzība. Palīdzība vajadzīga vairāk cilvēkiem, nekā to pašreiz iespējams nodrošināt. Vienas stundas likme šobrīd ir ap NOK 1500 (ap Ls 131). Tas rada plaisu starp tiem, kas var un kas nevar atļauties saņemt juridisko palīdzību. Valdība šobrīd izstrādā jaunu likumu par plašāku piekļuvi bezmaksas juridiskajai palīdzībai;
- ētikas jautājumi. Advokātu asociācija ik gadu saņem ap 500 sūdzību, no kurām par pamatotām tiek atzītas ap 40% sūdzību;
- advokatūras tēls sabiedrībā. Pētījumi liecina, ka advokāti atrodas uzticamo profesiju lejas daļā. Sabiedrība tos uzskata par ciniskiem un alkatīgiem. Advokāta kā tiesību aizstāvja loma ir jāpastiprina.

[171] Latvijā dzīvo 2 271 000 iedzīvotāju un Latvijā strādā ap 854 advokātu. Tātad uz 2659 iedzīvotājiem ir 1 advokāts.

9.8. Polija

1. Likumā par advokāta profesiju noteikts, kādā formā advokāts var praktizēt:
   advokāta birojā (*kancelaria*);
   advokātu asociācijā (*zespół adwokacki*);
   reģistrētā personālsabiedrībā (*spółka jawna*);
   civiltiesiskā personālsabiedrībā (*spółka cywilna*);
   profesionālā personālsabiedrībā (*spółka partnerska*);
   vai personālsabiedrībā ar ierobežotu atbildību jeb komandītsabiedrībā (*spółka komandytowa*), kurā darbojas tikai advokāti vai arī advokāti un juristi (*radca prawny*).
2. Polijā advokāti arī nodod zvērestu.
3. Advokātiem obligāti jāapdrošina sava civiltiesiskā atbildība. Tas nav jādara, ja prakse ir apturēta. (Likums par advokāta profesiju. 8a. pants)
4. Polijas Advokātu padome katru gadu iesniedz Polijas prezidentam ziņojumu par savu darbību un norāda uz nozares problēmām. (Likums par advokāta profesiju. 13. pants)
5. Tieslietu ministrs, uzklausot Polijas advokātu padomes viedokli un valsts juristu Padomes viedokli, nosaka advokāta atlīdzības lielumu, kāds var būt piedzenams tiesas ceļā, ar noteikumu, ka var būt ne vairāk kā 6 reizes augstāks atlīdzības lielums, ievērojot lietas sarežģītību un citus apstākļus. (Likums par advokāta profesiju. 16. pants)
6. Likumā nostiprinātas advokāta tiesības uz apmaksātu atvaļinājumu. (Likums par advokāta profesiju. 23. pants)
7. Ja advokāts atsakās no viņam izdotās klienta pilnvaras, viņam tomēr jāturpina pildīt savus pienākumus 2 nedēļas. (Likums par advokāta profesiju. 27. panta 2. daļa)
8. Disciplinārlietas izskata disciplinārlietu tiesas un kā apelācijas instance – Augstākā Disciplinārlietu tiesa, kurā ir 23 locekļi un 3 vietnieki, kas izskata lietas 3 personu sastāvā. (Likums par advokāta profesiju. 63. pants)
9. Lai kļūtu par advokātu, personai jābūt ar maģistra grādu tiesību zinātnēs. (Likums par advokāta profesiju. 65. pants)
10. Lai kļūtu par advokātu, personai jāiziet praktiskā apmācība un jānokārto advokāta eksāmens. Tomēr šīs prasības neattiecas uz personām, kas ir: 1) profesori un habilitētie zinātņu doktori; 2) nokārtojušas tiesneša, prokurora, jurista un notāra eksāmenu.
11. Advokāta eksāmens jākārto, bet praktiskās apmācības nav jāiziet: 1) tiesību zinātņu doktoriem, 2) personām, kas 5 gadus strādājušas juridiskā profesijā. (Likums par advokāta profesiju. 66. pants)
12. Personas, kas strādājušas par tiesnešiem vai prokuroriem, 2 gadus pēc šīs nodarbošanās izbeigšanas, nedrīkst strādāt par advokātu tajā pašā reģionā. Tomēr šis aizliegums neattiecas uz Konstitucionālās tiesas, Augstākās tiesas tiesnešiem un Ģenerālprokuratūras prokuroriem. (Likums par advokāta profesiju. 67. pants)
13. Advokātam jāziņo par savas prakses vietas maiņu 30 dienas pirms tas notiek. (Likums par advokāta profesiju. 71. pants)
14. Advokātam var būt tikai viena prakses vieta. (Likums par advokāta profesiju. 71b. pants)
15. Advokātu eksāmens notiek 1 reizi gadā, ne vēlāk kā 30. septembrī. (Likums par advokāta profesiju. 75a. pants)
16. Katru gadu Tieslietu ministrs izveido personu grupu, kas sagatavo advokāta eksāmena jautājumus. Šajā grupā ir 5 personas – 3 no Tieslietu ministrijas un 2 no Advokātu padomes (Likums par advokāta profesiju. 75b. pants)
17. Līdz katra gada 30. jūnijam oficiālajā laikrakstā tiek publicēts paziņojums par advokāta eksāmena kārtošanas laiku un pieteikšanos. (Likums par advokāta profesiju. 75c. pants)
18. Maksa par advokāta eksāmena kārtošanu nedrīkst būt augstāka par 1 minimālo mēneša darba algu. (Likums par advokāta profesiju. 75da. pants)

19. Eksāmena komisiju izveido Tieslietu ministrs. Tajā ietilpst 7 locekļi – 3 no Tieslietu ministrijas (te var būt arī tiesnesis vai atvaļināts tiesnesis), 2 no Advokātu padomes, 1 akadēmiķis vai lektors, 1 prokurors vai atvaļināts prokurors. Eksāmenu komisijas locekļi nedrīkst piedalīties, ja kāds no advokāta eksāmena kārtotājiem ir viņu radinieks, darbinieks, dzīvesbiedrs, u.c. (Likums par advokāta profesiju. 75e. un 75g. pants)
20. Eksāmenu komisijas darbu apmaksā Tieslietu ministrija. (Likums par advokāta profesiju. 75e. panta 11. daļa)
21. Eksāmenā ir 250 jautājumi (3 iespējamās atbildes, no kurām 1 ir pareiza). (Likums par advokāta profesiju. 75i. pants)
22. Advokātu kandidātu praktiskā apmācība ilgst 3,5 gadus, kuriem vismaz 6 mēneši jānostrādā tiesā, prokuratūrā, notāru birojā vai citā valsts iestādē. (Likums par advokāta profesiju. 76. pants)
23. Pēc prakses nokārtošanas jāliek vēl viens advokāta eksāmens, kas sastāv no rakstveida un mutvārdu daļas. Te jārisina kāzuss, kura sekmīga nokārtošanas gadījumā var kārtot mutvārdu daļu. (Likums par advokāta profesiju. 78., 78e., 78f. pants)
24. Par advokāta pieļautu disciplināro pārkāpumu var uzlikt arī soda naudu – 5 – 50 ikmēneša parastās likmes advokāta atskaitījumu gadījumā. Palīgiem soda nauda nav piemērojama. (Likums par advokāta profesiju. 82., 83. pants) [172]

9.9. Portugāle

1. Portugālē drīkst praktizēt tikai reģistrēti juristi, tāpēc visiem ir obligāti jāreģistrējas Portugāles advokātu asociācijā. Saskaņā ar Portugāles 24.08.2004. likumu par juristiem un advokātiem Nr. 49/2004 šī likuma pārkāpēji saucami pie kriminālatbildības.
2. Juristiem ir tiesības arī apliecināt parakstus, tulkojumus, kas agrāk bija tikai notāru kompetencē.
3. Advokāta palīgi var piedalīties tiesā bez patrona uzraudzības vienkāršās krimināllietās vai civillietās, kur prasības summa nepārsniedz EUR 3800 (apmēram Ls 2671), vienkāršās laulības šķiršanas lietās pēc abpusēja pieteikuma, u.tml.
4. Advokāta palīgiem jāmācās 30 mēnešus. Mācības sadalītas 2 posmos: 1) biroja prakse – patrona vadībā, turklāt jāpiedalās mācību konferencēs. Šis posms beidzas ar rakstveida eksāmenu. 2) prakse tiesā, sniedzot bezmaksas pakalpojumus. Šis posms beidzas ar mutisku eksāmenu.
5. Portugāles Civilprocesa likuma 32. pants noteic, ka prasītājiem jābūt ar juridisko pārstāvību lietās, kur iespējamā prasības summa ir EUR 15000 (apmēram Ls 10542), vai kur iespējama apelācija vai kasācija.
6. Advokātu asociācijas statūti aicina advokātus sniegt juridisko palīdzību sabiedrības labā bez maksas. Tomēr advokāti bez brīvi izvēlēties – darīt to, vai nē. Portugāles valdība ar Sociālā nodrošinājuma departamenta palīdzību analizē bezmaksas juridiskās palīdzības lūgumus un sadarbībā ar Advokātu asociāciju sniedz bezmaksas juridisko palīdzību.
7. 2003. gadā Portugālē bija ap 20 000 juristu, no tiem gandrīz ½ jeb 9958 advokāti praktizēja galvaspilsētas Lisabonas reģionā. Pārējos 6 valsts reģionos praktizēja ievērojami mazāk advokātu. Zinot, ka Portugālē dzīvo ap 9,9 miljoni iedzīvotāju, iznāk, ka uz 1 advokātu valstī ir 495 iedzīvotāji.
8. Advokātiem tiesas sēdē ir tiesības runāt ar tiesu sēžot, nevis pieceļoties. Advokātiem jānēsā melnas mantijas.

[172] Latvijas gadījumā parastais atskaitījums PVN maksātājiem ir Ls 25 mēnesī. Attiecīgi, soda nauda 5 – 50 atskaitījumu apmērā būtu Ls 125 – Ls 1250.

9. Advokātiem ir tiesības arī bez pilnvaras uzrādīšanas saņemt no valsts vai tiesu iestādēm visa veida dokumentus priekšrocības kārtībā. – Statūtu 74. pants.
10. Advokātu atlīdzību nosaka, vienojoties ar klientu, tomēr ņemot vērā to, ka atlīdzība ir adekvāta un saprātīga ekonomiska kompensācija par sniegtajiem pakalpojumiem, ņemot vērā, lietas sarežģītību un steidzamību, sniegtā pakalpojumu intelektuālo ieguldījumu un radošo pieeju, pavadīto laiku, advokāta atbildību, galīgo iznākumu, citus profesionālos pakalpojumus. Pašreiz advokātu atlīdzība svārstās no EUR 50 – 75 (mazos advokātu birojos, individuāli praktizējošiem advokātiem) līdz EUR 200 – 300 (lielos birojos) par stundu.
11. Par valsts nodrošināto juridisko palīdzību atlīdzības apmērs ir noteikts.
12. Portugāles advokātu asociācija cita starpā norāda uz šādiem problēmjautājumiem saistībā ar advokātu darbību: 1) profesionālā ētika, 2) pašreklāmas ierobežojumi, 3) profesijas publiskais tēls, 3) prakses organizēšana, 4) jaunu advokātu grūtības piesaistīt klientus, 5) advokātu „pārprodukcija" un esošo advokātu vēlme ierobežot advokātu skaitu, kā arī ierobežot Juridiskajās fakultātēs uzņemto personu skaitu;
13. Tālākizglītība un izglītības paaugstināšana advokātiem nav obligāta.

9.10. Rumānija

1. Likumā cita starpā noteikts, ka advokāts var darboties arī kā mediators. (Likums par advokāta profesijas organizāciju un darbību. 3. panta 1. daļas f) punkts)
2. Likumā cita starpā noteikts, ka personai jābūt medicīniski veselai, lai varētu praktizēt kā advokāts. Par to pat jāiesniedz ārsta izziņa. (Likums par advokāta profesijas organizāciju un darbību. 11. panta 1. daļas d) punkts, 2. daļa)
3. Advokāta darba nav savienojams ne ar vienu citu darbu, par ko tiek saņemta atlīdzība, kā arī darbība tirdzniecībā. (Likums par advokāta profesijas organizāciju un darbību. 14. panta a) un c) punkts)
4. Advokāta darbs ir savienojams ar deputāta darbu pašvaldībās, kā arī ar arbitra (šķīrējtiesneša), mediatora, samierinātāja vai pārrunu vedēja, nodokļu un cita veida konsultanta, tulka un maksātnespējas procesa administratora darbu. (Likums par advokāta profesijas organizāciju un darbību. 15. pants)
5. Advokāta eksāmens nav jāliek tiesību zinātņu profesoriem, kā arī personām, kas tieši pirms advokāta statusa iegūšanas ir vismaz 10 gadus praktizējušas kā tiesnesis, prokurors, notārs vai jurists. (Likums par advokāta profesijas organizāciju un darbību. 16. panta 2. daļa)
6. Uzsākot advokāta praksi, personai tiek noteikts 2 gadus ilgs pārbaudes laiks patrona uzraudzībā. Pēc pārbaudes laika beigām personai jākārto eksāmens, lai iegūtu patstāvīgo advokāta statusu. Ja persona 3 reizes izkrīt eksāmenā, to atskaita no advokātu skaita. (Likums par advokāta profesijas organizāciju un darbību. 15. pants)
7. Par advokāta palīga patronu var būt advokāts ar vismaz 6 gadu advokāta darba pieredzi un labu profesionālo reputāciju. (Likums par advokāta profesijas organizāciju un darbību. 18. pants)
8. Advokāts nevar praktizēt tajās tiesās vai sniegt juridisko palīdzību tajā prokuratūrā, kurā strādā viņa radinieki. (Likums par advokāta profesijas organizāciju un darbību. 20. pants)
9. Advokāts nodod zvērestu, kas ir lakonisks un sastāv no 2 teikumiem, turklāt 2. teikums skan: „Lai palīdz man Dievs!" (Likums par advokāta profesijas organizāciju un darbību. 21. panta 1. daļa)
10. Pārbaudes laikā advokāts drīkst piedalīties 1. instances tiesā civillietās. Pastāvīgais advokāts drīkst piedalīties visu līmeņu visu veidu tiesās, izņemot Augstāko tiesu un Konstitucionālo tiesu, kurā tas var piedalīties tikai pēc 5 gadu nepārtrauktas advokāta prakses. (Likums par advokāta profesijas organizāciju un darbību. 22. pants)

11. Advokātam ar klientu ir jānoslēdz rakstveida līgums par juridiskās palīdzības sniegšanu, kas jāreģistrē advokāta lietvedības reģistrā. (Likums par advokāta profesijas organizāciju un darbību. 28. panta 1. daļa)
12. Strīdus starp advokātu un klientu par atlīdzības lielumu izšķir Advokātu padomes priekšsēdētājs. Viņa lēmumu var pārsūdzēt Advokātu padomē. (Likums par advokāta profesijas organizāciju un darbību. 31. pants)
13. Advokātiem ir pašiem sava sociālā nodrošinājuma sistēma. Ir izveidots arī Advokātu apdrošināšanas nams. Visiem advokātiem ir pienākums piedalīties šajā apdrošināšanas veidojumā. (Likums par advokāta profesijas organizāciju un darbību. 32. pants, 75. – 80. pants)
14. Tieslietu ministrijai ir pienākums tiesas ēkās nodrošināt telpas advokātu darbībai. (Likums par advokāta profesijas organizāciju un darbību. 36. pants)
15. Advokātiem ir pienākums apdrošināt savu civiltiesisko atbildību. (Likums par advokāta profesijas organizāciju un darbību. 40. pants)
16. Advokātam tiesā ir jāvalkā talārs. (Likums par advokāta profesijas organizāciju un darbību. 45. pants)
17. Advokātu padome nodrošina, lai pēc tiesas vai citas iestādes pieprasījuma personai, kura to nevar finansiāli atļauties, tiktu nodrošināta advokāta palīdzība. Advokātu padome organizē advokāta palīdzības sniegšanas pakalpojumus katrā tiesā. Ja advokāta palīdzību lūdz sniegt tiesa, advokāta pakalpojumus apmaksā Tieslietu ministrija. Ja advokāta palīdzību lūdz sniegt vietējās pārvaldes iestādes, tās apmaksā advokāta pakalpojumus. (Likums par advokāta profesijas organizāciju un darbību. 68., 69. pants)

9.11. Skotija

1. Juridisko palīdzību sniedz gan advokāti, gan solisitori.
2. Advokāti var uzstāties visās tiesās, bet solisitori – zemākā līmeņa tiesās, ja vien nelūdz piešķirt īpašu atļauju uzstāties arī augstāka līmeņa tiesās.
3. Advokātam nav vajadzīgs īpašs dokuments, lai apliecinātu savas tiesības uzstāties klienta vārdā.
4. Gadījumā, ja persona nespēj apmaksāt juridisko palīdzību, bet uz to neattiecas arī valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības normatīvi, bezmaksas juridisko palīdzību piedāvā Advokātu fakultāte (padome). Advokāti paši brīvprātīgi darbojas šajā bezmaksas juridiskās palīdzības sniegšanas procesā.

9.12. Slovākija

1. Juridisko palīdzību sniedz juristi, kā arī citas fiziskas un juridiskas personas, kas gan ir tikai Eiropas advokāti. (Likums Nr. 586/2003 *Coll*. par jurista profesiju. 1. panta 3. daļa)
2. Par advokātu uzņem personu, kas cita starpā ir 3 gadus strādājusi par advokāta palīgu. (Likums Nr. 586/2003 *Coll*. par jurista profesiju. 3. panta 1. daļa c) punkts)
3. Nav aizliegts savienot ar advokāta darbu cita starpā arī pētniecības darbu. (Likums Nr. 586/2003 *Coll*. par jurista profesiju. 3. panta 1. daļa h) punkts)
4. Tāpat kā Latvijā tiesību zinātņu profesorus un asociētos profesorus uzņem par advokātiem bez eksāmena kārtošanas. (Likums Nr. 586/2003 *Coll*. par jurista profesiju. 3. panta 2. daļa)
5. Advokātiem jānodod zvērests. (Likums Nr. 586/2003 *Coll*. par jurista profesiju. 3. panta 6. daļa)

6. Tiesneša, notāra vai prokurora eksāmens tiek atzīts par līdzvērtīgu advokāta eksāmenam. Tas pats attiecas uz prakses pielīdzināšanu. (Likums Nr. 586/2003 *Coll.* par jurista profesiju. 6. panta 1., 2. daļa)
7. Visiem advokātiem obligāti jāapdrošina sava civiltiesiskā atbildība. (Likums Nr. 586/2003 *Coll.* par jurista profesiju. 7. panta 1. daļas h) punkts)
8. Viens no disciplinārsoda veidiem ir advokāta licences apturēšana uz laiku no 6 mēnešiem līdz 3 gadiem. Tāpat ir disciplinārsods – naudas sods līdz 100 minimālajām mēnešalgām. (Likums Nr. 586/2003 *Coll.* par jurista profesiju. 8. panta 2. daļa, 56. panta 2. daļas c) un d) punkts)
9. Ikviens advokāts var praktizēt: 1) individuāli, 2) advokātu personālsabiedrībā, 3) kā partneris vispārējā nekomerciālā līgumsabiedrībā, 4) kā kapitāla daļu turētājs sabiedrībā ar ierobežotu atbildību, 5) kā valdes loceklis sabiedrībā ar ierobežotu atbildību. Advokātu padomē ir reģistrs ar visām konkrētā advokāta konkrētajām prakses vietām. (Likums Nr. 586/2003 *Coll.* par jurista profesiju. 12. panta 1., 2. daļa)
10. Advokātu SIA drīkst nodarboties tikai ar juridisko pakalpojumu sniegšanu. Tās civiltiesiskajai atbildībai jābūt apdrošinātai par summu, kas nav mazāka par EUR 1 500 000 par katru kapitāla daļu turētāju (aptuveni Ls 1 054 206). (Likums Nr. 586/2003 *Coll.* par jurista profesiju. 15. panta 1. daļa)
11. Lai kļūtu par advokāta palīgu, advokātam par to jāpaziņo Advokātu padomei. Tāpat patronam jānodrošina, lai palīgam būtu tādi darba apstākļi, kuros tas varētu sagatavoties advokāta praksei, un it īpaši, lai tas varētu apmeklēt Advokātu padomes organizētos apmācības kursus un sagatavoties advokāta eksāmena kārtošanai. (Likums Nr. 586/2003 *Coll.* par jurista profesiju. 62., 64. pants)

9.13. Slovēnija

1. Advokātu asociācija pati nodrošina, lai katram advokātam būtu civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas polise, tomēr prēmiju maksājumiem tiek izmantoti advokāta atskaitījumi asociācijas līdzekļos. (Advokatūras likuma 9. pants)
2. Pēc tam, kad advokāts atteicies no klienta izsniegtās pilnvaras, advokātam ir pienākums klienta labā strādāt vēl 1 mēnesi. (Advokatūras likuma 12. pants)
3. Īpašuma strīdu lietās advokāts var vienoties ar klientu par atlīdzību, kuras apmērs būs atkarīgs no lietas iznākuma, tomēr ne vairāk par 15 %. Šādai vienošanās jābūt rakstveidā. (Advokatūras likuma 17. pants)
4. Advokāta atlīdzības taksi nosaka Slovēnijas Advokātu asociācija ar Tieslietu ministra piekrišanu. (Advokatūras likuma 19. pants)
5. Advokāts cita starpā nedrīkst atrasties sabiedrību valdēs un padomēs. (Advokatūras likuma 21. pants)
6. Advokātam nevar būt biroja filiāles. (Advokatūras likuma 23. pants)
7. Advokāts tiesā valkā talāru. (Advokatūras likuma 24. pants)
8. Lai kļūtu par advokātu, personai jābūt ar 4 gadu juridiskā darba pieredzi, no kuriem vismaz 1 gadu jāstrādā kopā ar advokātu vai zvērinātu notāru, vai arī vismaz 5 gadus jāstrādā [ar tiesnesi, prokuroru vai valsts aizstāvi. (Advokatūras likuma 25. pants)
9. Advokāts atskaitāms no advokātu skaita cita starpā, ja viņš bez pamatota iemesla nav praktizējis advokāta profesiju ilgāk nekā 1 gadu. (Advokatūras likuma 30. panta 1. daļas 6. punkts)
10. Advokātam ir jānodod zvērestu, kas tāpat kā Igaunijā ir ļoti lakonisks. (Advokatūras likuma 32. pants)

11. Advokāts, kas ir kādas tiesību jomas speciālists vai arī ar maģistra grādu tiesību zinātnēs, vai arī Juridiskās fakultātes lektors vai asociētais profesors, pēc sava pieprasījuma var saņemt atzītu specializēta advokāta statusu. (Advokatūras likuma 33. pants)
12. Advokāti var praktizēt tikai neierobežotas atbildības personālsabiedrībās. Biroja nosaukumā jābūt advokātu biroja abreviatūrai – a.b. (slovēņu valodā – o.p.) (Advokatūras likuma 35. pants)

9.14. Somija

1. Somijā advokatūrā 1995. gadā darbojās ar 11% no visiem valstī esošajiem juristiem. Somijas advokatūras sistēma ir līdzīga ar Zviedrijas advokatūras sistēmu. Lai kļūtu par advokātu, papildus noteiktajai pieredzei vismaz 2 gadus ir jānostrādā arī ar advokatūras sistēmu saistītā jomā, kā arī jāapgūst speciālā juridiskā literatūra un priekšraksti par advokatūru.[173]
2. Somijas advokātu savienība pārrauga advokātus. Īpašs pārraudzības veids ir pirmskontrole un klienta īpašumu [lietu] kontrole. Pirmskontroli veic vienu reizi pēc advokāta stāšanās amatā. Kontrole ir vadoša un virzoša. Klienta īpašumi [lietas] tiek kontrolēti ikgadējas lozēšanas kārtībā ar nolūku katru gadu aptvert apmēram 10% advokātu.[174]
3. Advokāti nedrīkst strādāt uzņēmumos, bet gan tikai kopā ar citiem advokātiem. Advokāti var strādāt arī SIA veidā, par to saņemot īpašu atļauju no Advokātu padomes un apņemoties ievērot īpašus noteikumus. (Advokātu likums. 5. pants)
4. Advokātam ir pienākums atļaut Advokātu padomei pārbaudīt advokāta biroju, lai uzraudzītu tā darbību. (Advokātu likums. 6. pants)
5. Disciplinārsoda gadījumā var uzlikt arī naudas sodu EUR 500 – EUR 15000 apmērā (aptuveni Ls 351 – Ls 10542). (Advokātu likums. 7. pants)
6. Disciplinārlietas izskata komisija 9 cilvēku sastāvā, no kuriem 6 ir advokāti, bet 3 – citas personas. (Advokātu likums. 7a. pants)
7. Strīdus par advokāta atlīdzību risina disciplinārlietu komisija. (Advokātu likums. 7e. pants)
8. Par disciplinārlietām, advokāta atlīdzības lietām, advokātu uzraudzības lietām Advokātu padomei un disciplinārlietu komisijai jāved ļoti detalizēta, likumā raksturota publiska dienasgrāmata / reģistrs, kas ir publiski visiem pieejams saskaņā ar Somijas Valdības atklātības darbības likumu. (Advokātu likums. 7h., 7i., 7j. pants)
9. Persona, kurai atņemts advokāta statuss disciplinārsoda dēļ, pēc 3 gadiem var atkal kļūt par advokātu. (Advokātu likums. 8. pants)

9.15. Spānija

1. Advokātu pienākumu apdrošināt atbildību var noteikt cits likums, nevis Advokatūras likums. (Likums par Spānijas advokāta profesiju. 78. panta 2. daļa)
2. Advokāti, kas nepraktizē, bet ir to darījuši vismaz 20 gadus, var tikt saukti par nepraktizējošiem advokātiem. (Likums par Spānijas advokāta profesiju. 9. panta 3. daļa)
3. Advokāti dod zvērestu. (Likums par Spānijas advokāta profesiju. 16. panta 1. daļa)
4. Advokāti tiesā valkā mantiju. (Likums par Spānijas advokāta profesiju. 37. pants)

---

[173] Peltonens J. Par jurista profesiju, advokātiem un Somijas advokatūras sistēmu. - Ārvalstu advokatūras organizācijas jautājumi. – R.: Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas Tiesiskās informācijas centrs, 1995, 15. lpp.
[174] Peltonens J. Par jurista profesiju, advokātiem un Somijas advokatūras sistēmu. - Ārvalstu advokatūras organizācijas jautājumi. – R.: Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas Tiesiskās informācijas centrs, 1995, 16. lpp.

5. Advokāti un tiesneši tiesas zālē sēž vienāda augstuma krēslos. Viņi uzstājas pie galda, nepagriežot muguru auditorijai. (Likums par Spānijas advokāta profesiju. 38. panta 1. daļa)
6. Advokātiem tiesās jābūt pietiekami daudz un piemērotu telpu, kur tie varētu darboties. (Likums par Spānijas advokāta profesiju. 39. panta 2. daļa)
7. Strīdus gadījumā par advokāta atlīdzības lielumu palīdzību sniedz Advokātu asociācija. (Likums par Spānijas advokāta profesiju. 44. panta 1. daļa)
8. Likumā precīzi uzskaitīts, kādus advokāta disciplināros pārkāpumus var uzskatīt ar viegliem, vidējiem un smagiem. (Likums par Spānijas advokāta profesiju. 84., 85., 86. pants)

9.16. Šveice

1. Advokātiem obligāti jāapdrošina sava civiltiesiskā atbildība. (Federālais likums par advokātu pārvietošanās brīvību. 12. panta f) punkts)
2. Viens no disciplinārsodiem ir pagaidu aizliegums praktizēt, kas nevar būt ilgāks par 2 gadiem. (Federālais likums par advokātu pārvietošanās brīvību. 17. panta d) punkts)

9.17. Zviedrija

1. Zviedrijā nav juridisko pakalpojumu monopola. Ikviena persona var sniegt juridiskos pakalpojumus un tai nav pienākuma nekur reģistrēties. Ikviens var uzstāties jebkurā tiesā, pārstāvot sevi vai citu personu. Tomēr Zviedrijā darbojas arī profesionāla advokātu asociācija.
2. Persona, kas ir *juris kandidat* (universitātē iegūts jurista akadēmiskais grāds) var kļūt par advokātu, ja tā citu prasību starpā, ir 1) ar 5 gadu juridiskā darba pieredzi, no kuriem 3 gadiem jābūt nostrādātiem vai nu juridiskajā birojā, vai arī individuālā juridiskajā praksē, 2) apguvusi advokāta ētikas un tehniku mācību kursus, 3) iesnieguma iesniegšanas brīdī strādā juridiskajā birojā vai individuālā praksē.
3. Advokāta nosaukumu drīkst izmantot tikai advokātu asociācijas biedri. Šo amata nosaukumu aizsargā likums.
4. Advokātiem obligāti jāapdrošina sava civiltiesiskā atbildība.
5. Advokātu pilnvarojumu parasti apliecina pilnvara.
6. Advokāta palīdzība ir obligāti jāsaņem atsevišķos kriminālprocesa gadījumos.
7. Zviedrijā ir 5 veidu valsts finansētā juridiskā palīdzība: 1) juridiskā palīdzība saskaņā ar Juridiskās palīdzības likumu, 2) (vispārīgā) juridiskā palīdzība, 3) publiskās aizsardzības palīdzība, 4) Cietušo personu aizstāvība, 5) publiskā aizstāvība. Tāpat arī bezmaksas juridisko palīdzību atsevišķos gadījumos sniedz advokāti. Tiesības uz valsts apmaksāto juridisko palīdzību ir personām, kuru gada ienākumi ir zemāki par SEK 260 000 (aptuveni Ls 19 292 gadā jeb aptuveni Ls 1608 mēnesī).
8. Valsts nodrošināto juridisko palīdzību cita starpā nevar saņemt personas, 1) kurām ir apdrošināta juridisko pakalpojumu saņemšana (parasti šis pakalpojums tiek piedāvāts komplektā ar, piemēram, ārzemju braucienu apdrošināšanu); 2) kuras tiesā pašas sevi pārstāv.
9. Valstī ir advokāti, kas sniedz bezmaksas juridisko konsultāciju 15 minūšu ilgumā. Advokātiem nav obligāti jāpiedalās bezmaksas vai valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanā.
10. Advokātu padome var izdot lēmumus par advokātu pienākumiem piedalīties tālākizglītības pasākumos. Saskaņā ar esošajām vadlīnijām advokātiem jāpiedalās vismaz 15 stundas ilgos

profesionālās apmācības kursos katru gadu. Advokātiem savās ikgadējās finanšu atskaitēs jānorāda, cik daudz stundu viņi pavadījuši mācībās. Advokātu asociācija katru gadu organizē ap 45 dažādus kursus.

11. Zviedrijas advokātu asociācija šobrīd novēro nepietiekamu advokātu skaita pieaugumu ģimenes tiesībās un krimināltiesībās, kas ir skaidrojams ar attiecīgo klientu nespēju apmaksāt advokātu prasīto atlīdzību.
12. Zviedrijas advokātu asociācijas disciplinārlietu komitejā ir 11 locekļi, no kuriem advokātu padome ieceļ priekšsēdētāju, tā vietnieku un 6 locekļus, bet valdība ieceļ 3 locekļus kā sabiedrības pārstāvjus. Sūdzības iesniedzējs nevar pārsūdzēt disciplinārlietu komitejas lēmumu. Advokāts, kuru atceļ no advokāta amata, var pārsūdzēt lēmumu Augstākajā tiesā. Pārējie lēmumi nav pārsūdzami.
13. Tiesa lemj par to, kādu atlīdzību par juridiskās palīdzības saņemšanu uzvarētāja puse var prasīt piedzīt no zaudētāja. Šo atlīdzības apmēru katru gadu nosaka valdība un 2008. gadā tā ir SEK 1053 jeb EUR 121 (aptuveni Ls 85) stundā. Tomēr tiesa var šo likmi arī palielināt vai pazeminināt, ņemot vērā advokāta pieredzi, lietas sarežģītību, u.c.
14. Advokāti, kas sniedz personām valsts apmaksāto juridisko palīdzību, nedrīkst prasīt no klientiem papildus atlīdzību.
15. Par advokātiem nedrīkst strādāt personas, kas strādā kā juristi, pamatojoties uz darba vai uzņēmuma līgumu (*in-house lawyer*), vai arī kas strādā pie kāda, kas nav advokāts.
16. Zviedrijas advokātu asociācijas mērķis cita starpā ir uzraudzīt tiesisko attīstību un censties nodrošināt, ka tā gūst labumu no advokātu asociācijas pieredzes, kā arī nodrošināt tās locekļu vispārīgās profesionālās intereses (Zviedrijas Advokātu asociācijas statūtu 1. panta otrās daļas 2. un 3. punkts);
17. Advokātu asociācijas locekļi (advokāti) piedalās Advokātu asociācijas administrēšanā ar pārstāvju palīdzību Zviedrijas Advokātu asociācijas Padomē, kuras sanāksmes notiek ik gadu (Zviedrijas Advokātu asociācijas statūtu 2. panta pirmā daļa);
18. Personu cita starpā var uzņemt par advokātu, ja tā nokārtojusi visus eksāmenus, kas noteikti, lai uzņemtu tiesneša amatā. – Tādējādi advokāta zināšanas tiek pielīdzinātas tiesneša kompetencei. Personai arī jābūt praktizējušai vismaz 5 gadus pēc šī eksāmena nokārtošanas, kura laikā vismaz 3 gadus jāvelta, sniedzot palīdzību vispārējai sabiedrībai juridiskajos jautājumos vai nu kā advokāta darbinieka vai arī pašnodarbinātā statusā. – Tātad pirms uzņemšanas par advokātu personām jāsniedz juridiskā palīdzība vispārējos juridiskajos jautājumos. Tāpat arī advokāta kandidātam jābūt apmeklējušam ētikas kursus un profesionālās prakses kursus, kurus organizē Advokātu asociācija. (Zviedrijas Advokātu asociācijas statūtu 3. panta pirmās daļas 2. un 3. punkts, Tiesvedības procedūras kodeksa 8. nodaļas 2. panta pirmās daļas 2. punkts);
19. Kaimiņvalstu – Dānijas, Somijas, Īslandes un Norvēģijas – juristiem ir atvieglotī noteikumi, lai kļūtu par Zviedrijas advokātu, ja tie ir strādājuši par jurista palīgiem Zviedrijas juridiskajā birojā vismaz 3 gadus (Zviedrijas Advokātu asociācijas statūtu 3. panta ceturtā daļa, Tiesvedības procedūras kodeksa 8. nodaļas 2. panta ceturtā daļa);
20. Arī valsts, pašvaldība un privātā iestādē strādājošas personas var kļūt par advokātiem, ja Advokātu asociācija to īpaši atļauj (Zviedrijas Advokātu asociācijas statūtu 3. panta septītā daļa, Tiesvedības procedūras kodeksa 8. nodaļas 2. panta sestā daļa);
21. Advokātu padomes asociācijas valdes locekļi tiek pārvēlēti secīgi – katru otro gadu. Šajā dokumentā izteikta vēlamība, lai tiktu ņemta vērā dažādu reģionu pārstāvība (Zviedrijas Advokātu asociācijas statūtu 5. panta otrā daļa);
22. Advokātu padomes asociācijas valdes locekļiem, padomes locekļiem un citu institūciju locekļiem ir aizliegts saņemt jebkāda veida atlīdzību kā citai atlīdzību par ceļošanas izdevumiem (Zviedrijas Advokātu asociācijas statūtu 10. panta piektā daļa, 15. panta trešā daļa, 24. panta 9. daļa);

23. Disciplinārlietu komitejā darbojas 11 personas, no kurām 3 personas ieceļ valdība no tādu personu vidus, kas nav saistītas ar tiesu varu (Zviedrijas Advokātu asociācijas statūtu 12. panta trešā daļa);
24. Advokāti pieder pie viena no 5 valsts teritoriālajiem departamentiem, kurā viņi galvenokārt praktizē. Strīdus jautājumus šajā sakarā izšķir Advokātu padomes valde (Zviedrijas Advokātu asociācijas statūtu 27. pants);
25. Visiem advokātiem jāmaksā vienlīdz liela biedra nauda. Ja personu uzņem advokātu rindās gada otrajā pusē, jāmaksā ½ no šīs maksas. Advokātu asociācijas loceklis, kurš nepraktizē kā advokāts, vai arī sasniedzis 60 gadu vecumu, vai arī nepraktizē slimības dēļ, maksā 1/10 no šīs maksas (Zviedrijas Advokātu asociācijas statūtu 31. panta 1. apakšpanta pirmā - trešā daļa);
26. Advokāts var praktizēt vai nu juridiskajā birojā, vai personālsabiedrībā vai arī ierobežotas atbildības sabiedrības veidā (*advokataktiebolag*) (Zviedrijas Advokātu asociācijas statūtu 31. panta 2. apakšpanta otrā daļa, 38. pants, Tiesvedības procedūras kodeksa 8. nodaļas 4. panta otrā daļa);
27. Disciplinārlietu komiteja neizskata sūdzības par notikumiem, kas senāki par 3 gadiem (Zviedrijas Advokātu asociācijas statūtu 41. pants);
28. Advokātiem ir pienākums maksāt 3 veida maksu – statūtu maksu Advokātu asociācijai, pakalpojumu maksu vai statūtu maksu piekritīgajam departamentam (Zviedrijas Advokātu asociācijas statūtu 31. panta 1. apakšpanta pirmā - trešā daļa);
29. Advokātam par pārkāpumiem var uzlikt arī naudas sodu (Tiesvedības procedūras kodeksa 8. nodaļas 7. panta trešā daļa).

10. Alternatīvas advokāta palīdzības saņemšanai

Ja vien personai nav nepieciešams saņemt advokāta palīdzību kādā no tālākminētajos likumos noteiktajos gadījumos, juridisko palīdzību var saņemt arī no citas personas:

1. Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem;
2. Ārstniecības likums;
3. Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu;
4. Imigrācijas likums;
5. Kriminālprocesa likums;
6. Personu speciālās aizsardzības likums.

Tādējādi alternatīva advokāta palīdzības saņemšanai ir saņemt juridisko palīdzību no zvērināta notāra, [175] praktizējoša jurista, Juridiskajās fakultātēs esošiem studentu konsultāciju birojiem, [176] vai vienkārši no personām, kuras orientējas juridiskajos jautājumos.

Šobrīd Latvijā juridisko izglītību piedāvā iegūt 12 augstskolas:

1. Baltijas Starptautiskā akadēmija [177] (1. un 2. līmeņa juridisko izglītību);
2. Biznesa augstskola Turība (1., 2. un 3. līmeņa juridisko izglītību, kā arī doktorantūras studijas); [178]
3. Biznesa vadības koledža (1. līmeņa juridiskā izglītība);
4. Daugavpils universitāte (2. līmeņa juridiskā izglītība);
5. Juridiskā koledža (1. līmeņa juridiskā izglītība); [179]
6. Latvijas Biznesa koledža (1. līmeņa juridiskā izglītība);
7. Latvijas Universitāte (1., 2. un 3. līmeņa juridisko izglītību, kā arī doktorantūras studijas);
8. Policijas akadēmija (1., 2. un 3. līmeņa juridisko izglītību, kā arī doktorantūras studijas);
9. Rēzeknes augstskola (2. līmeņa juridiskā izglītība);
10. Rīgas Juridiskā augstskola (3. līmeņa juridiskā izglītība);
11. Rīgas Stradiņa universitāte, Tiesību institūts (2. un 3. līmeņa juridiskā izglītība);
12. Sociālo tehnoloģiju augstskola (2. līmeņa juridiskā izglītība).

Tas nozīmē, ka katru gadu juristu rindas papildinās ar vairāk nekā 1000 juristiem, kas ieguvuši 1., 2. vai 3. līmeņa juridisko izglītību. No tiem par advokātiem katru gadu kļūst samērā neliela proporcija.

Civilprocesā, piemēram, tiek uzskatīts, ka juridisko palīdzību var sniegt tikai advokāts, pamatojoties uz advokāta orderi. Turpretim, ja advokāts lietas materiāliem nepievieno orderi, bet klienta izsniegtu pilnvaru, tiek uzskatīts, ka advokāts nesniedz juridisko palīdzību, bet gan pārstāv klientu bez juridiskās palīdzības sniegšanas. No šādas pat loģikas vadoties, civilprocesā tiek uzskatīts, ka citas personas, kas uz pilnvaras pamata pārstāv klientu tiesā, nesniedz juridisko

[175] Notariāta likuma 66. panta 4. punkts: „Zvērinātam notāram ir atļauts [..] sniegt citu juridisko palīdzību."
[176] Tādi izveidoti gan Biznesa augstskolas Turība Juridiskajā fakultātē, gan Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.
[177] Agrāk – Baltijas Krievu institūts.
[178] Biznesa augstskolas Turība Juridiskās fakultātes (visu līmeņu) absolventu skaits: 2006. gadā – 478, 2007. gadā – 490.
[179] Juridiskās koledžas absolventu skaits: 2001. gada – 352, 2002. gadā – 433, 2003. gadā – 457, 2004. gadā – 389, 2005. gadā – 379.

palīdzību, bet veic tikai pārstāvību. Tomēr tā ir šaura un formāla pieeja. Piemēram, ja advokāts kopā ar klientu ierodas tiesā un palīdz klientam tiesas procesā, pamatojoties uz pilnvaru, tad taču advokāts tik un tā izmanto savas juridiskās zināšanas, pieredzi un prasmes, lai juridiski palīdzētu klientam. Tāpat arī, piemēram, pretējās puses pārstāvis, kas klientu pārstāv uz pilnvaras pamata, bet tiesas procesā aktīvi konsultē klientu par juridiskiem jautājumiem, faktiski nodarbojas ar juridiskās palīdzības sniegšanu, neraugoties uz ordera un advokāta statusa neesamību. Tādējādi jānorāda, ka par juridiskās palīdzības sniegšanas faktu nevar šauri uzskatīt tikai to, vai padomdevējs ir advokāts un vai viņš ir iesniedzis advokāta orderi. Juridiskās palīdzības sniegšana vērtējama pēc būtības, nevis formas, kas, protams, ir sarežģītāk.

11. Ar advokatūras darbību saistīto institūciju un personu viedokļi par situāciju nozarē, par tajā pastāvošajām problēmām un iespējamiem attīstības virzieniem, perspektīvām

Šī pētījuma veikšanas laikā tika izsūtītas vēstules ar jautājumiem par advokatūras darbību 18 iestādēm:

1. Administratīvajai apgabaltiesai;
2. Augstākajai tiesai;
3. Ģenerālprokuratūrai;
4. Juridiskās palīdzības administrācijai;
5. SO „Juristu biedrība";
6. Konkurences padomei;
7. Kurzemes apgabaltiesai;
8. Latgales apgabaltiesai;
9. Latvijas Zvērinātu advokātu padomei;
10. Latvijas zvērinātu notāru padomei;
11. Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomei;
12. Patērētāju tiesību aizsardzības centram;
13. Rīgas apgabaltiesai;
14. Satversmes tiesai;
15. Tiesībsarga birojam;
16. Tiesu administrācijai;
17. Vidzemes apgabaltiesai;
18. Zemgales apgabaltiesai.

Atbildes tika saņemtas no 13 iestādēm:

1. Ģenerālprokuratūras;
2. Juridiskās palīdzības administrācijas;
3. Konkurences padomes;
4. Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas;
5. Latvijas Zvērinātu advokātu padomes;
6. Latvijas Zvērinātu notāru padomes;
7. Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes;
8. Patērētāju tiesību aizsardzības centrs;
9. Rīgas apgabaltiesas;
10. Satversmes tiesas;
11. Tiesībsarga biroja;
12. Tiesu administrācijas;
13. Vidzemes apgabaltiesas (Civillietu un Krimināllietu tiesas kolēģijas).

Atbildēs izteikti dažādi – konkrēti un vispārīgi viedokļi. Tālāk tiks norādīti uzdotie jautājumi un dažas izteiktās atbildes: [180]

1. jautājums: Kāds ir Jūsu viedoklis par situāciju Latvijas advokatūrā?

[180] Atsevišķos gadījumos atbildes ir norādītas saīsinātā veidā, bet stils un interpunkcija ir saglabāta respondenta norādītajā veidā.

- „[..] advokāti dalās divos blokos juniori un seniori. Uzskatu pretstats veido situāciju, kad augšas negrib vai nevar stādāt pa jaunam, bet apakšas nevar pa vecam. Uzskatu pretstats var izpausties pretdarbībā, bezatbildībā vai patvaļā, kas destabilizēs vienotību" (Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija);
- „visnotaļ apmierinoša ar atsevišķiem izņēmuma gadījumiem"; (Vidzemes apgabaltiesas (Civillietu un Krimināllietu tiesas kolēģijas)
- „Advokatūras institūtam ir liela nozīme kvalificētas juridiskās pārstāvības nodrošināšanā, jo advokāts ir ne tikai pārstāvis, kura uzdevums ir atvietot pusi tiesā un sasniegt sava pilnvardevēja noteikto galamērķi, bet vienlaikus arī tiesībaizstāvis. Advokāts, nododot zvērestu, kļūst par tiesu sistēmai piederīgu personu un apņemas aizsargāt tiesā personu tiesības sabiedriskās labklājības interesēs un to vārdā." (Satversmes tiesa)[181]
- „Kopumā advokāti veiksmīgi nodrošina juridiskās palīdzības sniegšanu, aizstāvot un pārstāvot tiesā un pirmstiesas izmeklēšanā personu likumīgās intereses." (Ģenerālprokuratūra)

2. jautājums: Kādas problēmas Latvijas advokatūras nozarē Jūs saskatiet?

- „Problēma Latvijas advokatūras nozarē ir tāda pati kā Tiesu sistēmā, jo nav politiskās gribas, lai sistēmu sakārtotu. Tieslietu sistēmas reformām un renovācijām ir bijis deklaratīvs raksturs. Bezatbildīgā un nepārtrauktā likumdošanas bāzes grozīšana, bez ekonomiska, jeb finansiāla pamata attīstīja sistēmas regresu, nevis progresu" (Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija);
- „Ir gadījumi, kad lietu izskatīšanas atlikšanā ir vainojami advokāti, kuri ir uzņēmušies vairāku lietu vešanu vienlaicīgi, zinot, ka konkrētā laikā ir nozīmēta tiesas sēde. Ir gadījumi, kad advokāti, iesniedzot lūgumus par lietu izskatīšanas atlikšanu, vispār nenorāda datumus, lai būtu iespējams plānot lietas izskatīšanu. Tā kā lietas atlikšana iespējama tikai uz noteiktu laiku, tiesas rīcībā neesot šādai informācijai, pieļaujama atkārtota lietas atlikšana advokāta noslogojuma dēļ. Šajā gadījumā nepieciešams izveidot vienotu advokātu noslogotības reģistru, kas būtu obligāts visiem advokātiem savas noslogotības uzrādīšanā, pretējā gadījumā aizliedzot iespēju uzņemties aizstāvību/pārstāvību tiesās izskatāmajās lietās.[182] Jāatzīmē, ka lietas izskatīšanas laiku nosaka tiesnesis. Norādītais reģistrs ar striktiem nosacījumiem garantētu iespēju tiesnesim plānot lietas izskatīšanu jau ar advokāta piedalīšanos." (Vidzemes apgabaltiesas (Civillietu un Krimināllietu tiesas kolēģijas)
- „Advokātu kolēģija ne rakstiski, ne telefoniski neatbild uz tiesas pieprasījumiem, līdz ar to nav atbalsta no Advokātu kolēģijas puses par advokāta nodrošināšanu tiesas sēdē." (Dobeles rajona tiesa – Tiesu administrācija)
- Satversmes tiesa ir vērtējusi Advokatūras likumā noteikto juridiskās aizstāvības institūtu, kura mērķis ir nodrošināt visām personām krimināllietā savlaicīgu, pieejamu un kvalitatīvu aizstāvību. [183] Izanalizējusi tā laika praksi, atbildes uz jautājumiem no dažādām iestādēm, Satversmes tiesa atzina, ka tai „[..] ir šaubas, vai ar pašreizējo tiesisko regulējumu advokatūras jomā ir iespējams nodrošināt visām personām krimināl procesā savlaicīgu, pieejamu un kvalitatīvu aizstāvību un tādējādi sasniegt apstrīdētās normas mērķi – garantēt tiesības uz taisnīgu tiesu. Nepietiekamais advokātu skaita pieaugums,

[181] Satversmes tiesas 27.06.2003. spriedums lietā Nr. 2003-04-01 secinājumu daļas 4.1. punkts.
[182] Pētījuma autores izcēlums.
[183] Satversmes tiesas 06.10.2003. spriedums lietā Nr. 2003-08-01

viņu nevienmērīgais sadalījums pa reģioniem, tas, ka Zvērinātu advokātu kolēģija ir vienīgā advokātu profesionālā organizācija Latvijā un Zvērinātu advokātu padomei ir dota lieta rīcības brīvība un plašas tiesības, tostarp noteikt zvērinātu advokātu skaitu un kārtību, kādā var kļūt par zvērinātu advokātu vai zvērināta advokāta palīgu, lemt par zvērinātu advokātu ētikas un citiem pārkāpumiem, efektīva kontroles mehānisma trūkums, kā arī tas, ka lēmumu par uzņemšanu zvērinātu advokātu skaitā nav iespējams pārsūdzēt neatkarīgā institūcijā, var mākslīgi radīt kvalitatīvu juridisko pakalpojumu deficītu un šo pakalpojumu sadārdzināšanos. Tas savukārt var novest pie Satversmes 92. pantā garantēto pamattiesību pārkāpuma. Svarīgi ir arī tas, lai aizstāvība kriminālprocesā būtu efektīva, nevis tikai formāla." (Satversmes tiesa)

- 38% lietu tiesās ir atlikti zvērinātu advokātu neierašanās dēļ. (Tieslietu ministrs Gaidis Bērziņš 27.04.2007. Advokātu kopsapulcē)
- Nepietiekami tiek noformētas un novārtā atstātas attiecības ar klientiem. Lietvedības noteikumu pārkāpumi, nenoformējot vienošanos ar klientu. Netiek neatlaidīgi pārstāvētās klienta intereses tiesā, tiek kavēti tiesas procesi. (Advokātu padome, 27.04.2007. Advokātu kopsapulcē)
- „Advokāti nav motivēti uzņemties personas aizstāvību gadījumos, kad atlīdzību par sniegtajiem pakalpojumiem nodrošina valsts. Šāda situācija būtiski apgrūtina prokuroru darbu un negatīvi ietekmē kriminālprocesu pabeigšanu saprātīgos termiņos. [Iemesls -] neefektīvs valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības modelis, zems advokātu atalgojums par paveikto darbu, liela advokātu slodze un nepietiekams advokātu skaits, īpaši lauku rajonos. [..] Vienīgais motivējošais faktors valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanas efektivitātes paaugstināšanai nedrīkst būt tikai peļņa. [..] Tāpat pārāk ilgs ir laiks no brīža, kad zvērinātu advokātu vecākais tiek informēts par nepieciešamību advokātam piedalīties un sniegt valsts nodrošinātu palīdzību kriminālprocesā, līdz brīdim, kad advokāts reāli var piedalīties izmeklēšanas darbību veikšanā. Dažkārt advokāti savlaicīgi nepaziņo procesa virzītājam par nespēju ierasties uz procesuālu darbību pēc procesa virzītāja aicinājuma. [..] Atsevišķos gadījumos advokātiem ir nepietiekams zināšanu līmenis kriminālprocesuālās tēmās, kā, piemēram, par starptautiskās sadarbības jautājumiem krimināltiesiskajā jomā. Savukārt, pildot pienākumus Latgales zonā, prokurori norāda uz advokātu nepietiekamām latviešu valodas zināšanām. [..] Advokāti reizēm iesaka personām vērsties prokuratūrā par tādu jautājumu, kas neietilpst prokuratūras kompetencē. Dažkārt advokāti nosūta dokumentus neatbilstoši to piekritībai, jaucot prokuratūras teritoriālās un specializētās iestādes, kā arī lūdz risināt jautājumus, kas ir pašvaldības vai citas valsts iestādes kompetencē." (Ģenerālprokuratūra)
- „Ne vienmēr advokātu sagatavotie dokumenti ir sastādīti pilnīgi un pietiekami juridiski argumentēti. [..] Problēma arī saistīta ar kārtību, kādā advokāti saucami pie atbildības par juridisko konsultāciju, juridiskās palīdzības standartiem, pakalpojumu pieejamību, advokātu specializāciju, ētikas noteikumu pārkāpumiem, kā arī faktu, ka daudzi zvērināti advokāti darbojas kā šķīrējtiesu locekļi, kuru pieņemtie lēmumi no patērētāju tiesību aizsardzības viedokļa ir vērtējami kā negatīvi, ņemot vērā to, ka strīdu izskatīšana šķīrējtiesās saistībā ar patērētāju noslēgtajiem līgumiem ir pretrunā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma prasībām." (Patērētāju tiesību aizsardzības centrs)
- „Bieži vien lietas izskatīšana tiek atlikta un atlikšanas iemesls nereti ir advokāta neierašanās uz tiesas sēdi." (Rīgas Apgabaltiesa)

3. jautājums: Kādi, Jūsuprāt, ir iespējamie Latvijas advokatūras attīstības virzieni un perspektīvas?

- „jebkuras sociāli – ekonomiski attīstītās valsts tieslietu sistēma ir konservatīva, jeb vienota tieslietu sistēma, kurā ietilpst tiesa, advokatūra, prokuratūra. Mēs esam izveidojuši grūti izprotamu modeli. Attīstot jebkuru vienu tieslietu sistēmas nozari, otrā un trešā paliek novārtā. Tāpēc sanāk kā pašlaik noliegtā klasiķa darbā „ Solis uz priekšu, divi atpakaļ". Attīstības virzieni un perspektīvas pagaidām būs nemainīgas, tāpēc ieteikt neko nevaram. Vienīgi, pilnveidoties pašiem, apgūstot pozitīvo pieredzi, daloties pieredzē ar mums tiesnešiem" (Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija);
- „Latvijas advokatūras sekmīga attīstība ir iespējama tikai tad, ja tiks panākts, ka pilnīgi visi advokāti ievēros un pildīs ne tikai normatīvajos aktos noteikto, bet arī kopsapulcē un padomē nolemto, kā arī būtu atbildīgi par to neievērošanu. Varbūt būtu iespējams oficiāli sakārtot advokātu sadalījumu darbības pamatsfērās, jo praktiski ir advokāti, kuri, piemēram, darbojas tikai civiltiesību sfērā un krimināltiesību un kriminālprocesa sfērā tikpat kā neiesaistās. Vismaz būtu nepieciešams apzināt tos praktizējošos advokātus, kas pamatā darbojas tikai kādā (vai vairākās) tiesību sfērā - civilajā, kriminālajā un administratīvajā, kā arī tādi, kas tiesas procesos nepiedalās vispār. Šāds sadalījums atvieglotu iedzīvotājiem iespēju saņemt pēc iespējas kvalitatīvāku juridisko palīdzību atsevišķu jautājumu risināšanā, dotu iespēju sekmīgāk strādāt zvērinātu advokātu vecākajam realizējot izmaiņas KPL, kas stāsies spēkā no 01.01.2009., kā arī dotu iespēju izvērtēt advokātu noslogotību atsevišķā jomā tiesu apgabalu ietvaros." (Vidzemes apgabaltiesas (Civillietu un Krimināllietu tiesas kolēģijas)
- „Jānodrošina, ka ne tikai galvaspilsētas, bet arī attālāku pilsētu un lauku rajonu iedzīvotāji saņem kvalificētu valsts nodrošinātu juridisku palīdzību un advokātu prakses vietas tiek atbilstoši noteiktas rajona iedzīvotāju skaitam, kas arī būtu par pamatu Latvijas advokatūras sistēmas attīstībai." (Tiesu administrācija)
- „Jāizveido valsts apmaksāta advokāta institūts vai jāievieš advokātu dežūras, jāpaaugstina advokātu atalgojums un transporta izdevumi no prakses vietas līdz juridiskās palīdzības sniegšanas vietai. Jāpalielina lauku rajonos praktizējošo advokātu skaits." (Ģenerālprokuratūra)

4. jautājums: Kādus ieteikumus Jūs varētu izteikt Latvijas advokatūrai un tās institūcijām?

- „lai būtu kaut kāds progress, nebūtu ieilgušos tiesas procesu sakarā ar advokātu aizņemtību citos procesos, piecdesmit procenti advokātu varētu būt valsts advokāti, kā tas bija agrāk, t.i. valsts advokāti, jeb aizstāvība, pretstatā valsts apsūdzībai - prokuroriem. Valsts advokāti saņemtu valsts noteiktu tādu pašu atalgojumu kā prokurori un sociālās garantijas. Advokāti, kuri vēlas nodarboties privāti, turpina strādāt kā pašlaik" (Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija);
- „advokatūrā nepieciešams izveidot atsevišķu datu bāzi ar zvērinātu advokātu noslodzi, kura būtu pieejama visiem advokātiem, tiesnešiem, prokuroriem" (Bauskas rajona tiesa – Tiesu administrācija)
- „Papildināt Tiesu informatīvo sistēmu (TIS datu bāzi) ar ziņām par advokātu noslogotību un piedalīšanos lietās." (Alūksnes rajona tiesa – Tiesu administrācija)

- „būtu nepieciešams noteikt advokātu prakses vietas vienmērīgi pa rajoniem. Jāmaina situācija, ka tiesneši pielāgojas advokāta iespējām piedalīties tiesas sēdē, nevis otrādi." (Dobeles rajona tiesa – Tiesu administrācija)
- „Nepieciešami kopīgi pieredzes apmaiņas semināri starp advokatūras, policijas, prokuratūras un tiesas pārstāvjiem." (Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa – Tiesu administrācija)
- „Jāpaplašina kvalificētu praktizējošo juristu loks [personas, kuras tiesīgas darboties par aizstāvjiem kriminālprocesā]. Tomēr šā loka paplašināšana ir saistīta ar praktizējošo juristu kvalifikācijas standartiem.

06.10.2003. spriedumā Satversmes tiesa norāda: „[..] likumā jābūt noteiktiem skaidriem kvalifikācijas kritērijiem un nepieciešams plašāks tiesiskais regulējums, kas noteiktu atbilstošus standartus. Skaidru un noteiktu kvalifikācijas standartu ieviešana būtu viens no priekšnosacījumiem kvalificētu praktizējošo juristu (arī advokātu) skaita pieaugumam.

Kvalifikācijas standartu izstrādē būtu jābalstās uz Eiropas Padomes rekomendācijām, kurās noteikti juristu darbības principi, kas ir vienoti visās Eiropas Padomes dalībvalstīs. Eiropas Padomes Ministru Komiteja 25.10.2000. pieņēmusi rekomendāciju Rec(2000)21 „Par brīvību darboties jurista profesijā" (On the Freedom of Exercise of the Profession of Lawyer), kā arī tās Paskaidrojošo memorandu (Explanatory Memorandum). Jurists minētās rekomendācijas izpratnē ir kvalificēta persona, kurai saskaņā ar valsts likumdošanas aktiem ir tiesības uzstāties kā aizstāvim un darboties sava klienta interesēs, praktizēt, piedalīties tiesas sēdēs vai sniegt juridiskus padomus un pārstāvēt savus klientus juridiskos jautājumos. Rekomendācijā ir noteikti šādi juristu darbības pamatprincipi:

1) jāveic viss nepieciešamais, lai respektētu, aizsargātu un veicinātu brīvību darboties jurista profesijā bez jebkādas diskriminācijas un bez nevajadzīgas publisko iestāžu iejaukšanās, īpaši ņemot vērā attiecīgos noteikumus, kas ietverti Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā;
2) lēmumi par atļauju praktizēt kā juristam vai par uzņemšanu jurista profesijā ir jāpieņem neatkarīgai institūcijai. Šiem lēmumiem, vienalga, vai tos ir vai nav pieņēmusi neatkarīga institūcija, jābūt pārsūdzamiem neatkarīgā un objektīvā tiesā;
3) ir jāveic viss nepieciešamais, lai nodrošinātu augstu juridiskās izglītības līmeni un morālos standartus kā priekšnoteikumu kļūšanai par jurista profesijas pārstāvi, kā arī jānodrošina nepārtraukta juristu tālākā apmācība;
4) advokātu organizācijām un citām profesionālajām organizācijām ir jāpieņem profesionālie standarti un ētikas kodeksi, kā arī jānodrošina, lai juristi būtu spiesti rīkoties neatkarīgi, rūpīgi un godīgi, aizstāvot savu klientu tiesības un intereses;
5) jāveic viss nepieciešamais, lai nodrošinātu visām personām efektīvu pieeju juridiskajiem pakalpojumiem, kurus sniedz neatkarīgi juristi;
6) juristiem ir jāļauj un viņi jāmudina veidot vietējas, nacionālas un starptautiskas profesionālās asociācijas un apvienoties šādās asociācijās, kuru uzdevums būtu atsevišķi vai visām kopā paaugstināt juristu profesionālos standartus un nodrošināt juristu neatkarību un intereses.

Līdzīgi principi, tikai kriminālprocesa jomā, bija noteikti jau agrāk – ANO Pamatprincipos par advokātu lomu, kas pieņemti 1990.gadā Havanā, Kubā, ANO 8.kongresā par noziedzības novēršanu un apiešanos ar likumpārkāpējiem (Basic Principles on the Role of Lawyers, adopted by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August to 7

September 1990). Būtiski atzīmēt, ka šie principi attiecas arī uz tām personām, kuras veic advokāta funkcijas, nebūdamas formāli advokāta statusā.

Kvalificētu praktizējošo juristu (arī advokātu) skaitu varētu palielināt arī ņemot vērā vēsturisko pieredzi. Proti, Latvijā pirms 1940.gada bija gan zvērināti advokāti, gan privātadvokāti, kuri neietilpa zvērinātu advokātu kolēģijas sastāvā. Vērā ņemama ir arī citu valstu pieredze, ja tajā tiek izmantoti citi personas tiesības uz taisnīgu tiesu mazāk ierobežojoši līdzekļi. Piemēram, netiek ierobežots advokātu skaits. Dažās valstīs par aizstāvjiem kriminālllietās var būt ne tikai advokāti, bet arī, piemēram, augstskolu profesori (Vācijā, Francijā), praktizējoši juristi (Somijā). Apsverams būtu jautājums par vairāku advokātu kolēģiju veidošanu, piemēram, pie apgabaltiesām, vai arī par vairāku profesionālo praktizējošu juristu organizāciju veidošanu. Šai sakarā varētu apsvērt arī praktizējošo juristu licencēšanas jautājumu.

Lai pilnīgāk garantētu personas tiesības uz taisnīgu tiesu un vienlaikus paplašinātu kvalificētu juridisko pakalpojumu sniedzēju loku, viens no līdzekļiem pēc augstākās juridiskās izglītības iegūšanas varētu būt vienota un neatkarīga prakses eksāmena ieviešana Latvijā. Tas nodrošinātu skaidru, pārskatāmu un kontrolējamu praktizējošo juristu sagatavošanu, tādējādi šis process būtu ne tikai taisnīgi un objektīvi noregulēts, bet arī praksē īstenotos taisnīgā un objektīvā formā."[184] (Satversmes tiesa)

- „Jāievieš prasība noteiktu advokāta darba laiku veltīt valsts nodrošinātai juridiskai palīdzībai, kā arī praktizēt vietās, kur ir vislielākās problēmas ar juridiskās palīdzības pieejamību. [..] Jāievieš reģistrs vai citāds informācijas apkopojums par advokātu noslodzi, darot šo informāciju pieejamu procesa virzītājam. Tāpat efektīvs advokātu slodzes samazināšanas līdzeklis būtu nodrošināt viena un tā paša advokāta piedalīšanos vienā kriminālprocesā visās tā stadijās." (Ģenerālprokuratūra)
- „Pievērst lielāku uzmanību advokātu darbības novērtējumam. [..] Būtu jāievieš advokātu obligātās civiltiesiskās atbildības apdrošināšana, jo tas sekmēs advokātu atbildības jautājumu risināšanu." (Patērētāju tiesību aizsardzības centrs)
- „Vairāk jādomā par sava darba organizāciju, lai nepieļautu situācijas, kad advokātiem ir jāierodas uz vairākām tiesas sēdēm vienlaicīgi. [..] Jāizstrādā kontroles mehānisms, sodu piemērošana, kas nodrošinātu advokātu savlaicīgu ierašanos tiesas sēdē, jo patreizējā situācijā advokātu rīcība, kas pauž nevērīgu attieksmi pret tiesu neierašanās gadījumā paliek bez ievērības. [..] Ieviest elektronisko advokātu darba noslodzes kalendāru, kurā tiktu atspoguļota katra advokāta noslodze tiesas procesos, kā arī atrašanās ikgadējā atvaļinājumā. Risinājums ļautu tiesas darbiniekiem objektīvi novērtēt un pārliecināties par aizstāvja aizņemtību un tiesas sēdes laiku noteikt precīzāk." (Rīgas Apgabaltiesa)

5. jautājums: Kā Jūs vērtējiet to, ka Latvijā advokāts civilprocesā var izmantot notariāli neapliecinātu pilnvaru, bet citur viņam tāda vajadzīga?

- „par pilnvarojumiem kriminālprocesā, civilprocesā citās iestādēs un advokātu orderiem viedoklis ir šāds, ja advokāts ir kopā ar personu, kurās interesēs strādā, tad nekāds pilnvarojums vai orderis nav vajadzīgs, bet ja atsevišķi, tad pilnvarojumam būtu jābūt, bet ne obligāti notariālam. Materiālais ir ņēmis virsroku par godprātību, tāpēc uzticēties vai ticēt var, kad ir dokuments" (Latgales apgabaltiesas Kriminālllietu tiesas kolēģija);

[184] Satversmes tiesas 06.10.2003. spriedums lietā Nr. 2003-08-01.

- „Uzskatām, ka pilnībā normāli un pozitīvi ir vērtējams tas, ka advokāts civilprocesā papildus savam orderim lietā izmanto notariāli neapliecinātu pilnvaru, jo ar to nekad nekādas problēmas nav bijušas. Nekādā gadījumā nav nepieciešams sadārdzināt tiesas procesu, meklējot un saņemot vēl notariālas pilnvaras advokātiem." (Vidzemes apgabaltiesas (Civillietu un Krimināllietu tiesas kolēģijas)
- „Valstī jābūt vienādiem kritērijiem, kādas prasības jāizvirza pilnvaras noformēšanai, ko izdod fiziska persona, neatkarīgi no tā, kur pilnvara iesniedzama. Pilnvarai jābūt notariāli apliecinātai." (Krāslavas rajona tiesa – Tiesu administrācija)

6. jautājums: Kā Jūs vērtējiet tādu pilnvarojuma veidu kā advokāta orderis?

- „[..] ja advokāts ir kopā ar personu, kurās interesēs strādā, tad nekāds pilnvarojums vai orderis nav vajadzīgs, bet ja atsevišķi, tad pilnvarojumam būtu jābūt, bet ne obligāti notariālam. Materiālais ir ņēmis virsroku par godprātību, tāpēc uzticēties vai ticēt var, kad ir dokuments"; (Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija)
- „Atbalstāms ir tāds pilnvarojuma veids kā advokāta orderis, jo faktiski minētais dokuments dod iespēju advokātam piedalīties tiesas procesā un nekas pēc būtības nemainās, ja, pamatojoties uz orderi, tiktu sniegti arī paskaidrojumi civillietā. Vienīgais attiecībā uz izlīguma slēgšanu un nolēmumu pārsūdzēšanu varētu atstāt kā nepieciešamu speciālu pilnvarojumu, ko likums paredz arī šobrīd." (Vidzemes apgabaltiesas (Civillietu un Krimināllietu tiesas kolēģijas)
- „Advokāta orderi nevar uzskatīt par pilnvaru, jo to paraksta tikai pats advokāts. Orderī būtu nepieciešams norādīt arī aizstāvības apjomu." (Dobeles rajona tiesa – Tiesu administrācija)
- „Administrācija atbalsta ideju, ka tās izdotais norīkojums juridiskās palīdzības sniedzējam ir pietiekams pamats, lai juridiskās palīdzības sniedzējs varētu pārstāvēt juridiskās palīdzības saņēmēja intereses un atsevišķa pilnvaras vai ordera noformēšana nav nepieciešama". (Juridiskās palīdzības administrācija)

7. jautājums: Kā Jūs vērtējiet advokātu, notāru un citu personu aktivitāti valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanas procesā? Kas būtu darāms, lai šo aktivitāti paaugstinātu?

- „valsts nodrošinātas juridiskās palīdzības sniegšanā pret advokātiem, kuri strādā mūsu reģionā mums pretenziju nav. Darbu varētu aktivizēt, ja pastāvētu advokātu vidū konkurence, bet pagaidām tās nav iespējams. Apsveicami būtu, ja kāds padomātu par advokātu sociālajām garantijām vecumdienās, jeb pensiju fondu" (Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija);
- „Joprojām faktiski netiek nodrošināta pilnvērtīga juridiskās palīdzības sniegšana maznodrošinātajiem civillietās, kas būtu jāsniedz valstij, kā arī aizstāvja piedalīšanās lietās, kurās aizstāvja piedalīšanās ir obligāta vai persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, vēlas aizstāvja piedalīšanos, bet nav noslēgusi vienošanos par to. Juridiskās palīdzības administrācija vairāk veic birokrātisku funkciju, pieprasot un izsūtot dažādus pieprasījumus, vēstules, bet viņu norīkotie advokāti ar lietām praktiski nebrauc iepazīties uz vietas, tiesas sēdes norauj un nav sevišķi ieinteresēti lietas iznākumā. Varbūt šis iespaids ir subjektīvs, jo nav bijusi ļoti bieža saskarsme ar valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniedzējiem, tomēr pēc tiem dažiem gadījumiem, kas bijuši, tieši šāds iespaids ir radies. Būtu pirmkārt vēlams, lai gadījumā, ja kādam maznodrošinātajam šāda palīdzība

tiek piešķirta, par to savlaicīgi tiktu ziņots tiesai, nevis tiesai jāmeklē, kuru tad advokātu Juridiskās palīdzības administrācija atbildētājam piešķīrusi, kur ir viņa prakses vieta un kā ar viņu sazināties, jo vienīgais dokuments, kas lietā, ir atbilde personai, ka viņai tiek piešķirta šī juridiskā palīdzība. Nevis tiesai būtu jāmeklē juridiskās palīdzības sniedzējs, bet gan otrādi. Ja ir piešķirts advokāts juridiskās palīdzības sniegšanai atbildētājam civillietā, tad viņam arī aktīvi būtu jādarbojas, jāinteresējas, kad nozīmēta lieta, jāiepazīstas ar lietu un tamlīdzīgi. Iespējams tuvākajā nākotnē lielākas pilnvaras varētu piešķirt advokātu palīgiem un nozīmēt lietu kategorijas, kurās viņi varētu piedalīties patstāvīgi ar visām advokāta tiesībām. Konkrēti zvērinātu advokātu palīgi pastāvīgi (ne tikai pēc ZAP norīkojuma konkrētajā lietā) apgabaltiesu darbības zonās varētu nodrošināt valsts garantēto aizstāvību/pārstāvību. Šādas darbības kvalitātes izvērtējums varētu būt viens no kritērijiem personas kļūšanai par zvērinātu advokātu." (Vidzemes apgabaltiesas (Civillietu un Krimināllietu tiesas kolēģijas)

- „Aizstāvības nodrošināšanā situācija Krāslavas rajonā ir neapmierinoša, jo rajonā praktizē tikai viens advokāts un ja lietā ir divas maznodrošinātās tiesājamās personas un viņu liecībās pastāv pretrunas, tad valsts nodrošināto juridisko palīdzību var sniegt tikai vienam no tiesājamiem. Advokatūras likuma grozījumi situāciju šobrīd neatrisina, jo zvērinātu advokātu vecāko darbība sāksies tikai ar 01.01.2010. (Krāslavas rajona tiesa – Tiesu administrācija)
- Preiļu rajona tiesa prognozē, ka problēmas ar valsts nodrošināto juridisko palīdzību varētu rasties 2008. gada beigās, kad tiesā tiks izskatīta krimināllieta, kurā apsūdzēta 21 persona un daudzi apsūdzētie lūgs nodrošināt valsts aizstāvību. (Preiļu rajona tiesa – Tiesu administrācija)
- „Valsts sniegtā juridiskā palīdzība civillietās ir gausa un smagnēja, to nav iespējams saņemt operatīvi. Trūcīgas personas statuss tiek piešķirts un noteiktu laiku, bet tiesāšanās procesi dažkārt ieilgst". (Alūksnes rajona tiesa – Tiesu administrācija)
- „Juridiskās palīdzības sniedzēju darba samaksas paaugstināšana ir būtisks priekšnoteikums juridiskās palīdzības sniedzēju sadarbībai ar Administrāciju un pakalpojuma nodrošināšanas prestižam zvērinātu advokātu un praktizējošu juristu vidū." (Juridiskās palīdzības administrācija)
- „Bieži vien valsts nodrošinātie advokāti nesniedz pilnīgu ieguldījumu procesa laikā, tie pavirši pārzina lietas materiālus un līdz ar to netiek efektīvi īstenota juridiskās palīdzības sniegšana. [..] Lai paaugstinātu advokātu aktivitāti valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanas procesā, ir nepieciešams noteikt piedalīšanos advokātiem juridiskās palīdzības sniegšanā kā obligātu, to pamatojot ar nepieciešamību iegūt pieredzi dažādos un noteikta skaita tiesas procesos kvalifikācijas nodrošināšanai." (Rīgas Apgabaltiesa)

8. jautājums: Kā līdzšinējie Satversmes tiesas spriedumi ir ietekmējuši Latvijas advokatūras darbību?

- „Satversmes tiesa ir skatījusi trīs lietas, kurās ir bijušas apstrīdētas procesuālās tiesību normas, kas noteikušas šauri ierobežotu personu loku pārstāvībai civilprocesā un aizstāvībai krimināllietās.

06.10.2003. spriedumā (lietā Nr. 2003-08-01) Satversmes tiesa ir skaidrojusi Satversmes 92. pantā ietvertās normas jēgu un mērķi un atzinusi, ka „[..] Satversmes 92.panta mērķis, nosakot ikviena tiesības uz advokāta palīdzību, nav ierobežot personas tiesības uz

taisnīgu tiesu. Juridiskais jēdziens „advokāts", kas ietverts Satversmes 92.pantā, ir jātulko paplašināti, ar to saprotot personas tiesības saņemt juridisko palīdzību, brīvi izvēloties aizstāvi vai pārstāvi dažādās lietās no iespējami plašāka kvalificētu juristu loka un atsevišķos likumā noteiktos gadījumos arī no citu personu loka."

27.06.2003. spriedumā (lietā Nr. 2003-04-01) Satversmes tiesa vērtēja civilprocesa normu, saskaņā ar kuru kasācijas instances tiesā lietas varēja vest vienīgi ar advokāta starpniecību. Satversmes tiesa atzina, vadoties no apsvēruma, ka personai, cik vien tas iespējams, jāļauj pašai sev brīvi izvēlēties kvalificētu pārstāvji, „[..]ir iespējams noteikt saudzējošākus līdzekļus, lai nodrošinātu kvalificētu juridisko pārstāvību kasācijas instances tiesā". Satversmes tiesas ieskatā „[..]vest savas lietas un pārstāvēt citas personas ne sliktāk par advokātiem var arī tiesneši un prokurori (likumā noteiktajos gadījumos), juridisko zinātņu doktori, īpašas juridisko palīdzību sniedzošas nevalstiskas organizācijas vai valsts finansētas iestādes, kuras sniedz bezmaksas juridisko palīdzību, kā arī personas, kurām ir augstākā juridiskā izglītība un kuras nokārtojušas attiecīgās prasmes un iemaņas apliecinošu eksāmenu u.tml."

Arī 06.11.2003. spriedumā (lietā Nr. 2003-10-01) lietā, kurā tika izvērtēta civilprocesa norma, [kas noteica fiziskas personas pilnvaroto pārstāvju loku, ierobežojot to ar augšupējiem un lejupējiem radiniekiem, laulāto, īstiem brāļiem un māsām, kā arī personu, kas uz pilnvaras pamata faktiski pārvalda pilnvardevēja mantu], Satversmes tiesa lielā mērā vadījās no diviem iepriekš formulētajiem apsvērumiem. Proti, ka personai, cik vien tas iespējams, jāļauj pašai brīvi izvēlēties sev pārstāvi, tostarp arī advokātu un ka vest savas lietas un pārstāvēt citas personas ne sliktāk par advokātiem var arī tiesneši un prokurori, juridisko zinātņu doktori, u.c. kvalificēti praktizējoši juristi un atbilstīgas organizācijas.

Iepriekš minētais ļauj secināt, ka Satversmes tiesa savā līdzšinējā praksē, atzīstot advokatūras nozīmību kvalificētas juridiskās palīdzības nodrošināšanā, tomēr Satversmes 92. pantā ietverto terminu *advokāts* interpretējot plaši, ir noraidījusi centienus lobēt advokatūru, kas ir tikai viens no kvalificētu praktizējošo juristu loka nozarojumiem". (Satversmes tiesa)

9. jautājums: Cik daudz un kāda rakstura sūdzības ir saņemtas par juristiem un advokātiem?

- „Laikā no 2000. gada līdz 2008. gada augustam ir saņemtas 5 sūdzības par juristu, tai skaitā advokātu sniegtajiem pakalpojumiem. Sūdzības galvenokārt ir bijušas vērstas uz sniegto juridisko pakalpojumu kvalitāti, uz advokātu pienākumu pienācīgu izpildi vai pienākumu nepildīšanu (piemēram, neierašanos uz tiesas sēdēm)." (Patērētāju tiesību aizsardzības centrs)
- „Iedzīvotāji samērā bieži vēršas Tiesībsarga birojā ar sūdzībām par neapmierinošu advokātu darbu, neskaidrībām valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības pieejamībā un apjomā, kā arī ar lūgumiem ieteikt advokātu, kas varētu pārstāvēt personas intereses Eiropas Cilvēktiesību tiesā [..]. Tāpat Tiesībsarga birojā ir konstatēta valsts garantēto aizstāvju bezdarbība lietās par psihiatriskās palīdzības sniegšanu psihiatriskajās iestādēs bez pacientu piekrišanas Ārstniecības likuma 68. panta noteiktajā kārtībā". (Tiesībsarga birojs)

10. jautājums: Kā līdzšinējie Konkurences padomes lēmumi ir ietekmējuši Latvijas advokatūras darbību?

„„Brīvo profesiju" jomā Konkurences padome līdz šim pieņēmusi tikai divus lēmumus, un tie saistīti ar aizliegtas vienošanās pārkāpumu („Par Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 81.panta

pirmās daļas iespējamo pārkāpumu Latvijas Arhitektu savienības darbībās", lietā Nr.P/06/07/01[185] un „Par Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 1.punkta un Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 81.panta pirmās daļas iespējamo pārkāpumu Latvijas Būvinženieru savienības darbībās" Lietā Nr.P/06/10/9[186]). Taču Konkurences padome nevar atbildēt vai šie un citi tās lēmumi jebkādā veidā ietekmējuši Latvijas advokatūras darbību." (Konkurences padome)

11. jautājums: Kā Jūs vērtējiet fiksētās advokātu takses?

„Viens no bieži sastopamiem konkurences ierobežojumiem, ir cenu noteikšana (fiksēšana), kas nav atļauts saskaņā ar konkurenci regulējošiem normatīvajiem aktiem (pieļaujama ir tikai maksimālo vai ieteicamo cenu noteikšana). Advokātu amata atlīdzība Latvijā netiek regulēta (izņemot vienu specifisku jomu - valsts apmaksāto palīdzību), un to nosaka advokāts, individuāli vienojoties ar savu klientu. Ņemot vērā minēto nav pamata uzskatīt, ka atlīdzības taksu noteikšana valsts garantētajai juridiskajai palīdzībai varētu kādā veidā kavēt, ierobežot vai deformēt konkurenci advokātu starpā, jo šajā gadījumā par pakalpojumu „maksā" valsts, un tā attiecas tikai uz šauru advokātu darbības jomu." (Konkurences padome)

[185] Pieejams: http://www.kp.gov.lv/uploaded_files/2007/X08_1402.pdf
[186] Pieejams: http://www.kp.gov.lv/uploaded_files/2007/V34_2504.pdf

12. Secinājumi un priekšlikumi

Šajā nodaļā tiks apkopoti visā pētījumā izdarītie secinājumi par pastāvošajām problēmām nozarē, kā arī izteikti priekšlikumi par identificēto problēmu risinājumiem.

1. secinājums:

Lai gan Satversmes 92. pantā noteikts, ka ikvienai personai ir tiesības uz advokāta palīdzības saņemšanu, tomēr Satversmes tiesa savā 06.10.2003. spriedumā lietā Nr. 2003-08-01 atzina, ka „juridiskais jēdziens „advokāts" ir tulkojams paplašināti un nav attiecināms tikai uz zvērinātiem advokātiem".

1. priekšlikums:

Turpināt Satversmes tiesas spriedumā noteikto advokatūras attīstības tendenci un juridiski nostiprināt realitāti, ka juridisko palīdzību sniedz arī citas personas. Tāpēc nepieciešams noteikt vienotas prasības un atbildību visiem juridiskās palīdzības sniedzējiem – kā advokātiem, tā arī pārējiem juridiskās palīdzības sniedzējiem. Kā pirmā prasība būtu pienākums reģistrēties kā juridiskās palīdzības sniedzējam. Reģistrācijas iestāde varētu būt gan Advokātu padome, kas par to varētu saņemt atlīdzību, vai arī kāda Tieslietu ministrijas struktūrvienība. Ja visi juridiskās palīdzības sniedzēji reģistrētos vienā iestādē kopā ar advokātiem, tas atvieglotu uzskaites, koordinācijas un vienotu prasību noteikšanas darbu.

2. secinājums:

Advokatūras likums aizliedz advokātam veikt jurista darbu ārpus advokāta prakses, bet neaizliedz veikt citas profesijas, piemēram, ekonomista, darbu.

2. priekšlikums:

Papildināt Advokatūras likuma 15. panta 11. punktu ar normu, ka advokātam aizliegts veikt jebkādu darbu, kas tieši neizriet no advokāta prakses, atskaitot mācībspēka, arbitra (šķīrējtiesneša), mediatora, samierinātāja vai pārrunu vedēja, nodokļu un cita veida konsultanta, tulka un maksātnespējas procesa administratora darbu. [187]

3. secinājums:

Advokatūras likums uzliek advokātiem par pienākumu tiesas sēdēs nēsāt īpašu tērpu – talāru. Tomēr talāra nēsāšana Latvijā nav iedzīvojusies un salīdzinoši niecīgs skaits advokātu to vispār ir iegādājušies. Tiesas ēkās advokātiem nav īpašu ģērbtuvju, tāpēc nākas uzvilkt talāru vai nu gaitenī vai tualetes telpās. Tāpat neērtības sagādā talāra pārvešana no biroja uz tiesas ēku – tas iesaiņojams vai nu apģērbu apvalkā vai īpašā maisiņā, lai nepieļautu saburzīšanos. Un visas šīs neērtības ir tikai svinīgas noskaņas radīšanai, kas ir mazliet teatrāli un senatnīgi. Tai pat laikā vērojams, ka advokatūras nozīme valstī strauji mazinās un ka juridisko palīdzību vienlīdz labi sniedz arī citas personas. Tādējādi nav nekāda nopietna pamata, lai advokāti tiesas zālē vilktu talāru, ja nu vienīgi kriminālllietās, kur tiesājamā aizstāvis patiešām var būt vienīgi advokāts. Talāra valkāšana advokātiem Latvijā nav tradīcija un tā ieviešana būtu pārlieku samākslota, par ko liecina arī advokātu atturība pret talāra iegādāšanos un valkāšanu.

3. priekšlikums:

Svītrot no Advokatūras likuma 50. pantu ar normu par pienākumu nēsāt talāru.

[187] Skat. 9.10. nodaļu ar Rumānijas Advokatūras likuma piemēru.

4. secinājums:
Advokatūras likuma 57. pants nosaka advokāta pienākumu vienoties ar klientu par atlīdzības apmēru. Savukārt šī likuma 34. panta 4. punkts paredz, ka Advokātu padome uzrauga zvērinātu advokātu un palīgu darbību. Tomēr praktiski Advokātu padome regulāri nepārbauda advokātu darbību, bet reaģē tikai uz sūdzībām. Turpretim Zvērinātu notāru padome un Zvērinātu tiesu izpildītāju padome pārbaudes rīko regulāri ar mērķi nevis sodīt, bet palīdzēt saviem biedriem uzlabot biroja lietvedību, un tādējādi – sniegt juridiskās palīdzības saņēmējiem kvalitatīvāku pakalpojumu.

4. priekšlikums:
Papildināt Advokatūras likumu ar normām, kas uzliek Advokātu padomei par pienākumu regulāri uzraudzīt zvērinātu advokātu (un nākotnē, iespējams, arī citu juridiskās palīdzības sniedzēju) darbu un lietvedību, tai skaitā klientu lietu uzskaiti.

5. secinājums:
Advokatūras likums neuzliek advokātiem par pienākumu turpināt tālākizglītību. Turpretim zvērinātiem notāriem un tiesu izpildītājiem šāds pienākums ir. Tālākizglītības pienākuma neesamība rada risku, ka advokāti nepietiekami regulāri papildina savas zināšanas vai arī nedara to nemaz. Tāpat arī citiem juridiskās palīdzības sniedzējiem, kas nav advokāti, notāri vai tiesu izpildītāji, nav pienākuma turpināt tālākizglītību. Advokātu padomei nav sistematizētas informācijas par to, vai advokāti turpina savu tālākizglītību.

5. priekšlikums:
Iestrādāt normatīvajos aktos prasību advokātiem un citiem juridiskās palīdzības sniedzējiem turpināt tālākizglītību vai periodiski kārtot kvalifikācijas eksāmenu, līdzīgi kā tas noteikts Notariāta likuma 17. - 23.[1] pantā un Tiesu izpildītāju likuma 32.[1] - 32.[8] pantā.[188] Īpašus atvieglojumus vai priekšrocības tālākizglītības turpināšanas procesā varētu noteikt advokātiem un juristiem, kuri aktīvi piedalās valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanas procesā. Tomēr šī darbība vēl nevarētu būt pilnīgs atbrīvojums no pienākuma pierādāmi turpināt tālākizglītību. Uzlikt Advokātu padomei par pienākumu vest zvērinātu advokātu tālākizglītības reģistru un pārbaudīt zvērinātu advokātu iesniegtās atskaites par veikto tālākizglītību.

6. secinājums:
Advokatūras likuma 114. pants atļauj advokātiem savu civiltiesisko atbildību arī neapdrošināt. Tomēr vairumā Eiropas Savienības dalībvalstu advokātu atbildības apdrošināšana ir obligāta. Šāds pienākums būtu nosakāms arī Latvijā, turklāt to attiecinot ne tikai uz advokātiem, bet visiem juridiskās palīdzības sniedzējiem. Iespējams, ka šāda pienākuma ieviešana vienlaikus palielinās arī sūdzību un prasību skaitu pret advokātiem, jo klienti būs ieinteresēti celt prasības mantisku apsvērumu vadīti.

6. priekšlikums:
Grozīt Advokatūras likuma 114. pantu, kā arī pieņemt papildu normatīvo aktu par to, ka visiem juridiskās palīdzības sniedzējiem un advokātiem ir pienākums apdrošināt savu civiltiesisko atbildību.

[188] Skat. arī 9.4. nodaļu ar Igaunijas piemēru par tālākizglītības turpināšanu un kredītpunktu sistēmu.

7. secinājums:

Civilprocesā atlīdzināmi izdevumi tikai par tādas juridiskās palīdzības saņemšanu, ko sniedzis advokāts, turklāt kas to darījis, pamatojoties uz advokāta orderi. Tas izriet no Civilprocesa likuma 44. panta pirmās daļas 1. punkta un 85. panta trešās daļas. Tai pat laikā faktiski arī citas personas var sniegt juridisku palīdzību, lai gan likums to neatzīst. Šādos apstākļos persona civilprocesā var prasīt atlīdzināt ar lietas vešanu saistītos izdevumus par juridiskās palīdzības saņemšanu tikai tad, ja juridisko palīdzību sniedzis advokāts uz ordera pamata. Tas nav taisnīgi, jo juridisko palīdzību var sniegt arī citas personas.

7. priekšlikums:

Grozīt Civilprocesa likuma normas tā, lai personas varētu prasīt atlīdzību par saņemto juridisko palīdzību neatkarīgi no tā, kas šo palīdzību sniedzis – advokāts, jurists vai cita persona. Personai tiesā pašai jāpierāda, ka tā saņēmusi juridisko palīdzību – ar līguma, izrakstīta un apmaksāta rēķina vai kases ieņēmumu ordera palīdzību, kā arī ar pārstāvja faktisko piedalīšanos tiesas sēdē.

8. secinājums:

Civilprocesa likuma 540. panta 6. punkts noteic, ka viens no izpildu dokumentiem ir advokāta izrakstīts rēķins. Tas, protams, advokātiem, ir ļoti izdevīgi, ka pret klientu, kurš nav apmaksājis rēķinu, var vērsties, uzreiz iesniedzot zvērinātam tiesu izpildītājam rēķinu. Tai pat laikā šāda norma ir negodīga pret citiem juridiskās palīdzības sniedzējiem, kuri nav advokāti.

8. priekšlikums:

Papildināt Civilprocesa likuma 540. panta 6. punktu ar normu, ka izpildu dokuments ir arī likumā noteiktā kārtībā reģistrētu juridiskās palīdzības sniedzēju izrakstīts rēķins. Šāda norma varētu tikt ieviesta vienlaikus ar juridiskās palīdzības sniedzēju reģistrācijas uzsākšanu.

9. secinājums:

Latvijas Republikas tiesību akti ar juridiskās palīdzības sniegšanu faktiski ļauj nodarboties ikvienam. Nav paredzēts nekāds sods vai atbildība par nereģistrētas juridiskās palīdzības sniegšanu. Turpretim citas brīvās profesijas pārstāvja – ārsta – gadījumā Administratīvo pārkāpumu kodekss 45. pantā paredz administratīvo atbildību un sodu par neatļautu ārstniecību.

> „(1) Par tādu personu nodarbošanos ar ārstniecību, kurām nav medicīniskās izglītības, - uzliek naudas sodu līdz divsimt piecdesmit latiem.
> (2) Par tādu personu nodarbošanos ar ārstniecības privātpraksi, kuras nav reģistrējušās likumā noteiktajā kārtībā, - uzliek naudas sodu līdz simt latiem.
> (3) Par Veselības ministrijas neapstiprinātas medicīniskās tehnoloģijas izmantošanu ārstniecībā -
> uzliek naudas sodu ārstniecības iestādes vadītājam un ārstniecības personām līdz simt latiem.
> (4) Par tādu personu nodarbošanos ar ārstniecību, kurām nav speciālista prakses tiesību attiecīgajā specialitātē, ja nav tādas personas uzraudzības, kurai ir speciālista prakses tiesības attiecīgajā specialitātē, - uzliek naudas sodu līdz divsimt piecdesmit latiem.
> (5) Par atļaušanu augstāko medicīniskās izglītības iestāžu un medicīniskās pamatizglītības iestāžu klausītājiem mācību programmu ietvaros nodarboties ar

slimnieku ārstēšanu vai sniegt dzemdībpalīdzību, ja nav tādas ārstniecības personas tiešas uzraudzības, kurai ir speciālista prakses tiesības attiecīgajā specialitātē, - uzliek naudas sodu līdz divsimt piecdesmit latiem."

Atbildība par neatļautu ārstniecību paredzēta arī Krimināllikuma 137. pantā:

„(1) Par neatļautu ārstniecību, ja tā izraisījusi cietušā veselības traucējumu, — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz piecdesmit minimālajām mēnešalgām, atņemot tiesības nodarboties ar ārstniecību uz laiku līdz trim gadiem vai bez tā.
(2) Par neatļautu ārstniecību, ja tā izraisījusi cietušā nāvi vai smagus miesas bojājumus vainīgā neuzmanības dēļ, — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz desmit gadiem, atņemot tiesības nodarboties ar ārstniecību uz laiku līdz pieciem gadiem vai bez tā."

Tādējādi secināms, ka likumdevējs novērtē to risku, kādu varētu radīt neatļauta ārstniecība, piemēram, nodarbošanās ar ārstniecību personai, kurai nav medicīniskās izglītības. Turpretim sociālās, mantiskās un morālās sekas un risks, kādu varētu radīt personu, kurām nav juridiskās izglītības, sniegtie juridiskie pakalpojumi, netiek likumdošanas ceļā novērtēts. Līdzīgi arī Administratīvo pārkāpumu kodeksa 41.-6. pantā noteikta atbildība par darba aizsardzības pakalpojumu sniegšanu bez sertifikāta. Arī pedagoga privātprakse bez sertifikāta ir administratīvi sodāma saskaņā ar APK 201.-55. pantu. Tāpat komercdarbības veikšana bez reģistrēšanas vai bez speciālās atļaujas (licences) ir administratīvi sodāma APK 166.-2. panta kārtībā. Tāpēc rodas jautājums: kāpēc tiek prasīta reģistrācija un licencēšana vienu profesiju pārstāvjiem, bet citu profesiju pārstāvjiem – netiek? Vēl vairāk: kāpēc divu konkurējošu profesiju – advokātu un citu juridisko pakalpojumu sniedzēju – pārstāvjiem tiek izvirzītas atšķirīgas prasības, lai gan faktiski viņi nodarbojas ar to pašu darbību? Sekas, kādas šis personas var radīt pakalpojuma saņēmējiem, taču ir vienādas.

9. priekšlikums:
Noteikt Administratīvo pārkāpumu kodeksā atbildību par nereģistrētu / nelicencētu juridiskās palīdzības sniegšanu.

10. secinājums:
Advokāti bieži neierodas uz tiesas sēdēm slimības, atvaļinājuma vai aizņemtības dēļ citā tiesas sēdē. Tā rezultātā tiek atliktas tiesas sēdes, paildzināts lietas izskatīšanas laiks, kā arī pieaug tiesu neapmierinātība ar šādu advokātu rīcību.

10. priekšlikums:
Ieviest elektronisko advokātu darba noslodzes kalendāru, kurā tiktu atspoguļota katra advokāta noslodze tiesas procesos, kā arī atrašanās ikgadējā atvaļinājumā. Šādam elektroniskajam kalendāram būtu jābūt pieejamam tiesām un advokātiem.

11. secinājums:
Tiesību zinātņu doktori ir atbrīvoti no pienākuma kārtot zvērināta advokāta eksāmenu. Tomēr šāds atbrīvojums rada risku, ka par advokātu kļūst personas, kuras, lai gan teicami pārzina vienu tiesību zinātnes jomu, tomēr iespējams neprot izstrādāt procesuālos dokumentus vai arī nepārzina tiesību jomas. Tādējādi veidojas negodīga situācija, ka tiesību zinātņu doktoriem

netiek pārbaudītas ne viņu zināšanas visās tiesību jomās, ne spējas sagatavot procesuālos dokumentus.

11. priekšlikums:
Atcelt tiesību zinātņu doktoriem noteikto priekšrocību nekārtot advokāta eksāmenu, kas noteikta Latvijas Republikas Advokatūras likuma 14. panta otrajā daļā. Gadījumā, ja šāda atcelšana nav iespējama, noteikt tiesību zinātņu doktoriem atbrīvojumu kārtot advokāta eksāmena teorētisko daļu, bet tā vietā kārtot advokāta eksāmena procesuāli – praktisko daļu, kurā tiek pārbaudītas pretendentu spējas sagatavot procesuālu dokumentu un atrisināt juridiska satura kāzusu.

12. secinājums:
Advokāta eksāmena jautājumi un kāzusi tiek mainīti nepietiekami bieži. Tā rezultātā pretendentiem ir iespējams uzzināt eksāmena laikā risināmos kāzusus un tiem iepriekš sagatavoties.

12. priekšlikums:
Uzlikt advokātu eksāmenu komisijai par pienākumu katram eksāmenam sagatavot citus juridiskā satura kāzusus, kā arī nodrošināt šo kāzusu slepenību un neizpaušanu līdz eksāmena brīdim.

13. secinājums:
Lai kļūtu par advokātu, personai saskaņā ar Latvijas Republikas Advokatūras likuma 14. panta pirmās daļas 2. punktu ir jābūt ar nevainojamu reputāciju. Tomēr šādas reputācijas neesamība nav pamats, lai personu varētu atskaitīt no advokātu skaita.

13. secinājums:
Izdarīt papildinājumus Latvijas Republikas Advokatūras likumā, nosakot, ka no zvērinātu advokātu skaita izslēdz personas, kurām nav nevainojamas reputācijas un kuras šo reputāciju neatjauno viena gada laikā pēc Advokātu padomes aicinājuma to darīt.

14. secinājums:
Advokātiem nav pienākuma iesniegt Advokātu padomei nekādas atskaites. Šādu atskaišu esamība nodrošinātu labāku atgriezenisko saiti starp advokātiem un Advokātu padomi, kā arī ļautu Advokātu padomei sekot advokātu darbībai.

14. priekšlikums:
Noteikt Latvijas Republikas advokatūras likumā advokātiem par pienākumu reizi gadā līdz 1. februārim iesniegt Advokātu padomē rakstisku atskaiti par iepriekšējo kalendāra gadu. Atskaites formu uzdot izstrādāt Advokātu padomei. Atskaitē cita starpā iekļaut ziņas par: 1) iepriekšējā gadā noslēgto vienošanos ar klientiem skaitu, 2) apmeklēto tiesas sēžu skaitu ar sadalījumu pa civillietām, administratīvajām lietām un kriminālllietām, 3) tālākizglītības pasākumiem, norādot datumus, pasākuma organizētāju, saturu, nodarbību stundu skaitu un auditējamo vērtību (diploms, sertifikāts, publikācija), 4) veikto papildu darbu – augstskolās, juridisko tekstu tulkošana, maksātnespējas procesu vadīšana, u.c. 5) nodarbināto personu skaitu.

15. secinājums:

Lai gan advokāti skaitās saistīti ar kādu no Latvijas tiesu rajoniem, tomēr faktiski šai saistībai ir diezgan formāla nozīme, īpaši tad, kad advokāts praktizē vairākos rajonos. Tikai tajos gadījumos, kad advokāti piedalās valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanā, ir nozīme, kuram tiesu rajonam advokāti ir piederīgi, jo tādā veidā zvērinātu advokātu vecākajam ir iespējams sazināties ar savā rajonā esošajiem advokātiem, lai vienotos par viņu iespēju piedalīties procesuālā darbībā. Citos gadījumos advokātu sadalījumam ir tikai statistikas nozīme un tā neatspoguļo patieso advokātu darbību Latvijā. Daudz precīzākas ir pašu advokātu sniegtās ziņas par prakses vietu un to maiņu. Tā, piemēram, ja advokāts sākotnēji ir norādījis Advokātu padomei, ka tas praktizēs Liepājas rajonā, bet vēlāk mainījis prakses vietu uz Kuldīgas rajonu, tad Advokātu padomei pašai vajadzētu atzīmēt advokātu kā praktizējošu Kuldīgas rajonā.

15. priekšlikums:
Precizēt Latvijas Republikas Advokatūras likumu, norādot, ka zvērināts advokāts ir piederīgs tam tiesas rajonam, kurā viņš ir reģistrējis savu pamata darbības vai papildu prakses vietu.

16. secinājums:
Par advokāta palīgu var kļūt arī persona, kurai ir pietiekama juridiskā darba pieredze, lai uzreiz kārtotu advokāta eksāmenu. Lai sagatavotu advokāta palīgus, tiek tērēti ne tikai patrona līdzekļi, bet arī Advokātu padomes līdzekļi, jo Advokātu padome palīgus uzrauga, apmāca un ved advokātu palīgu reģistru. Tāpēc būtu lietderīgi noteikt ierobežojumu, kuru pārsniedzot persona vairāk nevarētu kļūt par advokāta palīgu, bet varētu uzreiz kārtot advokāta eksāmenu. Turklāt advokāta darbs nav lietvedības ziņā tik specifisks kāds tas ir zvērinātiem tiesu izpildītājiem vai zvērinātiem notāriem, lai advokāts to nevarētu iemācīties, izpētot normatīvos aktus un prakses gaitā.

16. priekšlikums:
Noteikt Advokatūras likumā ierobežojumu, ka par advokāta palīgu nevar kļūt persona, kurai ir vairāk nekā 10 gadus ilga juridiskā darba pieredze.

17. secinājums:
Civilprocesa likuma 44. panta pirmās daļas 1. punktā ir noteikts, ka atlīdzināmi izdevumi „advokāta palīdzības samaksai — to faktiskajā apmērā, tomēr ne vairāk par pieciem procentiem no prasījumu apmierinātās daļas, bet prasībās, kam nav mantiska rakstura, — ne vairāk par advokātu atlīdzības taksi”. 5% no prasījumu apmierinātās daļas ir salīdzinoši maza atlīdzība, īpaši mazu prasību lietās. Tāpēc šajā pantā būtu jānosaka līdzīgs atlīdzības aprēķins, kāds tas ir Civilprocesa likuma 34. pantā, aprēķinot valsts nodevas. Pretējā gadījumā persona, kurai advokāts ir sagatavojis prasības pieteikumu par Ls 100 piedziņu, var saņemt atlīdzību advokāta palīdzības apmaksai tikai Ls 5 apmērā. Turklāt šajā Civilprocesa likuma pantā būtu jānoteic, ka atlīdzināmi ne tikai izdevumi advokāta palīdzības samaksai, bet plašākā nozīmē – izdevumi juridiskās palīdzības samaksai, jo faktiski juridisko palīdzību sniedz ne tikai advokāti.

17. priekšlikums:
Grozīt Civilprocesa likuma 44. panta pirmās daļas 1. punktu, nosakot atlīdzību ne tikai par advokāta, bet arī par juridiskās palīdzības saņemšanu, nevis 5% apmērā, bet dažādā apmērā, līdzīgi kā noteiktas valsts nodevas Civilprocesa likuma 34. pantā, ņemot vērā prasības summu.

18. secinājums:

Advokātu padome ļoti reti un nesistemātiski kontrolē advokātu darbu. Šādai kontrolei būtu jābūt, turklāt nevis sodīšanas, bet kvalitātes paaugstināšanas dēļ. Piedevām šādai kontrolei būtu nozīme tad, ja tiktu kontrolēts visu juridiskās palīdzības sniedzēju darbs. Turpretim, ja tiks uzsākta tikai advokātu kontrole, tas var radīt advokātu skaita samazinājumu.

18. priekšlikums:
Rekomendēt Advokātu padomei veikt sistemātiskas advokātu prakses kontroles ar mērķi paaugstināt advokātu sniegto pakalpojumu kvalitāti. Izveidot mehānismu, ar kura palīdzību varētu tikt kontrolēta visu juridisko pakalpojumu sniedzēju darba kvalitāte. Noteikt iepriekš zināmas kontroles prasības, kādas tiks izvirzītas pret pārbaudāmajiem advokātiem.

19. secinājums:
Advokāta orderis ir vienpusēja pilnvara, kuru advokāts var sev izrakstīt, klientam par to pat nezinot. Tādējādi šim dokumentam ir ļoti formāla nozīme un to var aizstāt arī ar advokāta apliecības uzrādīšanu. Tā kā šobrīd advokāta apliecības tehniskā un drošības elementu ziņā ir viegli viltojams dokuments, tad, iespējams, advokāta orderis ir dubultas drošības prasība, lai pierādītu, ka advokāts patiešām pārstāv konkrēto klientu. Turpretim, ja advokātu apliecības būs ar lielāku drošību, grūtāk viltojamas, tad advokāta orderim vispār nav nozīmes un pilnīgi pietiks ar advokāta apliecības uzrādīšanu un mutisku apliecinājumu par to, ka advokāts pārstāv konkrēto klientu. Piedevām normatīvajos aktos nav skaidri noteikts, kādas tieši darbības advokāts var darīt, pamatojoties uz orderi, un vai šajās darbībās ietilpst tikai klienta konsultēšana, vai arī iepazīšanās ar lietas materiāliem, papildu materiālu iesniegšana, dokumentu pieprasīšana, vai citas darbības.

19. priekšlikums:
Izdot advokāta apliecības ar augstākiem un modernākiem drošības elementiem, vienlaikus svītrojot no normatīvajiem aktiem nepieciešamību pēc advokāta ordera. Advokāta pilnvarojumu sniegt klientiem juridisko palīdzību apliecināt ar advokāta apliecību un mutisku apliecinājumu par šādu darbību.

20. secinājums:
Advokātiem kā pašnodarbinātām fiziskām personām atsevišķos nodokļu aprēķina gadījumos ir neizdevīgāks normatīvais regulējums nekā juridiskām personām. Piemēram, advokāti nevar atskaitīt saimnieciskās darbības izdevumos visus faktiskos izdevumus, kādi tiem radušies, jo tiek prezumēts, ka pašnodarbinātie izdevumus veic ne tikai saimnieciskās darbības, bet arī savas privātās dzīves dēļ. Piemēram, braucieni ar automašīnu ne tikai darba dēļ, bet arī privātās dzīves dēļ. Tāpat advokātiem ir iespējams nemaksāt sociālās apdrošināšanas iemaksas no visiem ienākumiem, bet tikai no brīvi izraudzītas summas. Lai gan tas ir īstermiņā finansiāli izdevīgāk, tomēr netiek uzkrātas sociālās apdrošināšanas iemaksas invaliditātes, maternitātes, slimību, vecāku un pensijas gadījumam. Tāpēc advokāti būtu motivējami veikt ja ne valsts obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas, tad vismaz brīvprātīgos maksājumus privātajos pensiju fondos, dzīvības apdrošināšanas sabiedrībās vai uzkrājošajos kontos.

20. priekšlikums:
Vienādot nodokļu aprēķina prasības un it īpaši ar saimnieciskās darbības veikšanu saistīto izdevumu atskaitīšanas prasības advokātiem kā pašnodarbinātām personām un juridiskām personām. Motivēt advokātus veikt valsts obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas, kā arī

uzkrāt finanšu kapitālu brīvprātīgos privātajos pensiju fondos, dzīvības apdrošināšanas sabiedrībās vai uzkrājošajos kontos bankās

21. secinājums:
Valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība galvenokārt saņem zvērinātu advokātu pakalpojumus. Advokāti piedalās šīs palīdzības sniegšanā brīvprātīgi, turklāt par salīdzinoši zemu atlīdzību. Savukārt tiesu iestādes izsaka neapmierinātību ar sniegtās palīdzības kvalitāti un advokātu neieinteresētību. Kā viens no iemesliem tiek norādīts zemā atlīdzība. Vērojama arī tendence, ka ar valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanu nodarbojas vieni un tie paši advokāti, īpaši vecāka gadagājuma.

21. priekšlikums:
Apsvērt iespēju izveidot valsts advokāta statusu, kas būtu zvērinātiem advokātiem, kuri nodarbojas tikai ar valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanu par fiksētu atlīdzību ar tiesībām izmantot valsts nodrošinātas biroja telpas un biroja tehniku.

22. secinājums:
Latvijas Republikas Advokatūras likuma 34. panta 10. punktā ir noteikts Advokātu padomes pienākums organizēt konsultācijas juridiskās palīdzības sniegšanai trūcīgām vai maznodrošinātām personām. Tādējādi Advokātu padomei ir jāatvēl savu kolēģu iemaksātie naudas līdzekļi, kā arī jāpiesaista kolēģi, lai varētu īstenot šo pienākumu. Tai pat laikā ar juridisko konsultāciju sniegšanu trūcīgām un maznodrošinātām personām nodarbojas Juridiskās palīdzības administrācija un vairākas augstskolu Juridiskās fakultātes. Likumā nav teikts, ka Advokātu padome nedrīkstētu prasīt atlīdzību no trūcīgām un maznodrošinātām personām par šādu konsultāciju sniegšanu. Tomēr normas jēga vairāk liecina, ka tai būtu jābūt bezmaksas juridiskajai konsultācijai. Šāda bezmaksas konsultācija ir iespējama tik ilgi, kamēr ir kāds advokāts, kas piekrīt pēc Advokātu padomes aicinājuma veikt bezmaksas darbu. Advokatūras likumā nav advokātiem uzlikts par pienākumu sniegt bezmaksas juridisko palīdzību. Īpaši netaisnīga šī norma šķiet tāpēc, ka citiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem un to apvienībām Latvijā nav šāda pienākuma.

22. priekšlikums:
Atcelt Latvijas Republikas Advokatūras likuma 34. panta 10. punktu, jo Advokātu padomes mērķis nav izlietot advokātu iemaksātos līdzekļus valstī esošo trūcīgo un maznodrošināto personu konsultēšanai. Šādu *pro bono* darbu jau veic Juridiskās palīdzības administrācija, un tās funkcijas nevajadzētu daļēji nodot Advokātu padomei.

Izmantotie avoti

Normatīvie akti

Likumi[189]

1. Administratīvā procesa likums. - Pieņemts 25.10.2001. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 14.11.2001. Nr. 164 (2551). Spēkā no 01.02.2004.
2. Par Apvienoto Nāciju Organizācijas 1982. gada 10. decembra Jūras tiesību konvenciju un Līgumu par Apvienoto Nāciju Organizācijas 1982. gada 10. decembra Jūras tiesību konvencijas XI daļas piemērošanu. – Pieejams NAIS datu bāzē.
3. Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem. - Pieņemts 31.10.2002. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 19.11.2002. Nr. 168 (2743). Spēkā no 01.01.2005.
4. Ārstniecības likums. - Pieņemts 12.06.1997. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 01.07.1997. Nr. 167/168 (882/883). Spēkā no 01.10.1997.
5. Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu. - Pieņemts 19.05.1994. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 02.06.1994. Nr. 65 (196). Spēkā no 03.06.1994.
6. Civilprocesa likums. - Pieņemts 14.10.1998. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 03.11.1998. Nr. 326/330 (1387/1391). Spēkā no 01.03.1999.
7. Par 1998. gada 17. jūlija Romas Starptautiskās krimināltiesas Statūtiem. - Pieņemts 20.06.2002. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 28.06.2002. Nr. 97 (2672). Spēkā no 28.06.2002.
8. Par 1907. gada 18. oktobra Konvenciju par starptautisku strīdu miermīlīgu izšķiršanu. - Pieņemts 01.02.2001. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 15.02.2001. Nr. 26 (2413). Spēkā no 15.02.2001.
9. Par iedzīvotāju ienākuma nodokli. – Pieņemts 11.05.1993. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 01.06.1993. Nr. 32. Spēkā no 01.01.1994.
10. Imigrācijas likums. - Pieņemts 31.10.2002. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 20.11.2002. Nr. 169 (2744). Spēkā no 01.05.2003.
11. Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu. - Pieņemts 28.05.1998. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 16.06.1998. Nr. 176/178 (1237/1239). Spēkā no 01.09.1998.
12. Karatiesu likums. - Pieņemts 17.03.2005. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 01.10.2005. Nr. 52 (3210). Spēkā no 27.05.2008.
13. Komercķīlas likums. - Pieņemts 21.10.1998. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 11.11.1998. Nr. 337/338 (1398/1399). Spēkā no 01.03.1999.
14. Par kontrabandas un viltojumu apkarošanas līgumu un vispārējo atbrīvojumu, kas noslēgts 2004. gada 9. jūlijā starp Philip Morris International Inc. Un Philip Morris World Trade Sarl., Eiropas K. – Pieejams NAIS datu bāzē.
15. Par Konvenciju par ieguldījumu strīdu izšķiršanu starp valstīm un citu valstu pilsoņiem. - Pieņemts 19.06.1997. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 08.07.1997. Nr. 175/177 (890/892). Spēkā no 08.07.1997.
16. Latvijas Republikas Advokatūras likums. - Pieņemts 27.04.1993. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 20.05.1993. Nr. 27. Spēkā no 21.05.1993.

[189] Alfabētiskā secībā.

17. Par Latvijas Republikas valdības un Amerikas Savienoto Valstu valdības līgumu par ekonomisko, tehnisko un ar to saistīto palīdzību. - Pieņemts 25.05.1995. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 01.06.1995. Nr. 84 (367). Spēkā no 01.06.1995.
18. Par Latvijas Republikas valdības un Amerikas Savienoto Valstu valdības vienošanās protokolu par likuma izpildi. – Pieejams NAIS datu bāzē.
19. Par Latvijas Republikas valdības un Ēģiptes Arābu Republikas valdības līgumu par ieguldījumu veicināšanu un aizsardzību. - Pieejams NAIS datu bāzē.
20. Kredītiestāžu likums. - Pieņemts 05.10.1995. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 24.10.1995. Nr. 163 (446). Spēkā no 24.10.1995.
21. Kriminālprocesa likums. - Pieņemts 21.04.2005. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 11.05.2005. Nr. 74 (3232). Spēkā no 01.10.2005.
22. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss. - Pieņemts 07.12.1984. Publicēts „Ziņotājs" 20.12.1984. Nr. 51 (3764). Spēkā no 01.07.1985.
23. Latvijas Republikas Satversme. - Pieņemts 15.02.1922. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 01.07.1993. Nr. 43. Spēkā no 07.11.1922.
24. Par Līgumu starp Latvijas Republiku un Baltkrievijas Republiku par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās. – Pieejams NAIS datu bāzē.
25. Latvijas Sodu izpildes kodekss. – Pieejams NAIS datu bāzē.
26. Par Līgumu par Starptautiskās Karatiesas privilēģijām un imunitātēm. – Pieejams NAIS datu bāzē.
27. Maksātnespējas likums. – Pieņemts 01.11.2007. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 22.11.2007. Nr. 188 (3764). Spēkā no 01.01.2008.
28. Notariāta likums. – Pieņemts 01.06.1993. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 09.07.1993. Nr. 48. Spēkā no 01.09.1993.
29. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums. - Pieņemts 17.07.2008. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 30.07.2008. Nr. 116 (3900). Spēkā no 13.08.2008.
30. Operatīvās darbības likums. - Pieņemts 16.12.1993. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 30.12.1993. Nr. 131. Spēkā no 13.01.1992.
31. Personu speciālās aizsardzības likums. - Pieņemts 19.05.2005. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 31.05.2005. Nr. 85 (3243). Spēkā no 10.10.2007.
32. Par pievienotās vērtības nodokli. - Pieņemts 09.03.1995. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 30.03.1995. Nr. 49 (332). Spēkā no 01.05.1995.
33. Par prakses ārstiem. - Pieņemts 24.04.1997. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 08.05.1997. Nr. 113 (828). Spēkā no 22.05.1997.
34. Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu. - Pieņemts 20.06.2005. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 06.07.2005. Nr. 105 (2492). Spēkā no 20.07.2001.
35. Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātas apdrošināšanas likums. – Pieņemts 07.04.2004. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 27.04.2004. Nr. 65 (3013). Spēkā no 01.05.2004.
36. Satversmes tiesas likums. - Pieņemts 05.06.1996. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 14.06.1996. Nr. 103 (588). Spēkā no 28.06.1996.
37. Sodu reģistra likums. - Pieņemts 13.10.2005. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 20.10.2005. Nr. 167 (3325). Spēkā no 31.05.2007.
38. Tiesnešu izdienas pensiju likums. - Pieņemts 22.06.2006. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 07.07.2006. Nr. 107 (3475). Spēkā no 21.07.2006.
39. Tiesu izpildītāju likums. – Pieņemts 24.10.2002. Publicēts „Latvijas Vēstnesī" 13.11.2002. Nr. 165 (2740). Spēkā no 01.01.2003.

40. Par tiesu varu. - Pieņemts 15.12.1992. Publicēts „Ziņotājs” 14.01.1993. Nr. 1. Spēkā no 01.01.1993.
41. Par valsts kompensāciju cietušajiem. – Pieņemts 18.05.2006. Publicēts „Latvijas Vēstnesī” Nr. 87 (3455). Spēkā no 01.01.2008.
42. Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums. - Pieņemts 17.03.2005. Publicēts „Latvijas Vēstnesī” 01.04.2005. Nr. 52 (3210). Spēkā no 01.06.2005.
43. Par valsts sociālo apdrošināšanu. - Pieņemts 01.10.1997. Publicēts „Latvijas Vēstnesī” 21.10.1997. Nr. 274/276 (989/991). Spēkā no 01.01.1998.

Ministru kabineta noteikumi[190]

1. Noteikumi par zvērināta notāra profesionālās kvalifikācijas celšanu. Nr. 484. Pieņemti 30.06.2008. Publicēti „Latvijas Vēstnesī” 03.07.2008. Nr. 101.
2. Noteikumi par maksātnespējas procesa administratora civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas kārtību un minimālo apdrošinājuma summu. Nr. 909. Pieņemti 18.12.2007. Publicēti „Latvijas Vēstnesī” 22.12.2007. Nr. 206 (3782). Spēkā no 01.01.2008.
3. Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2008. gadā. Nr. 853. Pieņemti 11.12.2007. Publicēti „Latvijas Vēstnesī” 14.12.2007. Nr. 201 (3777). Spēkā no 01.01.2008.
4. Noteikumi par uzņēmējdarbības riska valsts nodevas apmēru un darbinieku prasījumu garantiju fondā ieskaitāmās nodevas daļu 2008. gadā. Nr. 849. Pieņemti 11.12.2007. Publicēti „Latvijas Vēstnesī” 14.12.2007. Nr. 201 (3777). Spēkā no 01.01.2008.
5. Noteikumi par publiska pasākuma organizatora civiltiesiskās atbildības obligāto apdrošināšanu. Pieņemti 08.05.2007. Nr. 298. Publicēti „Latvijas Vēstnesī” Nr. 76 (3652) 11.05.2007. Spēkā no 12.05.2007.
6. Nodokļu un citu maksājumu reģistrēšanas elektronisko ierīču un iekārtu lietošanas kārtība. Pieņemti 02.05.2007. Nr. 282. Publicēti „Latvijas Vēstnesī” Nr. 72 (3648) 05.05.2007. Spēkā no 06.05.2007.
7. Noteikumi par civiltiesiskās atbildības obligāto apdrošināšanu apsardzes darbībā. Pieņemti 27.03.2007. Nr. 204. Publicēti „Latvijas Vēstnesī” Nr. 54 (3630) 30.03.2007. Spēkā no 31.03.2007.
8. Noteikumi par advokāta eksāmena kārtību un minimālo zināšanu apjomu. Pieņemti 27.02.2007. Nr. 160. Publicēti: Latvijas Vēstnesis, 45(3621), 15.03.2007.
9. Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības veidiem, maksimālo stundu skaitu, samaksas apmēru un kārtību. Nr. 920. Pieņemti 06.11.2006. Publicēti: Latvijas Vēstnesis.
10. Noteikumi par personas īpašās situācijas, īpašuma stāvokļa un ienākumu līmeņu atbilstību valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības piešķiršanai. Pieņemti 04.07.2006. Nr. 558.
11. Noteikumi par hidroelektrostaciju hidrotehnisko būvju valdītāja civiltiesiskās atbildības obligāto apdrošināšanu. Nr. 319. Pieņemti 25.04.2006. Publicēti „Latvijas Vēstnesī” Nr. 68 (3436) 28.04.2006. Spēkā no 01.06.2006.
12. Noteikumi par civiltiesiskās atbildības obligāto apdrošināšanu būvniecībā. Nr. 454. Pieņemti 28.06.2005. Publicēti „Latvijas Vēstnesī” Nr. 101 (3259) 30.06.2005. Spēkā no 01.07.2005.
13. Noteikumi par uzticama sertifikācijas pakalpojumu sniedzēja civiltiesiskās atbildības minimālo apdrošināšanas summu. Nr. 267. Pieņemti 19.04.2005. Publicēti „Latvijas Vēstnesī” Nr. 65 (3223) 26.04.2005. Spēkā no 27.04.2005.

[190] Hronoloģiskā secībā.

14. Noteikumi par minimālo apdrošinājuma summu zvērinātu notāru individuālajam apdrošināšanas līgumam un grupas apdrošināšanas līgumam, kā arī par apdrošināšanas līguma obligātajiem noteikumiem. Nr. 227. Pieņemti 05.04.2005. Publicēti „Latvijas Vēstnesī" Nr. 56 (3214) 08.04.2005. Spēkā no 09.04.2005.
15. Noteikumi par zvērinātu tiesu izpildītāju individuālā apdrošināšanas līguma un grupas apdrošināšanas līguma minimālo apdrošinājuma summu un apdrošināšanas līguma obligātajiem nosacījumiem. Nr. 238. Pieņemti 05.04.2005. Publicēti „Latvijas Vēstnesī" Nr. 56 (3214) 08.04.2005. Spēkā no 09.04.2005.
16. Noteikumi par advokāta eksāmena maksu. Pieņemti 20.07.2004. Nr.609. Publicēti: Latvijas Vēstnesis, 116 (3064), 23.07.2004. Spēkā no 24.07.2004.
17. Tieslietu ministrijas nolikums. Pieņemti 29.04.2003. Nr. 243. Publicēti: Latvijas Vēstnesis, 70, 13.05.2003. Spēkā no 14.05.2003.
18. Noteikumi par zvērināta revidenta – pašnodarbinātas personas vai individuālā komersanta – un zvērinātu revidentu komercsabiedrības civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas minimālo atbildības limitu. Nr. 547. Pieņemti 27.12.2001. Publicēti „Latvijas Vēstnesī" Nr. 188 (2575) 28.12.2001. Spēkā no 01.01.2002.
19. Noteikumi par kredītiestāžu administratora civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu. Pieņemti 24.11.1998. Nr. 443. Publicēti „Latvijas Vēstnesī" Nr. 352/354 (1413/1415) 27.11.1998. Spēkā no 28.11.1998.
20. Prakses ārsta civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas kārtība. Pieņemti 12.05.1998. Nr. 177. Publicēti „Latvijas Vēstnesī" Nr. 134/135 (1195/1196) 14.05.1998. Spēkā no 12.04.1998.

Latvijas Zvērinātu advokātu padomes lēmumi

1. Latvijas Zvērinātu advokātu padomes 2007. gada 27. februāra lēmums Nr. 25 „Par advokātu atskaitījumiem kolēģijas fondā".
2. Latvijas Zvērinātu advokātu padomes 2003. gada 25. februāra lēmums Nr. 33 „Pagaidu noteikumi par advokātu pieņemto uzdevumu un veiktā darba uzskaites dokumenta „vienošanās" izpildīšanas kārtību".
3. Latvijas Zvērinātu advokātu padomes 2003. gada 21. maija lēmums Nr. 71 „Par zvērinātu advokātu amata simboliem".
4. Latvijas Zvērinātu advokātu padomes 1998. gada 28. novembra lēmums Nr. 468 „Par Latvijas zvērinātu advokātu padomes dokumentāciju".

Starptautiskie un Eiropas Savienības tiesību akti

1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Uzņēmēju domāšanas veids un Lisabonas stratēģija" (2008/C 44/20)
2. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes lēmumam par pamatnostādnēm dalībvalstu nodarbinātības politikai (saskaņā ar EK līguma 128. pantu). - COM(2007) 803 galīgā redakcija/2 (V daļa) — 2007/0300 (CNS)
3. Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 15. novembra Lēmumu 2006/1720/EK ar ko izveido rīcības programmu mūžizglītības jomā.
4. Padomes Direktīva 2004/80/EK (2004. gada 29. aprīlis) par kompensāciju noziegumos cietušajiem. Publicēta: OV L 261, 6.8.2004., 2./2. lpp.
5. Padomes direktīva 2002/8/EK (2003. gada 27. janvāris) par to, kā uzlabot tiesu pieejamību pārrobežu strīdos, nosakot kopīgus obligātus noteikumus attiecībā uz juridisko palīdzību šādos strīdos. Publicēta: *OV L 26, 31.1.2003., 41./47. lpp.*

6. Eiropas Padomes Ministru Komitejas 2000. gada 25. oktobra rekomendācija Rec(2000)21 „Par brīvību darboties jurista profesijā" (On the Freedom of Exercise of the Profession of Lawyer)
7. Eiropas Kopienas 1998. gada 16. februāra Direktīva 98/5/EK Par jurista pastāvīgu profesionālo darbību citā dalībvalstī, nevis tajā, kurā iegūta kvalifikācija
8. Eiropas Kopienas Padomes 1991. gada 10. jūnija Direktīva 91/308/EEK par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanā, kurā izdarīti grozījumi ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 4. decembra Direktīvu 2001/97/EK. Publicēta OV L 166, 28.6.1991., 77. lpp.
9. Eiropas Kopienas 1977. gada 22. marta Direktīva 77/249/EEK par brīvu juridisko pakalpojumu kustību
10. ANO 1990. gada 27. augusta – 7. septembrī notikušajā kongresā pieņemtie Pamatprincipi par advokāta lomu (Basic Principles on the ole of Lawyers), pieejami internetā: http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/h_comp44.htm

Citu valstu tiesību akti

1. Krievijas Federācijas Konstitūcija. – Pieņemta 1993. gada 12. decembrī.
2. Krievijas Federācijas 2002. gada 31. maija federālais likums Nr. 63-ФЗ „Par advokātu darbību un advokatūru Krievijas Federācijā".
3. Krievijas Federācijas advokātu profesionālās ētikas kodekss. – Pieņemts 2003. gada 31. janvārī Viskrievijas advokātu sanāksmē. – www.advpalata.ru
4. Padomju Sociālistisko Republiku Savienības likums „Par advokatūru Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā". – Publicēts: Stecovskij Ju.I. Covetskaja advokatūra, ... „..

Judikatūra

1. Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 21.04.2008. spriedums lietā Nr. A42250105, SKA-22/2008.
2. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2005. gada 23. marta spriedums lietā Nr. SKC-200.
3. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2001. gada 24. oktobra spriedums lietā Nr. SKC-492.
4. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2001. gada 28. februāra spriedums lietā Nr. SKC-94.
5. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2000. gada 29. novembra spriedums lietā Nr. SKC-545.
6. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2000. gada 27. septembra spriedums lietā Nr. SPC-41.
7. Latvijas Republikas Administratīvās rajona tiesas 2007. gada spriedums lietā Nr. A42525407/A5254-07/19.
8. Satversmes tiesas 2003. gada 6. novembra spriedums lietā Nr. 2003-10-01.
9. Satversmes tiesas 2003. gada 6. oktobra spriedums lietā Nr. 2003-08-01 „Par Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 96. panta otrās daļas 1. teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89. un 92. pantam".
10. Satversmes tiesas 2003. gada 27. jūnija spriedums lietā Nr. 2003-04-01.
11. Eiropas Kopienu Tiesas 2007. gada 26. jūnija spriedums lietā C-305/05.
12. Eiropas Cilvēktiesību Tiesas 1968. gada 23. jūlija spriedums lietā *Belgian linguistic*.

Literatūra

1. Ārvalstu advokatūras organizācijas jautājumi. – Rīga: Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas Tiesiskās informācijas centrs, 1995, 80 lpp.
2. Brūklenis Jānis, „Baltic Screen". Tiesāšanās kā ķēķis. Advokāta Gūtupa „sakārtošanas" receptes. – Rīga, Apgāds Mantojums, 2007, 384 lpp.
3. Dokumenti par advokatūras jautājumiem. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 157 lpp.
4. Grūtups Andris. Ešafots. Par vācu ģenerāļu tiesāšanu Rīgā. – Rīga: Atēna, 2007, 262 lpp.
5. Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1998, 302 lpp.
6. Krastiņa Ilze. Ētiska neatkarība – mūsu zelts. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 50 lpp.
7. Latvijas advokatūra. Zvērināti advokāti un zvērinātu advokātu palīgi biogrāfijās. 1919-1945. Biogrāfiskā vārdnīca / Sast. Ē.Jēkabsons, V.Ščerbinskis. – Rīga: Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 2007. – 616 lpp.: il.
8. Latvijas zvērinātu advokātu un zvērinātu advokātu palīgu saraksts". – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 233 lpp.
9. Lielā enciklopēdiskā vārdnīca. Rīga: Jumava, 2003, 1147 lpp.
10. Svešvārdu vārdnīca. Rīga: Jumava, 912 lpp.
11. Tiesu sistēmas reforma Latvijā. Court System Reform of Latvia. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001. – 989. lpp.
12. Стецовский Ю.И. Адвокатура и государство. – М.: Юристь, 2007, 606 lpp.
13. Advokat: naviki professionaļnogo masterstva. – Red: L.A.Voskobitova, I.N.Lukjanova, L.P.Mihailova. – M.: Wolters Kluwer, 2006. – 592 lpp.
14. Lubšev Ju.F. Адвокатура v Rossii: mācību grāmata. 2. izd. – M., 832 lpp.
15. Stecovskij Ju.I. Covetskaja Адвокатура, Mācību līdzeklis augst. Izglīt. Iestādēm, - M., 1989. – 304 lpp.
16. Stecovskij Ju.I. Адвокатура i gosudarstvo - M.: Jusistj, 2007. – 606 lpp.

Publikācijas

1. Grūtups Andris. – Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai, 2007. gada 12. aprīlis.
2. Jansons Juris. Vai Latvijā nepieciešami valsts advokāti? – www.ljb.lv – Aplūkots 16.07.2008.
3. Kārkliņš Jānis. „Latvijas līgumtiesību modernizācijas virzieni vienotas Eiropas līgumtiesību izpratnes veidošanā". - Likums un Tiesības, 2004. g. Nr. 3.
4. Rībele Marta. „Ētikas kodekss ir zemākā robeža" (intervija ar zvērinātu advokātu Filipu Kļaviņu). „Diena" pielikums „Lietišķā Diena". 2008. gada 14. jūlijs, Nr. 87, 6. – 11. lpp.
5. Torgāns Kalvis. „Latvijas Civiltiesībām jāmaina vainas jēdziena izpratne". Konferences materiāls.
6. Torgāns Kalvis, *Amy Bushaw*. „Daži līgumtiesību salīdzinošie aspekti kontinentālās Eiropas un precedentu tiesību sistēmās. – Konferences materiāls.
7. Zandere Irēna. Valsts juristiem maksā neadekvāti maz. - Dienas Bizness. 2008. gada 20. maijs, 10. lpp..
8. Zandere Irēna. „Valsts advokātiem" maksā pārāk mazas darba algas. - Dienas Bizness, 2008. gada 22. maijs, 10. lpp.

Pētījumi, pārskati

1. Sandra Kazaka. Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības (aizstāvības) tiesiskie modeļi kriminālprocesā un to attīstības perspektīvas. Sabiedriskās politikas centrs „Providus". 80 lpp.
2. Juridiskās palīdzības administrācijas un biedrības „Sabiedriskās politikas institūts" laika posmā no 2007. gada novembra līdz decembrim veiktais pētījums „Juridisko pakalpojumu tirgus cenas". Kopsavilkums pieejams: http://www.jpa.gov.lv/lat/aktualitates/Petijumi/?doc=412
3. Juridiskās palīdzības administrācijas 2006. gada publiskais pārskats. 2007.
4. Latvijas Zvērinātu Advokātu padomes 1938. gada darbības pārskats. Rīgā: 1939.

Interneta resursi

1. www.advokatura.lv – Latvijas Zvērinātu advokātu padomes portāls
2. www.at.gov.lv – Augstākās tiesas portāls
3. http://curia.europa.eu – Eiropas Kopienu Tiesas portāls
4. http://eur-lex.europa.eu – Piekļuve Eiropas Savienības tiesību aktiem
5. www.fktk.lv – Finanšu un kapitāla tirgus komisijas portāls
6. www.kp.gov.lv – Konkurences padomes portāls
7. www.likumi.lv – Latvijas Vēstneša tiesību aktu portāls
8. www.ljb.lv – Latvijas Juristu biedrības portāls
9. http://latvijasnotars.lv – Latvijas zvērinātu notāru portāls
10. www.lzti.lv – Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes portāls
11. www.mk.gov.lv – Ministru kabineta portāls
12. www.ptac.gov.lv – Patērētāju tiesību aizsardzības centra portāls
13. www.saeima.lv – Saeimas portāls
14. www.satv.tiesa.gov.lv – Satversmes tiesas portāls
15. www.tiesas.lv – Latvijas tiesu portāls
16. www.tiesibsargs.lv – Tiesībsarga biroja portāls
17. www.advokatuur.ee – Igaunijas advokātu asociācijas portāls

Interviju saraksts (hronoloģiski)[191]

Nr	Uzvārds, vārds	Amats	Intervijas datums
1.	Piusa Linda	Zvērināta advokāte, bijusī Administratīvās rajona tiesas tiesnese, lektore	19.03.2008.
2.	Rektiņa Anita	Zvērināta advokāte	25.03.2008.
3.	Mieze Inguna	Zvērināta advokāte	25.03.2008.
4.		Zvērinātu advokātu padomes grāmatvedības darbinieces	25.03.2008.
5.	Kaminska Guna	Zvērināta advokāte, Zvērinātu advokāte padomes locekle, lektore	27.03.2008.
6.	Elīna Čakste - Rāzna	Zvērināta advokāte	01.04.2008.
7.	Miķelsone Inese	Zvērināta advokāte	01.04.2008.

[191] Ar vairākām intervēto personu sarakstā norādītajām personām sarunas notika vairākkārtīgi visā pētījuma laikā.

8.	Vidžups Artis	Zvērināts advokāts	04.04.2008.
9.	Jurķele Astrīda	Zvērināta advokāte, lektore	07.04.2008.
10.	Krampuža Ilga	Zvērināta advokāte, lektore	28.04.2008.
11.	Zelmene Laima Ārija	Zvērināta advokāte, Biedrības „Cietušo atbalsta centrs" vadītāja	13.05.2008.
12.	Liepiņa Inita	Juridiskās palīdzības administrācijas, Juridiskās palīdzības nodrošinājuma nodaļas vadītājas vietniece	21.05.2008.
13.	Hmeļevskis Ginters	Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes priekšsēdētājs, zvērināts tiesu izpildītājs	23.05.2008.
14.	Berlande Guna	Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes izpilddirektore	23.05.2008.
15.	Liepa Lauris	Zvērināts advokāts, Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas disciplinārlietu komisijas loceklis, lektors	23.05.2008.
16.	Pilsētniece Ilze	Zvērināta notāre, Zvērinātu notāru padomes priekšsēdētāja	26.05.2008.
17.	Piziča Vija	Zvērinātu notāru Padomes rīkotājdirektore	26.05.2008.
18.	Bērziņš Gaidis	Latvijas Republikas tieslietu ministrs. Zvērināts advokāts (darbība apturēta)	28.05.2008.
19.	Kalvis Torgāns	Augstākās Tiesas senators, zvērināts advokāts (darbība apturēta), profesors	02.06.2008.
20.	Kristīne Strada - Rozenberga	Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes dekāne, asociētā profesore, zvērināta advokāte	02.06.2008.
21.	Taukačs Jānis	Zvērināts advokāts	10.06.2008.

Pielikumi

1. Pētījuma autores uzdoto jautājumu saraksts Latvijas Zvērinātu advokātu padomei.
2. Pētījuma autores uzdoto jautājumu saraksts Latvijas institūcijām, kas saistītas ar advokatūras darbību.
3. Ar advokatūras darbību saistīto institūciju rakstveida atbildes pētījuma autorei.
4. Pētījuma autores uzdoto jautājumu saraksts ārvalstu advokatūras institūcijām.
5. Ārvalstu advokatūras institūciju atbildes pētījuma autorei.
6. Aizpildītas aptaujas anketas no juridiskās palīdzības saņēmējiem.
7. Advokātu padomes izstrādātā grāmatvedības dokumenta „Finansu pārskats" paraugs.
8. Advokātu padomes izstrādātā grāmatvedības dokumenta „Kontu kopsavilkums" paraugs.
9. Advokātu padomes izstrādātā grāmatvedības dokumenta „Par honorāru apgrozījumu" paraugs.
10. Latvijas Zvērinātu advokātu padomes atbilde pētījuma autorei.